

**ADNAN ÖZYALÇINER'İN ÇOCUK KİTAPLARININ ERDEM-DEĞER -
EYLEM ÇERÇEVESİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Adem KAHRAMAN

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Doç. Dr. Nurullah Şahin

Ağrı-2025

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

Adem KAHRAMAN

**ADNAN ÖZYALÇINER'İN ÇOCUK KİTAPLARININ ERDEM-
DEĞER- EYLEM ÇERÇEVESİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Jüri Başkanı Doç. Dr. İsmail ÇOBAN

Jüri Üyesi Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖZCAN

TEZ YÖNETİCİSİ

Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN

AĞRI-2025

 AGRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ 2007	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI	Doküman No	FR-211
		İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa No	1/1

**ADNAN ÖZYALÇINER'İN ÇOCUK KİTAPLARININ ERDEM-DEĞER-
EYLEM ÇERÇEVESİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN danışmanlığında, Adem KAHRAMAN tarafından hazırlanan bu çalışma, 22/07/2025 tarihinde aşağıda isimleri belirtilen jüri tarafından değerlendirilmiş olup Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak **oybirliği (3/3)** ile kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. İsmail ÇOBAN İmza:

Üye : Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN İmza:

Üye : Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖZCAN İmza:

Üye : İmza:

Üye : İmza:

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu .../.../... tarih ve / numaralı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildiriş, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve sınav yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “**ADNAN ÖZYALÇINER’İN ÇOCUK KİTAPLARININ ERDEM-DEĞER-EYLEM ÇERÇEVESİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**” adlı tezimin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim. Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Adem KAHRAMAN

	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ BENZERLİK RAPORU	Doküman No	FR-213
		İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa No	5 / 234

Benzerlik Oranlarına Dair Beyannamedir		
Öğrenci Adı Soyadı	Adem Kahraman	
Numarası	220601174	
Ana Bilim Dalı	Türkçe Eğitimi	
Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi	
Programı	Türkçe Eğitimi	
Danışman Unvanı Adı Soyadı	Doç. Dr. Nurullah Şahin	
Tez Başlığı	Adnan Özyalçiner'in Çocuk Kitaplarının Erdem-Değer- Eylem Çerçevesi Bağlamında İncelenmesi	
Bölümler	Turnitin Sonucu	En Yüksek Değer
Giriş	% 5	% 25
Kuramsal Temeller/Kavramsal Çerçeve	% 4	% 30
Materyal ve Yöntem	% 16	% 30
Araştırma Bulguları	% 20	% 20
Sonuç/Tartışma/Öneri	% 2	% 20
TEZ (GENEL)	% 21	% 25

22/07/2025

Yukarıda bilgileri yazılı tez çalışmasının benzerlik oranları Turnitin raporundan alındığı haliyle yazılmış olup tüm bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

İmza
Öğrenci Adı-Soyadı
Adem Kahraman

İmza
Danışman Adı-Soyadı
Doç. Dr. Nurullah Şahin

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADNAN ÖZYALÇINER'İN ÇOCUK KİTAPLARININ ERDEM-DEĞER-EYLEM ÇERÇEVESİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Adem KAHRAMAN

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda geliştirilen Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi temel alınarak, Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında yer alan değerler ile bu değerlere bağlı olarak sergilenen eylemleri tespit etmektir. Araştırma, nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş ve çalışmada betimsel tarama modeli esas alınmıştır. Veriler, doküman incelemesi ve belge tarama teknikleri kullanılarak toplanmış; elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. İncelenen eserleri, Adnan Özyalçiner'in yazdığı 26 çocuk kitabı oluşturmaktadır. Bu eserler, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde yer alan değerler ve değerlere bağlı eylemler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda toplam 1124 değer iletileri tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre incelenen eserlerde en fazla sevgi (132) değerine yer verildiği belirlenmiştir. Bu değeri sırasıyla yardımseverlik (121), merhamet (88), estetik (83), saygı (81), adalet (73), dürüstlük (70), çalışkanlık (60), mütevazılık (57), aile bütünlüğü (45), vatanseverlik (39), sabır (38), sorumluluk (36), tasarruf (35), duyarlılık (33), dostluk (31), özgürlük (30), sağlıklı yaşam (27), mahremiyet (24) ve temizlik (21) değerleri izlemektedir. Ayrıca İncelenen eserlerde, değerlere dayalı 70 temel eylemin 66'sına yer verildiği belirlenmiştir.

Sonuç olarak, Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarının Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde yer alan değerler ve değerlere bağlı eylemleri yansıtan iletiler açısından zengin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Adnan Özyalçiner, Çocuk Edebiyatı, Değerler Eğitimi, Erdem-Değer-Eylem, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

AN ANALYSIS OF ADNAN ÖZYALÇINER'S CHILDREN'S BOOKS WITHIN THE FRAMEWORK OF VIRTUE-VALUE-ACTION

Adem KAHRAMAN

Thesis Advisor: Assoc. Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN

The aim of this research is to identify the values presented in Adnan Özyalçiner's children's books and the actions associated with these values, based on the Virtue-Value-Action framework developed in line with the Türkiye Century Education Model. The research was conducted using a qualitative research method and employed the descriptive survey model. Data were collected through document analysis and literature review techniques, and the obtained data were evaluated using descriptive analysis. The study examined 26 children's books written by Adnan Özyalçiner. These works were analyzed in terms of the values and value-based actions included in the Common Text of the Türkiye Century Education Model Curricula. As a result of the research, a total of 1,124 value messages were identified. According to the research findings, it was determined that the value of love (132) was the most frequently emphasized value in the examined works. This was followed respectively by helpfulness (121), compassion (88), aesthetics (83), respect (81), justice (73), honesty (70), diligence (60), humility (57), family unity (45), patriotism (39), patience (38), responsibility (36), frugality (35), sensitivity (33), friendship (31), freedom (30), healthy living (27), privacy (24), and cleanliness (21). Additionally, it was determined that 66 out of the 70 core actions based on these values were reflected in the examined works. In conclusion, it was found that Adnan Özyalçiner's children's books are rich in terms of the values and value-based actions outlined in the Common Text of the Curriculum of the Türkiye Century Education Model.

Keywords: Adnan Özyalçiner, Children's Literature, Türkiye Century Education Model, Values Education, Virtue-Value-Action.

ÖN SÖZ

Çocuk edebiyatı, bireyin karakter gelişiminde önemli bir rol üstlenmekte; özellikle değerlerin çocuklara aktarılmasında güçlü bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, eserlerinde evrensel ve milli değerleri başarıyla işleyen yazarlarımızdan biri olan Adnan Özyalçiner'in çocuk kitapları, değerler eğitimi açısından dikkat çekici örnekler sunmaktadır.

Bu tez çalışmasında, Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında yer alan değerlerin, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi temelinde incelenmesi ve bu değerlerin metinlerdeki yansımalarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Çalışma, özellikle Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin öngördüğü değerler eğitime yönelik bakış açısıyla şekillendirilmiştir.

Çalışma; “Giriş”, “Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar”, “Yöntem”, “Bulgular ve Yorum” ile “Sonuç ve Değerlendirme” olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır.

“Giriş” bölümünde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları ve temel kavramlara ilişkin tanımlar ele alınmıştır.

“Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar” başlıklı ikinci bölümde; değer kavramı, değer eğitiminin birey ve toplum üzerindeki etkileri ve çeşitli değer sınıflamaları incelenmiştir. Ayrıca Adnan Özyalçiner'in hayatı ve edebî kişiliği değerlendirilmiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında öne çıkan Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Adnan Özyalçiner ve değerler eğitimi ile ilgili bazı araştırmalara yer verilmiştir.

“Yöntem” bölümünde; araştırmanın modeli, veri toplama süreci ve analiz yöntemine yer verilmiştir.

“Bulgular ve Yorum” bölümünde ise Özyalçiner'in eserlerinde yer alan değerlerin nasıl işlendiği ve hangi eylemlerle ilişkilendirildiği ortaya konmuştur.

“Sonuç ve Değerlendirme” başlıklı beşinci bölümde, ulaşılan bulgular doğrultusunda genel değerlendirmelere yer verilmiş, ardından çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Tez çalışmam sürecinde bilgi, birikim ve rehberliğiyle yolumu aydınlatan değerli danışmanım Doç. Dr. Nurullah ŞAHİN'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin yönlendirmeleri ve akademik katkıları, çalışmamın şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. Eğitim hayatım boyunca bilgi, emek ve ilhamlarıyla gelişimime katkıda bulunan tüm öğretmenlerime minnettarım. Bu süreçte bana her koşulda destek olan, sabrıyla, anlayışıyla ve sevgisiyle yanımda duran değerli eşime gönülden teşekkür ederim. Varlığı, bu zorlu süreçte en büyük motivasyon kaynağım olmuştur.

Tezimin savunma aşamasında yapıcı eleştirileri ve kıymetli katkılarıyla çalışmamın gelişimine destek veren saygıdeğer jüri üyeleri Doç. Dr. İsmail ÇOBAN ve Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖZCAN'a içten teşekkürlerimi iletirim.

Adem KAHRAMAN

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iii
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	iv
ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
ÖN SÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLOLAR	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
1.GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sınırlılıklar.....	6
1.5. Tanımlar	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1. Adnan Özyalçın'ın Hayatı ve Eserleri ve Edebi Kişiliği	8
2.2. Değer Nedir?	13
2.3. Değerin Önemi ve İşlevleri	15
2.4. Değerlerin Sınıflandırılması	17
2.5.Değerler Eğitimi ve Önemi	20
2.6.Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi	23
2.6.1.Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni'nde ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler eğitimi.....	25
2.7. Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi	36
2.2.Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar.....	39
2.2.1. Adnan Özyalçın üzerine çalışmalar	39
2.2.2. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar	40
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	44
3. YÖNTEM.....	44
3.1. Araştırmanın Modeli	44

3.2. İncelenen Dokümanlar / Çalışmanın Kapsamı	44
3.3 Verilerin Toplanması.....	45
3.4. Verilerin Analizi.....	46
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	47
4. BULGULAR VE YORUM	47
4.1. Adnan Özyalçın'ın Çocuk Kitaplarının Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi Bağlamında İncelenmesi	47
4.1.1. Adalet değeri.....	47
4.1.2. Aile bütünlüğü değeri	52
4.1.3. Çalışkanlık değeri	57
4.1.4. Dostluk değeri.....	62
4.1.5. Duyarlılık değeri	68
4.1.6. Dürüstlük değeri	75
4.1.7. Estetik değeri	82
4.1.8. Mahremiyet değeri.....	88
4.1.9. Merhamet değeri	94
4.1.10. Mütevazılık değeri	100
4.1.11. Özgürlük değeri	106
4.1.12. Sabır değeri	112
4.1.13. Sağlıklı yaşam değeri.....	117
4.1.14. Saygı değeri	122
4.1.15. Sevgi değeri	128
4.1.16. Sorumluluk değeri.....	135
4.1.17. Tasarruf değeri.....	140
4.1.18. Temizlik değeri	146
4.1.19 Vatanseverlik değeri	151
4.1.20. Yardımseverlik değeri.....	158
BEŞİNCİ BÖLÜM	168
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	168
5.1. Sonuç ve Tartışma	168
5.2. Öneriler.....	184
KAYNAKÇA	185
EKLER.....	195
ÖZGEÇMİŞ.....	220

TABLÖLAR

Tablo 1: Schwartz’ın Değer Grupları ve Değer Listesi.....	19
Tablo 2: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Kapsamında Değerlerin Yaşantı Alanlarına Göre Dağılımı	26
Tablo 3: Çalışmada Yer Alan Kitaplar ve Yayınevleri	44
Tablo 4: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Adalet Değerinin Dağılımı .	51
Tablo 5: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Aile Bütünlüğü Değerinin Dağılımı	56
Tablo 6: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Çalışkanlık Değerinin Dağılımı	61
Tablo 7: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Dostluk Değerinin Dağılımı	67
Tablo 8: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Duyarlılık Değeri İle İlgili Bulguların Dağılımları	74
Tablo 9: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Dürüstlük Değerinin Dağılımı	81
Tablo 10: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Estetik Değerinin Dağılımı	87
Tablo 11: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Mahremiyet Değerinin Dağılımı	93
Tablo 12: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Merhamet Değerinin Dağılımı	98
Tablo 13: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Mütevazılık Değerinin Dağılımı	105
Tablo 14: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Özgürlük Değerinin Dağılımı	111
Tablo 15: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sabır Değerinin Dağılımı	115
Tablo 16: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sağlıklı Yaşam Değerinin Dağılımı	121
Tablo 17: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Saygı Değerinin Dağılımı	127

Tablo 18: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sevgi Değerinin Dağılımı	133
Tablo 19: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı	139
Tablo 20: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Tasarruf Değerinin Dağılımı	145
Tablo 21: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Temizlik Değerinin Dağılımı	150
Tablo 22: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı	156
Tablo 23: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı	163
Tablo 24: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Yer Alan Değerlerin Dağılımı	165
Tablo 25: Adnan Özyalçiner'in Çocuk Kitaplarında Tespit Edilen Değerlerin Eserlere Göre Dağılımı	166

KISALTMALAR DİZİNİ

EDE	Erdem-Değer-Eylem
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Siyasi, ekonomik ve teknolojik gelişmeler dünyayı her geçen gün etkilemekte ve toplumları ciddi manada değiştirmektedir. 21.yüzyıl çok hızlı değişim ve dönüşümlerin olduğu bir zaman dilimi olarak karşımıza çıkar. Hiç kuşkusuz baş döndürücü değişimlerin sebebi, teknolojinin gelişmesiyle iletişim ve etkileşimin artmasıdır. Bu sayede dünya zaman ve mekân bakımından küçülmüş, insanlar, devletler ve kültürler arasında etkileşim artmıştır. Küresel etkileşim sürecinde, baskın kültürlerin etkisi ile yerel kültürlerde çözümler başlamakta ve bu durum yerel kültürlerin ulusal kimliklerini kaybetmelerine zemin hazırlamaktadır. Ayrıca artan suç ve şiddet eğilimleri, aile içi geçimsizlikler ve popüler kültüre esir olmuş, kendi kültürünü unutan genç nesillerin varlığı, toplumsal normların ve ahlaki anlayışların erozyona uğramasına, bireysel kimliklerin zayıflamasına ve toplumun bütünsel olarak güvenlik, huzur ve refah konusunda ciddi sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır. Ülkelerde ve toplumlarda oluşan bu ihtiyaç değer kavramını öne çıkarmaktadır.

Türkçe Sözlük'te değer, “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü” (TDK, 2015, s. 483) olarak tanımlanmaktadır. Değerler, bireylerin fikir, davranış ve eserlerinde birer rehber olarak kendini gösterir ve toplumun bütünlüğünün ayrılmaz bir parçasını oluşturur. İnsanlar, yaşadıkları toplumun ve kültürün değerlerini genellikle kabul eder ve bu değerleri, kararlarını verirken veya bir durumu değerlendirirken daha doğru, daha adil veya daha iyi gibi genel yargılara ulaşmalarına yardımcı olan ölçütler olarak kullanır (Tolan, 1996). Bireylerin sağlıklı kararlar almasını sağlayan ve toplumu bir arada tutan değerlerin gelecek nesillere aktarılması gerekmektedir.

Değerler, bir toplumun temellerini oluşturan unsurlardır. Bu temellerin sarsılması, toplumun yapısının bozulmasına yol açar. Bu yüzden toplumbilimciler ve eğitimciler, değerlerin muhafaza edilmesi ve sonraki nesillere aktarılması konusunda büyük bir hassasiyet göstermektedir (Pilav ve Orhan, 2020). Değerler eğitimi ilk

olarak ailede alan çocuk daha sonra çevre ve okulda bu gelişimini sürdürür. Her ailede değerlerin yeterli bir şekilde çocuklara kazandırılmasının mümkün olamayacağı gerçeği, okullarda değerler eğitiminin önemini arttırmaktadır. Çocuk, ailede göremediği değer ve ahlak eğitimini okulda alma fırsatı bulacaktır. Bu nedenle, okulların, öğretmenlerin ve eğitimcilerin önemli bir sorumluluğu bulunmaktadır (Arslan, 2024).

Değer eğitimine çocukluk yıllarında başlanmalıdır. Çünkü zamanla davranış değiştirme eğilimi azalacağı için çocukluk yılları değer edinimi için kritik bir dönemdir. Değerlerin soyut olmasından dolayı çeşitli yöntemlerle çocuğun zihninin kavrayabileceği bir kıvama getirilmesi gerekmektedir. Bu noktada en iyi araç edebiyattır. “Edebiyat; düşünce, duygu ve hayallerin söz ve yazı hâlinde güzel, etkili bir şekilde anlatılmasıdır. Diğer bir ifadeyle insanın iç dünyasında, ruhunda, zihninde var olanların söz ve yazı vasıtasıyla aktarılmasıdır.” (Dursunoğlu, 2011,s. 27). Çocuk daha ilk yıllarında sözlü ve yazılı edebî ürünler ile karşılaşır. Dinlediği masal ve ninniler ile büyüyen çocuk edebî metinler ile tanışmış olur. Çocuğun bu sayede hayal gücü gelişir, söz varlığı zenginleşir, dil gelişim süreci desteklenir. Bunun yanında edebî eserlerin farklı işlevleri de vardır. Özbay, bu işlevleri bir toplumun sahip olduğu millî değerleri edebiyat ve dil aracılığı ile aktarılıp milletin ayakta kalabilmesi olarak ifade eder (Özbay,2002). Toplumsal normlar ve kurallar çocuk için soyut ifadelerden ibarettir. Çocuğa doğrudan telkin etmek fayda getirmemektedir. Çocuk, iyiyi ve doğruyu somut bir şekilde kahramanların hayatında görüp onlarla yaşayarak fark edip kendi hayatına rahatlıkla aktarabilir (Karatay, 2011). Edebî metinler değerleri somutlaştırıp çocuğun dünyasına yaklaştırmışından dolayı faydalanılabilecek kaynakların başında gelmektedir.

Çocukların değer edinimi sağlamak için ders kitaplarındaki metinlerden ya da çeşitli materyallerden faydalanılmaktadır. Ders kitaplarının yanı sıra çocukların okuyabileceği kitaplar da sürece dâhil edilmelidir. Ana dilinde yazılmış millî kültürü ve değerleri barındıran kitapları okuyan bireyler bu değerleri özümseyip içselleştirebilir (Utku, 2020). Çocuk kitapları, değer eğitimi açısından büyük bir sorumluluğa sahiptir. Çocukların sahip olması gereken değerler erken yaşlardan itibaren bu kitaplar ile kazandırılabilir. Değer aktarımının sağlıklı ilerleyebilmesi için nitelikli okuma kitaplarının okutulup önerilmesi oldukça önemlidir. Seçilen kitaplar

olumlu değerler aşılayan, kültürümüzü yansıtan hem eğlendiren hem de bilgilendiren kitaplardan seçilmelidir (Keklik ve Kuru, 2016).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, 2024 yılı itibarıyla uygulanmaya başlanmış olup, değerler eğitimi bu modelin temel bileşenlerinden biri olarak konumlandırılmıştır. Bu durum Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli programında “Sahip olduğu mefkûre ile toplumu ve ülkesini imar eden şahsiyetler yetiştirmeyi ahlaki bir sorumluluk olarak ele alır. Bu çerçevede değerler, geniş bir temel yaklaşımla sistemi bütünleyen anlamlı bir olgu olarak ele alınır; programların ruhunda tabii bir şekilde yer alır.” (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024a, s. 4) şeklinde ifade edilmiştir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde öğretim programlarının temel yaklaşımı, değerler eğitimi ve millî şuur kazandırma esasına dayanmaktadır. Bu durum Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni’nde şöyle ifade edilmiştir:

Adalet, hikmet, merhamet, iyilik, doğruluk, çalışkanlık, faydalı olmak ve güzellik gibi değerler üzerinde yükselen bir medeniyet mirasına sahip olan milletimiz; Türkiye Yüzyılı’nda eğitim adına kararlı adımlarla geleceğe hazırlanmaktadır. Türk eğitim sistemi bütün ideolojilerin üstünde millî bir şahsiyetin oluşumuna katkı sağlamak ve millî bilince sahip şahsiyetlerden oluşan bir toplum oluşturabilmek adına ahlaklı, erdemli; milleti ve insanlık için iyi, doğru, faydalı ve güzel olanı yapmayı ideal edinmiş bilge nesilleri hedefler (MEB, 2024a, s. 4).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde değerler eğitimi oldukça önemli bir yer tutmaktadır. İlk defa “Erdem-Değer-Eylem” ismi ile değerler ile ilgili bir çerçeve Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde yer almıştır. Erdemler, eğitim faaliyetleri sonucunda kazanması hedeflenen, kişilik gelişiminin güçlü yönlerini temsil etmektedir. Bu erdemlere bireyin yaşam sürecinde edindiği deneyimler aracılığıyla şekillenen değerler yoluyla ulaşılmaktadır. Sahip olunan değerler ise bireyin davranışlarında eylemler ile somut bir biçimde gözlemlenebilir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bu yaklaşım doğrultusunda, bireyi erdemlere taşıyan ve eylemler aracılığıyla görünürlük kazanan değerleri “Erdem-Değer-Eylem” çerçevesi kapsamında kavramsal bir zemine oturtmaktadır. Bu çerçevede yer alan değerlerin temel referans noktası, Türk medeniyetinin köklü birikimini yansıtan millî ve manevi değerler olmakla birlikte, evrensel değer boyutu da ihmal edilmemiştir. Söz konusu

çerçevenin nihai amacı; bireyin eylemlerinden hareketle değer kazanması, bu değerler aracılığıyla erdemli bir kimlik geliştirmesi ve bu yolla huzurlu aile ve toplum yapısına, aynı zamanda yaşanabilir bir çevrede huzurlu birey idealine ulaşılmasıdır (Özer, 2024).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında geliştirilen Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, bireylerin temel insani değerlerle donatılarak bu değerleri günlük yaşamlarında eyleme dönüştürebilmelerini amaçlamaktadır. Bu model doğrultusunda yapılan çalışmalarda, çocukların değer eğitimiye katkı sağlayacak nitelikli edebî metinlerin önemi giderek artmaktadır. Özellikle çocuk kitapları, hem eğitsel hem de kültürel bir araç olarak, çocukların karakter ve kişilik gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda yapılan bu çalışma ile Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ne uygun olarak çocuk edebiyatı eserlerinin değerler eğitimi açısından taşıdığı potansiyel ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Türk edebiyatının üretken ve saygın yazarlarından Adnan Özyalçiner, toplumcu bir anlayışla kaleme aldığı eserlerinde toplumsal sorunlara duyarlılık göstermiştir. Çocuklar için yazdığı kitaplar ise genellikle masal geleneğinden ve tarihî anlatılardan beslenmekte, bu yönüyle kültürel ve evrensel değerleri yansıtmaktadır. Bu çalışmada, yazarın çocuklara yönelik eserleri Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi temelinde incelenmiş; söz konusu kitapların modelde yer alan değer ve bu değerleri yansıtan eylemleri içerip içermediği analiz edilmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

“Adnan Özyalçiner’in Çocuk Kitaplarının Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi Bağlamında İncelenmesi” adlı bu çalışmanın amacı, Erdem-Değer-Eylem çerçevesinde Adnan Özyalçiner’in çocuk kitaplarındaki değerlerin tespit edilmesidir. Bu amaç kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni’nde ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 20 değer Adnan Özyalçiner’in çocuk kitaplarında ne sıklıkla işlenmiştir?
2. Adnan Özyalçiner’in çocuk kitaplarında en çok ve en az değinilen değerler nelerdir?

3. Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında eser bazında bu değerlerin dağılımı nasıldır?

4.) Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında yer alan değerler hangi eylemler ile ilişkilidir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Modern çağ, teknolojinin gelişmesiyle toplumlarda hızlı değişimleri de beraberinde getirmiştir. Günümüz insanı bilgiye çok çabuk sahip olup sorgulamadan özümseyip elde ettiği bilgileri tüketmektedir. Yeterince filtrelerden geçmeden, irdelenmeden kabullenip hayata aktarılan yeni hayat tarzları toplumların değerlerinde aşınmalar meydana getirmektedir. Ülkelerin geleceği olan çocuklar, toplumu ayakta tutan ana değerlerden yoksun bir şekilde yetişmektedir (Pilav ve Orhan, 2020). Günümüzde geleceğe güvenle bakan, temelleri sağlam ve faziletli bir toplum oluşturmak için sahip olduğumuz kültürel, ahlaki ve millî değerleri genç nesillere aktarmamız gerekmektedir.

Değer eğitime çocukluk yıllarında başlanması oldukça önemlidir. Kişilik ve karakterin büyük ölçüde şekillendiği bu dönemde soyut olan değerlerin çocukların özümseyebileceği bir kıvama getirilmesi gerekir. Bunun en etkili yollarından biri de edebiyattır. Çocuğun dış dünyaya açılan ilk kapılarından biri okuma kitaplarıdır. Küçük yaşta kitaplardan elde edilen bilgiler uzun süre hafızalarda kalacaktır. Çocukların erken yaşlardan itibaren okuma alışkanlığı edinmeleri ve edebî eserlerle tanışmaları, zihinsel gelişimlerinin yanı sıra karakter inşasına da önemli katkılar sağlamakta; bu sayede kazandırılmak istenen değerleri içselleştirmelerine imkân tanımaktadır (Aydın ve Öksüz, 2021). Doğrudan değerleri telkin etmek yerine kurgusal metinler yolu ile çocuklar olumlu kahramanlar ile özdeşim kurup değerleri içselleştirebilir. Bunun yanında estetik zevkle oluşturulmuş edebî ürünler değerlerin daha kolay aktarılmasına zemin hazırlamaktadır (Özübal, 2024).

Eğitim-öğretim süreçlerinin temel hedeflerinden biri, bireylere yaşadıkları toplumun millî değerleriyle birlikte evrensel değerleri de kazandırmaktır. Bu doğrultuda geliştirilen Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda "adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük,

sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik” değerlerine yer verilmiştir (MEB, 2024a). Bu değerler Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında ele alınmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, öğrencilerin hangi değerleri kazanacaklarını ve bu değerlerin hangi eylemler yoluyla geliştirileceğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu yeni değerler modeli ile ilgili henüz detaylı bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmanın, alanında yapılan ilk örneklerden biri olması bakımından literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Ayrıca Adnan Özyalçiner’in tüm çocuk kitapları ile ilgili kapsamlı değerler eğitimi çalışması bulunmamaktadır. Bu araştırmanın temel amacı, Adnan Özyalçiner’in çocuklara yönelik kaleme aldığı 26 kitabı Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda inceleyerek değerlerin varlığını tespit etmek ve bu değerlerin hangi eylemlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktır.

1.4. Sınırlılıklar

Bu çalışma, Adnan Özyalçiner’in kaleme aldığı 26 çocuk kitabı (Uzayda Yaz Tatili, Toparlak, Anadolu’dan Öyküler, Keloğlan ile Köse, Kırmızı Çini Kâse, Anıtların Öyküleri, Sabırtası Çatladı, Devlet Kuşu, Altın Perçemli Oğlan, Tarihten Öyküler, Ölümsüzleşen Bahçe, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, Keloğlan Bir Gün, Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler, Garip Nasıl Okuyacak, Masal Okuyorum, Ninemle Masal Okuyorum, Annemle Masal Okuyorum, Dedemle Masal Okuyorum, Keloğlan’ın Çıraklığı, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın, Yoksul Kızın Kısmeti) ile sınırlı tutulmuştur.

Bu çalışmada çocuk kitaplarında yer alan değerler, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni’nde ve MEB’in (2024) yayımladığı İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan yirmi değer ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

Çocuk Edebiyatı: Çocukların dil gelişimini destekleyen ve onların edebi ihtiyaçlarına cevap veren; çocuklar için, çocukların dünyasına uygun bir şekilde oluşturulmuş edebiyattır (Dursunuoğlu, 2011).

Değer: “Değer, genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır” (Bilgin, 1995, s. 83).

Değerler Eğitimi: Bireyin önemli değerleri fark etmesi, gerekli değerleri edinmesi, yeni değerler kabul etmesi ve tüm bu değerleri kişiliğinin temel unsurları haline getirerek davranışlarına yansıtması sürecine denir (Yaman, 2014).

Eğitim: Bireyleri belirli hedeflere ulaşmaları için geliştirme ve yönlendirme sürecidir (Fidan, 2012).

Erdem: “Ahlakın övdüğü iyilikçilik, alçak gönüllülük, yiğitlik, doğruluk vb. niteliklerin genel adı, fazilet.” (TDK, 2005, s. 642).

Erdem-Değer-Eylem: Bireyin eylemler yoluyla değerler geliştirmesini, bu değerler aracılığıyla erdemli bir kişiliğe ulaşmasını ve nihayetinde huzurlu aile, toplum ve çevreyi inşa etmesini hedefleyen bir çerçevedir (Özer, 2024).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli: “Öğretim programlarının temel yaklaşımı, öğrenci profili, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi, beceriler çerçevesi bileşenlerinden oluşan bütüncül bir modeldir.” (MEB, 2024a, s. 3).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Adnan Özyalçiner'in Hayatı ve Eserleri ve Edebi Kişiliği

Adnan Özyalçiner, 1934 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Gerçek adı Adnan Çelik'tir. Bu durum, halası Samiye Çelik ve eniştesi Nuri Çelik'in manevi evlat olarak nüfuslarına kaydetmelerinden kaynaklanmaktadır (Özyalçiner, 1991a). Cemal Süreya, Adnan Özyalçiner için “şu bizim göçmen Adnan” ifadesini kullanır. İstanbul doğumlu olan Özyalçiner, göçmenlik konusu ile ilgili bir sohbette şunları söyler:

Ben doğma büyüme İstanbulluyum. Babam da öyle. Dedem, II. Abdülhamit döneminde Saraybosna'nın Travnik kentinden İstanbul'a gelmiş Rûfai tarikatı şeyhlerinden bir din adamı. Babaannemle İstanbul'da evlenmişler; babam dünyaya gelmiş. En azından bir yüzyıllık İstanbulluğumuz var bizim. Cemal Süreya'nın göçmen diye takılışı Boşnaklığımdan. Annem de Boşnak'tı. O da Karamürsel doğumlu. Ailesi Saraybosna'nın Mostar kentinden gelme. Cemal Süreya her iki dedemin göçmenliğini bana yansıtmıştır (Andaç, 2003, s. 31).

Babası fabrikada dokumacı annesi ise elinden dikiş nakış işleri gelen bir kadındı. Daha ilkokulu bitirmeden babasını kaybetmiştir ve okumak için halasının yanına taşınmıştır. Çocukluğu Haliç'in üstündeki tepelerde bir mahallede geçen Adnan Özyalçiner, ortaokulu halasının yanında Eyüp'te okumuştur. Ekonomik olarak zor şartlar altında büyümüştür. İstanbul'un kenar mahallerinde birçok evde suyun elektiriğin olmadığı bir bölgede yaşamıştır (Andaç, 2003). Okulda yazdığı yazılar dışında ilk yazılarını ortaokulda yazmıştır. İlk öyküsü, Eyüp Camisi'nde karşılaştığı dilencilik yapan bir çocuk ile ilgilidir. Anadolu'da aç kalıp bu yüzden dilencilerin eline düşen temiz saf bir köylü çocuğunu kaleme almıştır. Üstelik bu yoksulluk hikâyesini halasının yanında kalırken elektriksiz bir evde gaz yağı lambası eşliğinde yazmıştır (Özyalçiner, 1991a).

İstanbul Erkek Lisesinde öğrenim gördüğü yıllarda, yaz aylarını Büyükkada'da geçiren Özyalçiner, dayısına ait manav dükkânında çalışarak hem kendi ihtiyaçlarını karşılamaya hem de kızıyla yalnız yaşayan annesine destek olmaya çaba göstermiştir. Lise son sınıftayken annesini kaybetmiştir. Ekonomik sebeplerden dolayı üniversite

tercihini İstanbul'dan yana kullanan Adnan Özyalçiner, Orman Fakültesine kaydını yaptırır. Bu okulun yatılı olması okuması adına bir avantaj sağlar. Daha sonra bir iş bulup geçimini sağlamak için Ali Avni Öneş'in Fikir ve Sanat Eserleri Dağıtma Bürosu'nda haftalık 25 liraya kitap ve dergi dağıtımını yapar. Bu büronun yazar ve sanatçıların sıkça uğradığı bir yer olması Adnan Özyalçiner'in daha fazla ilgisini çeker. Birçok şair ve yazar arkadaşını bu dönemde tanıma fırsatı bulur. Kemal Özer ve Konur Ertop'un Türkoloji bölümüne geçiş yapmasından sonra bu bölümü daha rahat okuyabileceğini düşünen Özyalçiner de Türkoloji bölümüne geçer (Andaç, 2003). Cumhuriyet gazetesinde düzeltmen olarak çalışmaya başlayan Özyalçiner, sürekli bir işe sahip olduğunu şu sözlerle dile getirir; "Gazetecilik yazarlığımla da bağdaşiyor. Röportaj yapma olanağı sağlayabilir. Yaşar Kemal örneği var önümde. Daha ne istiyorum. Böylece kendimi bir profesyonel olarak gazeteciliğe ve yazarlığa adadım. Okulu süruncemede bırakmam bu yüzden olmalı. Gazeteciliği ve yazarlığı seçmemden" (Andaç, 2003, s. 44). Daha sonra üniversiteyi yarıda bırakan Adnan Özyalçiner 1964'te Bitlis'in Ahlat kazasının Oltuyazın köyünde yedek subay öğretmen olarak askerlik vazifesini yerine getirir. Bu vazifesini yerine getirirken aynı zamanda Anadolu insanını yerinde görme fırsatı bulur. Çeşitli gözlemler yapan yazar daha sonraki eserlerinde bu tecrübelerine yer verir. 1966 yılında askerlikten dönen Özyalçiner, 1960-1966 yılları arasında tanıştığı Sennur Sezer ile 1967 yılında evlenir. Bu evlilikten Ayşe Bengi adında bir kızı ve Ahmet Emre adında bir oğlu dünyaya gelir.

İlk öyküsü lisede arkadaşları ile birlikte çıkarttıkları Demet (1953) dergisinde yer aldı. Daha sonra yazarın yazıları Onüç, Mavi, Varlık, Papirüs, Yazko Edebiyat, Halkın Dostları, Yeditepe, Gösteri, Yeni Düşün, Evrensel Kültür dergilerinde yayımlandı. 20 yıl boyunca düzeltmenlik işinde gazeteci olarak çalıştı. 1981 yılından sonra Yazarlar ve Çevirmenler Yayın ve Üretim Kooperatifinde (YAZKO) idarecilik ve ikinci başkanlık yaptı. Yazko Edebiyat (1980-1984), Yazko Çeviri (1981-1983) dergilerinde yazı işleri görevlerini yerine getirdi. Yazko Edebiyat dergisinde Atilla Tokatlı'nın askerî darbecileri hedef aldığı yazısı dolayısıyla yazarlarıyla beraber Sıkıyönetim Mahkemesi'nde yargılanıp beraat etti. 1984 yılında iki yıl sürecek olan Hürriyet Gösteri'nin yazı işleri müdürlüğü görevinde bulundu. Hürriyet Vakfı Yayınları'nda 1986 ile 1989 yılları arasında editör olarak görev aldı. 1974-1989 yılları arasında Türkiye Yazarlar Sendikası (TYS) yöneticiliği ve sekreterliği görevlerinde

bulundu. 18 yazar arkadaşıyla beraber 1980 sonrası, TYS görevinden dolayı yargılandı ve üç yıl devam eden yargılanma sonunda beraat etti.

1964 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı "Sur" isimli kitabıyla kazanan Özyalçiner, "Yağma" adlı kitabı ile 1972 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü kazanmıştır. "Gözleri Bağlı Adam" ile 1978 Sait Faik Hikâye Armağanı ödülünü almıştır. 1980 yılında "Çamlıca" isimli röportaj hikâyesi ile Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin inceleme araştırma alanında Yılın Başarılı Gazeteci Ödülü'nü almıştır. Sennur Sezer ile beraber kaleme aldıkları "Keloğlan ile Köse" isimli hikâye kitabı, Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı Ödülü'nde birinciliğe layık görülmüştür. "Cambazlar Savaşı Yitirdi" hikâyesi ile 1991 Haldun Taner Öykü Ödülü'nü almıştır. Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan "Babıali Ölüyor" isimli yazısı ile Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin 1993 Türkiye Gazetecilik Ödülü'nü kazanmıştır.

Adnan Özyalçiner; PEN Yazarlar Derneği, Dil Derneği, Edebiyatçılar Derneği ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin üyesidir. Ayrıca Nâzım Hikmet Vakfı Danışma Kurulu'nda yer almaktadır. 25 Mayıs 2019 tarihinde ise Türkiye Yazarlar Sendikasının genel başkanlığına seçilmiştir.

Adnan Özyalçiner'in eserleri ve eşi Sennur Sezer ile birlikte kaleme aldıkları eserler aşağıda sunulmuştur:

Hikâye: Panayır (1960), Sur (1963), Yağma (1971), Yıkım Günleri (1972), Gözleri Bağlı Adam (1977), Cambazlar Savaşı Yitirdi (1991), Alaycı Öyküler (1991), Taş (1992), Sağanak (Yıkım Günleri'nin yeni basımı, 1993), Anıtların Öyküsü (1995), İstanbul'un Taşı Toprağı Altın (Sennur Sezen ile, 1995), Panayır Sur (1996), Toplu Öyküler: 1- Panayır – Sur (2001), Toplu Öyküler: 2. Gözleri Bağlı Adam-Yağma (2001), Toplu Öyküler: 3. Cambazlar Savaşı Yitirdi – Sağanak (2001), Toplu Öyküler: 4. Alaycı Öyküler – Aradakiler (2001), Gökyüzünde Ayaklanma (Seçme Öyküler, 2003), Ölümsüzleşen Bahçe (2003), Yazdan Kalma Bir Gün İstanbul Öyküleri (2006), Aşık Garip İle Şah Senem (2014), Alandaki Park (2014), Seyfilmülük (2015), Kalabalıktan Birileri (2017).

Çocuk Kitabı: Kırmızı Çini Kâse (1976), Garip Nasıl Okuyacak (1977), Ölümsüzleşen Bahçe (1980), Sabırtası Çatladı (1980), Anıtların Öyküleri (1981), Devlet Kuşu (1988), Keloğlan İle Köse (Sennur Sezer ile, 1989), Anadolu'dan Öyküler

(Sennur Sezer’le, 1989), Tarihten Öyküler (1995), Gökkuşığı Masalları, (10 kitap, 1999), Masal Evi(2007), Topal Karıncayla Çürük Ceviz(2007), Keloğlan Bir Gün(2008), Ninemle Masal Okuyorum(2011), Masal Okuyorum(2011), Annemle Okuyorum(2011), Dedemle Okuyorum(2011), Toparlak(2012), Uzayda Bir Yaz Tatili(2014).

Çeviri: Irgat Simon (Hikâyeler, İvo Andriç’ten, 1976).

Roman: Dördüncü Murat ve Mirgün Bahçeleri (1997), Güç ve Güzellik (2005).

Antoloji: Ekmek Kavgası: Emek Öyküleri I (Sennur Sezer’le, 1998), Grev Bildirisi: Emek Öyküleri II (Sennur Sezer’le, 1998), Motorize Köleler – Emek Öyküleri 3 (Sennur Sezer ile, 2001), Dokumacının Ölümü – Emek Öyküleri 4 (Sennur Sezer ile, 2001).

Deneme-İnceleme-Anı: İstanbul’un Taşı Toprağı Altın (Eski İstanbul Yaşayışı ve Folkloru (Sennur Sezer’le, 1995), Tarihin Işıldağı (1998), Üç Dinin Başkenti İstanbul (S. Sezer ile,2002), Karagümrüklü Yıllar – İstanbulum 3 (2009), Yok Olan İstanbul (2016), Sabahattin Ali Nasıl Yazar Oldu? (2019), Hep Seninle Sennur’la Konuşmalar (Ciltli, 2019).

Röportaj-Öykü: Ayak İzleri (2000).

Monografi: Kapital’in Aydınlığında: Alaattin Bilgi (2001), Öykücülüğümüzün 45 yıllık Çınarı Adnan Özyalçiner (1999) (Türkiye Yazarlar Sendikası, 2024).

Eyüp Ortaokulunda iken yazmaya başlayan Özyalçiner’in yazıları Türkçe öğretmeni tarafından pek beğenilmedi. Bunun nedenini ise Özyalçiner, alışılmışın dışında bir üslup kullanmasına bağlıyordu. Onun “ilkbahar” temalı kompozisyonunda ne ağaçların filizlenmesinden bahsediliyordu, ne de yemyeşil kırlar arasında otlayan kuzular yer alıyordu. Onun betimlediği baharda Eyüp’ün çıplak yamaçları ve o dönemden itibaren kötü kokular yaymaya başlayan Haliç vardı (Özyalçiner, 1991a). Yazın hayatının daha ilk yıllarında gerçekçi bir bakış açısı ile olaylara yaklaşan Özyalçiner, çevresinde gördüklerini olumlu olumsuz diye ayırt etmeksizin eserlerine yansıtmaktaydı. Nitekim lise yıllarında yazılarını beğenmeyen edebiyat öğretmeni Hakkı Süha Gezgin, Adnan Özyalçiner’in gerçekçiliğine öfkelenirdi. Bu durumu Özyalçiner şöyle anlatır: Gerçekçi bakış açısı, muhtemelen onun hoşuna gitmiyordu.

Çünkü ona göre pencere önünden izlenen karın güzelliği tarif edilemezdi; kar taneleri, dallarda adeta bahar çiçekleri gibi yerini alırdı. Oysa Özyalçiner'e göre, insanın karnı tok, evi sıcak olmadıkça böyle duygulara kapılmak mümkün değildi. Dahası, bu tür yaklaşımlar ona oldukça yapay geliyordu (Özyalçiner, 1991a).

Özyalçiner, ilk yazılarının başlığını “Kenar Mahalleden Notlar” olarak isimlendirir. Bunun sebebini ise, çocukluğunu ve gençliğini geçirdiği, yoksulluğun, yoksunlukların ve geri kalmışlığın ortasında kalan mahallesinin, kentin merkezindeki uygarlıkla arasındaki çelişkiyi yansıtmak istemesi olarak açıklar (Özyalçiner, 1993).

Toplumcu bir bakış açısı ile çevresindeki sorunlara kayıtsız kalmayan Özyalçiner, bu durumu tüm yönleriyle eserlerinde dile getirir. Hiç kuşkusuz bunda, büyüdüğü yer olan İstanbul'un ekonomik sıkıntılarını ziyadesiyle yaşayan ve uygarlığın dibinde olup bundan nasibini alamayan varoş bir kesim olmasının da payı vardır. Necip Tosun toplumcu yönüne şöyle vurguda bulunur: “Adnan Özyalçiner, ilk öykülerinden son öykülerine kadar, hangi biçimsel yapıyı kullanırsa kullansın, toplumcu bakışı hiç yitirmez. Tüm öykülerinde yöneten-yönetilen, zengin-yoksul, işçi-sermayedar çelişmesini açık etmeye, belgelemeye çalışır. Yoksullar, kimsesizler, dışarıdakiler onun öykülerinin merkezinde yer alır. Özyalçiner gerçekçidir.” (Tosun, 2013, s. 227). Ertop (1999)'a göre Özyalçiner, İstanbul'un kenar mahallerindeki gerçekleri, yıkımları ve bunalımları somut öğelerden faydalanarak anlatır. Bu anlatılar yazarın çevresindeki gözlemleri ve yaşamı çerçevesinde şekillenir.

Adnan Özyalçiner 1950 kuşağı yazarlarından. Yazar bu kuşağı şöyle değerlendirir: “Bir önceki kuşağın yazdıklarına karşı çıkışla başladı her şey. Gerçekliği ele alışlarındaki yüzeyselliğe, basmakalıp bir anlatıma, alışılmış şeylerin yinelemelerine karşıydık. Hem yaşamda hem edebiyatta insanları köleleştiren alışkanlıklara başkaldırmıştık” (Andaç, 2003, s. 30). Özyalçiner'i ilk etkileyen yazarlardan biri Sait Faik'tir. Kalıpcı anlatımlara karşı olan Özyalçiner, Sait Faik'in esnafı, halkı, çile çeken insanları, ırgatları, köylüleri anlatması ilgisini çekmişti. Diğer yazarlar gibi sadece yazlıkçıların köşk ve kontlarını anlatmıyordu. Özyalçiner'i etkileyen diğer bir yazar ise Orhan Kemal oldu. Özellikle Haliç'i, Cibali'yi, oradaki fabrikaları anlatışı Özyalçiner'i cezbeden konulardı. Orhan Kemal'in yaşadıklarını katı ve sert bir üslupla anlatması kayda değerdi. Haldun Taner de Özyalçiner'i etkileyen

diğer bir yazardı. İstanbul'un orta sınıf kesimlerini yarı mizahi bir üslupla ele alış biçimi, onu derinden etkilemişti. En dramatik anların içinde bile insanı düşündüren bir gülünçlük olabileceğini kavramıştı. Üstelik hüznü bir olayda mizahi unsurları ortaya koymak her zaman küçümseme ya da alay anlamına gelmiyordu (Özyalçınar, 1993). Özellikle İstanbul'u ve İstanbul'daki ezilen insanların hayatlarını olduğu gibi aktaran yazarlar Özyalçınar'ı fazlasıyla etkilemiştir. Nitekim kaleme aldığı birçok eserinde toplumcu bakış açısı ile bu konuları eserlerinde işlemiştir.

2.2. Değer Nedir?

Değer, *Türkçe Sözlük*'te "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet. Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, bedel, kıymet, paha, valör. Üstün nitelikli meziyet, kıymet. Üstün, yararlı nitelikleri olan kimse. Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" (TDK, 2015, s. 483) biçiminde tanımlanmaktadır. Çok boyutlu bir anlam taşıyan, oldukça geniş bir kavram olan değer; birçok bilim adamı tarafından incelenmiş ve birçok bilim alanına konu olmuştur. Ulusoy (2007)'a göre değer birçok farklı disipline konu olmasının nedeni ve sosyal bilimler açısından değer önemi, insan davranışlarını inceleyip anlamaya yönelik katkılar sağlamasından kaynaklanmaktadır. Fakat herkesin görüş birliğine vardığı bir tanım ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla değer ile ilgili farklı tanımlara yer vermek kavramın anlaşılmasına katkı sunacaktır.

Hökelekli'ye (2011) göre "Değerler, insanların hayata bakışını etkileyen, kararlarına yön veren, inançlarını yansıtan ve davranışlarının ölçütünü belirleyen pusulalardır." Akbaş ise değerleri "toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini" (Akbaş, 2008) belirten mihenk taşları olarak tanımlar. Bozkurt (2008) ise değeri amaç ve davranışları doğru ve yanlış olarak ayırt etmeyi sağlayan ölçütler olarak açıklamaktadır.

Demircioğlu ve Tokdemir, değeri şöyle açıklar: "Değerler duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır." (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008, s. 71). Konuya ilişkin Aydın ve Gürler ise; "Değerlerde inanç ön plandadır. İnsanlar hayatlarının her yerinde, her noktasında,

çoğunlukla bilinçli olmasalar da zihinlerindeki çeşitli değerleri davranışa dönüştürürler. Bu nedenle değerler, tutumlar ve davranışlarla yakından ilişkilidir ve onlara yön verir” (Aydın ve Gürler, 2012, s. 3) ifadelerini kullanır. Yukarıda verilen tanımlardan da anlaşılacağı üzere değerler, bireyin davranışlarını etkileyen, yön veren ve rehberlik eden kılavuzlardır.

Güngör (2000)’e göre değer “Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç” olarak tanımlanırken Cevizci değeri “Gerçekleşen veya gerçekleşmesi mümkün olan olay ve olgulara karşı bireyin olumlu veya olumsuz, güzel veya çirkin, iyi veya kötü, yararlı veya yararsız, haz veya acı, sevap veya günah, doğru veya yanlış olarak takındığı tavra verilen isim” (Cevizci, 1999, s. 202) olarak ifade eder.

Ulusoy ve Dilmaç (2016, s. 16) değeri “İnsanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran ve insanların davranışlarına yön veren inançlar bütünü” olarak ifade edip değerın insanı diğer canlılardan ayıran özelliğı üzerinde durmuştur.

Çok geniş bir kavram olan değerin bir boyutu da milletleri bir arada tutması ve millî bağları kuvvetlendirmesidir. Bu konu da Şener değeri şöyle tanımlar: “Değer, bir toplumun çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, temel ahlakî ilke ya da inançlar sistemidir. Milleti millet yapan ve onu diğer milletlerden ayıran unsurların başında o milletin sahip olduğu değerler gelir.” (Şener, 2013, s. 2501). Bu görüşe paralel olarak Seyyar “Değerler, bir toplumun kültürünü, diğer toplumların kültürlerinden ayıran ve millî sınırlarla çizilmiş toplum yapısı içindeki bireylerin dağılmasını önleyen, millî birliğı pekiştiren ve sosyal dayanışmayı sağlayan faktörlerdir” (Seyyar, 2003, s. 99) ifadesini kullanır.

Yukarıda verilen değer ile ilgili tanımlara baktığımızda değerin çok farklı boyutlarının olduğunu görmekteyiz. Hiç kuşkusuz bunda değerin konusunun insan olmasının önemli bir etkisi vardır. Yapılan tanımların kesişen yönlerine bakıldığında değerin, bireyin davranışlarını etkileyen, davranışlarına yön veren ve neyin doğru neyin yanlış olduğu hususunda ona rehberlik eden kılavuzlar olduğu söylenebilir.

2.3. Değerin Önemi ve İşlevleri

Değerler, bireylerin ve toplumların davranışlarını şekillendiren, yaşamlarına yön veren ilişkilerini düzenleyen temel kabullerdir. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu ayırt etmesi için insana yardımcı olan değerler, aynı zamanda sosyal düzenin sağlanmasında önemli rol oynar.

Değerler, bir toplumun ortak kabul ettiği ve bireylerin manevi gelişimlerini destekleyerek davranışlarını biçimlendiren ilkelere dir. Bu değerler; toplumsal, ulusal veya evrensel düzeyde olabilir ve insanların nasıl bir tutum sergilemesi gerektiğine dair pusulalardır (Kumbasar, 2011). Değerler, birey ve toplumun birbirini kontrol etmesini sağlayan faktörlerin başında gelir. Bireyin sahip olduğu değerler, onun toplumdaki konumunu ve statüsünü doğrudan etkiler. Bu değerler, bireyin diğer insanlarla sağlıklı bir iletişim kurmasına yardımcı olur ve sosyal durumunun şekillenmesi için gerekli olan zemini hazırlar (Yazıcı, 2006). İnsanın bireysel ve toplumsal huzura sahip olmasını ve toplum içinde mümtaz bir birey olmasını belirleyen etkenlerin başında içinde bulunduğu toplumun değerleri ve bu değerlerin oluşturduğu değer yargıları gelir (Alyılmaz, 2008). Değerler, bireysel gelişim açısından bireye toplumda bir statü kazandırırken aynı zamanda toplumsal gelişimin de temelini oluşturur.

Bireyin toplum içinde karar almasını sağlayan ve davranışlarını yönlendiren temel unsur değerlerdir. Bireyin ideolojik tercihlerini, toplumsal yargılamalarını ve bir gruba uyumunu değerler belirler. Ayrıca kendisini çevresi ile karşılaştırırken ve başkalarını etkilemek için kullanır (Kasap, 2019). Değerlerin yönlendirici etkisi bireyin karar alma süreçlerinde kolaylaştırıcı bir rol oynamaktadır. Bu konuda Cüceloğlu şunları söyler:

Davranışlar ya zorunlu uyma davranışı, yani dış disiplin yoluyla olur ya da içselleştirilerek kişinin kendine mal ettiği değerler vasıtasıyla olur. Onurlu bir yaşam için insan davranışlarını yönlendiren korku ve disiplin değil, değerler olmalıdır. Korkudan kaynaklanan disiplin, korku kaynağı ortadan kalktığı zaman kaybolur. Değerlerden kaynaklanan iç disiplin ise, değer değişmediği müddetçe devam eder (Cüceloğlu, 1999, s. 155).

Her birey ve toplum, sahip olduğu kültür ve değerlerin korunmasını ister. Bu nedenle, bireyler değerlerinin yeni nesillere aktarılmasını arzu eder. Bu durum,

toplumdaki bireylerin uyum içinde bir arada yaşamalarını sağlayan önemli bir unsurdur. Değerler, sosyal etkileşimler yoluyla öğrenilir, toplumu bir arada tutar, bireyler arasındaki yakınlaşmayı destekler ve toplumsal bağları kuvvetlendirir. Ayrıca, olaylar ve durumlar karşısında bireylerin benzer tepkiler vermesini sağlayarak toplumda birliği sağlar (Şahin, 2021). Yukarıda ifade edilen görüşü destekleyen Özübal (2024)'a göre toplumu oluşturan bireylerin davranışlarını kontrol etme noktasında önemli rol oynayan değerlerin etkisinin azalması iletişimin kopmasına ve toplumdaki birlik ve beraberliğin bozulmasına sebep olur. Bu durum sağlıklı bir kaynaşmanın yaşanmasını engelleyerek toplumsal huzuru bozar ve devlet kurumlarının zayıflamasına sebep olur.

Değerlerin en önemli işlevlerden biri de toplumda birliği sağlamasıdır. İnsanların ortak bir zeminde bir araya gelmesini sağlayan değerler çatışmaların önüne geçip benzer duyguları yaşamalarına olanak sağlar. Özellikle dayanışma, hoşgörü, vatanseverlik ve yardımlaşma gibi değerler, toplumdaki ilişkilerin kalitesini artırarak, toplumsal huzurun oluşmasına katkı sağlar (Kumbasar, 2011).

Değerlerin işlevlerini Tezcan şöyle açıklamaktadır:

1. Bireye amaç ve yön tayin eder.
2. Bireysel ve toplumsal faaliyetlerin esaslarını ve genel yönünü verir.
3. Bireylerin davranışlarını yargılamaya yardımcı olur.
4. Bireyin başkalarından ne beklemesi gerektiğini ve kendisinden ne beklediğini bilmesini sağlar.
5. Bireyin doğru ve yanlış, haklı ve haksız, hoş giden ve gitmeyeni, ahlâkî ve ahlâkî olmayanı ayırt etmesini sağlar (Tezcan, 1974, s. 15).

Değerleri bir toplumun kontrol aracı ve sosyal hayatı düzenleyen faktör olarak gören Fitcher, değer işlevlerini altı maddede bir araya getirmiştir:

1. Değerler bireyin ve toplulukların sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.
2. Değerler kişilerin dikkatini yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesneleri üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, birey veya grup için her zaman

en iyi olmayabilir. Fakat o nesnenin sosyal olarak değerli görülmesine ve onun için çaba gösterilmesine yol açar.

3. Her toplumda ideal düşünme ve davranma yollarına değerler tarafından işaret edilir. Değerler, sosyal olarak kabul edilebilir davranışın âdeta şemasını çizer. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

4. Değerler kişilerin sosyal rollerini seçmesine ve gerçekleştirmesine rehberlik eder.

5. Değerler sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Ayrıca değerler onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.

6. Değerler dayanışmayı sağlayan başlıca unsurlardandır. İnsan kendisiyle aynı değeri taşıyan insanlara yaklaşır. Ortak değerler, sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir (Fitcher, 1999, s. 135).

Değerler, bir kişinin davranışları üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir ve aynı şekilde toplumun düzenini sağlama konusunda önemli rol oynar. Değerlere göre davranışlarını olumlu yönde şekillendiren bireyler, toplumsal yaşamda uyum içinde olmayı ve barışçıl bir yaklaşımı benimseyecektir (Şahin, 2017).

Yukarıda aktarılan değerlerin işlevlerine baktığımızda değerler, bireyin davranışlarına yön verip doğru kararlar almasını sağlamada rehberlik yaptığı gibi toplumsal düzenin oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

2.4. Değerlerin Sınıflandırılması

Araştırmaları kolaylaştırmak ve daha anlaşılır kılmak için değerlerin sınıflandırılması önem arz etmektedir. Bu sınıflandırmalar içinde en çok öne çıkan Spranger, Rokeach ve Schwartz'a ait olanlara aşağıda yer verilmiştir.

Değerlerin sınıflandırılması konusunda çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar arasında öne çıkanlardan ilki Spranger'in ortaya koyduğu değer sınıflamasıdır. Değer testi psikoloji alanında ilk olarak 1928 yılında Spranger

tarafından uygulanmıştır. Spranger, değerleri estetik, teorik (bilimsel), ekonomik, siyasi, sosyal ve dinî olmak üzere altı gruba ayırmıştır. Daha sonra Güngör (1993) bu gruplara ahlaki değeri de eklemiştir. Spranger, bireylerin bu değer gruplarından bir ya da birkaçını ön planda tutabileceğini ve bunların kişiden kişiye değişebileceğini belirtmiştir. yırca bireyleri baskın değerlerine göre kişilik tiplerine ayırmaya çalışmış ve herkesin bu altı temel kişilik tipinden birine dâhil olacağını savunmuştur. Spranger'in bu yaklaşımı daha sonra Allport, Vernon ve Lindzey tarafından 'Study of Values' adlı çalışmaya dönüştürülerek ölçek haline getirilmiş ve bu altı değer grubu genel bir sınıflama biçimi olarak benimsenmiştir. Bu değerlerin ayrıntılı açıklamaları aşağıda sunulmuştur:

1. Bilimsel Değer: Gerçeği önemsemeyi, bilgiyi, muhakemeyi, eleştirel düşünmeyi İçerir. Bilimsel değeri olan insan, deneysel, akılcı ve entelektüeldir.
2. Ekonomik Değer: Yararlı ve pratik olana önem verilir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiği ifade edilir.
3. Estetik Değer: Deneyim, tercih ve kabulleri kapsar. Birey, hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür ve sanatın toplum için zorunlu olduğunu düşünür.
4. Sosyal Değer: Toplumsal ve bireysel ilişkileri kapsar. Bencil olmama, başkalarını sevme ve onlara yardım etme esastır. En yüksek değer insan sevgisidir.
5. Politik Değer: Güç, yetkinlik, liderlik vb. değerleri kapsar. Kişisel güç, etki ve şöhret her şeyin üstündedir.
6. Dinî Değer: Dünya ve evren hakkındaki genel değerleri kapsar. Bu değere sahip olan insanlar evreni bir bütün olarak kavrar ve kendini onun bütünlüğüne bağlar.

Güngör ahlaki değerler kapsamına; dürüstlük, doğruluk, yardımseverlik ve hoşgörü gibi değerleri dâhil etmiştir (Akbaş, 2004; Güngör, 1993).

Rokeach'ın "Rokeach Değerler Envanteri adlı çalışması, günümüzdeki değer çalışmaları içerisinde en fazla kabul gören sınıflandırmalarından biridir. 1973 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında Rokeach, değer kavramını amaç değerler ve araç değerler olmak üzere iki temel başlık altında sınıflandırmıştır. Rokeach'e göre amaç

değerler, bireyin yaşamındaki nihai hedefleri ifade ederken; araç değerler, bu hedeflere ulaşmada benimsenmesi gereken davranış biçimlerini tanımlamaktadır. Söz konusu çalışma, 18 amaç ve 18 araç değerden oluşmaktadır. Bu çalışmada Rokeach, gaye değerlerini; “aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dinî olgunluk, eşitlik, gerçekler dünyası, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk” olarak ifade ederken vasıta değerleri ise; “bağımsız olma, bağışlayıcılık, cesaret, dürüstlük, entelektüellik, geniş görüşlülük, hırslılık, itaatkârlık, kendini kontrol, kibarlık, kendine hâkim olma, mantıklılık, neşelilik, sevecenlik, sorumluluk sahibi olma, temizlik, yardımseverlik, yaratıcılık” biçiminde sıralamıştır (Rokeach, 1973; Akbaş, 2004).

Değer sınıflandırması konusunda dikkat çeken bir isim Schwartz’dır. Schwartz Rokeach’ın 18 tane olan amaç ve araç değerlerini 10 başlık altında ve 56 farklı değer olarak incelemiş ve “değerler teorisi” adı altında gruplandırmıştır. Schwartz’a göre bazı değerler evrensel olabilmekte ve birçok toplumda karşımıza çıkabilmektedir. Bu değerler insanın doğasına uygun olan biyolojik ihtiyaçları ve toplumsal hayata uyum sağlayabilmek için gerekli şartları sağlamalıdır (Schwartz, 1996; Kuşdil ve Kağatçıbaş, 2000; Akbaş, 2004).

Tablo 1: Schwartz’ın Değer Grupları ve Değer Listesi

Değer Grupları	Değerler
Güç: Toplumsal konum, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek.
Başarı: Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.
Hazcılık: Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak.
Uyarılım: Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Öz yönelim: Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak.
Evrenselcilik: Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma, çevreyi koruma, iç uyum.
İyilikseverlik: Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsever olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçakgönüllü olmak.

Geleneksellik: Kültür ya da dinsel t�re ve fikirlerle saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet.
Uyma: Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması	Kibarlık, itaatk�r olmak, anne-babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik: Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak.

2.5.Değerler Eğitimi ve  nemi

Eğitim, *Türkçe Sözlük*'te (2005, s. 606) “ ocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme; terbiye” olarak tanımlanmıştır. “Eğitim, en geniş tanımıyla bireyde kendi yaşantıları yoluyla davranış değişikliği meydana getirme sürecidir.” (Erden, 2009, s. 13).

Değerler, toplumun varlığını sürdürebilmesi için ve bir arada kalabilmesi için kabul gören, desteklenen ve korunmaya çalışılan inançlardır (Ulusoy ve Dilmaç, 2014). Akbaş (2008)'a göre ise değerler, toplumu oluşturan bireylere önemli olanı tercih etme noktasında kılavuzluk eder. Değerler, bireylerin doğru tercihlerde bulunmalarını sağlayarak aynı zamanda toplumun gelişmesine katkıda bulunur.

Değer, bir insanı özel kılan, onun sahip olduğu üstün özelliklerdir. İnsanın sahip olduğu değerler kendisini birçok noktada etkileyeceği için bireylerin ihtiya ı olan temel değerlerin farkına varıp bu değerleri edinmesi gerekir ve bireyler bu değerleri davranışlarına yansıtmalıdır. Neredeyse  m r boyu süren bu değer kazanımı sürecine değerler eğitimi denir (Yaman, 2014).

şahin (2017)'e göre; insanların giderek değerlerden uzaklaşması ve amaçsız bir hayata sürüklenmeleri değer eğitiminin önemi ortaya çıkarmıştır. Hayattan tek beklentisi hazlarını gerçekleştirmesi olan ve istek ve arzuları için yaşayan  ağdaş dünya insanların birçok değerden koptuğu görülmektedir. Bu insanlar için evrensel ve ahlaki değerler bir anlam ifade etmemektedir. Bu sebeple de dünya her geçen gün daha güvensiz bir h l almaktadır.

Teknolojide meydana gelen hızlı değişimler beraberinde toplumda birçok sorun da ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlar değerler eğitiminin öneminin anlaşılmasını sağlamıştır (Uzunöz, Aktepe & Köybaşı 2018).

Toplumlar devamlılıklarını sağlayabilmek için değerlerini gelecek kuşaklara aktarmak zorundadır (Yaman, 2012). Milletlerin varlıklarını sürdürebilmesi, kültürlerini gelecek nesillere aktarmalarıyla doğrudan ilgilidir. Kùltürleri şekillendiren temel unsur ise değerlerdir. Çünkü değerler kùltürlere yön verir. Toplumların kùltürel varlıkları değerlerle birlikte gelişir ve büyür. Bir milletin kùltürel genetik özellikleri olarak tanımlanabilen bu değerler, o milletin ürettiği her türlü eserde kendini gösterecektir. Eğer bir millet, bu kalıtsal değerleri ortaya koyduğu ürünlerde yansıtamazsa, o zaman geleceği konusunda endişelenmeye başlamalıdır. İşte bu yüzden değerler eğitimi milletleri ilgilendiren başlıca alanlardan biridir (Şahin, 2017). Değerler toplumların kùltürlerini aktarmada önemli bir etken olarak karşımıza çıkar.

Toplumsal düzeni sağlamada önemli bir rolü olan değerlerin kazandırılmasında eğitim önemli sacayaklarından biridir. Bireyin bilişsel ve psikomotor alanda gelişimine katkıda bulunan Türkiye ve dünyadaki eğitim sistemleri; bireylerin ahlaki boyuttaki gelişimlerini hedefleyen duyuşsal boyutu ihmal etmiştir. Bunun sonucu olarak sadece bilgi ve başarıyı hedefleyen fakat insani yönü zayıf kalan bireyler yetişmiştir (Kumbasar, 2011). Sadece başarıya odaklanan ve bu uğurda akranlarıyla sürekli yarış hâlinde olan öğrenciler, sahip olmaları gereken değerler bakımından oldukça yetersiz kalmıştır. Bu problemi fark eden ülkeler değer eğitimine önem vermeye başlamış ve çeşitli çalışmalar başlatmışlardır. Okullarda değer eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalarla millî ve evrensel değerleri özümsemiş iyi bireyler yetiştirmeyi hedeflemiştir (Gümüş, 2017).

Çocuk, ahlaki değerlerle şekillenmiş bir ortamda dünyaya gelir. Fiziksel ortama nasıl adapte olmaya çalışıyorsa aynen öyle de kùltürel çevreye uyum sağlamaya çalışır. Her iki çevrede de yaşadığı sorunlar çocuğun mutsuzluğuna sebep olur. Fiziksel çevrede hayatta kalmak için nasıl suya, temiz havaya ve sağlığa ihtiyaç duyuyorsa, ahlaki çevrede de erdemlere ve değerlere ihtiyaç duyar. Eğer bu ihtiyaçlar karşılanmazsa manevi açıdan hayatta kalması zorlaşır (Akbaş, 2004).

Değerler çocuklar için hayati bir öneme sahiptir. Aynı zamanda değer eğitimi için çocukluk yılları oldukça kritiktir. Toplumdaki erdemlerin azalması değerlere olan ihtiyacı arttırmıştır. Özellikle son yıllarda oldukça popüler olan değerler eğitimi, okullarda öğretim programlarında yer almaya başlamıştır. Saygı, barış, hoşgörü, doğruluk, sorumluluk; kazandırılmak istenen başlıca değerler arasında yer alır. Kart ağacın bükülmesi zor olur misali değerlerin erken yaşlarda aktarımı toplumların faydasına olacaktır (Kıral ve Başdağ, 2017). Çocukların duygusal, düşünsel ve davranışsal gelişimlerinin en yoğun yaşandığı dönem olan çocukluk, değerler eğitimi açısından da oldukça elverişli bir zamandır. Çocuk edebiyatının amacı, çocukların gelişimlerine, hayallerine, duygularına, duyarlılıklarına ve zevklerine katkıda bulunmaktır. Dolayısıyla çocuk edebiyatı yazarları eserlerini oluştururken çocukların bu gelişimlerini destekleyecek içerikler sunmalıdır (Çintaş Yıldız, 2011).

Değerler eğitiminde üzerinde durulması gereken hususlar bulunmaktadır. Bridge (2003'ten akt. Kumbasar, 2011, s. 34) bu hususları şöyle açıklamıştır:

1. Sevecenlik, dürüstlük, adalet gibi temel etik değerler kişilik eğitimin temelini oluşturmalıdır.
2. Etkili bir kişilik eğitimi programı; düşünsel, duygusal ve davranışsal ahlaki yaşamı bütün yönleriyle birlikte kapsamalıdır. Çünkü iyi kişilik, değerleri anlamak, düşünmek ve bu yönde davranmakla gelişir.
3. Etik kişilik eğitimi bütünü kapsayan bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Evin ve okulun bütün imkânları kişilik eğitimi için kullanılmalıdır.
4. Okul ve aile, düşünceli ve sevecen bir topluluk modeli olmalıdır. Böyle bir ortam iyi insan olmaya istek duyulmasını sağlar. Okuldaki ve evdeki günlük yaşam, koridorlar, oyun alanları, okul otobüsleri gibi ortamlar sorumluluk, iyi kalplilik gibi temel değerleri iletebilir.
5. Çocuklar etik kuralları uygulayabilecekleri olanaklara gereksinim duyar. Bu yüzden çocuklara adalet, sorumluluk gibi kavramları uygulayabilecekleri ortamlar sağlanmalıdır.
6. Oluşturulan akademik müfredatlar tüm öğrencileri önemseyecek ve hepsinin başarılı olmasına yardımcı olacak biçimde düzenlenmelidir.

7.Okul ve ailelerin temel değerlere bağlı bir iç disiplin anlayışı geliştirmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca okul ve aileler, çocuklara baskı yapmaktan ve ceza vermekten kaçınmalıdır.

8.Aile ve öğretmenler, öğrencilerden bekledikleri değerlere öncelikle kendileri sahip olmalıdır. Çünkü öğrenciden beklenen saygı, iş birliği, dürüstlük gibi değerlere yetişkinlerin de bağlı olması gerekir.

9.Buraya kadar sayılan ilkelerin yaşama geçirilebilmesi için liderlere ihtiyaç vardır. Değerleri kazanırken öğrencilere destek olacak, takım çalışmalarını sağlayacak liderler olmalıdır.

10.Etik kişilik eğitimi verilirken aile, okul ve toplum el ele çalışmalıdır.

11. Her çalışmada olduğu gibi etik kişilik eğitiminin de değerlendirilmesi yapılmalıdır. Bu süreçte okulun ve ailenin değerleri iletmedeki başarısı, öğrencilerin değerleri ne kadar anladığı ve bu değerlere ne derece bağlı olduğu değerlendirilmelidir.

Değerler ve değer eğitiminde; öğretim programında yer alan irade eğitimi, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi gibi isimlerle yer alabilirken, yöneticilerin ve öğretmenlerin mesajları, okulun düzeni, okulun fiziksel ve psikolojik çevresi gibi örtük program şeklinde de yer alabilir. Değerlerin öğretim programında yer aldığı gibi direk öğretilmesi ya da örtük program şeklinde öğretilmesi ile değerler eğitiminin dengeli bir şekilde geliştirilmesi sağlanabilir (Akbaş, 2008).

2.6.Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi

Eğitim-öğretim süreçlerinin düzenli ve verimli bir şekilde işleyebilmesi için öğretim programları büyük bir öneme sahiptir. Başarılı bir eğitim süreci için, her yönüyle detaylı bir şekilde hazırlanmış öğretim programları, önemli bir rol oynamaktadır (Durukan, 2008). Öğretim programı; “bir dersle ilgili öğretme-öğrenme sürecinde nelerin, niçin ve nasıl yer alacağını gösteren bir kılavuz, başka bir deyişle bu nitelikte bir proje planı” olarak tanımlanmaktadır (Özçelik, 1992, s. 4).

Değerlerin geçmiş yıllarda yayımlanan Türkçe dersi öğretim programlarında ele alınış biçimine değinildikten sonra Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı detaylı bir şekilde incelenecektir.

2006 İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7 ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın amacı şöyle ifade edilmiştir (MEB, 2006, s. 3):

Dinledikleri, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

Programda temalarla ilgili tabloya bakıldığında ana ve alt tema başlıkları altında bazı değerlerin yer aldığı görülmüştür. Temalara ilişkin alt temalarda millet, sevgi dostluk, dayanışma, yardımlaşma ve sorumluluk gibi değerler yer almıştır. İlkokul düzeyindeki programda ise “değerler” teması bütün sınıf seviyeleri için mecburi kılınmıştır (MEB, 2009).

2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı'nın temel felsefesinde “Türkçe Dersi Öğretim Programı ile basılı ve elektronik ortamlarda dinlediklerini ve okuduklarını anlayan, kendilerini yazılı ve sözlü olarak ifade eden; eleştirel, yansıtıcı ve yaratıcı düşünen, millî, manevi ve evrensel değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.” (MEB, 2015, s. 4) denilmektedir. Bu programda da temalarda değerlere yer verilmiştir. “Biz ve Değerlerimiz” başlığı altında “merhamet, dürüstlük, çalışkanlık, saygı” gibi değerler konular arasında bulunmaktadır.

2017 İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı, değerlerin ele alınışı yönüyle daha önce yayımlanan 2006 ve 2015 programlarından farklılaşmaktadır. Çünkü önceki programlarda değerler açık bir şekilde ifade edilmemiş ve programa örtük bir şekilde yerleştirilmiştir. 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ise değerler müstakil bir başlık içinde ele alınmış, temalarda yer alan değerler ifade edilmiştir. Birey ve toplum temasında; adalet, dayanışma, misafirperverlik, kardeşlik vb. değerlere yer verilirken vatandaşlık temasında adalet, sorumluluk, özgürlük vb. değerlere yer verilmiştir. 2017 programında “Öğretim Programında Değerler Eğitimi” başlığı kapsamında şu düşüncelere değinilmiştir:

Öğrencilere iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçlayan eğitim, bu yönüyle değerlerle şekillenmiş bir etkinliktir. Bu bağlamda okullardaki değer

eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Bunun için bireyin çok yönlü gelişmesi önem taşımaktadır. Ayrıca insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahip olan değerler, öğrencinin sağlıklı ve dengeli gelişimine katkı sağlamaktadır (MEB,2017, s. 7).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na bakıldığında ise “Öğretim Programlarının Perspektifi” başlığında eğitim sisteminin ana gayesinin “değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek” (MEB, 2019, s.4) olduğu ifade edilmiştir. Eğitim felsefesinin sadece akademik başarıya odaklanmadığını aynı zamanda değerlere sahip olan yetkin bireylerin yetiştirilmek istendiğini görülmektedir. Programda “Değerlerimiz” başlığında değerlerin öğretim programlarına nasıl yerleştirildiği açıklanmaktadır. Bu değerler, farklı bir ünite ve tema olarak değil öğretim programının her bölümünde kendine yer bulmuştur. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler “kök değerler” biçiminde ifade edilmiştir. Bu kök değerler şunlardır: Adalet, dürüstlük, dostluk, öz denetim, saygı, sabır, yardımseverlik, sorumluluk, vatanseverlik ve sevgidir (MEB, 2019).

Geçmiş yıllarda yayımlanan Türkçe dersi öğretim programlarına baktığımızda “değerler” yıllar geçtikçe programlarda daha fazla yer almaya başlamıştır. Değerlerden kastın ne olduğu daha anlaşılır hâle gelmiştir ve programlarda yer alan değerlerin sayısı da artmıştır. Hiç kuşkusuz bunda eğitim sisteminde değerlere verilen önemin gün geçtikçe artmasının önemli bir payı vardır.

2.6.1.Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni'nde ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda değerler eğitimi

Türkçe dersi öğretim programlarında değerler eğitiminin ele alınış biçimi incelenirken önemli değişikliklerin yer alması ve güncel olmasından dolayı Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2024 Mayıs ayında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'ni onaylamıştır. Bu model ile birlikte okul öncesi, ilkökul, ortaokul ve lise öğretim programlarında değişiklikler yapılarak programlar güncellenmiştir. Türkiye

Yüzyılı Maarif Programı Ortak Metni’nde değerler, “Erdem-Değer-Eylem” (EDE) başlığı altında ele alınmıştır. Bu başlıkta ele alınan değerlerle varılmak istenen asıl nokta, şöyle açıklanmıştır:

Modelde yer alan değerlerin temel dayanağını kendi medeniyet dünyamızın referansları olan millî ve manevî değerlerimiz oluşturmuş, değerlerin evrensel boyutu da göz ardı edilmemiştir. Modelin ana hedefi; eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli insana, erdemli insandan ise nihai hedef olan “Huzurlu Aile ve Toplum” ile “Yaşanabilir Çevrede Huzurlu İnsan”a ulaşmaktır (MEB, 2024a, s. 54).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde, kök değer uygulaması yerini çatı değer uygulamasına bırakmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi’nde değerler çatı değerler altında toplanmıştır. Daha önceki öğretim programında kök değerler olarak verilen ve on tane olan değerler, yeni programda üç tanesi çatı değer olmak üzere yirmiye çıkmıştır. Çatı değerler; adalet, sorumluluk ve saygıdır. Çatı değerlerin diğer değerlerle ortak noktalarda kesişeceği bir model olarak tasarlanmıştır. Ayrıca programda yer alan değerler, aile ve sosyal çevre ve fiziksel çevre başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu değerler yer aldıkları çevrelere göre aşağıdaki tabloda verilmiştir (MEB, 2024a).

Tablo 2: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Kapsamında Değerlerin Yaşantı Alanlarına Göre Dağılımı

Çatı Değerler		
Adalet-Saygı-Sorumluluk		
Huzurlu Aile ve Toplum	Huzurlu İnsan	Yaşanabilir Çevre
Sevgi Dostluk Vatanseverlik Yardımseverlik Dürüstlük Aile bütünlüğü Özgürlük	Sabır Tasarruf Çalışkanlık Mütevazılık Mahremiyet Sağlıklı yaşam	Duyarlılık Merhamet Estetik Temizlik

Erdem-Değer-Eylem modeli çerçevesinde programda yer alan değerler, erdemlerin alt boyutları olarak belirlenmiştir. Bu durum ortak metinde şöyle açıklanmıştır: “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları, erdemli insanı yetiştirmek için erdemlerin alt boyutları olan değerleri ve eylemlerini programlar arası bileşenler olarak ele almaktadır. Böylece değerler programın diğer öğelerinden, becerilerden ve alan içeriğinden ayrık bir şekilde değil programa kaynaşık olarak işlenmektedir.” (MEB, 2024a, s. 54). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nde oluşturulan Erdem-Değer-Eylem yaklaşımı doğrultusunda, değerler eğitimi disiplinler arası bir yaklaşım çerçevesinde ele alınmıştır. Bu sayede değerlerin tek bir ders kapsamında değil, tüm ders disiplinlerini kapsayacak şekilde sunulması, değerler eğitiminin bütünsel yapısını destekleyen önemli bir gelişme olarak öne çıkmaktadır (Çalışkan ve Yıldırım, 2024).

2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın hedefi şöyle açıklanmıştır; “Yetişmekte olan nesillerin dünyayı anlamanın temel aracı olan dili en yetkin biçimde kullanabilmelerini, Türkçenin zenginliklerine vâkıf olmalarını, dil aracılığıyla Türk kültürünü ve değerlerini en doğru biçimde kazanmalarını sağlamaktır.” (MEB, 2024b, s. 5). Türkçenin anlam derinliğine ve zenginliğine sahip olan öğrenciler bu şekilde millî kültürünü sağlam bir zeminde inşa etme fırsatı bulacaktır. Bu amaç kapsamında öğretim süreçleri “Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile hedeflenen öğrenci profiline uygun, millî ve manevi değerlerimizi tanıyan, geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurarak geleceğe yön veren, yetkin ve erdemli öğrencilerin yetiştirilmesine hizmet edecek şekilde planlanmalı ve yürütülmelidir” (MEB, 2024b, s. 6).

2024 Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın “Metin Seçimine İlişkin Esaslar” başlığı altında yer alan 25 maddenin değerlerle ilgili olanları şunlardır (MEB, 2024b, s. 24):

- “1. Metinler insan hak ve özgürlüklerine, demokratik değerlere, kişisel verilerin gizliliğine, hayvan haklarına aykırılık teşkil edebilecek; doğaya zarar verebilecek unsurlar içermemelidir.
2. Metinlerde millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel ve toplumsal değerlere aykırı unsurlar yer almamalıdır.”

Sınıf düzeylerinde ait temalarda değerlerin yer alış biçimi şöyle açıklanmaktadır: “Temalar iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde her bir öğrenme çıktısının yaşantı çerçevesi, ikinci bölümde ise temaların öğrenme yaşantıları yer almaktadır. Yaşantılar hazırlanırken öğrenme çıktısı, süreç bileşenleri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, eğilimler, değerler ve okuryazarlık becerileri işe koşulmuştur.” (MEB, 2024b, s. 60).

2024 İlkokul ve Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın temalarına ve bu temalara yönelik konu önerilerine baktığımızda ise;

Oyun Dünyası teması altında: Dostluk, Dürüstlük, Mahremiyet, Saygı, Sorumluluk, Vatanseverlik vb. değerlerine;

Atatürk’ü Tanımak teması altında: Saygı, Özgürlük, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik vb. değerlerine;

Duygularımı Tanıyorum teması altında: Çalışkanlık, Duyarlılık, Merhamet, Saygı, Sevgi, Sorumluluk vb. değerlerine;

Geleneklerimiz teması altında: Aile Bütünlüğü, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik vb. değerlerine;

İletişim ve Sosyal İlişkiler teması altında: Aile Bütünlüğü, Dostluk, Mahremiyet, Merhamet, Saygı, Sevgi, Sorumluluk vb. değerlerine;

Sağlıklı Yaşıyorum teması altında: Sağlıklı Yaşam, Saygı, Sorumluluk, Temizlik vb. değerlerine yer verildiğini görmekteyiz (MEB, 2024b).

Diğer programlardan farklı olarak Erdem-Değer-Eylem modeli çerçevesinde değerler, yansıdıkları eylemler ile birlikte ele alınmıştır. Aşağıda değerlerin teker teker tanımı yapılmış ve değerlerin Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında nasıl ele alındığı sunulmuştur. Değerlerin yansıdığı temel eylemlerin ve temel eylemlere bağlı alt eylemlerin tamamının yer aldığı tablolar ise eklerde sunulmuştur.

▪ *Türkçe Sözlük* (TDK, 2011, s. 24)’te adalet, “1. Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe. 2. Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme.3. Bu işi uygulayan, yerine getiren devlet kuruluşları.4. Herkese kendine uygun düşeni, kendi hakkı olanı verme” olarak tanımlanmaktadır.

Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda adalet değeri; bireylerin hak ve özgürlüklerine saygı göstermeyi, eşitlik ilkesine bağlı kalmayı, etik ilkelere uygun davranmayı, adil ve tarafsız olmayı, önyargılardan uzak durmayı, dengeli tutum sergilemeyi ve liyakate önem vermeyi içerir. Birey, temel hakları savunurken meşru yolları bilir; sorunlara çözüm arar ve haklarını kullanırken başkalarının haklarını da gözetir. Karar süreçlerinde farklı bakış açılarına açık olur, haksızlığa karşı durur, görev ve sorumluluklarını kuralına uygun yerine getirir. Adalet ve merhamet arasında denge kurar, davranışları hukuki ve ahlaki boyutuyla değerlendirir; görev paylaşımında yeterliliği gözetir ve önyargıdan uzak karar verir (MEB, 2024a). Adalet değerinin yansıdığı eylemlere Ek 1’de yer verilmiştir.

- Aile, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 57) “evlilik ve kan bağına dayanan karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik” şeklinde ifade edilmektedir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında aile bütünlüğü değeri; aile bireyleri arasında sağlıklı iletişim ve etkili iş birliğinin kurulmasını, aile içinde sorumlulukların yerine getirilmesini, birlikte zaman geçirilmesini; karşılıklı saygı, sevgi ve güven temelinde ilişkiler geliştirilmesini içerir. Bu bağlamda, aile bireyleri duygu ve düşüncelerini paylaşarak ortak sevinç ve üzüntülere birlikte göğüs gerer, ortaya çıkan sorunlara birlikte çözüm yolları arar ve karar alma süreçlerinde tüm üyelerin görüşlerine başvurur. Aile mahremiyetine özen göstermek, büyüklerine saygı duymak ve mizah gibi araçlarla ilişkileri güçlendirmek de aile içi uyumu destekler. Böylece aile kurumu, toplumsal yapının temelini oluşturan bir dayanışma ve güven ortamı olarak varlığını sürdürür (MEB, 2024a). Aile bütünlüğü değerinin gerektirdiği eylemlere Ek 2’de yer verilmiştir.

- Çalışkanlık sözcüğü *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 487) “çalışkan olma durumu, faaliyet” olarak tanımlanmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında çalışkanlık değeri; disiplinli, planlı ve kararlı bir şekilde hareket etmeyi, bilimsel yaklaşımlara değer vermeyi, içsel motivasyon ve öz denetim geliştirmeyi, sürekli öğrenme sürecine açık olmayı ve sorumluluk alarak görev bilinciyle hareket etmeyi içerir. Çalışkanlık değeri kapsamında birey, düzenli ve disiplinli çalışmanın başarıya etkisini kavrar, ulaşılabilir hedefler belirleyerek planlı hareket eder ve zamanı etkili biçimde yönetir. Görev ve sorumluluklarını yerine getirirken azimli davranır, zorluklar karşısında vazgeçmeyip tekrar deneme kararlılığı gösterir. Bilgiye ulaşmada

araştırmacı ve sorgulayıcı bir yaklaşım benimser, edindiği bilgileri eleştirel bir bakışla değerlendirir ve akademik dürüstlüğe uygun hareket eder. Ayrıca grup çalışmalarına ve toplumsal sorumluluk faaliyetlerine aktif katılım sağlayarak hem bireysel hem de ortak işlerde sorumluluk bilinci geliştirir (MEB, 2024a). Bu değerın yansıdığı eylemlere Ek 3’te yer verilmiştir.

- *Türkçe Sözlük* (TDK, 2011, s. 706)’te dost; “sevilen, güvenilen, yakın arkadaş” olarak ifade edilmektedir. *Türkçe Sözlük* (TDK, 2011, s. 707)’te dostluk “1. Dost olma durumu. 2. Dostça davranış.” şeklinde açıklanmaktadır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda dostluk değeri; sosyal ilişkilerde empati ve duyarlılık göstermeyi, dayanışma ruhu içinde hareket etmeyi; sevgi, saygı ve güven temelli iletişim kurarak anlamlı ilişkiler geliştirmeyi; birlikte kaliteli zaman geçirmeyi ve insanlarla evrensel düzeyde bağ kurabilmeyi kapsamaktadır (MEB, 2024a). Bu değerin yansıdığı eylemlere Ek 4’te yer verilmiştir.

- *Türkçe Sözlük*’te (TDK, 2011, s. 729) duyarlılık; “duyarlı olma durumu, duygunluk, duyarlık, hassaslık” olarak tanımlanmaktadır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında duyarlılık değeri; bireyin kendisine, yaşadığı topluma, kültürel mirasa ve tüm canlılara karşı değer verme bilinci geliştirmesini; çevresel sürdürülebilirliğe duyarlılık göstermesini ve afetlere karşı bilinçli ve hazırlıklı olmasını içerir. Duyarlılık sahibi kişiler, toplumsal sorunlara ilgisiz kalmaz ve bu problemlerin çözümünde aktif rol alır. İnsanlara kibar davranır, sosyal ilişkilerinde sabırlı olur ve şiddetin önlenmesinde sorumluluk alır. Birey, kendi arzuları ile başkalarının beklentileri arasında sağlıklı bir denge kurar. Ayrıca sadece insanların değil tüm canlıların haklarını korur ve çevresini güzelleştirip korumak için gayrette bulunur. Çevre sorunlarına karşı hassas olup bu noktada davranışlarını kontrol altına alır. Doğal afet durumunda yapılması gerekenleri bilir ve zor durumda kalanlara yardımcı olmaya çalışır (MEB, 2024a). Bu değerin yansıdığı eylemlere Ek 5’te yer verilmiştir.

- Dürüstlük bir kişinin doğruluk, güvenilirlik ve samimiyetle hareket etme erdemidir. *Türkçe Sözlük*’te (TDK, 2011, s. 739) dürüstlük, “doğruluk” olarak tanımlanırken dürüst şahıs ise, “sözünde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse)” (2011, s. 738-739) biçiminde ifade edilmektedir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında dürüstlük değeri; bireyin söyledikleriyle yaptıkları arasında

uyum sağlamasını, gerçekleri esas alarak hareket etmesini ve güven duyulan bir tutum sergilemesini içerir. Bu bağlamda dürüstlük değerini benimseyen birey, sorumluluklarını kurallara uygun biçimde yerine getirir, deneyimini toplum yararına sunar, sosyal ilişkilerde tarafsız davranır ve doğruluğun toplumda yaygınlaşmasına katkı sağlar. Kararsızlık anlarında iyi niyetle hareket eder, çıkar gözetmeden gerçeği dile getirir, duygu ve düşüncelerini açıkça ifade eder ve emanetlere sahip çıkar. Verdiği sözleri zamanında yerine getirir, yalan ve hileden uzak durur, başkaları hakkında gerçeğe aykırı ya da rahatsız edici sözler sarf etmez (MEB, 2024a). Bu değerın gerektirdiği eylemlere Ek 6'da yer verilmiştir.

■ Estetik sözcüğü, *Türkçe Sözlük*'te (2011, s. 821) “1. Sanatsal yaratının genel yasalarıyla sanatta ve hayatta güzelliğin kuramsal bilimi. 2. Güzellik duygusu ile ilgili olan.3. Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu.” olarak tanımlanmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında estetik değeri; bireyin sanatsal bir bakış açısı geliştirmesini, sanatsal ve kültürel mirası koruyup zenginleştirmesini, doğal güzelliklere ve çevreye karşı duyarlılık göstererek sorumluluk üstlenmesini, estetik yoluyla özgün üretkenliğini ve ruhsal esenliğini desteklemesini, ayrıca sanatı günlük hayatın doğal bir parçası hâline getirmesini kapsamaktadır. Estetik değer, güzellik, uyum, özgünlük ve denge gibi kavramların bir araya gelerek hem sanat eserlerinde hem de doğadaki oluşumlarda insan duyularına hitap eden bir bütünlük oluşturmaktadır. Güzelliğin göreceli olması, her bireyin kendi deneyimleri ve değerleri doğrultusunda farklı estetik yargılara varmasına olanak tanır. Sanat eserlerini incelerken sanatçının duygularını, düşüncelerini ve yaşadığı dönemin izlerini görebilmek, estetik derinliği kavranmasına yardımcı olur (MEB, 2024a). Bu değerın gerektirdiği eylemlere Ek 7'de yer verilmiştir.

■ Mahremiyet sözcüğü *Türkçe Sözlük*'te (2005, s. 1328) “gizlilik” olarak tanımlanmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında mahremiyet değeri; bireyin kendisine, ailesine ve çevresindeki kişilere ait özel alan ve bilgileri koruma bilinci geliştirmesini; başkalarının özgürlük alanlarına saygı göstermeyi ve millî ile manevi değerler doğrultusunda mahremiyetin sınırlarını gözetmeyi içerir. Kişisel özgürlük alanını korumak, kişisel bilgilerin gizliliğini korumak, aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek ve sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak mahremiyet

değerinin başlıca boyutları arasında yer alır. Mahremiyet değerine sahip bireyler; her bireyin kendi kararlarını verme yetkisine sahip olduğunu temel bir ilke olarak kabul eder, özel alanını ihlal edebilecek fiziksel temaslardan kaçınır. Ayrıca kendisiyle paylaşılan kişisel bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmaz. Aile içinde konuşulan bilgilerin dışarıya taşınmaması gerektiğini bilir. Bedensel ve mekânsal mahremiyetin korunmasına özen gösterir (MEB, 2024a). Bu değer yansıdığı eylemlere Ek 8’de yer verilmiştir.

- *Türkçe Sözlük*’te (TDK, 2011, s. 1657) merhamet; “Bir kimsenin veya bir başka canlının karşılaştığı kötü durumdan dolayı duyulan üzüntü, acıma” olarak tanımlanmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi doğrultusunda merhamet değeri; bireyin, insanlara ve tüm canlılara karşı empati, şefkat, sevgi, duyarlılık ve sorumluluk duygusuyla yaklaşmasını içermektedir. Bu kapsamda kişi, öz eleştiri yaparak davranışlarını gözden geçirir, etik ilkelere bağlı kalır, adaletli tutum sergiler ve başkalarının sıkıntılarına kayıtsız kalmaz. Haksızlık karşısında haklıyı savunur, ailesinin huzuru için şefkati önemser, kendisine karşı da merhametli davranır ve yardıma ihtiyacı olanlara anlayışla yaklaşır. Çevresindeki insanlara sevecen davranır, özel gereksinimli bireylerin duygularına değer verir, hata yapmanın insana özgü olduğunu kabul eder ve bağışlamayı erdem sayar. Ayrıca doğayı korur, tüm canlıların yaşam hakkını savunur, hayvanlara duyarlıdır ve doğal yaşamın devamlılığı için gönüllü çalışmalara katılır (MEB, 2024a). Bu değer yansıdığı eylemlere Ek 9’da yer verilmiştir.

- Türk kültürünün ve İslam medeniyetinin önemli değerlerinden biri olan alçakgönüllülük, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 86) “1. Kendi değerini olduğundan aşağı gösteren, başkalarını küçük görmeyen, büyüklenmeyen (kimse) 2. Engin gönüllü 3. Tevazulu” şeklinde tanımlanmaktadır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında mütevazılık değeri; bireyin kendini doğru bir şekilde tanımasını, şatafat ve büyüklenmekten kaçınarak duyarlı ve olumlu bir tutum sergilemeyi içerir. Bu kapsamda mütevazılık değerine sahip olan birey; düşünce ve davranışlarını değerlendirir, yeni bilgi ve eleştirilere açık olur, gerektiğinde destek talep eder. Sahip olduklarını üstünlük unsuru olarak görmez, başarı ve yeteneklerini nesnel biçimde değerlendirir ve sadeliği benimser. İnsan ilişkilerinde bencil tutumlardan uzak durarak çevresine karşı sabırlı, nazik ve anlayışlı davranır; farklı bakış açılarına saygı gösterir,

çevresindeki kişilerin olumlu özelliklerini takdir eder ve topluluk içinde uyumlu hareket eder (MEB, 2024a). Bu değerin gerektirdiği eylemlere Ek 10'da yer verilmiştir.

▪ *Türkçe Sözlük*'te (2011, s. 1869) özgürlük kelimesi, "1. Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî. 2. Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet." biçiminde tanımlanmaktadır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında özgürlük değeri; cesaretli, girişken ve kararlı olmayı; haklarını kullanırken, bireysel ve toplumsal haklara saygı gösterme bilincine sahip olmayı içerir. Bu doğrultuda kişi, kendi ayakları üzerinde durmanın önemini kavrar, ülkesinin bağımsızlığı için gerektiğinde fedakârlık yapar ve yetkinliklerini geliştirerek topluma katkı sağlar. Günlük yaşamında aldığı kararları cesaretle uygular, akıl ve iradeyi birleştirerek hareket eder. Kendi kararlarını alır, düşünce ve inançlarını etki altında kalmadan ifade eder, hak ve özgürlüklerinden taviz vermez ve aldığı kararların sorumluluğunu üstlenir. Özgürlüğünü kullanırken başkalarının haklarına saygı gösterir, toplumsal kurallara riayet eder ve bireysel davranışlarının zarar verici olmamasına özen gösterir (MEB, 2024a). Bu değerin gerektirdiği eylemlere Ek 11'de yer verilmiştir.

▪ Sabır kavramı *Türkçe Sözlük*'te "1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç. 2. Olacak veya gelecek bir şeyi telaş göstermeden bekleme." olarak tanımlanmıştır. (TDK, 2011, s. 1996). Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında sabır değeri; pozitif bir bakış açısına sahip olmayı, zorlayıcı ve olumsuz durumlarla başa çıkabilmeyi, kararlı bir şekilde tutum sergilemeyi, süreci etkili bir şekilde yönetmeyi, sorumlulukları yerine getirmeyi; duyguları, düşünceleri ve davranışları kontrol edebilme yeteneğini içerir. Bu kapsamda kişi, karşılaştığı sorunların geçici olduğunu bilir, zorlukları aşacak yeterlilikte olduğuna inanır ve olayları değiştirebilme sınırını ayırt eder. Sorunlara çözüm odaklı yaklaşır, zorlukları öğrenme fırsatı olarak görür ve olumlu düşüncenin sağlığa katkısını gözetir. Duygu ve davranışlarını dengeleyerek tepkilerini kontrol altında tutar, hedeflerine ulaşırken dürtülerini yönetir ve olumsuzluklar karşısında metanetli kalır (MEB, 2024a). Bu değerin gerektirdiği eylemlere Ek 12'de yer verilmiştir.

▪ Sağlık; “Bireyin fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik durumunda olmasıdır” (TDK, 2011, s. 2006). Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında sağlıklı yaşam değeri; dengeli ve yeterli beslenmeye özen göstermeyi, sosyal ve sportif faaliyetlere katılmayı, bağımlılıklardan uzak durmayı, bağımlılıkla mücadele etmeyi ve genel sağlık bilincine sahip olmayı içerir (MEB, 2024a). Bu değerın gerektirdiği eylemlere Ek 13’te yer verilmiştir.

▪ Evrensel bir değer olarak karşımıza çıkan saygı, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 2047) “1. Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram. 2. Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu” olarak ifade edilmektedir. Erdem-Değer -Eylem Çerçevesi kapsamında saygı değeri; nazik ve ilkeli bir şekilde davranmayı, empatik iletişim becerilerini geliştirmeyi, sağlıklı yaşam alışkanlıklarını sürdürmeyi ve bireyin hem kişisel hem çevresel sorumluluklarının yanı sıra millî ve manevî değerlere karşı saygılı bir yaklaşım sergilemesini içerir (MEB, 2024a). Bu değerın yansıdığı eylemlere Ek 14’te yer verilmiştir.

▪ İnsanları birbirine bağlayan en önemli bağ olan sevgi değeri, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 2081) “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” olarak ifade edilmiştir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında sevgi değeri; bireyin ailesine, dostlarına ve vatanına karşı sadakat, dürüstlük, vefa ve özveri göstermesini; aynı zamanda barışçıl bir tutum sergilemesini; misafirperverlik göstermeyi, doğaya ve tüm canlılara karşı şefkatli bir tutum sergilemeyi içerir. Bu kapsamda sevgi değerine sahip olan kişi, farklılıkları anlayışla karşılar, sosyal ilişkilerinde sağduyulu ve barışçıl tutum sergiler, yapılan iyilikleri unutmadan dostluk bağlarını sürdürür ve kültürel mirasa sahip çıkar. Dürüstlük ve samimiyetle sevgi bağlarını güçlendirir, sevdiklerine fedakârlık yapar, misafirlerine sıcak ve nazik davranarak misafirperverliğin gereğini yerine getirir (MEB, 2024a). Bu değerın gerektirdiği eylemlere Ek 15’te yer verilmiştir.

▪ Üretken ve çalışkan bir toplum oluşturabilmek için tüm bireylere kazandırılması gereken sorumluluk değeri, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 2142) “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.” olarak tanımlanmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında sorumluluk değeri, bireyin kendisine ve topluma karşı yükümlülüklerini

eksiksiz ve zamanında yerine getirmesini, karar ve davranışlarının sonuçlarını üstlenmesini kapsar. Bu çerçevede kişi, kararlarını istişare ederek alır, kendini geliştirmeye özen gösterir, öz bakımını aksatmaz ve güvenliğini riske atmaz. Toplumsal dayanışma etkinliklerine katılır, kamu mallarını özenle kullanır, vatandaşlık görevlerini yerine getirir ve olağanüstü durumlarda yardıma hazır olur. Görevlerini aksatmadan tamamlar, davranışlarının sorumluluğunu kabul eder, hatalarını telafi etmeye çalışır ve sorumluluk bilinciyle hareket eder (MEB, 2024a). Bu değerin gerektirdiği eylemlere Ek 16’da yer verilmiştir.

- Tasarruf etmek *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 2275) “1. bir şeyi dikkatli ve idareli kullanmak. 2. para biriktirmek.” olarak tanımlanmıştır. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında bilinçli tüketici olma, israftan kaçınma ve elindekilerin kıymetini bilme tasarruf değerinin temel boyutlarını oluşturur. Bilinçli bir tüketici, ihtiyaçlarını önceliklendirir, alışverişlerinde fiş veya fatura alarak haklarını korur. Harcamalarını aile bütçesine göre planlar, israftan kaçınır ve ihtiyaç duyduğundan fazlasını almaz. Sahip olduğu kaynakların kıymetini bilir, onları özenle kullanır Gıda, enerji ve zaman israfını önlemeye yönelik adımlar atar, böylece hem bireysel hem de toplumsal refaha katkıda bulunur. Tasarruf, birikim yapmayı, kaynakları verimli kullanmayı ve gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmayı mümkün kılan önemli bir değerdir (MEB, 2024a). Bu değerin gerektirdiği eylemlere Ek 17’de yer verilmiştir.

- Hem bireysel hem de toplumsal sağlık açısından büyük bir öneme sahip temizlik, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 2319) “temiz olma durumu, arılık, saffet, nezafet.” şeklinde tanımlanmaktadır. Erdem-Değer-Eylem modeli Çerçevesi bağlamında temizlik değeri; kişisel bakım ve hijyene özen göstererek hem kendisine hem de topluma saygı göstermeyi, yaşadığı çevrenin ve ortamın temizliğine dikkat ederek toplumun yaşam kalitesine ve sürdürülebilirliğe katkıda bulunmayı içerir. Bu bağlamda kişi, beden ve kıyafet temizliğine özen gösterir, hijyenin sağlık ve sosyal ilişkiler açısından önemini bilir, tükettiği ürünlerin temizliğine dikkat eder. Ayrıca ev, okul ve ortak alanların temiz tutulmasına katkı sağlar, uygun temizlik yöntemlerini kullanarak yaşam alanlarını düzenli ve sağlıklı kılar (MEB, 2024a). Bu değerin gerektirdiği eylemler Ek 18’de verilmiştir.

- Bir ülkenin varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan en önemli değerlerden birisi olan vatanseverlik, *Türkçe Sözlük*’te (2011, s. 2474) “Yurtseverlik,

vatanseverlik, doğduğu yeri, evini, köyünü, müstakil devlet sınırları içinde memleketini sevmektir." Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi kapsamında vatanseverlik değeri; milli, manevi, kültürel ve insani değerleri ile ülkenin varlıklarını korumayı, bu değerlere sevgi ve saygı göstermeyi; bağımsızlığı önemseyerek, ülkesine karşı sorumluluk almayı içerir. Bu kapsamda vatanseverlik değerini benimseyen kişi, bayrak ve İstiklal Marşı'na saygı duyar, Türkçeyi doğru kullanır, millî bayram ve anma günlerinin anlamını bilir, şehit ve gazilere saygı gösterir. Ülkesinin tarihini, doğal güzelliklerini ve kültürel mirasını tanır, bunların korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için çaba gösterir. Ülkesinin kalkınmasına katkı sunar, yerli ve millî ürünleri tercih ederek bağımsızlığı destekler (MEB, 2024a). Bu değerın gerektirdiği eylemlere Ek 19'da yer verilmiştir.

■ Toplumların sağlıklı ve güçlü bir şekilde gelişebilmesi için oldukça önemli bir yere sahip olan yardımseverlik, *Türkçe Sözlük*'te (2011, s. 2536) "hayırseverlik" olarak tanımlanırken yardım sözcüğü ise, "kendi gücünü ve imkânlarını başka birinin iyiliği için kullanma, muavenet." (2011, s. 2535) biçiminde ifade edilmektedir. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında yardımseverlik değeri; insanlara ve diğer canlılara duyarlı olmayı, onları sevip onlara şefkat göstermeyi, cömertlik, dayanışma ve fedakârlık sergilemeyi, iyilik yapmayı içerir. Bu kapsamda kişi, sahip olduklarını ihtiyaç sahipleriyle paylaşır, başkalarına destek olmaktan memnuniyet duyar ve imkânlarını bilinçli şekilde kullanarak yardımlaşmaya öncelik verir. İyilik yaparken toplumsal bağları güçlendirmeyi, doğaya ve hayvanlara iyi davranarak çevreyi korumayı önemser. Yardımlarını gönüllü ve karşılıksız gerçekleştirir, bilgi ve emeğini toplum yararına sunarak iyilikte sürekliliğe özen gösterir. Bu değerın gerektirdiği eylemlere Ek 20'de yer verilmiştir.

2.7. Çocuk Edebiyatı ve Değerler Eğitimi

Edebiyat, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*'nde; "İnsanları duygu, düşünce ve hayal bakımından yükselten, ondaki estetik duyguyu heyecana, harekete getirecek değerde şiir, roman, hikâye, tiyatro vb. nazım ve nesir hâlindeki sanat eserlerinin tümüne; bu eserleri inceleyen bilime; bu bilimi konu olarak ele alan kitaplar manzumesi" (Karataş, 2001, s. 120) olarak tanımlanmıştır. Arapçadan Türkçeye geçmiş olan 'edebiyat' kavramı, estetik kaygılarla ortaya konan sözlü ve yazılı ürünlerin genelini ifade eder. Bu kavramın kökeninde yer alan "edeb" sözcüğü ise

ahlaki gelişim ve terbiye anlamlarına gelmektedir. Bu çerçevede, edebiyat ile eğitimin birbiriyle yakın ilişkili olduğu söylenebilir (Kurtoğlu, 2016).

Arıcı (2018)'ya göre okuyucu kitlesi çocuklar olan ve aynı zamanda gelişimsel bir dönemde olan çocukların duygusal ve düşünsel dünyalarına hitap eden, onların dil seviyesine uygun yazılmış edebî eserler, çocuk edebiyatı olarak adlandırılır. Şimşek ise çocuk edebiyatını şöyle tanımlamıştır: “Çocuk edebiyatı için esin kaynağını çocuktan alan; çocuğun duyusunu, düşünce dünyasını, duyarlılıklarını yansıtan; ona hayaller kurabileceği, heyecanlanabileceği, gizlenebileceği mekânlar yaratan; temel amacı eğitmek olmasa da zevk ve güzellik duygusunun yanında dil becerileri ile yaratıcı düşünme yeteneğini de geliştiren edebiyat denebilir.” (Şimşek, 2020, s.10). Çocuk edebiyatı yetişkinler için oluşturulan değerlerin küçültülmüş hâli değildir. Çocuğa göre hazırlanan, hayal ve duygu dünyasına hitap eden, çocuğun duyarlılıklarını dikkate alan ve aynı zamanda estetik zevk sahibi olmasını sağlayan bir edebiyattır.

Edebî eserler, bireyin değer ve erdemler sahibi olması ve bunları özümsemesinde yardımcı olur. Millî ve evrensel değerleri içselleştirip davranışlarına yansıtmasını sağlar. Aynı zamanda bireyin hem kendi hayatında hem de toplumsal hayatta iyiye, güzele ve doğruya ulaşmasında dolaylı yönlendirmeler yapar ve bireyin eğitilmesine katkı sağlar (Kavcar, 1982). Edebî eserler doğrudan bir eğitim kaygısı taşımasa da çocuğun birçok yönden gelişimine olanak sağlar. Bu yönlerden biri de hiç kuşkusuz değer edinimidir.

Toplumsal sahip olduğu değerleri gelecek kuşaklara aktarabileceği en önemli araçlardan biri edebî eserlerdir (Gümüş, 2017). Edebî eserler, hayatın içinden aldıkları öğelerle çocuklara hayatı tanıtarak onların hayata hazırlanmasına yardımcı olur. Çocuk edebiyatı eserleri sayesinde çocuğun hayal ve duygu dünyası gelişir. Bu eserlerde yer alan eğitici mesajlar ile çocuk kendini, insan ilişkilerini ve dünyayı anlamlandırır. Bu eserleri okuyan yetişkinler de çocukların doğasını daha iyi tanıma fırsatı bulur (Özdemir, 2008).

Toplumların sahip oldukları, kültürler değerlerle gelişir ve yayılır. Milletlerin genetik mirası olan değerler, ortaya çıkan her eserde kendine yer bulmalıdır. Yoksa milletlerin gelecekleri tehlikeye girer (Şahin, 2017). Milletlerin bekası açısından

değerler oldukça önemlidir ve gelecek nesillere aktarılmalıdır. Çocukların bu değerlere sahip olabilmesi için Kurtoğlu edebî eserlerin önemini şöyle açıklar:

Dünyadaki gelişmiş ülkeler kendi çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak üzere kültürel kaynaklarından çıkardıkları kahramanlar ve onların ilgi çeken maceralarını bütün dünya ile birlikte bize de dayatmaktadırlar. Zira bu eserlerdeki (kitap, çizgi film, film vb.) çevre, kahramanlar ve kullanılan kültürel motifler o millete, o kültüre has özelliklerdir. Kendi millî kültür özelliklerini bilmeyen, tanımayan bir çocuğa yabancı bir kültürün dayatılması sakıncalıdır. Bizim de kendi çocuklarımızı öncelikle millî kültür değerlerimizle donatmak ve kendi kültürüyle barışık fertler olarak yetiştirebilmemiz; bunun için de edebî hazinelerimizden faydalanmamız gerekir. Oldukça zengin kültürel mirasımızı, çeşitli sanat eserlerinde işleyerek aynı zamanda güçlü bir kültür meydana getirebiliriz. Millî değerlerimiz sanat eserlerinde işlenmediği ve taşıyıcısı olan yeni nesillere aktarılmadığı takdirde kültürümüzün güç ve etkisinden bahsedemeyiz (Kurtoğlu, 2016, s. 170).

Edebiyat beslendiği kaynak olan toplumu hem korur hem de yarınlara güvenle taşınmasını sağlar. Eski zamanlardan beri edebiyat genç nesilleri eğitmek için kullanılmıştır. Öncelikle masallar ve ninniler başta olmak üzere diğer edebî metinler çocukların yetiştirilmesinde ana unsur olarak kullanılmıştır (Çevik ve Müldür, 2014). Edebî eserler bir yandan çocukların eğitiminde kullanıldığı gibi bir yandan da toplumun geleceğe güvenle bakmasını sağlamıştır.

Çocuk kitapları, karakterler aracılığıyla çocukların kendi doğru ve yanlışlarını keşfederek ahlâki değerlendirmeler yapmalarına yardımcı olur ve olumlu bir karakter gelişimine katkıda bulunur. Aynı zamanda bu kitaplar, sanat eserleri olarak çocukların edebiyat ve estetik eserleri tanımalarına ve bu değerleri içselleştirmelerine olanak tanır (Gönen, 2014).

Değerler eğitimi pek çok şekilde yapılmakla beraber sıkça başvurulmuş yöntemlerden biri de değer içeren metinlerin okunması ve bunlar üzerinde tartışılarak değerlerin özümsetilmeye çalışılmasıdır. Değerler eğitiminde metinler doğrudan değer öğretimine yönelik yapıldığında bu işin kolayına kaçmak olur ki bireylerin değerlerin özümsemesine olan inancını zayıflatabilir. Metinler yoluyla değer edinimi sağlanmak isteniyorsa estetik ve edebî değere sahip metinlerden faydalanılmalıdır. Çünkü edebî

metinler, içerdikleri estetik zevkin yanında dolaylı bir şekilde kurgusal bir dünya içinde sunduğu olumlu mesajları okuyucunun kavramasını sağlar (Şimşek, 2020).

Çocuk edebiyatı ürünleri doğrudan eğitime kaygısı taşımasa da telkinler yoluyla çocuğun iyiyi doğruyu fark etmesini sağlar. Özellikle estetik zevkle oluşturulan çocuğun dünyasına hitap eden eserler çocuğun duygu, düşünce ve hayal dünyasını geliştirir. Aynı zamanda bir milletin sahip olduğu kültürü ve değerleri eserlerde oluşturulan olumlu karakterler ile özdeşim kurarak daha kolay içselleştirmesini sağlar.

2.2.Konuyla İlgili Yapılan Çalışmalar

2.2.1. Adnan Özyalçiner üzerine çalışmalar

“Sur Kapılarında Adnan Özyalçiner’in Öyküleri” Melih Erzen’in Adnan Özyalçiner’in öykülerine dair kitabıdır. Kitap Çizgi Yayınevinden çıkmıştır. Kitapta Adnan Özyalçiner’in 1960-2001 yılları arasındaki öyküleri incelenmiştir. “Sur Kapılarında Adnan Özyalçiner’in Öyküleri” adlı bu çalışma, dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Adnan Özyalçiner’in hayatına, yazarlığına, eserlerine ve öykücülüğüne ayrılmıştır. Yazarla yapılan söyleşiler, yazarlık serüvenine dair anlatımlar ve öykü anlayışına dair kaynakları bu bölümde okumak mümkündür. Kitabın ikinci bölümünde ise Özyalçiner’in kitaplarına dair incelemeler yer almaktadır. Üçüncü bölümde öyküler içerik bakımından incelenmektedir. Yazarın ilk dönem öykülerindeki tematik örgüyü belirleyen bir felsefi düşünce olan varoluşçuluğa ve bunun öyküler üzerindeki etkisine değinilmektedir. Dördüncü bölüm ise öykülerin yapısal açıdan incelenmesini kapsamaktadır. Bu bölümde yazarın olayı nasıl kurguladığı örneklerle incelenmekte, anlatıcı ve bakış açısı tercihi üzerinde durulmaktadır. Bu bölümün üçüncü alt başlığı altında öykü kişileri sosyal statü, psikolojilerine, cinsiyetlerine ve mensup oldukları coğrafyaya göre değerlendirilmektedir. Kitap, Özyalçiner’in öykülerinin mekân olgusu kent, İstanbul ve Anadolu başlıklarını öne çıkarmaktadır.

Arıcı (2014), “Adnan Özyalçiner’in Öykücülüğü” isimli yüksek lisans tez çalışmasında Adnan Özyalçiner’in Yağma, Panayır, Alaycı Öyküler, Sağanak, Ayak İzleri, Yazdan Kalma Bir Gün, yıkım Günleri, Gözleri Bağlı Adam, Sur, Aradakiler, Cambazlar Savaşı Yitirdi adlı öykü kitaplarında geçen 103 öyküyü; konu, bakış açısı, içerik, zaman, mekân, dil ve üslup açısından incelemiştir. Araştırmacı, Adnan

Özyalçiner'in öykülerinde kahramanlarını İstanbul'un fakir semtlerinden seçen, güçlü bir gözleme sahip, olayları ben anlatıcı etrafında şekillendiren, klasik zaman metodunu kullanmayan, kişilerin sınıfsal ve ekonomik çatışmalarını sade bir üslupla anlatan bir yazar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Kantar (2015), "Bir Çocuk Edebiyatçısı Olarak Adnan Özyalçiner" isimli yüksek lisans tezinde Adnan Özyalçiner'in kaleme aldığı çocuk kitaplarının yapısını, kahramanlarını, mekânlarını, zamanını, dil ve anlatım özelliklerini, atasözü-deyim varlığını, metnin okunabilirliğini ve iletilerini incelemiştir. Yazarın genellikle yoksul insanların hayatını sevgi, saygı, vicdan, merhamet, güzel ahlak değerleri çerçevesinde akıcı, tasvirsiz ve gerçekçi bir üslup ile kaleme aldığı sonucuna varmıştır.

Çetok (2016), "Adnan Özyalçiner'in Öyküleri Üzerine Bir İnceleme" isimli yüksek lisans tezinde Adnan Özyalçiner'in hikâye kitaplarını konu, mekân, zaman kişiler, anlatıcı, dil ve üslup yönünden incelemiştir. Adnan Özyalçiner'in ekonomik sorunların meydana getirdiği sınıfsal ayrımı, kişilerini genellikle İstanbul'dan seçtiği sıradan insanların oluşturduğu öykülerini kronolojik zaman içerisinde toplumcu bir bakış açısı ile kimi zaman açık kimi zaman örtük bir şekilde mesaj verecek şekilde oluşturduğu sonucuna varmıştır.

Alemustan (2024), "Çocuk Kitaplarının Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında Yer Alan Değerler Açısından İncelenmesi: Adnan Özyalçiner Örneği" isimli yüksek lisans tezinde Adnan Özyalçiner'in Garip Nasıl Okuyacak, Tarihten Öyküler, Kırmızı Çini Kase, Devlet Kuşu, Ölümsüzleşen Bahçe, Keloğlan Bir Gün, Sabırtaşı Çatladı ve Anıtların Öyküsü isimli çocuk kitaplarını Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerlere göre incelemiştir. Yapılan çalışmada, en fazla değer sayısına sahip kitap 109 değer sayısı ile Anıtların Öyküsü adlı kitap olurken en az değere sahip kitap ise 20 değer sayısı ile Garip Nasıl Okuyacak isimli eser olmuştur. Araştırmacı, incelediği eserlerde Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan tüm değerlere ilişkin bulgulara rastlamıştır. Dolayısıyla Adnan Özyalçiner'in çocuk eserlerinin değerler bakımından zengin olduğu sonucuna varmıştır.

2.2.2. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar

Bağcı (2013), "Çocuk Edebiyatı Ürünleriyle Çocuklar İçin Yazılmış Eserlerin Değerler Eğitimi Bağlamında Karşılaştırılması" isimli yüksek lisans tezinde çocuk

edebiyatçılara ait eserler ile farklı yayınevlerine ait değerler eğitimi setleri değerleri yansıtması bağlamında incelenmiştir. Karşılaştırılan iki grubunda birbirlerine üstün ve eksik yanlarının olduğu tespit edilmiştir. Her İki grup eserin de eksik yönlerinin konunun uzmanları tarafından giderilmesi ile değerler eğitiminde kullanılabileceği araştırma sonucunda ortaya konmuştur.

Emirhan (2016), “Değerler Eğitimi Bağlamında Yavuz Bahadıroğlu’nun Çocuk Romanlarının İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde araştırmacı tarama modeli ile yazarın on beş çocuk romanının dini ve sosyal değerleri yansıtma düzeyini incelemiştir. Çalışmada yazarın birçok değer kökenini dine dayandırmasından dolayı eserlerde dini değerlerin ön plana çıktığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla dini hassasiyet kazandırma noktasında faydalı bir eser olarak görülmüştür. Ayrıca çocuk edebiyatı alanında birçok eser veren Yavuz Bahadıroğlu’nun çocuk romanlarını edebi üslubu ile değerleri harmanlayıp açık ve örtük bir şekilde zengin bir içerikle eserlerinde değerlere yer verdiği yapılan çalışmanın sonunda ortaya konmuştur.

Şahin (2017), “Cengiz Aytmatov’un Eserlerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi ve Ortaokul Ders Kitapları İçin Metin Önerileri” isimli doktora tezinde araştırmacı, Cengiz Aytmatov’a ait eserleri değerler kapsamında incelemekte ve bu değerleri taşıyan metinleri ortaokul ders kitapları için önermektedir. Çalışmanın ilk kısmında belge tarama ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılarak değerler tespit edilmiştir. İkinci kısımda ise tespit edilen metinler uzmanlar tarafından incelenmiştir. Araştırma sonunda eserlerde değerlerin geçiş sıklığı “2765” olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma Cengiz Aytmatov’un eserlerinin değerler kapsamında zengin bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir. Eserlerin içerdiği milli, kültürel ve ahlaki değerler bağlamında Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alabilecek kaynak eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Abacı (2018), “Behiç Ak’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde Behiç Ak’ın yirmi dokuz çocuk kitabını değerler eğitimi bağlamında incelemiştir. Behiç Ak’ın çocuk kitaplarının genel olarak birçok değeri sahip olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer çocuk kitaplarında yer alan değerlerden farklı olarak “eleştirel ve sorgulayıcı olma” ile “teknolojiyi kullanma”

değerlerinin öne çıkması yazarın eserlerinin güncelliğini göstermesi ve günümüzü yakalaması açısından önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tursun (2019), “Serpil Ural’ın Çocuk Kitaplarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde Serpil Ural’ın 21 çocuk kitabını doküman incelemesi ve içerik analizi yöntemlerini kullanarak Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kök değerleri kapsama düzeyini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda Serpil Ural’ın çocuk kitaplarının temel eğitim düzeyinde değerleri aktarma noktasında yararlanılabilecek eserler olduğu sonucuna varmıştır. En çok tespit edilen değer ” barış” değeridir. Yazarın sade bir üslup ile argo kelimelerden kaçınarak olumlu kahramanları ön plana çıkararak eserleri oluşturmalarının pedagojik açıdan artı yönler olduğu vurgulanmıştır.

Er (2020), “Bestami Yazgan Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Bağlamında İncelenmesi ve Ortaokul Ders Kitapları İçin Metin Önerileri” isimli yüksek lisans tezinde Bestami Yazgan’ın hikâye kitapları betimsel ve içerik analizi yöntemleri kullanılarak kök değerleri temsil etme düzeyi belirlenmiştir. Daha sonra kök değerleri yansıtan eserler uzman görüşüne sunulmuştur. Bestami Yazgan’ın hikâyelerinin kök değerlerin tamamını kapsadığı tespit edilmiştir. Özellikle “sevgi” değeri daha çok işlenmiştir. Uzman görüşüne sunulan eserlerin olumlu dönütlerle desteklenmesi ve kök değerlere fazlası ile sahip olmasından yola çıkarak araştırmacı tarafından Bestami Yazgan’ın eserlerinin Türkçe ders kitaplarında yer alması önerilmiştir.

Ercan (2022), “Nurgül Ateş’in Çocuk Hikâyelerinin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi” isimli yüksek lisans tezinde, Nurgül Ateş’e ait 26 hikâye kitabı kök değerlere göre incelenmiştir. Çalışmada incelenen kitaplarda sorumluluk, sevgi, yardımseverlik, dostluk ve saygı değerlerinin ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Araştırmacı bundan dolayı bu eserlerin okul öncesi öğrencilere tavsiye edilebileceğini ifade etmiştir.

Sedefoğlu (2024), “Cin Ali ve Levent Adlı Kitap Serilerinin Değerler Eğitimi ve Söz Varlığı Açısından Mukayesesi” adlı yüksek lisans tezinde, Rasim Kaygusuz’un “Cin Ali” adlı kitap seti ve Mustafa Orakçı’nın “Levent” adlı kitap seti, değerler eğitimi ve söz varlığı açısından incelenip karşılaştırılmıştır. “Cin Ali” eserinde birçok değere ulaşılmıştır. “Cin Ali” serisinde, alt temalarla birlikte belirlenen ve öğrenciler

tarafından bilinmesi ile benimsenmesi hedeflenen değerlerin sayısı 47'dir. Ayrıca, kaçınılması gereken tutum, tavır ve davranışlara yönelik 9 unsur tespit edilmiştir. "Levent" isimli seride de birçok değer varlığı tespit edilmiştir. Araştırmacı Levent" serisinde ise alt temalarla birlikte belirlenen ve öğrencilerce bilinip benimsenmesi amaçlanan değerlerin sayısı 40 olarak tespit ederken, kaçınılması gereken tutum, tavır ve davranışlara ilişkin 16 unsur tespit etmiştir.

Alamdar ve Ceylan (2024), "Çocuk Edebiyatı Yapıtlarının Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi Açısından İncelenmesi" isimli çalışmada, Gülibik, Gökkuşığı Yazı, Buz Bebekler, Müzik Satan Çocuklar, Kim Takar Salatalık Kral'ı, Konuk Değil Baş Belası, Pippi Uzunçorap, Dedem Bir Kiraz Ağacı adlı çocuk kitapları Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi bağlamında incelenmiştir. Bu çalışmada, daha önceki değerler eğitimi çalışmalarından farklı olarak Türkiye Yüzyılı Maarif Programı kapsamında sunulan 20 değer hangi eylemlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada elde edilen bilgilere göre incelenen çocuk romanlarında en fazla aile bütünlüğü (183) değeri işlenirken, en az yer alan değer ise vatanseverlik (4) değeri olmuştur. Bu çalışmada incelenen çocuk romanlarının, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni'nde belirtilen 20 değeri tamamıyla barındırdığı ve bu bağlamda eserlerin, çocuklara bu değerleri fark ettirmek için edebi bir araç olarak kullanılabileceği ortaya konulmuştur.

Çelik (2025), "Muzaffer İzgü'nün 1980-1990 Yılları Arasında Yayımlanan Çocuk Kitaplarının Kök Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde, Muzaffer İzgü'nün 1980-1990 yılları arasında kaleme aldığı 20 çocuk kitabı kök değerler eğitimi bağlamında incelenmiştir. Araştırmacı, kitaplarda kök değerleri yansıtan toplam 1103 ifadenin yer aldığı tespit etmiştir. Çalışmada, en sık karşılaşılan kök değerler "sevgi", "özdenetim" ve "yardımseverlik" "saygı" en az karşılaşılan değer ise "vatanseverlik" değeridir. Çalışmada, bu kitapların değerler eğitimi amacıyla kullanılabileceği ifade edilmiş; ancak özellikle vatanseverlik değerine yeterince vurgu yapılmadığı için bu değer etkili biçimde kazandırılmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, kapsamı, kullanılan veri toplama araçları ve verilerin nasıl analiz edildiği açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

“Adnan Özyalçiner’in Çocuk Kitaplarının Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi Bağlamında İncelenmesi” isimli bu çalışmada Adnan Özyalçiner’in eserlerinde yer alan değerler belirlenip örneklerle açıklanmış ve değerlendirilmiştir.

Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yaklaşımı esas alınmıştır. “Nitel araştırmalar; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama araçlarıyla verilerin toplandığı, olayların ve algıların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konduğu araştırmalardır.” (Yıldırım, & Şimşek, 2008,s. 10).

Çalışmada, nitel araştırma yöntemine dayanan betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Karasar, betimsel tarama modelini “Geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır” (Karasar, 2014, s. 77) şeklinde tanımlar.

3.2. İncelenen Dokümanlar / Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışmanın kapsamını, Adnan Özyalçiner'in yazdığı 26 çocuk kitabı oluşturmaktadır. İncelenen kitapların isimleri ve yayınevleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Tablo 3: Çalışmada Yer Alan Kitaplar ve Yayınevleri

Sıra no	Kitabın Adı	Yayınevi
1	Uzayda Yaz Tatili	Evrensel Basım Yayın
2	Toparlak	Evrensel Basım Yayın

3	Anadolu'dan Öyküler	Ümit Yayıncılık
4	Keloğlan ile Köse	Fom Kitap Basım yayın
5	Kırmızı Çini Kâse	Alfa Yayınları
6	Anıtların Öyküleri	Büyülü Fener yayınları
7	Sabırtası Çatladı	Alfa Yayınları
8	Devlet Kuşu	Bilgi Başarı Yayınları
9	Altın Perçemli Oğlan	Atp Yayıncılık
10	Tarihten Öyküler	Alfa Yayınları
11	Ölümsüzleşen Bahçe	Alfa Yayınları
12	Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	Evrensel Basım Yayın
13	Keloğlan Bir Gün	Alfa Basım Yayın
14	Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	Büyülü Fener yayınları
15	Masal Okuyorum	Alfa Yayınları
16	Ninemle Masal Okuyorum	Alfa Yayınları
17	Annemle Masal Okuyorum	Alfa Yayınları
18	Dedemle Masal Okuyorum	Alfa Yayınları
19	Garip Nasıl Okuyacak	Fom Kitap Yayınları
20	Keloğlan'ın Çıraklığı	Atp Yayıncılık
21	Küçük Tencere	Atp Yayıncılık
22	Muradına Eremeyen Dilber	Atp Yayıncılık
23	Öylesi De Olur Böylesi De	Atp Yayıncılık
24	Sihirli Oluk	Atp Yayıncılık
25	Uyusun Uyansın	Atp Yayıncılık
26	Yoksul Kızın Kısmeti	Atp Yayıncılık

3.3 Verilerin Toplanması

Araştırmada Adnan Özyalçner'e ait çocuk kitaplarındaki değerlere ait veriler belge tarama ve doküman incelemesi yöntemleri kullanılarak toplanılmıştır. “Var olan

kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir. Belge tarama, belli bir amaca dönük olarak, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar”(Karasar, 2005,s. 183).

Araştırma kapsamında incelenen konuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasına doküman incelemesi denilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008,).

Çalışmanın kuramsal çerçevesinin ana hatlarını çizmek amacıyla alanyazın incelenmiş ve değer, değerler eğitimi, çocuk ve çocuk edebiyatı ile ilgili kaynak kitaplar taranmıştır. Yükseköğretim kurulunun internet adresi ve bilimsel değeri kabul gören veri tabanlarından tez ve makalelere ulaşarak genel bir kanıya varılmıştır.

Adnan Özyalçiner’e ait çocuk kitapları yayınevlerinden temin edilmiştir. Daha sonra temin edilen eserler, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni’nde ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 20 değere göre ayrıntılı bir okumaya tabi tutulmuştur. Eserlerde geçen değerler ve değerlerin hangi eylemlerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Nitel yaklaşımın benimsendiği çalışmada elde edilen veriler betimsel yöntem kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz sonucunda ortaya konan veriler önceki konulara göre yorumlanıp özetlenir. Bu yöntemde amaç doğrudan alıntılara yer vererek gözlenen bireylerin görüşlerini etkili bir biçimde yansıtmaktır (Şahin, 2013).

Araştırmada Adnan Özyalçiner’in çocuk kitapları öncelikle detaylı bir şekilde okunmuştur. Bu bölümde, betimsel analiz yöntemiyle her eser için ayrı ayrı okuma, not tutma ve değerlendirme işlemleri yapıp belirlenen değerlerin hangi eylemlerle ilişkili olduğu incelenmiştir. Daha sonra bu veriler üzerine yorumlar yapılmış ve sonuçlara varılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Adnan Özyalçiner'in Çocuk Kitaplarının Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi Bağlamında İncelenmesi

4.1.1. Adalet değeri

Adnan Özyalçiner'in incelenen kitaplarında adalet değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *O sıralarda kentin alanı, tıklım tıklım dolmuştu. Alanı dolduranlar, bayramlık giysileri içinde bağırıp çağırıyor, kuşun bir an önce salınmasını istiyorlardı. Kimileri bunun uzaktan gelecek adaylara haksızlık olacağını öne sürerek biraz daha beklenmesini söylüyordu.* (Devlet Kuşu, s.22)

Yukarıda verilen paragraf adalet değerinin “hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak” temel eyleminin “Hak ve özgürlüklerinden yararlanırken diğer insanların haklarını da savunur.” alt eylemini örneklemektedir. Devlet başkanının seçileceği uygulamada kuş kimin kafasına konarsa o kişi başkan seçilecektir. Bazı adaylar, meşru haklarını kullanırken diğer adayların beklenmesi gerektiğini ifade edip bu durumun adaletsizliğe sebep olacağını ifade eder. Dolayısıyla hem kendi haklarını hem de diğer insanların haklarını savunmaktadırlar.

- *“Sabah sabah nedir bu acelen Keloğlan?” Keloğlan yürümesini kesmeden karşılık verdi: “ Köse’den on beş akçe alacağım var. Onu almaya gidiyorum.” Köylüler kahkahayla güldüler: “ Bir akçesini bile koklatmaz o sana. Keloğlan sen şimdiden avucunu yala. Ama bizi yanına alırsan iş değişir.” Keloğlan, “Sağ olun; var olun arkadaşlar,” dedi. “Ama Köse’yle benim aramdaki bir pazarlık bu. Ben başa çıkarım onunla. Hakkım olan parayı da alırım. Siz hiç meraklanmayın.”* (Keloğlan İle Köse, s. 20)

Yukarıdaki masal adalet değerinin “ hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak” temel eyleminin “Hakkını aramanın meşru yollarını bilir.” alt eylemi ile ilgilidir. Keloğlan hakkı olan on beş akçeyi almaya giderken köylülerin umutsuz söylemlerine asla aldırış etmez. Hakkı olanı başkasında bırakmayacağını kararlı bir şekilde ifade eder. Hakkını alırken meşru yollara başvurur ve bu on beş akçenin aralarındaki

pazarlıktan doğan bir hak olduğunu ifade eder. Bu durum Keloğlanın adalet değerini içselleştirdiğine bir örnek teşkil etmektedir.

- *“Yola çıkarken Garip, bavulların ikisini de yüklenmek isteyince engel oldum. “Yol arkadaşı olduğumuza göre birini sen, birini ben götüreceğim,” dedim. “Tamam mı?” (Garip Nasıl Okuyacak, s.21)*

Yukarıdaki paragraf adalet değerinin “hakkaniyetli davranmak” temel eyleminin “Görev, sorumluluk ve ödül paylaşımında adil davranır.” alt eylemini örneklendirmektedir. Asker öğretmenlik görevini yerine getiren yazar, kendisine yolu göstermek için yardımcı olan çocuğa adaletli bir şekilde davranır. Çantaların taşınması hususunda görev paylaşımı yapması, yazarın hakkaniyetli olduğunu göstermektedir.

- *El Çalışsın ben yiyeyim,
El dokusun ben giyeyim
Hile dolap çeviririm,
Yarın gelirim, hazır yerim.*(Keloğlan ile Köse, s. 15)

Yukarıda alıntılanan bölümde yazar, adalet değerinin “hakkaniyetli davranmak” temel eyleminin “Hakkı olmayanı verilse dahi almaz.” alt eylemine göndermede bulunmaktadır. Başkasının çalışıp emek sarf ettiği işlere hakkı olmayarak sahip çıkmak hakkaniyetli davranmanın içselleştirilemediğini göstermektedir.

- *Nefî’yi yergiciliğe iten, döneminde yaşanan baskıcı ve üzücü olaylardı. Çevresinde gördüğü haksızlıkları eleştirme gereğini duydu. İstanbul, onun için tam bir hayal kırıklığı oldu. Sultan Ahmet dönemindeki duraklama, Birinci Mustafa’nın budalalığına rağmen padişah oluşunda döndürülen dolaplar ardından Genç Osman’ın aynı siyasal dolaplara kurban edilerek öldürülüşü, çocuk yaşında padişah olan IV. Murat döneminin başlarında devletin kadınlar eliyle yönetilişi, daha sonra bitmeyen kargaşalar, genç padişahların demir pençesiyle ülkeyi huzura kavuşturmada uyguladığı yöntemin haksızlıklara yol açışı, en yüksek görevlerdeki devlet adamlarının çalıp çırpmaları ile her türlü ahlaksızlıkları, taşradan gelme küçük bir memur olan Nefî’yi ta yüreğinden yaralamıştı. Büyük adam sayılan nice insanın akıl almaz küçüklükleri karşısında onlara şiiriyle saldırıya geçti. (Tarihten Öyküler, s. 32)*

Tarihten Öyküler eserinden alıntılanan yukarıdaki bölüm, adalet değerinin “hakkaniyetli davranmak” temel eyleminin “Haksızlıkların düzeltilmesi konusunda kararlı davranır.” alt eylemi ile ilgilidir. Osmanlı devleti döneminde yaşayan Şair Nefi, liyakatsiz atamalar, devlet yönetiminde yaşanan haksızlıklar ve devlet adamlarının hırsızlıkları karşısında oldukça üzülür. Bu durumu değiştirme ve haksızlıkların önüne geçme adına şiirleri ile harekete geçer. Bu durum, padişahlıkla yönetilen bir ülkede eleştirilerini korkmadan ifade edebilen Nefi’nin haksızlıkların düzeltilmesi noktasında kararlı olduğunu göstermektedir.

- *Hem orda öyle şaşkın şaşkın ne duruyorsun, şu atının kuyruğunu tut da derisini soymama yardım et biraz. Bir de konuşuyor köpek! Diye gürleyerek, ağa sille tokat Keloğlan’ın üstüne atıldı. Keloğlan, yana sıçrayıp ağanın hamlesini boşa çıkardı. Bir yandan da kızdın mı ağam, söyle ağam kızdın mı? Diye ağayı sıkıştırıp duruyordu. Ağa dayanamayacaktı artık. Öfkesi kabardığı kadar kabarmıştı. Kızdım Keloğlan! Diye patladı. Öfkemden morardım. Elim ayağım tutmaz oldu kızgınlığımdan. Ben kızmayayım da kimler kızsın. Kızdım be Keloğlan, kızdım! (Keloğlan’nın, Çıraklığı, s. 46)*

Ağa ile Keloğlan arasında yukarıda geçen diyalog, adalet değerinin “Ölçülü ve dengeli olmak” temel eyleminin “Haksızlık karşısında duygu ve davranışlarını kontrol eder.” alt eylemine göndermede bulunur. Keloğlan’ın atına karşı acımasızca yaptıkları karşısında ağanın öfkesine hâkim olamayıp Keloğlan’a kötü sözler sarf edip saldırması ve aşırı öfke duygusuna kapılması, ölçülü ve dengeli olamadığını göstermektedir.

- *Padişah bu işe çok kızdı. Bu Keloğlan’ın sonu geldi artık, dedi. Bundan sonra kimseyi kandıramayacak. Onun cezasını siz vereceksiniz. Şimdi gidip Keloğlan’ı yakalayın. Ağzını, gözünü, elini, ayağını sıkıca bağlayıp bir çuvala koyun. Öğleüzeri götürüp denize atın. (Keloğlan Bir Gün, s. 90)*

Yukarıda alıntılanan bölüm, adalet değerinin “ölçülü ve dengeli olmak” temel eyleminin “Haksızlık karşısında duygu ve davranışlarını kontrol eder.” alt eylemi ile ilgilidir. Keloğlan’ın yanlış haberleri yayıp halkı kandırması suçuna karşın padişahın eli gözü bağlı bir şekilde Keloğlan’ın denize atılmasını istemesi, öfkesine hâkim olamayıp ölçüyü kaybettiğini göstermektedir. Öfke kontrolünü kaybetmesi adalet değerini yitirmesine sebep olmaktadır.

- *Oduncu hemen yaşlı adamın arkasından koştu. Kolundan tutup bak babacığım dedi. Ben sabah namazından ilk çıkan adama kızımı vereceğim diye yemin ettim. Karşıma sen çıktın. Kızımı sana vereceğim. Al, kabul et! Adam, oduncudan daha yaşlı olduğu için:- Aman oğlum, dedi. Ne kadar yaşlı olduğumu görmüyor musun? Ben nasıl evlenirim? Hem benim hiçbir yerden gelirim yok, günde on para ya kazanırım ya kazanamam, ben kim, karı bakmak kim, istemem, kızına yazık etme. (Yoksul Kızın Kısmeti, s. 14)*

Oduncu ile yaşlı adam arasında geçen bu diyalog, adalet değerinin “liyakate önem vermek” temel eyleminin “Yeterliğe göre yapılan tercihlerin adil olduğunu fark eder.” alt eylemini örneklendirmektedir. Yaşlı adam genç bir kızla evlenebilecek yeterliliğe sahip olmadığını ifade etmektedir. Genç kıza göre yaşlı olduğunu ve evini geçindirebilecek paraya sahip olmadığını belirterek evlilikte liyakatin önemini vurgulamaktadır.

- *Horoz evin misafirine saldırmayı sürdürüyormuş. Bir seferinde de orasını burasını öyle bir gagalamış ki, çocuk kan ter içinde kalmış. O zaman ev sahibi horozun kesilmesine karar vermiş. Bizim Fazıl İskender de Abbas usulü acılı ceviz soslu horozu afiyetle yemiş. Sevgili terlikçik, yazar horozu olduğunu ama kendine dövüş eşi olarak insanı seçmesinin yanlışlığını vurgulayarak anlatıyor öyküsünü. (Masal Anlatıyorum, s. 117)*

Yukarıdaki masal, adalet değerinin “liyakate önem vermek” temel eyleminin “Yeteneklerine uygun görevleri almada istekli olur.” alt eylemi ile ilgilidir. Yazar horozun dövüş eşi olarak çocuğu seçip onu kan ter içinde bırakmasının adil bir karar olmadığını vurgulayarak liyakate vurguda bulunur.

Yukarıda Özyalçın’ın eserlerinde adalet değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçın’ın eserlerinde adalet değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 4: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Adalet Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D1.1: Hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak	D1.2: Hakkaniyetli davranmak	D1.3: Ölçülü ve dengeli olmak	D1.4: Liyakate önem vermek	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	-	-	-	0
Keloğlan ile Köse	s.20	s.15	-	-	2
Kırmızı Çini Kâse		s.11	-	-	1
Anıtların Öyküleri	s.115	s.104, s.105	-	-	3
Sabırtası Çatladı	35	s.18, s.28, s.32, s.37, s.45, s.55	-	-	7
Devlet Kuşu	s.22, s.28, s.84	s.37, s.56, s.79, s.85	s.83	-	8
Altın Perçemli Oğlan	-	s.47	-	-	1
Tarihten Öyküler	-	s.20, s.32	-	s.32	3
Ölümsüzleşen Bahçe	s.46	s.30, s.46, s.59, s.61, s.62, s.63	-	-	7
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	s.48	s.39	s.90	-	3
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.19, s.77	s.28, s.31		-	4
Masal Okuyorum	-	s.98, s.198	s.67	s.117	4
Ninemle Masal Okuyorum	-	s.22, s.49, s.112, s.150, s.158 s.176	-	-	6
Annemle Masal Okuyorum	-	s.62	-	-	1
Dedemle Masal Okuyorum	s.212	s.79, s.91, s.143, s.146, s.148 s.156, s.197, s.215, s.235	-	-	10
Garip Nasıl Okuyacak	s.28, s.29	s.21, s.27	-	-	4
Keloğlan'ın Çıraklığı	s.5	s.7, s.47	s.45	-	4
Küçük Tencere	-	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	s.47	-	-	1
Öylesi De Olur Böylesi De	-	s.29, s.37	s.27	-	3
Sihirli Oluk	-	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	s.14	1
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	14	51	5	3	73

Tablo 4'e göre adalet değeri en çok *Dedemle Masal Okuyorum* adlı eserde 10 kez işlenmiştir. Bu eseri, *Devlet Kuşu* 8 kez, *Sabırtası Çatladı* ve *Ölümsüzleşen Bahçe* ise 7 kez ile izlemektedir. *Ninemle Masal Okuyorum* adlı kitapta adalet değerine 6 kez yer verilirken; *Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan'ın Çıraklığı* ve *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* kitaplarında adalet değerine 4 kez rastlanmıştır. *Tarihten Öyküler*, *Keloğlan Bir Gün* ve *Anıtların Öyküleri* adlı yapıtlarda bu değere 3 kez yer verilmiştir. *Keloğlan ile Köse* ise 2 örnekle adalet değeri içermektedir. *Kırmızı Çini Kâse*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Muradına Eremeyen Dilber* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı kitaplarda bu değer yalnızca 1 kez işlenmiştir. Öte yandan, *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Çürük Ceviz ve Küçük Karınca*, *Küçük Tencere*, *Sihirli Oluk* ve *Uyusun Uyansın* adlı yapıtlarda ise adalet değerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. İncelenen yapıtlarda adalet değerine yönelik toplam 73 örnek belirlenmiştir.

Tabloya göre, adalet değerinin temel eylemleri arasında en fazla yer verilen eylem “D1.2 Hakkaniyetli davranmak” olup, bu eyleme toplam 51 kez yer verilmiştir. İkinci sırada yer alan “D1.1 Hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak” eylemi 14 kez işlenmiştir. Bunu, 5 örnekle “D1.3.Ölçülü ve dengeli olmak” eylemi takip etmektedir. En az işlenen eylem ise yalnızca 3 kez yer verilen “D1.4 Liyakate önem vermek” olmuştur.

4.1.2. Aile bütünlüğü değeri

Adnan Özyalçın'ın eserlerinde aile bütünlüğü değerinin yer aldığı bazı örnekler aşağıda sunulmuştur:

- *Aradan bir süre geçtikten sonra oduncu hastalandı, eceli gelerek öldü. Kadın kocası öldükten sonra şunları söyledi: Bak oğul, dedi biliyorsun baban öldü, bu yuvanın yıkılmaması için senin çalışman gerekir.* (Sihirli Oluk, s.11)

Yukarıdaki paragraf, aile bütünlüğü değerinin “aile birliğine önem vermek” temel eyleminin “Aile kurumunun önemini benimseyerek devamlılığı için çaba gösterir.” alt eylemi ile ilgilidir. Kocasını öldükten sonra yuvasının dağılmasını istemeyen anne, oğlunu sorumluluk almaya davet eder. Annenin bu gayret ve çabası aile bütünlüğü değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

- *Bir oduncu vardı bir de onun karısı. Adam gider dağdan odun keser, satar, kazandığıyla yiyecek içecek bir şeyler alırdı. Karısı kocasının getirdiklerini pişirir, keyifle sofrayı hazırlardı. Karıkoca yiyip içtikten sonra karşılıklı şarkı söyler, oynar, neşeyle zaman geçirirdi. (Ninemle Masal Okuyorum, s.47)*

Oduncunun Mutluluğu masalından alıntılanan yukarıdaki paragraf, aile bütünlüğü değerinin “aile birliğine önem vermek” temel eyleminin “Aileye ait olma duygusunu ve aile bağlarını geliştirir.” alt eylemine göndermede bulunmaktadır. Koca, kazandıkları ile ailesinin geçimini sağlarken karısı da kocasına güzel bir sofrayı hazırlayıp beraber güzelce vakit geçirecekleri bir ortam oluşturmaktadır. Dışarıda eğlenmek yerine eşi ile beraber evinde güzelce vakit geçiren koca ve kocasına güzel bir ortam hazırlayan karısı, aile bağlarının gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Böylece bir aileye ait olma duygusunu yaşama fırsatı yakalamışlardır.

- *Derler ki, bir zamanlar, Denizli'nin bulunduğu yer, göz alabildiğine uzanan bir iç denizdi. Bu denizin kıyısında, küçük bir kulübede yoksul bir anayla oğul yaşıyordu. Delikanlı, her sabah, erkenden balığa çıkar, tuttuklarını çarşıda satıp, akşama yorgun argın evine dönerdi. Anası oğlu dönünceye kadar yolunu gözler, onsuz yemek bile yemezdi. Delikanlı da tuttuğu balıkları bir an önce satıp eve dönmeyi isterdi. Arkadaşları ne kadar zorlasalar da ne kahveye ne de meyhaneye giderdi. İşini bitirir bitirmez hiç oyalanmadan kulübesinin yolunu tutardı. Hava kararmadan da evinde olurdu. Anasıyla kapıda kucaklaşır, yemekte ona o gün kasabada neler olduğunu anlatırdı. Kadın bu yüzden kasabaya hiç inmezdi. Ama her şeyden haberi vardı. Anası da oğluna havanın rüzgârın değişikliklerini anlatır, sabaha denizin nasıl olacağını böyle kestirirlerdi. Anası da oğlu da birbirlerini tamamlayan iki insandı. Onun için birbirlerine sonsuz bir sevgiyle bağlıydılar. Hiç kimse onları birbirinden ayıramazdı. (Anadolu'dan Öyküler, s. 82)*

Yukarıdaki metin aile bütünlüğü değerinin “aile içi dayanışma göstermek” temel eyleminin “Aile fertlerinin birbirine destek olması gerektiğini fark eder.” alt eylemini örneklemektedir. Delikanlı ve annesi arasındaki dayanışma aile içindeki bağlılığının ne denli güçlü olduğunu göstermektedir. Delikanlı, işini bitirdikten sonra arkadaşlarının eğlenme tekliflerini reddederek evine gidip annesini görmeyi tercih etmektedir. Annesi onun yolunu gözler ve onsuz yemek yiyemez. Bu durum aile içi

bağların güçlü olduğunu gösterir. Delikanlı evin ihtiyaçlarını giderir, annesi ise hava durumunu oğluna anlatarak yardımcı olur. Karşılıklı dayanışma ve fedakârlık hayatın zorluklarının üstesinde beraberce gelmeyi kolaylaştırmaktadır. Adnan Özyalçiner bu metinde, aile birliği değerinin kişiye ve ailesine neler katabileceğini okuyucuların nazarlarına sunmaktadır.

- *Bir süre böyle yaşadılar. Oduncu, kendi kestiklerini kasabada sobalık odun olarak kızlarının topladıklarını da tutuşturmalık diye satıyordu. Yarı aç yarı tok yaşasalar da neşeleri yerinde sayılırdı. Çünkü kızların kanı kaynıyor, gülüp oynamadan duramıyorlardı. Yaşlı oduncu ile karısı da onlara bakıp neşeleniyorlar, yoksulluklarını unutuyorlardı. (Devlet Kuşu, s. 42)*

Yukarıda verilen paragraf aile bütünlüğü değerinin “aile içi dayanışma göstermek” temel eyleminin “Aile üyelerinin sevinç ve üzüntülerini paylaşır.” alt eylemi ile ilgilidir. Bu metinde, yoksulluk içinde yaşayan bir aile, maddi zorluklara rağmen birlikte olmanın verdiği mutlulukla ayakta durmaktadır. Kızların neşesi, oyun oynamaları ve enerjileri hem kendilerine hem de anne ve babalarına moral kaynağı olmaktadır. Yaşlı oduncu ile karısı, kızlarının sevincine ortak olarak kendi dertlerini, geçim sıkıntılarını bir süreliğine unutmaktadır. Bu da aile üyelerinin sadece üzüntülerini değil, sevinçlerini de birlikte paylaştığını göstermektedir. Aile içindeki bu duygusal dayanışma, aile bütünlüğü değerinin canlı bir örneğidir.

- *Hüzünlenerek geçirdiği boş günlerinin arasında onu sevindiren, hem de çok sevindiren bir şey oldu. Annesi ile kız kardeşi Selanik’e döndü. Birbirlerine yeniden kavuşmanın sevinci Mustafa’ya boşa geçirdiği günlerinin üzüntüsünü unutturmuştu. (Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler, s. 19)*

Yukarıdaki olay, aile bütünlüğü değerinin “aile içi iletişimi güçlendirmek” temel eyleminin “Aile ilişkilerine önem verir.” alt eylemine vurguda bulunmaktadır. Mustafa’nın hayatında zor ve boş geçen, hüznle dolu günler yaşadığı bir dönemde, annesi ve kız kardeşinin Selanik’ten geri dönmesi onun için büyük bir sevinç kaynağı olmuştur. Bu kavuşma, onun moralini yükseltmiş ve yaşadığı sıkıntıları unutturmuştur. Bu durum, Mustafa’nın ailesine olan bağlılığını ve aile ilişkilerine ne kadar önem verdiğini göstermektedir. Onların varlığı, onun için sadece fiziksel bir birliktelik değil, aynı zamanda duygusal bir güç kaynağıdır.

- Sonra, “Yolu tarif etmek zor, isterseniz sizi anayola çıkarayım?” demiş. İhtiyar, “Bunu yaparsan üç gümüş para kazanırsın,” deyince, “Hayır hakkım olmayan parayı alamam. Para için zorda kalana yardım etmek ayıptır,” diye itiraz etmiş. Sizi anayola çıkarırım. Ama önce babama haber vermeliyim. Merak etmesin. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 118)

Yukarıdaki paragraf, aile bütünlüğü değerinin “aile içi iletişimi güçlendirmek” temel eyleminin “Karar alırken ailesiyle istişare eder.” alt eylemini örneklendirmektedir. Bu metinde yol tarifi yapan çocuk anayola çıkarmak gibi basit bir olayda bile ailesini haberdar edip görüşlerini almayı tercih etmektedir. Aile içi iletişime önem verip hem ailesinin fikirlerini önemsemekte hem de hem de endişelenmelerinin önüne geçmektedir. Ayrıca ailesi ile istişare ederek ortaya çıkabilecek sorunlardan ailesinin haberdar olmasına imkân sağlamıştır. Dolayısıyla aile bütünlüğü değerini önemsemektedir.

- Bugün ne oldu biliyor musun hanım? Padişah hamallığı yasakladı. Ben de sakalık yapıp su taşıdım. Allah bin bereket versin iyi de para kazandım. İşte sen de görüyorsun her günkü salata soğanımız, taze ekmeğimiz önümüzde. Biz gülüp söylemeyelim de kimler gülüp söylesin. (Kırmızı Çini Kâse, s. 15)

Yukarıdaki paragraf, aile bütünlüğü değerinin “aile içi sorumlulukları yerine getirmek” temel eyleminin “Aile içi görevleri yerine getirmenin önemini fark eder” alt eylemine vurguda bulunmaktadır. Adam, günlük hayatta karşılaştığı zorluklara rağmen sorumluluklarını yerine getirmekten kaçınmamaktadır. Hamallık yasaklandığında pes etmek yerine alternatif bir yol bulup sakalık yaparak ailesi için çalışmaya devam etmektedir. İşi yapacak şartlar ortadan kalksa bile aileyi ayakta tutmak için çaba göstermesi aile bütünlüğü değerini içselleştirdiğini göstermektedir. Sonuç olarak, metindeki kişi aile içi görevlerini yerine getirerek sadece ekmek getirmekle kalmıyor, aynı zamanda ailesine moral, umut ve birlik duygusu da kazandırmaktadır. Bu da, ailede her bireyin sorumluluklarını yerine getirmesinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Yukarıda Özyalçiner’in eserlerinde aile bütünlüğü değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner’in eserlerinde aile bütünlüğü değerinin ele alındığı farklı bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin

hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 5: *Adnan Özyalçın'ın Çocuklara Yönelik Eserlerinde Aile Bütünlüğü Değerinin Dağılımı*

Eser adı ve sayfa numarası	D2.1. Aile birliğine önem vermek	D2.2. Aile içi dayanışma göstermek	D2.3. Aile içi iletişimi güçlendirmek	Aile içi sorumlulukları yerine getirmek	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	s.82	-	-	1
Keloğlan ile Köse	-	s.38	-	-	1
Kırmızı Çini Kâse	s.19	s.16, s.20	-	s.15, s.23	5
Anıtların Öyküleri	-	s.87	-	-	1
Sabırtası Çatladı	-	s.59	-	-	1
Devlet Kuşu	-	s.42, s.70	-	-	2
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.54	s.13, s.18, s.48, s.51	-	-	5
Ölümsüzleşen Bahçe	s.48	-	-	-	1
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	s.45, s.47, s.123	s.90	-	s.18	5
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.61	s.14, s.58	s.17, s.19	s.11	6
Masal Okuyorum	-	s.72	-	-	1
Ninemle Masal Okuyorum	s.47	s.119	s.118	s.5	4
Annemle Masal Okuyorum	s.33	s.195	s.134	s.202	4
Dedemle Masal Okuyorum	s.126	s.226	-	-	2
Garip Nasıl Okuyacak	s.6, s.37	-	-	-	2
Keloğlan'ın Cıvırlığı	-	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	s.19	-	s.3	2
Muradına Eremeyen Dilber	47	-	-	-	1
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	-	0
Sihirli Oluk	s.11	-	-	-	1
Uyusun Uyansın	-	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	14	20	4	7	45

Tablo 5'e göre, aile bütünlüğü değeri en çok *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* adlı yapıtta toplam 6 kez işlenmiştir. Bu yapıtı, 5 kez ile *Kırmızı Çini Kâse*, *Tarihten Öyküler* ve *Keloğlan Bir Gün* izlemektedir. *Annemle Masal Okuyorum* ve *Ninemle Masal Okuyorum* adlı kitaplarda aile bütünlüğü değerine 4 kez yer verilirken; *Devlet Kuşu*, *Dedemle Masal Okuyorum* ve *Küçük Tencere* kitaplarında bu değer 2 kez işlenmiştir. *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile*

Köse, Anıtların Öyküleri, Sabırtası Çatladı, Ölümsüzleşen Bahçe, Masal Okuyorum, Garip Nasıl Okuyacak ve Muradına Eremeyen Dilber adlı yapıtlarda ise aile bütünlüğü değerine yalnızca 1 kez rastlanmıştır. Öte yandan, *Uzayda Yaz Tatili, Toparлак, Altın Perçemli Oğlan, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, Keloğlan'ın Çıraklığı, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın ve Yoksul Kızın Kısmeti* adlı yapıtlarda ise aile bütünlüğü değerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. İncelenen yapıtlarda aile bütünlüğü değerine yönelik toplam 45 örnek belirlenmiştir.

Tabloya göre, aile bütünlüğü değerinin temel eylemleri arasında en fazla yer verilen eylem “D2.2 Aile içi dayanışma göstermek” olup, bu eyleme toplam 20 kez yer verilmiştir. İkinci sırada yer alan “D2.1 Aile birliğine önem vermek” eylemi 14 kez işlenmiştir. Bunu, 7 örnekle “D2.4 Aile içi sorumlulukları yerine getirmek” eylemi takip etmektedir. En az işlenen eylem ise yalnızca 4 kez yer verilen “D2.3 Aile içi iletişimi güçlendirmek” olmuştur.

4.1.3. Çalışkanlık değeri

Adnan Özyalçiner’in kitaplarında çalışkanlık değerine sahip karakterlerin övüldüğü, çalışmadan bir yere varılamayacağı vurgulanmıştır. Adnan Özyalçiner’in incelenen kitaplarında çalışkanlık değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Keloğlanım, adım Ali,*

Boş oturan olur deli.

Delibozuk akan seli,

Tarlalara tutarım ben.

Toprağı uyarmayanı,

Ağacı budamayanı.

El sırtında doyanı,

Adam mı sayarım ben? (Keloğlan ile Köse, s. 34)

Keloğlan ile Köse masalından alınan yukarıdaki bölüm, çalışkanlık değerinin “azimli olmak” temel eyleminin “Gayretli olmanın hedeflere ulaşma üzerindeki etkisini fark eder.” alt eylemi ile ilgilidir. “Boş oturan olur deli” dizesiyle, amaçsızca ve tembelce geçirilen zamanın kişi üzerinde olumsuz etkiler bırakabileceği mesajı verilmektedir. Buna karşılık, deli gibi akan seli tarlaya yönlendiren Keloğlan, gayreti ve azmi ile bunu üretime dönüştürebilmektedir. Bu da gayretin hedefe ulaşmadaki etkisini göstermektedir. “Toprağı uyarmayan”, “ağacı budamayan” yani emeğini vermeyen kişi; meyve alamaz. Bu da, emek harcamadan, gayret göstermeden başarı beklenemeyeceğini ortaya koymaktadır.

- *“Zamanı gelince gelir alırım seni kınalım, diyordu anam yolda. Ayağına tetik ol. Ağanın bir dediğini iki etme. Sabahları en tatlı uykundan uyandıracaklar. Onlar uyandırmadan sen kalk. Hayvanların altını temizle, ağanın sobasını yak, çayını koy. Evin suyunu taşı. Sonra dükkanlara git. Akşama kadar çalış orda. Akşam köye dönünce gene ağanın hizmetini göreceksin. Karşısında el pençe divan duracaksın. Oh kınalım, kursağımızdaki el buğdayını haram ettirme bize. Söz getirme anana. Zamanı gelince gelip alacağım seni. Unutma!’ dedi.” (Garip Nasıl Okuyacak, s. 38)*

Yukarıdaki paragraf, çalışkanlık değerinin “azimli olmak” temel eyleminin “Zorlukları aşmak için gayret gösterir.” alt eylemini örneklendirmektedir. Ağalığın hüküm sürdüğü bir dönemde kocasını kaybeden ve zor şartlar altında hayatta kalmaya çalışan anne ölen çocuğunun yerine söz verdiği üzere kardeşi Garib’i göndermek zorunda kalır. Hayatın ağır şartları altında pes etmek yerine onurlu bir şekilde mücadele etmenin önemini çocuğuna öğütler. Zorluklar, hayatta kaçınılmazdır; ama bu zorluklara boyun eğmek yerine, onları aşmak için sabırla ve gayretle çalışmanın önemi vurgulanmıştır.

- *Antemius’un, “Hey İsidoros, ne yapıyorsun?” demesine kalmadan kucak dolusu planlarla resimleri ateşe attı. Hafif çıtırtılarla yanan ocak, tutuşan kağıtlarla bir anda alevlendi. Sonra yeniden hafif çıtırtılarla yanmaya devam etti. Antemius, üzgün bir sesle, “Yakmayacaktın onları,” diye söylendi. “Alın terimizi yaktın dostum. Hiç acımadın mı bunca çabamıza? ‘İmparatora beğendiremedikten sonra ne önemi var.’ “ Belki haklısın. Ama onun kafasının içinde yatan planı, düşleyip*

durduğu resmi nerden bulabilirdik?” “Doğru. Bilemezdik. Ama eski planları yakmakla iyi ettiğimi sanıyorum. Şimdi ben de, sen de eski çizdiklerimizi unutacağız. Önümüze boş bir kağıt serdik. Apak bir kağıt. İşe yeniden başlayacağız. Yeni baştan oturup çizeceğiz planımızı. Son denememiz olacak bu. Ama bu kez başaracağımızı umuyorum. (Anıtların Öyküleri, s. 24)

Yukardaki metin, çalışkanlık değerinin “planlı olmak” temel eyleminin “Hedef ve planları gerektiğinde yeniden düzenler.” alt eylemini yansıtmaktadır. Antemius ve İsidoros’un diyalogu, ilk bakışta bir yıkımı, emeğin kül oluşunu anlatıyor gibi görünse de altında güçlü bir yeniden doğuş ve kararlılıkla yeniden deneme iradesi yatmaktadır. İsidoros’un “Şimdi ben de, sen de eski çizdiklerimizi unutacağız. Önümüze boş bir kâğıt serdik.” sözleri tam olarak hedeflerin ve planların gerektiğinde yeniden düzenlenmesi eylemini yansıtmaktadır. Onlar geçmiş çabalarının boşa gittiğini görüp umutsuzluğa kapılmak yerine, bu durumu yeni bir fırsata dönüştürmeyi seçmektedir. Bu da doğrudan çalışkanlık değerinin bir parçasıdır çünkü çalışkanlık sadece çok çalışmak değil, istikrarla ve akılcı biçimde çalışmaya devam etmek, gerektiğinde yön değiştirmeyi bilmek demektir.

- *Kırk kişi kırk koldan buğdayları biçer biçer, tarlanın içinde yürümeye başladılar. Biçtikleri buğdayı beş on adımda demet yapıyor, daha sonra demetleri öbek öbek biçilen yerlere yığıyorlardı. Ardından da harman için döşüyorlardı. Kırk orak aynı anda inip kalktıkça güneşte parıl parıl parlıyordu. Kırkı birden aynı anda eğilip kalkıyordu. Olanları duyan tarla sahibi, ertesi sabah gelip bunları uzaktan izlemeye başladı. Buğdayların biçilmiş olduğunu görünce çok şaşırdı. Oğlanlar, şimdi demetleri çözerek tarlaya yayıyorlardı. İş harman yapmaya kalmıştı. Oğlanların yarısı eğilip kalkarak demetleri açıyorlardı. Bu düzenli çalışma tarla sahibinin çok hoşuna gitti. (Keloğlan Bir Gün, s. 111)*

Yukarıdaki paragraf, çalışkanlık değerinin “planlı olmak” temel eyleminin “Düzenli çalışmanın başarı üzerindeki etkisini fark eder.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metinde kırk kişinin hep birlikte, uyum içinde ve sistemli bir şekilde çalıştıkları anlatılmaktadır. Kimisi buğdayı biçiyor, kimisi demet yapıyor, kimisi ise harman için yaymaktadır. Bu kadar büyük ve zahmetli bir işin altından ancak düzenli bir çalışma ile altından kalkmışlardır. Ayrıca hepsinin aynı anda eğilip kalkması, orakların aynı

anda inip kalkması gibi detaylar da bu işin ne kadar planlı ve disiplinli yürütüldüğünü göstermektedir. Tarla sahibinin bu duruma hayran kalması da düzenli çalışmanın nasıl takdir edildiğini gösteren önemli bir ayrıntıdır.

- *Yapıma, 26 Nisan 1452 günü başlandı. Padişahın yaptığı hesap ve planlara göre mühendisler, kalfalar, ustalar arasında işbölümü yapıldı. Herkes kalenin belli bir bölümünün yapımından sorumlu olacaktı. Buna göre padişah, hisarın deniz kıyısı bölümünün yapımını üstleniyordu. Padişahın üç paşası da hisarın üç ana kulesinin yapımından sorumluydular. Deniz kıyısındaki kule Halil Paşa'nın, kara yönündeki iki kuleden biri Zağanos Paşa'nın öteki de Saruca Paşa'nındı. Geri kalan bölümleri de öteki mühendislerle kalfalar bölüştüler. Görülmemiş bir çalışma başladı. Padişah hiçbir masraftan kaçınılmamasını buyurdu. Yapım yerinde çalışan paşalarla padişah, ara sıra iri taşları yüklenerek duvarların yapımı için sırtında taş çeken işçilerin arasına katılıyordu. Onların da taşları kendileri gibi sırtladığını gören işçilerse çabalarını büsbütün arttırıyordu. (Anıtların Öyküleri, s. 114)*

Yukarıdaki paragraf, çalışkanlık değerinin, “çalışmalarda aktif rol almak” temel eyleminin “Kişisel ve grup içi etkinliklerde sorumluluklarını yerine getirir.” alt eylemini örneklendirmektedir. Bu metinde anlatılan olay çalışkanlık değerini birçok yönden yansıtmaktadır. Yapım işinin başlamasıyla birlikte herkesin görevleri açık ve net bir şekilde belirlenmiş: Her birey kalenin bir bölümünden sorumlu tutulmuş ve bu sorumluluğu yerine getirmek için büyük bir gayretle çalışmıştır. Özellikle dikkat çeken husus, padişahın sadece emir veren bir lider olmaktan öteye geçerek, bizzat işin içine katılması, taş taşımasıdır. Bu davranış, hem kişisel sorumluluğunu yerine getirdiğini hem de grup içinde bir örnek oluşturduğunu göstermektedir. Padişahın da çalışması diğer işçilere örnek olup onların daha çok çalışmasını teşvik etmiştir.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde çalışkanlık değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ilave olarak Özyalçiner'in eserlerinde çalışkanlık değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 6: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Çalışkanlık Değerinin Dağılımı

Eser adı Ve Sayfa Numarası	D3.1:Azimli olmak	D3.2: Planlı olmak	D3.3:Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak	D3.4: Çalışmalarda aktif rol almak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	0
Toparлак	-	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	s.23	-	-	-	1
Keloğlan ile Köse	s.34, s.42, s.43	-	-	-	3
Kırmızı Çini Kâse	s.32, s.35, s.39 s.40, s.44	-	-	-	5
Anıtların Öyküleri	s.52, s.64, s.70, s.80, s.140	s.24		s.26, s.59 s.114	9
Sabırtaş Çatladı	s.5, s.43	s.36	-	-	3
Devlet Kuşu	s.19, s.40	-	-	-	2
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.5, s.27	-	-	-	2
Ölümsüzleşen Bahçe	s.7, s.28, s.33, s.34, s.49	-	-	-	5
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	s.15, s.17	-	-	-	2
Keloğlan Bir Gün	s.46, s.47, s.116	s.111	-	-	4
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.70	-	-	-	1
Masal Okuyorum	s.66, s.105	-	-	s.180, s.182, s.184	5
Ninemle Masal Okuyorum	s.105, s.109, s.117, s.183 s.190, s.204, s.238	s.161	-	-	8
Annemle Masal Okuyorum	s.201	-	-	-	1
Dedemle Masal Okuyorum	s.60, s.159, s.207	s.221	-	-	4
Garip Nasıl Okuyacak	s.26, s.38	-	-	s.26	3
Keloğlan'ın Çıraklığı	s.14, s.39	-	-	-	2
Küçük Tencere	-	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	48	5	0	7	60

Tablo 6'ya göre, çalışkanlık değeri en çok *Anıtların Öyküleri* adlı eserde toplam 9 kez işlenmiştir. Bunu 8 kez ile *Ninemle Masal Okuyorum* takip etmektedir.

Kırmızı Çini Kâse, Ölümsüzleşen Bahçe ve Masal Okuyorum adlı eserlerde ise bu değer 5 kez işlenmiştir. *Keloğlan Bir Gün ve Dedemle Masal Okuyorum* 4 kez, *Keloğlan ile Köse, Sabırtası Çatladı ve Garip Nasıl Okuyacak* adlı eserlerde 3 kez işlenmiştir. *Devlet Kuşu, Tarihten Öyküler, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca ve Keloğlan'ın Çıraklığı* adlı eserlerde 2 kez, *Anadolu'dan Öyküler, Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler ve Annemle Masal Okuyorum* eserlerinde ise 1 kez yer almıştır. *Uzayda Yaz Tatili, Toparlak, Altın Perçemli Oğlan, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın ve Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise çalışkanlık değerine rastlanmamıştır. Toplamda 60 örnek tespit edilmiştir.

Tabloya göre, çalışkanlık değerinin temel eylemleri arasında en fazla yer verilen eylem “D3.1. Azimli olmak” olup, bu eyleme toplam 48 kez yer verilmiştir. İkinci sırada yer alan “D3.4. Çalışmalarda aktif rol almak” eylemi 7 kez işlenmiştir. Bunu, 5 örnekle “D3.2. Planlı olmak” eylemi takip etmektedir. En az işlenen eylem ise hiç örnek bulunmayan “D3.3. Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak” olmuştur.

4.1.4. Dostluk değeri

Adnan Özyalçiner’in incelenen kitaplarında dostluk değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Kimileri de Hezarfen'i gözbağcı bir sihirbaz olarak görüyordu. Hem padişahı, hem halkı kandırdığını söylüyorlardı. Herzarfen Ahmet Çelebi, hakkında çıkarılan bu asılsız dedikodulara üzüldü ama çok da önemsemedi. Evine kapandı. Söylentilere kulaklarını tıkayarak yeni çalışmalar yapmak istiyordu. Onu asıl üzen, hemen hemen her gün evinin kapısını çalan eski dostlarının, çıkarılan dedikodulardan sonra, kapısını çalmaz oluşlarıydı. (Tarihten Öyküler, s. 25)*

Alıntılanan yukarıdaki paragraf, dostluk değerinin “arkadaşlarına destek olmak” temel eyleminin “İyi ve kötü zamanlarında arkadaşlarına destek olur.” alt eylemini yansıtmaktadır. Daha önce sürekli kapısını çalan, onunla vakit geçiren eski dostlarının söylentilerden sonra ondan uzaklaşması dostluk değerini içselleştiremediklerini göstermektedir. Bu da onların dostluk bağına sadece yüzeysel ve şartlara bağlı olarak kurduklarını gösterir. Dostluk sadece iyi günde değil kötü günde de dostunun yanında olabilmektir. Hezarfen’in üzüntüsünün asıl sebebi, halkın

değil, dostlarının bu dönemde yanında olmamasıdır. Çünkü dostluk değeri; kişinin en çok ihtiyaç duyduğu anda, onu yalnız bırakmamayı, ona inanmaya devam etmeyi ve desteğini esirgememeyi gerektirir.

- *Çıktıkları yolculuğu göze almayan, hemen dönebilirdi. Başlarına neler geleceğini kimse bilmezdi. Onun için yolun başında bir an durup düşündüler. Hemen ardından üçü birden, azık torbalarını astıkları sopalarını kılıç gibi çekerek havaya kaldırdılar. Havada uçları birbirine değen sopaların altında: Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için, diyerek dostluk, arkadaşlık andı içtiler. (Keloğlan Bir Gün, s. 99)*

Yukarıda verilen paragraf, dostluk değerinin “arkadaşlarına destek olmak” temel eyleminin “Ortak hedeflere ulaşmak için arkadaşlarıyla dayanışma içinde olur.” alt eylemini örneklendirmektedir. Makûs talihlerini yenmek için yola çıkan Keloğlan ve arkadaşları, sopalarını kılıç gibi havaya kaldırarak “Birimiz hepimiz, hepimiz birimiz için” diyerek ettikleri bu dostluk andı, onların sadece birlikte yola çıktığını değil, aynı zamanda her durumda birbirlerine destek olacaklarını da göstermektedir. Bu paragraf, dostluk değerinin sadece birlikte vakit geçirmek değil; birlikte karar almak, riskleri paylaşmak ve birbirine destek olmak anlamına geldiğini ifade etmektedir.

- *Çatlaktan içeri koca kafalı, ince belli, yüzünde dost bir gülümsemeyle küçük bir karınca girdi. Girer girmez de;*

Niçin böyle durmadan ağlıyorsun ceviz kardeş, söyle bana, dedi. Küçük Çürük Ceviz, başına gelenleri bir bir anlattı karıncaya. Çürük bir ceviz olduğu için yararsız bir varlık olduğunu, yaşamak istemediğini söyledi. Karınca, böyle bir düşüncenin çok saçma olduğunu anlattı ona. Her şeyden önce ağlamasını kesip gözyaşlarını silmesi gerektiğini söyledi. Küçük Çürük Ceviz, Küçük Karınca'nın tatlı sözleri karşısında susmaya razı oldu. O zaman Küçük Karınca ona kendi başına gelenleri anlatmaya başladı. (Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, s. 12)

Yukarıdaki paragraf, dostluk değerinin “arkadaşları ile etkili iletişim kurmak” temel eyleminin “Arkadaşlarıyla duygu ve düşüncelerini paylaşır.” ve “Arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışır.” alt eylemlerini bir arada göstermektedir. Metinde, küçük karınca çatlağın içinden içeri girer girmez cevizle ilgilenmekte ve “Niçin böyle durmadan ağlıyorsun ceviz kardeş, söyle bana” diyerek onun duygularını

merak etmektedir. Bu davranışı, arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmak eylemine güzel bir örnektir. Karınca, cevizin üzgün olduğunu fark edip ona samimi bir şekilde yaklaşp ne hissettiğini öğrenmek istemektedir. Ceviz de karıncanın bu ilgisine karşılık olarak başına gelenleri anlatıp duygularını ve düşüncelerini paylaşmaktadır. Cevizin yaşadığı üzüntüyü, kendisini değersiz hissetmesini açıkça dile getirmesi, onun bir arkadaşla içini paylaşabildiğini göstermektedir. Bu da “Arkadaşlarıyla duygu ve düşüncelerini paylaşır.” eylemini yansıtmaktadır. Karınca ise cevizin anlattıklarını dinleyip onu yargılamadan anlayıp ona moral vermektedir ve ağlamasını kesmesi gerektiğini söyleyip kendi yaşadıklarını paylaşarak ona yalnız olmadığını hissettirmektedir. Bu da dostluk değerinin “etkili iletişim kurma” temel eylemini yansıttıklarını göstermektedir.

- *İşte böyle... Bizim Hoca biraz sonra hazırlamış yemekleri, elbet gerçek ateşle. Hoca'nın arkadaşları utanmışlar hilelerinden, masrafa da katılmışlar. Çünkü şaka dayanınca çıkara şaka olmaktan çıkar. Hile diye adlandırılır. Hile de yakışmaz arkadaşlığa, dostluğa. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 173)*

“Hocanın Ziyafeti” masalından alınan yukarıdaki paragraf, dostluk değerinin “güvene dayalı ilişkiler kurmak” temel eyleminin “Dürüst ve samimi davranışlar sergiler.” alt eylemi ile ilgilidir. Özyalçiner, fıkraları ile kültürümüzün önemli değerlerinden biri olan Nasreddin Hoca ile gerçek dostluğun nasıl olması gerektiğini anlatır. Nasreddin Hoca'nın çıkarıcılık üzerine kurulan dostluğun gerçek dostluk olmadığını nüktedan bir şekilde ders verdiği masalda Özyalçiner, dostluk değerinin dürüstlük ile ayakta kalabileceğini dile getirmiştir.

- *Bu bayramlardan birinde karşı kıyıda Leandros adlı yakışıklı bir delikanlı da gelmişti. Bayrama ilk kez katılıyordu. Hero ise Artemis Tapınağı'nda yaşayan güzel bir kzdı. Leandros ile Hero, bayram süresince birbirleriyle arkadaşlık ettiler. Güzel günler geçirdiler. Bayram sona erince ayrılmaları gerekiyordu. Ama onlar ayrılmak istemiyorlardı. Hero “Üzülme, gelecek yıl yeniden buluşuruz. Seni beklerim,” dedi. Leandros, “Oalnaksız,” diye karşılık verdi. “Bir yıl bekleyemem. Bir yıl çok uzun bir süre. Seni sık sık görmeliyim. Sık sık buluşmalıyım seninle.” (Anıtların Öyküleri s. 84)*

Kız Kulesini öyküsünün anlatıldığı bölümden alınan bu paragraf, dostluk değerinin “arkadaşlarını ve onlarla vakit geçirmeyi önemsemek” temel eyleminin “Arkadaşlarıyla vakit geçirmekten keyif alır.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metinde Hero ve Leandros'un bayram boyunca birlikte vakit geçirmesi, birbirleriyle kurdukları yakın bağ ve bu sürecin sonunda ayrılmak istememeleri, onların beraber geçirdikleri zamanın ne kadar kıymetli olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle Leandros'un, “Bir yıl çok uzun bir süre. Seni sık sık görmeliyim,” demesi, Hero ile geçirdiği zamanın ona mutluluk ve haz verdiğini gösterir. Bu da arkadaşlık ilişkilerinde birlikte vakit geçirmenin önemi ve bundan duyulan keyif duygusunu doğrudan yansıtır. Kısacası, bu hikâyede Leandros ve Hero'nun birlikte geçirdikleri güzel zamanlar ve bu zamanların onlar üzerindeki duygusal etkisi, dostluk değerinin bu alt boyutunu örneklendirmektedir. Çünkü insanlar, gerçek bir arkadaşlık kurduklarında o kişiyle daha fazla vakit geçirmek ister, onunla birlikte olmaktan keyif alırlar tıpkı Leandros'un Hero'ya hissettiği gibi.

- *Trenimin hareket edeceği geceyi evimde annemle kardeşimin yanında geçirdim. Ertesi gün İstanbul'u bir baştan bir başa dolaştım. Gecesinde de arkadaşlarımla eğlendim. Böylece trende geçireceğim saatleri evimde, kentimin sokaklarında ve arkadaşlarımla yanında geçirerek onlarla son bir defa daha görüşmüş oluyordum. (Garip Nasıl Okuyacak, s. 6)*

Yukarda verilen paragraf, dostluk değerinin “arkadaşlarını ve onlarla vakit geçirmeyi önemsemek” temel eyleminin “Arkadaşlarıyla vakit geçirmekten keyif alır.” alt eylemini yansıtmaktadır. Yazar ilk olarak kendisi için değerli olan ailesi ile vakit geçirdikten sonra arkadaşları ile buluşup keyifli zaman geçirmektedir. Bu durum arkadaşlık ilişkilerine değer verdiğini göstermektedir. Ayrıca “onlarla son bir defa daha görüşmüş oluyordum” ifadesi, yazarın arkadaşlarıyla geçirdiği zamanın sıradan değil, duygusal bir anlam taşıdığını vurgulamaktadır.

- *Bir zamanlar ülkelerden birinde ulu bir Türk hakanı yaşarmış. Bu hakan barışsever, iyi yürekli bir adammış. O yüzden de halktan toplanan vergileri yurttaşlarının iyiliği, ülkesindeki insanların daha mutlu yaşamaları için harcarmış. Böyle düşündüğünden, ulusunun yüzyıllardır amansız bir biçimde savaştığı Çinlilerle bir barış anlaşması imzalamaya gitmiş. Çin imparatoru çok olumlu karşılamış hakanın*

dileğini. Hatta yüzyıllardır sonu gelmeyen bu savaşların bir daha çıkmaması, barışın sürüp gitmesi için kızını Türk hakanına vererek Çinlilere damat olsun istemiş. İşin içinde akrabalık girince iki ulusun daha iyi kaynaşacağını düşünüyormuş. Türk hakanı sevinçle kabul etmiş bunu. (Kırmızı Çini Kâse, s. 1)

Yukarıda alıntılanan paragraf, dostluk değerinin “farklı kültürlerle bağ kurmak” temel eyleminin “Ülkeler arası yardımlaşmanın, dostluğun gelişmesine katkıda bulunacağını bilir.”, “Dünya barışının dostça ilişkiler kurma ve uzlaşma yoluyla tesis edilebileceğini bilir.” ve “Komşu ülkelerle barış içinde yaşamının önemini fark eder.” alt eylemlerini bir arada barındıran zengin bir örnek metin olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk hakanının yüzyıllardır süren savaşlara rağmen barışı tercih etmesi ve Çinlilerle dostane ilişkiler kurmaya çalışması, “ülkeler arası yardımlaşmanın, dostluğun gelişmesine katkıda bulunacağını bilir” ifadesiyle doğrudan örtüşmektedir. Hakan, sadece kendi halkının değil, aynı zamanda komşu ulusların da huzurunu gözeterek hareket etmiş; bu yaklaşım, uluslararası yardımlaşma ve dostluğun gelişmesine açık bir katkıdır. Ayrıca, hakanın Çin imparatoruyla barış anlaşması yapmaya gönüllü olması ve iki ülkenin birbirine akraba olması yoluyla barışı pekiştirmeye çalışması, “Dünya barışının dostça ilişkiler kurma ve uzlaşma yoluyla tesis edilebileceğini bilir” eylemini destekler. Hakan, savaş yerine diplomasi ve akrabalık bağları üzerinden bir çözüm aramış; böylece uzun vadeli bir barış ortamı oluşturmayı hedeflemiştir. Son olarak, hakanın Çinlilerle geçmişte yaşanan düşmanlığa rağmen, gelecekte barış içinde yaşama arzusuyla hareket etmesi, “Komşu ülkelerle barış içinde yaşamının önemini fark eder” eylemini de yansıtır. Hakan, geçmişe takılı kalmadan, geleceğe dönük barışçıl bir vizyon ortaya koymuş; bu da hem kendi halkı hem de komşu ülke için daha huzurlu bir yaşamın kapılarını aralamıştır:

Yukarıda Özyalçiner’in eserlerinde dostluk değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner’in eserlerinde dostluk değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 7: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Dostluk Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D4.1: Arkadaşlarına destek olmak	D4.2: Arkadaşları ile etkili iletişim kurmak	D4.3: Güvene dayalı ilişkiler kurmak	D4.4: Arkadaşlarını ve onlarla vakit geçirmeyi önemsemek	D4.5: Farklı kültürlerle bağ kurmak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	s.10	1
Toparlak	-	-	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	-	-	-	-	0
Keloğlan ile Köse	-	-	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	-	-	-	-	s.1	1
Anıtların Öyküleri	s.101, s.148, s.149	-	-	s.84, s.85	-	5
Sabırtaşı Çatladı	s.11	-	-	-	-	1
Devlet Kuşu	-	-	-	s.41	-	1
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.25	-	-	-	-	1
Ölümsüzleşen Bahçe	s.33	-	s.39	-	-	2
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	s.12	-	-	-	1
Keloğlan Bir Gün	s.99	-	-	-	-	1
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	-	-	-	-	0
Masal Okuyorum	s.108, s.144	-	-	s.48	-	3
Ninemle Masal Okuyorum	s.202	-	s.169, s.173	-	-	3
Annemle Masal Okuyorum	s.13, s.18, s.19, s.22	-	-	-	s.217	5
Dedemle Masal Okuyorum	s.189, s.194	-	-	s.78, s.134, s.200	-	5
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	s.6	-	1
Keloğlan'ın Çırağı	-	-	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	-	-	0

Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	16	1	3	8	3	31

Tablo 7'ye göre, dostluk değeri en çok *Anıtların Öyküleri*, *Annemle Masal Okuyorum* ve *Dedemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde toplam 5 kez işlenmiştir. *Masal Okuyorum* ve *Ninemle Masal Okuyorum* 3 kez işlenmiştir. *Ölümsüzleşen Bahçe* eserinde 2 kez işlenmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Sabırtaş Çatladı*, *Devlet Kuşu*, *Tarihten Öyküler*, *Keloğlan Bir Gün*, *Garip Nasıl Okuyacak* ve *Çürük Ceviz ve Küçük Karınca* eserlerinde ise 1 kez işlenmiştir. *Toparlak*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise dostluk değerine rastlanmamıştır. Toplamda 31 örnek tespit edilmiştir.

Tabloya göre, dostluk değerinin temel eylemleri arasında en fazla yer verilen eylem “D4.1. Arkadaşlarına destek olmak” olup, bu eyleme toplam 16 kez yer verilmiştir. İkinci sırada “D4.4. Arkadaşlarını ve onlarla vakit geçirmeyi önemsemek” eylemi ise 8 kez ile yer almaktadır. “D4.3. Güven dayalı ilişkiler kurmak” 3 kez, “D4.5. Farklı kültürlerle bağ kurmak” 3 kez ve “D4.2. Arkadaşları ile etkili iletişim kurmak” eylemi ise 1 kez işlenmiştir.

4.1.5. Duyarlılık değeri

Adnan Özyalçın'ın incelenen kitaplarında duyarlılık değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Çeşmedeki kıza seslendi. Birlikte top oynamaya çağırdı onu. Kıza kalsa çağrıya seve seve katılır, koşarak şehzadenin yanına giderdi. Ama o öksüz bir kızdı. Testilerini bir an önce doldurup eve götürmesi gerekiyordu. Biraz gecikirse üvey annesi iyice pataklardı onu. Şehzadeye tatlı sesiyle,*

— Çağrınız onurlandırdı beni sayın şehzadem, dedi. Ama sizin gibi boş vaktim yok benim. Onun için özür dilerim! Şehzade bu sözlere çok kızdı.

— Boş vaktim yok ne demek? Diye bağırdı. Yağı da balı da çeşmeden doldurup bedavaya karnınızı doyuruyorsunuz. Bu çeşmeyi yapmakla yoksulluğun da, mutsuzluğun da kökünü kuruttu babam. Tembellikten başka ne işiniz olabilir?

Kız sesini çıkarmadan başını önüne eğdi. Kızın sesini çıkarmaması şehzadeyi büsbütün sinirlendirmişti.

— Benimle top oynamak zorundasın, sana emrediyorum! Diye bağırdı.

Elindeki altın topu kıza nişanlayıp savurdu. Top kızın ayaklarına çarpınca zavalılık yere yuvarlandı. Elindeki testiler de kırılıp çeşmeden doldurduğu yağ ile ballar yere saçıldı. Şehzade kızın bu durumuna kahkahalarla gülerken o, yerinden doğruldu. Üstünü başını silkerek temizledi. (Sabırtaşı Çatladı, s. 36)

Yukarıda verilen metin, duyarlılık değerinin “insana ve topluma değer vermek” temel eyleminin “Kendi istekleri ile diğer insanların istekleri arasında denge oluşturur.”, “Sosyal ilişkilerinde sabırlı ve anlayışlı olmaya gayret eder.” ve “İnsanlara nazik davranır.” alt eylemlerini yansıtan güçlü bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Metinde yer alan şehzade yukarıda verilen eylemlerin hiçbirini taşımayarak duyarlılık değerine aykırı bir yaklaşım sergilemektedir. Kız ise sabırlı ve kibar davranarak duyarlılık değerini içselleştirdiğini göstermektedir. Şehzade, kendi isteği olan top oynamayı dayatmakta kızın evde üvey annesinden dayak yeme ihtimalini göz ardı etmektedir. Bu durum, şehzadenin kendi arzularını ön planda tuttuğunu, diğer insanların koşullarıyla arasında bir denge kuramadığını göstermektedir. Şehzade, sabır ve anlayıştan uzak bir tutum sergiler. Kızın durumunu anlamaya çalışmak yerine, onu azarlayıp aşağılar. Öfkesine yenik düşüp kıza top fırlatıp onu yere düşürmektedir. Kız şehzadeye hitap ederken “Çağrınız onurlandırdı beni” gibi kibar bir ifade kullanarak nazik bir tutum sergilerken buna karşılık, şehzade kaba ve aşağılayıcı bir üslup kullanır.

- Nuh ne kadar uğraştıysa bu azgın kalabalığı yola getiremedi.

— Doğa, bir gün sizden öcünü alacak dedi. Onun cömertçe dağıttığını sizler eşitçe paylaştırmıyorsunuz çünkü. Bunu yapmak isteyenleri de zindanlara atıyor,

işkence ediyorsunuz. Bir gün gelecek, bu sessiz doğa mezar olacak hepinize. Bugün ağır ağır akan ırmakları, sığ gölleri, dalgasız denizlerdeki durgun sularıyla bir gün üstünüze yürüyüp azgın sel sularının altında boğacak hepinizi. Bugünden tezi yok, büyük bir gemi yapmalıyız. Dünyayı sular aldığında o gemiyle kurtulabiliriz ölümden. Son olarak uyarıyorum hepinizi. Sözüme kulak verin. Gemimi yapmaya yardımcı olun. Yoksa boğulup gideceksiniz.

Nuh'un bu sözlerine kahkahayla güldüler.

— *Delirmişsin sen, dediler. Git ne halin varsa gör. Bizi saçmalıklarınla karıştırma. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 48)*

Yukarıda verilen Hz. Nuh ile kavmi arasındaki diyalog, duyarlılık değerinin “insana ve topluma değer vermek” temel eyleminin “Toplumsal sorunların çözümünde sorumluluk üstlenir.” ve “Şiddetin her türüne karşı çıkar.” alt eylemlerini örneklendirmektedir. Bu metin, Hz. Nuh'un duyarlılık değerini ne denli içselleştirdiğini göstermektedir. Hz. Nuh toplumda yaşanan adaletsizliklere, kötü muamelelere ve insanların zindana atılıp işkence edilmelerine kayıtsız kalmayıp toplumu bu konuda uyarmaktadır. Toplumun gidişatını değiştirmek, onları felaketten korumak için büyük bir gemi önerisi ile sorumluluk almaktadır. Öte yandan, Nuh hakkını arayan insanların zindanlara atılıp işkence edilmesine ve şiddete maruz kalmasına şiddetle karşı çıkar. Bu bağlamda, Hz. Nuh'un tutumu, “Şiddetin her türüne karşı çıkar” eylemiyle de örtüşmektedir. Sonuç olarak Hz. Nuh'un bu duyarlılığı insana ve topluma değer verdiğini göstermektedir.

• *Başvezir, mağarada onu sabırsızlıkla bekleyen arkadaşlarına olan biteni anlattı. Tam üç yüz elli yıldır uyuduklarını söyledi. Şimdi ne yapmaları gerektiğini birlikte kararlaştıracaklardı. İlk sözü başvezir aldı.*

—*Bana kalırsa yeniden yaşama dönmenin bir anlamı yok. Onlar, yeni bir düzen kurmuşlar. Mutlu bir yaşamları var. Üstelik kentte her şey değişmiş. Evler, dükkânlar, sokaklar, giysiler, insanlar. Eğer onların arasına dönersek, kanlı dönemin canlı kanıtları olarak ister istemez onları tedirgin edeceğiz. Üstelik ellerindeki mallara, evlerine, tarlalarına ortak olacağız. Aralarında ayakbağı olarak yaşamak zorunda kalacağız. Torunlarımızın torunları bizden daha yaşlı şimdi. Bana sorarsanız geri dönmeyelim derim. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 65)*

Yukarıdaki paragraf, duyarlılık değerinin “insana ve topluma değer vermek” temel eyleminin “Sosyal ilişkilerinde sabırlı ve anlayışlı olmaya gayret eder.” alt eylemi ile ilgilidir. Nemrut’un zulmünden kaçan bir grup, geri dönmenin mevcut toplumsal dengeyi bozabileceğini, insanların huzurunu kaçırabileceğini, onların yeni kurdukları yaşamı tehdit edebileceğini ifade etmektedir. Bu düşünce, onların topluma ve insanlara değer verdiğini, onların mutluluğunu kendi çıkarlarının önüne koyduğunu göstermektedir. Kısacası, onların huzurunu bozmamak adına sabırlı ve anlayışlı bir tavır sergilemektedirler. Bu da duyarlılık değerini ne denli benimsediklerini göstermektedir.

- *Bir zamanlar Japonya’nın bir yöresinde çok kötü bir gelenek varmış, insanlar altmış yaşına gelince dağlara bırakılmış. Çünkü yaşlıların yalnızca tüketici olduklarına, topluma zarar verdiklerine inanılmış. Bir çöp gibi ıssız dağlara bırakılan bu yaşlıları, orada açlıktan ölmezlerse yaban hayvanları parçalamış. Herkes bu inanışta değilmiş, yaşlı ana babasından ayrılmak istemeyenler de varmış. Yörenin kralı bu konuda bir yasa çıkarmış, ailesinin yaşlılarını Yaşlılar Dağı’na götürmeyenler için ağır cezalar koymuş.*

O yörede annesiyle yaşayan yoksul bir çiftçi varmış. O bu yasaya uymak istemiyormuş. Annesi 59 yaşını bitirdiğinde annesine, yasaya uymayacağını söylemiş. Annesiyse, dağa kendisinin gitmek istediğini, eğer böyle davranmazsa o zaman daha çok üzüleceğini söyleyerek ayak diremiş. Sabah erkenden yola çıkmışlar. Adamcağız annesini sırtına almış. Dağı tırmanırken yaşlı kadın ağaçlardan dallar koparıp yola atıyormuş. Oğul annesinin ne yapmak istediğini sormuş. Kadıncağız, “Yol biraz karışık demiş,” demiş, “Dönerken bu dallara bakarak yolunu rahatça bulursun.” Adam bu sözleri duyunca ağlamaya başlamış. “Ne olursa olsun seni dağa bırakmayacağım anne,” demiş. (Annemle Masal Okuyorum, s. 49)

Yukarıda anlatılan olay, duyarlılık değerinin “insana ve topluma değer vermek” temel eyleminin “Yaşlıların ve özel gereksinimli bireylerin toplumsal hayata etkin katılımını destekler.” alt eylemini yansıtmaktadır. Japonya’da yaşlılar “yük” ve “tüketici” görülüp dışlanmakta ve toplum hayatından merhametsizce uzaklaştırılmaktadır. Bu âdeti kabullenmeyen bir genç annesini dağa bırakmak istememektedir. Annesinin ısrarlarına dayanamayıp gitse de daha sonra annesini alıp

eve getirip onunla yaşamaya devam etmiştir. Annesini dağa götürdüğü esnada bile annesi, yol boyunca oğlu yolu bulabilsin diye yola çalılar koymakta bilgeliği ve sevgisiyle ona rehberlik etmektedir. Bunu gören evladı bu âdetin ne kadar yanlış olduğunu bir kez daha yaşayarak tecrübe etmiştir. Bu hikâye, yaşlı bireylerin toplumdan dışlanmak yerine, onlara değer verilerek yaşama katılmalarının ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

- *Bu tepede dillere destan bir bahçe vardı. Bu bahçe, Selim Dede adlı yaşlı bir adamındı. Selim Dede, bu bahçedeki küçük bir kulübede tek başına yaşayan yoksul bir adamdı. Bahçe genişti. Tepedeki en geniş bahçelerden biriydi. Bahçede her türlü yemiş ağacı vardı. Ama bu yemişleri hiç satmazdı Selim Dede. Çevredeki çocukları, kendi bahçeleri gibi gelip yerlerdi yemişleri. Toplayıp evlerine götürürlerdi. Onun için Dede'nin bahçesi yaz kış çocuklarla dolup taşardı. Selim Dede'nin bahçesinde renk renk laleler, türlü türlü karanfiller, mor sümbüller de yetişiyordu. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 3)*

Yukarıdaki paragraf, duyarlılık değerinin “çevreye ve canlılara değer vermek” temel eyleminin “Çevresini korumak ve güzelleştirmek için girişimlerde bulunur.” alt eylemi ile ilgilidir. Selim Dede, sahip olduğu geniş bahçede çeşitli yemiş ağaçları ile birlikte laleler, karanfiller ve sümbüller gibi pek çok çiçek türü yetiştirerek doğal çevrenin korunmasına ve estetik bir biçimde güzelleştirilmesine katkı sağlamaktadır.

- *Ahırda Keloğlan, atın boynuna yapışmış, atın boynuna yapışmış, elinde bıçağı bir yandan türkü çağırıyor, bir yandan atın derisini yüzmeye çalışıyor. Acıdan deliye dönen at tepinip kişniyor, şaha kalkıyor, boynuna yapışıp kalan Keloğlan'ı ahırın içinde fır döndürüyordu. Bu görüntü ağanın cinlerini tepesine sıçratmaya yetti. Tüyleri diken diken oldu. Eli ayağı birbirine dolandı. (Keloğlan'ın Çıraklığı, s. 43)*

Yukarıdaki paragraf, duyarlılık değerinin “çevreye ve canlılara değer vermek” temel eyleminin “Tüm canlıların haklarını korur.” alt eylemi ile ilgilidir. Keloğlan duyarlılık değeri ile örtüşmeyen eylemler içindedir. Keloğlan yukarıdaki masalda çevresine kötülükte bulunan ağaya ders vermek istemektedir. Fakat Keloğlan yanlışla yanlış ile karşılık vermektedir. Keloğlan'ın atın boynuna yapışarak onu acı içinde bırakması ve derisini yüzmeye çalışması hayvan haklarının ihlal ettiğini açıkça ortaya

koymaktadır. Dolayısıyla, Keloğlan'ın bu davranışları “Tüm canlıların haklarını korur.” eylemine aykırıdır ve duyarlılık değerini içselleştirmedini göstermektedir.

- *O sırada ne olmuş biliyor musunuz? Balıkçıyı sabahtan beri dürbünle izleyen ülkenin kralı çağırtmış. “Anlat bakalım balıkçı,” demiş. “Neden yalnız üç kez atıyorsun ağını denize?” Balıkçı, “Denizdeki balıkların soyu tükenmesin, başkasına da balık kalsın diye” yanıtını vermiş. Kral, “Ya neden denizde bulduğun çerçöpü kıyıya taşıyorsun?” diye sormuş bu sefer. Balıkçı, “Hem deniz kirlenmesin, hem başkalarının ağı hırpalanmasın,” yanıtını vermiş. “Seni bu kıyıya deniz gözcüsü atamayı düşünüyorum. Ne dersin?” Balıkçı, “O nasıl bir iş?” diye sormuş. Kral, “Şimdiye kadar yaptığın gibi ağ atıp, denizi kirleten molozları kıyıya çekeceksin. Balık çıktığında da saraya getireceksin. Her ay alacaksın ücretini.” Balıkçı kabul etmiş elbette. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 152)*

Yukarıda verilen paragraf, duyarlılık değerinin “çevreye ve canlılara değer vermek” temel eyleminin “Çevre sorunlarına yol açabilecek davranışlardan kaçınır.”, “Tüketim tercihlerini sürdürülebilirliğe katkıda bulunacak şekilde yapar.” ve “Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için atık yönetimini önemser.” alt eylemlerini yansıtan güçlü bir örnek olarak karşımıza çıkar. Balıkçı ağını üç kez atarak denizde oluşabilecek sorunların önüne geçmektedir. Ayrıca, denizden çıkardığı çerçöpü kıyıya taşıması, hem denizin kirlenmesini önlemeye yönelik bir çaba hem de başkalarının balıkçılık faaliyetlerine zarar gelmemesi için gösterilen bir hassasiyet örneğidir. Bu durum, “çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için atık yönetimini önemser” eylemini açık biçimde yansıtmaktadır. Öte yandan, balıkçının ağ kullanımını sınırlaması ve deniz kaynaklarını dikkatli tüketmesi, “tüketim tercihlerini sürdürülebilirliğe katkıda bulunacak şekilde yapar” eylemini destekler nitelikte bir davranıştır. Sonuç olarak, paragrafta balıkçının sergilediği tutum ve davranışlar, çevreye ve canlılara saygı duyma, doğal kaynakların sürdürülebilirliğini koruma ve atık yönetimine önem verme eylemleriyle örtüşmekte; bu yönüyle duyarlılık değerinin “çevreye ve canlılara değer vermek” alt boyutunu güçlü bir şekilde yansıtmaktadır.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde duyarlılık değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner'in eserlerinde duyarlılık değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde

bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 8: Adnan Özyalçın'ın Çocuklara Yönelik Eserlerinde Duyarlılık Değeri İle İlgili Bulguların Dağılımları

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D5.1. İnsana ve topluma değer vermek	D5.2. Çevreye ve canlılara değer vermek	D5.3. Afet bilincine sahip olmak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	s.1	-	-	1
Anadolu'dan Öyküler	-	-	-	0
Keloğlan ile Köse	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	-	-	-	0
Anıtların Öyküleri	s.16, s.75	-	-	2
Sabırtaşı Çatladı	s.35, s.36	-	-	2
Devlet Kuşu	-	-	-	0
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	-	-	-	0
Ölümsüzleşen Bahçe	s.41, s.45, s.46, s.48, s.61, s.65	s.3	-	7
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	s.14	s.33	-	2
Keloğlan Bir Gün	s.7, s.8, s.10, s.11, s.12, s.15, s.20, s.22, s.23, s.36	-	-	10
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	s.93	-	1
Masal Okuyorum	s.2	s.152	-	2
Ninemle Masal Okuyorum	-	-	-	0
Annemle Masal Okuyorum	s.49	-	-	1
Dedemle Masal Okuyorum	-	-	-	0
Garip Nasıl Okuyacak	s.29, s.32	-	-	2
Keloğlan'ın Çırağı	-	s.41, s.43	-	2
Küçük Tencere	s.18	-	-	1
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	27	6	0	33

Tablo 8'e göre, duyarlılık değeri en çok *Keloğlan Bir Gün* adlı eserde toplam 10 kez işlenmiştir. Bunu 7 kez ile *Ölümsüzleşen Bahçe* takip etmektedir. *Anıtların Öyküleri*, *Sabırtası Çatladı*, *Çürük Ceviz ve Küçük Karınca*, *Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak* ve *Keloğlan'ın Çıraklığı* adlı eserlerde 2 kez işlenmiştir. *Toparlak*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Annemle Masal Okuyorum* ve *Küçük Tencere* adlı eserlerde ise 1 kez işlenmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Devlet Kuşu*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Tarihten Öyküler*, *Ninemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kismeti* adlı eserlerde ise duyarlılık değerine rastlanmamıştır. Toplamda 33 örnek tespit edilmiştir.

Tabloya göre, duyarlılık değerinin eylemleri temel arasında en fazla yer verilen eylem “D5.1. İnsana ve topluma değer vermek” olup, bu eyleme toplam 27 kez yer verilmiştir. İkinci sırada “D5.2. Çevreye ve canlılara değer vermek” eylemi 6 kez ile yer almaktadır. “D5.3. Afet bilincine sahip olmak” eylemi ise hiç işlenmemiştir.

4.1.6. Dürüstlük değeri

Adnan Özyalçiner'in eserlerinde ele alınan değerlerden biri de dürüstlük değeridir. Özyalçiner, hangi şartta olursa olsun dürüstlükten taviz verilmemesi gerektiğinin önemini vurgulamıştır.

Adnan Özyalçiner'in incelenen kitaplarında dürüstlük değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Sessizliği Sinan bozdu:*

— *Bahçen gerçekten de güzelmiş. Hayran oldum! Mimarın bahçeyi beğenmesi Selim Dede'yi sevindirmişti.*

— *Sağolasın, bütün ömrümü şu gördüklerin için harcadım. Benim yerimde olsaydın ey koca mimar, elinle yarattığın bu bahçeyi kıyıp verebilir miydin?*

— *Hayır, ben de olsam vermezdim. Ama onu ölümsüzleştirirdim.*

Selim Dede, hayretle baktı:

— *Nasıl?*

— Camiyi yapmam için bahçeyi bağışlamak senden, ölümsüzleştirmesi benden. Cami bitince bahçe de ölümsüzlüğe kavuşacak. Bana inan.(Ölümsüzleşen Bahçe, s. 6)

Yukarıda verilen diyalog, dürüstlük değerinin “samimi olmak” temel eyleminin “Karşılaştığı ikilem durumlarında iyi niyetli ve doğru sözlü davranır.” , “Söz verdiği işleri zamanında ve eksiksiz yapar.” ve “Söz, inanç ve davranışlarında tutarlı olur.” alt eylemlerini yansıtan güçlü bir örnektir. Parçada geçen diyalogda özellikle Sinan’ın samimi ve içten tavrı, dürüstlük değerinin “samimi olmak” boyutunu yansıtır. Sinan, Selim Dede’nin emek vererek oluşturduğu bahçeye gerçekten hayran kalır ve bunu gizlemeden, içtenlikle dile getirir: “Bahçen gerçekten de güzelmış. Hayran oldum!” Bu söz, dürüstlük değerinin bir yansımasıdır çünkü Sinan ne hissediyorsa, onu açıkça ifade etmektedir; yapmacık ya da çıkar gözetken bir tutum sergilememektedir. Daha sonra, Selim Dede’nin “Bu bahçeyi kıyıp verebilir miydin?” sorusuna verdiği cevapta da dürüstlüğü’nün başka bir yönü ortaya çıkar: “Hayır, ben de olsam vermezdim.” Bu cümlede Sinan, çıkarı gereği farklı bir cevap verebilecekken, dürüstçe kendi duygusunu ortaya koyar. Son olarak, Sinan’ın şu sözü çok önemli: “Camiyi yapmam için bahçeyi bağışlamak senden, ölümsüzleştirmesi benden.” Bu ifade, Sinan’ın verdiği sözün arkasında duracağına dair açık bir teminattır. Dürüstlüğü’nün en temel eylemlerinden biri de verdiği sözde durmak, güvenilir olmaktır. Sinan, bu bahçeyi sadece bir yapı alanı olarak değil, bir anlam olarak görmekte ve onu yaşatacağına söz vermektedir.

Yine bir gün çocuk, babasıyla ormana gitmiş. Babasının verdiği baltayla biraz odun kestikten sonra, oradaki otları toplamaya başlamış. Biraz sonra babasının yanından uzaklaşmış. Bu sırada yolunu kaybetmiş bir ihtiyarla karşılaşmış. İhtiyar, “Oğlum bu ormanı iyi tanır mısın? Ben anayola nasıl çıkarım?” diye sormuş. Çocuk terbiyeli terbiyeli yanıtlamış onu. Sonra, “Yolu tarif etmek zor, isterseniz sizi anayola çıkarayım?” demiş. İhtiyar, “Bunu yaparsan üç gümüş para kazanırsın,” deyince “Hayır, hakkım olamayan parayı alamam. Para için zorda kalana yardım etmek ayıptır,” diye itiraz etmiş. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 117)

Yukarıda verilen paragraf, dürüstlük değerinin “samimi olmak” temel eyleminin “Kişisel çıkar gözetmeksizin doğruları söyler.” alt eylemi ile ilgilidir.

Dürüstlük değeri, ihtiyarın yardım karşılığında para teklif etmesi üzerine çocuğun verdiği cevapta gizlidir : “Hayır, hakkım olamayan parayı alamam. Para için zorda kalana yardım etmek ayıptır.” Bu cümle, çocuğun menfaat beklemeden doğru olanı yapma kararlılığını ve içtenliğini ortaya koymaktadır. Samimi bir şekilde düşüncelerini paylaşmakta ve kişisel çıkarını bir kenara bırakmaktadır.

- Hancı “Borcunuz bir milyar,” diye yanıt vermiş. Tüccar, “ Ne bir milyarı, nasıl bir milyar olur?” diye bağırmaya başlamış şaşkınlıkla. Hancı, “Bir tavuk yediniz. O tavuk pişmeseydi her gün yumurtlayacaktı. O yumurtalardan çıkan civcivler kısa sürede büyüyüp tavuk olacaktı. Onlar da yumurtlayacaktı. Ya haşladığım yumurtalar, onlardan çıkacak civcivler, onların yumurtaları onlardan çıkacak civcivler?” diye uzun karmaşık, anlaşılmaz bir hesap çıkarmış. Sonra da, “Ödemiyorsanız mahkemeye veririm,” demiş. Tüccarın akli karışmış ama ödememiş, Hancı, şehrin mahkemesinde dava açmış. Bizim ihtiyarı da tanık yazmış.” Nasılsa tüccarın neler yiyip içtiğini gördü, bunları söylese yeter,” diyormuş kendi kendine.”Yaptığım uzun hesap akıllarını karıştırır, yargıç da tüccar da bizim ihtiyara saygı duyar davayı kazanırım.”

Dava günü köy halkı mahkemeyi doldurmuş, Herkes bizim dürüst ihtiyarın ne diyeceğini merak ediyormuş. Ama ihtiyar ortalıkta yokmuş. Beklemişler, beklemişler tam, “Gelemeyecek bu tanık galiba, başka tanık yok mu?” derken yargıç, içeri girmiş bizim ihtiyar. İş kılığıyla. Yargıcı selamlamış.” Bağışlayın tarladaydım, dalmışım,” demiş. Tarlaya bulgur ekiyordum da.”

Yargıç gülümsemiş: “Buğday diyecektiniz herhalde.”

“Hayır efendim, bulgur ekim tarlanın yarısını pilavlık bulgur, yarısına köftelik bulgur.”

Yargıç: işinize karışmayayım ama,” demiş, “haşlanmış buğdaydan döverek yapılır bulgur, tarlaya ekilmez ki. ”İhtiyar da gülmüş: “Biliyorum ama sayın yargıcım,” demiş “kızarmış tavuk ve haşlanmış yumurta civcivler çıkartıp o civcivler büyüyüp, yumurtlayıp tüccarın borcunu arttırınca... Daha doğrusu siz de böyle hileli bir borç davasını görmeyi kabul edince ben de, bulgurlar filizlenir ekin olur diye düşündüm.” (Ninemle Masal Okuyorum, s. 157)

Yukarıda geçen olay, dürüstlük değerinin “samimi olmak” temel eyleminin “Bilgi ve tecrübesini toplumun yararı için kullanır.” ile “Yaşamında yalan, hile ve aldatmaya başvurmaz.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. İhtiyar, hayat bilgisi ve deneyimiyle hancının aldatmacasını akılcı bir yöntemle ortaya koymaktadır. Mahkemede, hancının yaptığı hesaplamaların ne kadar temelsiz ve mantıksız olduğunu tarlaya bulgur ektiğini söyleyerek hiciv yoluyla göstermektedir. Böylece hem yargıca hem de halka aslında şöyle demek istiyor: “Nasıl ki bulgurdan ekin çıkmazsa, kızarmış tavuktan da civciv çıkmaz. Bu nedenle hancının hesabı aldatmacadır.” İhtiyar, bilgi ve zekasını sadece kendi lehine değil, toplumda dürüstlüğün önemini ortaya çıkarmak için kullanmaktadır. Hancı, dürüst olmayan bir yol izleyerek, aslında olmayan bir borcu abartılı bir hesapla dayatmaya çalışmaktadır. Bu açıkça hile ve aldatmaya girmektedir. Tüccar ise buna itiraz ediyor ama akıl karıştırıcı hesaplar karşısında savunmasız kalmaktadır. Oysa ihtiyar, hiçbir yalan söylemeden, doğrudan hancının yöntemini taklit ederek ama tamamen doğru bir örnekle onun hilesini ifşa etmektedir. Yani ihtiyar, yalana karşı yalanla değil, doğru ve dürüst bir akıl yürütmeye cevap vermektedir. Bu, onun yalan ve aldatmadan uzak durduğunu, ama doğruyu anlatmanın yollarını zekice kullandığını göstermektedir.

- *Balıkçının oğlu bir gün sarayın önünden geçecek olmuş. Padişahın kızı, oğlanın sesini duyup kendisini görünce hemen vurulmuş delikanlıya. Halayıklarına, hemen koşun, bütün balıklarını alıp tablasına bir kese altın bırakın, demiş. Delikanlı bir kese altını alınca sevine sevine eve dönmüş. Babası: “Bu para balıkların değerinden fazla. Hakkımız olamayan bir para olduğu için de bize uğur getireceğini sanmam.” (Kırmızı Çini Kâse, s. 41)*

Yukarıda alıntılanan paragraf, dürüstlük değerinin “samimi olmak” temel eyleminin “Karşılaştığı ikilem durumlarında iyi niyetli ve doğru sözlü davranır.” alt eylemini yansıtmaktadır. Burada balıkçının oğlu, padişah kızının ilgisiyle beklenmedik şekilde bir kese altın kazanmaktadır. Ancak paranın miktarı, sattığı balıkların değerinden çok daha fazla. Bu durum, bir ahlaki ikilem oluşturmaktadır: Parayı olduğu gibi kabul edip sevinmek mi, yoksa bunun adil olup olmadığını sorgulamak mı? İşte burada babasının tepkisi, samimi olmanın ve iyi niyetle doğru sözlü davranmanın bir örneğidir. Baba, oğlunu uyarmakta ve alınan paranın hak edilip

edilmediğini sorgulamaktadır. Çünkü dürüstlük değeri sadece yasal değil, ahlaki olarak da doğru olanı yapmayı gerektirir.

- *Paşalar baş eğip sustular. Kısa süren bir sessizlikten sonra, Çandarlı Halil Paşa söz aldı:*

“İyi söylersiniz, güzel dersiniz Sultanım! Ne var ki gösterdiğiniz yerler Bizans topraklarıdır. Bizanslı köylüler, orada ekip biçerler. Bizimkiler de Konstantiniye’ye giderek alışveriş ederler. Anlaşmamız budur. Askeri oraya sürüp anlaşmamızı bozmamızı mı istersiniz?” (Anıtların Öyküleri, s. 112)

Yukarıda sunulan diyalog, dürüstlük değerinin “doğru ve güvenilir olmak” temel eyleminin “Duygu ve düşüncelerini açıkça ifade eder.” alt eylemi ile ilgilidir. Halil Paşa, Sultan’ın düşüncelerine karşı çıkma ihtimali olsa bile, görüşünü açık ve net bir şekilde dile getirmiştir. Sultan’ın önerdiği askerî hareketin mevcut Bizans ile olan anlaşmayı ihlal edeceğini ve bu durumun birtakım sonuçlar doğurabileceğini dürüstçe ifade etmiştir. Bu davranışı, hem mevcut durumu gerçekçi bir bakış açısıyla değerlendirdiğini hem de sakıncaları gizlemeden ifade ederek güvenilir bir duruş sergilediğini gösterir. Halil Paşa’nın bu tavrı, “Duygu ve düşüncelerini açıkça ifade eder” eyleminin güzel bir örneğidir; çünkü o, olası baskılara rağmen inandığı doğruları ifade etmekten çekinmemiştir.

- *Keloğlan, elindeki yünle yumağı kilimciye verdi.*

— Al bunları iyice sakla. Bana yakışır bir iş bulup geri dönmezsem hepsi senin olsun. İstersen kilim doku sat. İstersen döşegine serip yat.

Kilimci:

— Emanete hainlik etmek olmaz, diyerek yünle yumağı götürüp eve sakladı. Dönüp gelince:

— Sen hiç meraklanma, dedi. Ben onunla ne kilim dokurum ne de kimseye dokuturum. Ne zaman istersen dön. Döndüğünde evde koyduğun gibi bulursun.

Keloğlan, kilimcinin yanından ayrılıp kasabanın sokaklarına daldı. Hancıdan, hamamcıdan kimi bulduysa iş istedi. Keloğlan’ın yüzüne bile bakan olmadı. İş için başvurduğu bütün kapılardan geri döndü. Akşama kadar çalmadık kapı burakmamıştı. Kilimcinin yanına gitmekten başka yapacak bir şeyi yoktu. Doğru kilimcinin evine

gitti. Kilimci, evin bahçesinde kilimini dokumayı sürdürüyordu. Keloğlan'ı birdenbire karşısında görünce şaşırıp bozuldu.

— *akşam gene ne istiyorsun, diye sordu.*

— *Ne istediğimi biliyorsun. Sana bıraktığım yünümlü yumağımı ver de gideyim. Kilimci, tezgâhın başından kalkıp Keloğlan'ın yanına geldi.*

— *Ah oğlum, keleş oğlum, yünle yumağın başına gelenleri hiç sorma. Sel gelip yumağı aldı götürdü, yel gelip yünü havaya uçurdu. Tezgâhımın başında oturduğum için ne sele ne yele engel olabildim. Benim hiçbir suçum yok bu işte. Bağışla beni Keloğlan.*

Keloğlan, kilimcinin dediklerini sonuna kadar dinledi. Ama söylediklerinin hiçbirine inanmadı. “Ben ne yeli dinlerim ne de seli. Yel yelliğini bilir, sel selliğini. Sen de senliğini bileydin, yünümlü yumağıma göz kulak olaydın.” (Keloğlan Bir Gün, s. 54)

Yukarıda alıntılanan bölüm, dürüstlük değerinin “doğru ve güvenilir olmak” temel eyleminin “Kendisine emanet edilenlere sahip çıkar.” ve “Söz, inanç ve davranışlarında tutarlı olur.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. Keloğlan, yün ve yumağını kilimciye emanet ederken ona güvenmiştir. Kilimci ise başlangıçta bu güvene uygun davranmış, emanete zarar vermeyeceğine dair söz vermiştir. Ancak Keloğlan geri döndüğünde, kilimcinin yün ve yumağı koruyamadığı, hatta bununla ilgili uydurma bir bahane sunduğu görülür. Bu durum, onun emanete gerektiği gibi sahip çıkmadığını, dürüstlük değerine sahip olmadığını gösterir. Kilimci, Keloğlan'a başta “Emanete hainlik etmem, döndüğünde bıraktığın gibi bulursun.” diyerek bir söz vermiştir. Ancak bu sözüne sadık kalmamış, yün ve yumağın kaybolduğunu ileri sürerek önceki sözüyle çelişmiştir. Bu da onun davranışlarının tutarsız olduğunu ve güvenilirliğinin sorgulanabileceğini gösterir. Sonuç olarak, metinde kilimcinin verdiği sözü tutmaması ve emanete sahip çıkamaması üzerinden, dürüstlük değerine aykırı bir davranışın eleştirisi yapılır. Keloğlan'ın verdiği tepki ise, dürüstlük değerine olan bağlılığını yansıtmaktadır.

- *Keloğlan, Köse'nin kapısına vardı. Bir de ne görsün! Köse'nin karısı konağın önüne çıkmış, yanından yöresinde hizmetçileri, ağlayıp duruyor. Saçını başını yoluyor. Keloğlan, daha ne olduğunu sormaya kalmadan Köse'nin karısı, “Ben şimdi yalnız başıma ne yaparım, nerelere giderim. Ah Köseciğim, Vah Köseciğim!” diye*

ağlayıp sızlayarak Keloğlan'ı aldattı. Onu, Köse'nin öldüğüne inandırdı. Keloğlan da parayı alamadan gerisin geriye döndü. (Keloğlan ile Köse, s. 20)

Yukarıdaki paragraf, dürüstlük değerinin “doğru ve güvenilir olmak” temel eyleminin “Yaşamında yalan, hile ve aldatmaya başvurmaz.” alt eylemi ile ilgilidir. Masalda geçen Köse'nin karısının davranışları dürüstlük değerinin tam tersini temsil etmektedir. Köse'nin karısı, Keloğlan'a gerçekte olmayan bir durumu—yani Köse'nin öldüğünü—göstermek için ağlayarak, saçını başını yolarak ve rol yaparak onu aldatmıştır. Bu aldatma sayesinde Keloğlan'ı inandırmış ve onun parayı almadan geri dönmesine neden olmuştur. Bu durumda Köse'nin karısı hem yalan söylemiş, hem de Keloğlan'ı kandırmak için hileye başvurmuştur. Bu davranış, dürüstlüğün temel boyutlarından biri olan “doğru ve güvenilir olmak” ilkesine aykırıdır.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde dürüstlük değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner'in eserlerinde dürüstlük değerinin ele alındığı farklı bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 9: *Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Dürüstlük Değerinin Dağılımı*

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D6.1: Samimi Olmak	D6.2: Doğru ve Güvenilir Olmak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	0
Toparlak	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	s.22	1
Keloğlan ile Köse	s.25, s.39	s.11, s.13, s.15, s.20, s.22, s.27, s.33, s.34	10
Kırmızı Çini Kâse	s.41	s.3	2
Anıtların Öyküleri	-	s.62, s.81, s.87, s.101, s.112, s.115, s.116	7
Sabırtası Çatladı	-	s.50, s.59	2
Devlet Kuşu	-	s.30, s.49, s.54, s.57, s.58	5
Altın Perçemli Oğlan	s.19	s.11, s.30, s.38	4
Tarihten Öyküler	-	s.25, s.38, s.52	3
Ölümsüzleşen Bahçe	s.6, s.61	s.6, s.33, s.39	5
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	-	s.48, s.52, s.56, s.116	4
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	s.59	1
Masal Okuyorum	-	s.25, s.26, s.44	3
Ninemle Masal Okuyorum	s.117, s.158, s.184	s.66, s.124, s.143, s.148, s.155, s.157	9

Annemle Masal Okuyorum	s.52	s.76, s.167	3
Dedemle Masal Okuyorum	s.91, s.125	s.12, s.51, s.70, s.89, s.153, s.156, s.203	9
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	0
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	s.27	1
Küçük Tencere	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	0
Yoksul Kızın Kismeti	-	s.15	1
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	12	58	70

Tablo 9'a göre, dürüstlük değeri en çok *Keloğlan ile Köse* adlı eserde 10 kez işlenmiştir. Bunu 9 kez ile *Ninemle Masal Okuyorum* ve *Dedemle Masal Okuyorum* eserleri takip etmiştir. *Anıtların Öyküleri* eserinde 7 kez, *Ölümsüzleşen Bahçe* ve *Devlet Kuşu* adlı eserlerde ise 5 kez işlenmiştir. *Altın Perçemli Oğlan* ve *Keloğlan Bir Gün* eserlerinde 4 kez işlenmiştir. *Tarihten Öyküler*, *Masal Okuyorum* ve *Annemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde ise 3 kez işlenirken; *Kırmızı Çini Kâse* ve *Sabırtası Çatladı* eserlerinde 2 kez işlenmiştir. *Anadolu'dan Öyküler*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Keloğlan'ın Çıraklığı* ve *Yoksul Kızın Kismeti* eserlerinde 1 kez işlenmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk* ve *Uyusun Uyansın* adlı eserlerde ise dürüstlük değerine rastlanmamıştır. Toplamda 70 örnek tespit edilmiştir.

Tabloya göre, dürüstlük temel eylemleri arasında en fazla yer verilen eylem "D6.2. Doğru ve güvenilir olmak" olup bu eyleme toplam 58 kez yer verilmiştir. İkinci sırada "D6.1. Samimi olmak" eylemi 12 kez ile yer almaktadır.

4.1.7. Estetik değeri

Adnan Özyalçın'ın incelenen kitaplarında estetik değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Bir gün, gene yanına iki vezirini alıp dolaşmaya çıktı. Taht, onları Uludağ'ın yüksek tepelerinden birine indirdi. Çevrenin güzelliği, doğanın bin bir çeşit yeşilliği içinde gürül gürül akan sular üçünü de şaşkına çevirdi. Gölge veren ağaçlar, renk renk dağ çiçekleri arasında öten kuşlar, uçuşan kelebekler üçünü de çocuklar kadar heyecanlandırdı.*

Dağın buz gibi soğuk sularından içip ulu ağaçların gölgesinde bir süre dinlendikten sonra Sultan Süleeyman Birinci Vezirine sordu:

“Bunca ülke gezdin, onca yer gördün, böyle bir yer gördün mü?”

“Hayır Sultanım, hiç böyle güzel bir yer görmedim.”

İkinci Vezirine dönüp sorusunu yineledi:

“Ya sen ne dersin vezirim, bunca güzel bir yer gördün mü ?”

“Doğrusunu isterseniz Sultanım, görmüş değilim. Ne yeryüzünde, ne evrenin başka bir yerinde böyle güzel bir yerin olduğunu hiç sanmıyorum. Yalnız bir eksiği var. Gürül gürül akan sularından içip bir oh çekecek, gölgeli ağaçlarının altında derin bir uykuya dalıp dinlenecek, rüzgârın serinliğinde ferahlayacak, masmavi gökyüzüne bakıp hayaller kuracak bir kimse yok. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 11)

Yukarıda verilen metin, estetik değerinin “duyusal derinliği anlamak” temel eyleminin “Renk, desen, doku gibi duyusal özelliklerin estetik algı ile ilişkisini fark eder.” ve “Estetik açıdan nitelikli tasarımları ve çevresel güzellikleri takdir eder.” alt eylemleri ile “üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek” temel eyleminin “Çevresindeki doğal güzelliklerin ve sanatsal öğelerin kişiliğine etkilerini değerlendirir.” alt eylemini örneklendirmektedir. Uludağ’ın yüksek tepelerinde betimlenen bin bir çeşit yeşillik, renk renk dağ çiçekleri, gürül gürül akan sular ve kuş sesleri gibi doğal unsurlar, okuyucunun duyusal algılarına hitap ederek çevresel güzelliklerin estetik değerini ortaya koymaktadır. Metinde, Sultan Süleyman ve vezirlerinin Uludağ’ın yüksek tepelerindeki doğal güzelliklere olan hayranlığı, çevresel güzellikleri takdir etme eylemiyle doğrudan ilişkilidir. Ayrıca, İkinci Vezirin “Masmavi gökyüzüne bakıp hayaller kuracak bir kimse yok” ifadesinde masmavi gökyüzünün insanın düşünsel sınırlarını aşmasına, hayal kurmasına ve duygusal olarak rahatlamasına olanak tanınmasına göndermede bulunur. Bu da çevresindeki doğal güzelliklerin kişiliğine olan etkisi ile ilgilidir.

- *Orhan Camisi, Ulu Cami’nin doğusunda, Bey Han’ın güneyindedir. Medresesi, misafırhanesi, hamamı, hanı ve imareti ile bir bütün içinde yer alan cami, dış görünüş bakımından çok sadedir. Dış yapısında yer alan tuğla ve taş karışımı işçilik en ilgi çekici süsüdür. Tuğlalarla yapılmış motiflerse yapıya özellikle renk*

katmaktadır. İçyapısı açısından da tam bir sadelik içinde olan caminin tek süslü yeri, içeri girer girmez karşınıza gelen alçıdan yapılma mihrabıdır. Bu güzel mihrabın Orhan Gazi döneminden kalmış olduğu sanılmaktadır. (Anıtların ykleri, s. 98)

Yukarıdaki paragraf, estetik değerinin “duyusal derinliği anlamak” temel eyleminin “Renk, desen, doku gibi duyusal özelliklerin estetik algı ile ilişkisini fark eder.” ve “Güzelliğin göreceli olduğunu fark eder.” alt eylemini örneklendirmektedir. Caminin dış yapısında tuğla ve taş karışımı işçilik, yapıya renk katmaktadır. Tuğlalarla yapılmış motifler, yapının dışındaki görsel öğeleri zenginleştirmiştir. Orhan Camisi’nin iç ve dış yapısındaki sadelik camiye ayrıca bir güzellik katmıştır. Sadelik o dönemin güzellik algısı ile ilgili önemli bir ayrıntıdır. Kimileri için bu tür bir sade yapı estetik bir derinlik ve huzur sunarken, kimileri için daha fazla süsleme ve detay arayışı olabilir. Bu durum, güzelliğin kişisel algıya ve kültürel bağlama göre değişebileceğini göstermektedir.

- *Kayalık vadiyi geçince, iek bahçesi gibi, ortasından ağır ağır akan bir derenin geçtiği, iki yanı kavaklarla bezeli bir alana çıkılır. Ortalık sessizdi. Göz kamaştırıcı bir ışıltı, her taraftan yayılıyordu. Kelebeklerin uçuştuğu, kuşların cıvıldaştığı bu bahçede, derenin ağıltısından ayrı olarak başka suların da bir yerlerde akıp durduğu duyuluyordu. ieklerle imenlerle bezeli olan toprakların üstünde birçok meyve ağacı vardı. En çok sarı erikler (kaysılar) dikkati çekiyordu.*

Büyük İşkender’le komutanı hayranlıkla çevreye bakıyorlardı. Bu güzel bahçe, kayalardan oyulmuş kocaman bir avcun içinde yeşermiş gibiydi. (Tarihten ykler, s. 7)

Yukarıda verilen metin, estetik değerinin “Estetiğin sanat ve doğada önemli bir yere sahip olduğunu fark eder.” ve “Renk, desen, doku gibi duyusal özelliklerin estetik algı ile ilişkisini fark eder.” eylemini yansıtmaktadır. Bahçedeki doğal unsurlar, birbirini tamamlayarak estetik bir değer oluşturmaktadır. Çiçekler, kavaklar, meyve ağaçları ve derenin sesi ve ışığın yansıması doğada estetik bir düzen oluşturmaktadır. Paragrafta, bahçenin canlı bir şekilde betimlenmesi, renklerin ve dokuların estetik algıya nasıl etki ettiğini göstermektedir. iek bahçesinin renkli ve çeşitli öğeleri (iekler, erikler, kavaklar, kuşlar, kelebekler) görsel duyularımıza hitap ederken, derenin ağıltısı ve doğanın sakinliği de sesle ilgili bir estetik algı oluşturmaktadır.

- *Kırmızı çini kâse, gerçekten de görülmeye değer, eşsiz güzellikte bir şeymiş. Rengi, tanın gökyüzüne yaydığı ilk kızılılıkla güneşin batışının son kızılığının tıpatıp eşiymiş. Hem sabahın ilk ışıklarının parlaklığını, hem akşamın alacakaranlığının loşluğunu taşıyormuş. (Kırmızı Çini Kâse, s. 4)*

Yukarıdaki paragraf, estetik değerinin “duyusal derinliği anlamak” temel eyleminin “Renk, desen, doku gibi duyusal özelliklerin estetik algı ile ilişkisini fark eder.” alt eylemini yansıtmaktadır. Paragrafta, kırmızı çini kâsenin renginin, sabahın ilk ışıklarındaki parlak kızılık ve akşamın alacakaranlığındaki loşlukla kıyaslanması, bu rengin duyusal algıyı nasıl derinlemesine etkilediğini gösteren önemli bir unsurdur. Renk, estetik algıyı yönlendiren bir faktör olarak karşımıza çıkar. Bu da, renklerin estetik değeri anlamamızı sağlayan bir unsur olduğunu göstermektedir. Kırmızı rengin sabahın ilk ışıklarıyla olan benzerliği, yenilik, uyanış ve umut gibi çağrışımlar yaparken, akşamın son kızılığıyla olan ilişkisi ise bir bitiş, sakinlik ve melankoli duygularını çağrıştırabilir. Bu yönüyle de bu paragraf, estetik değer “İnsanın ruhsal esenliğine sanatın etkisini fark eder.” eylemi ile ilişkilidir.

- *Kemerin bittiği gün; Kanuni Sultan Süleyman çiçekli vadiye bu yüce kemeri görmeye geldi. Kemer, yemyeşil vadinin masmavi gökyüzüyle birleştiği yerde bir tepeden öteki tepeye asılmıştı sanki. Vadi çiçekler içinde göz alabildiğine yemyeşil uzanıyor, kemerse masmavi gökyüzünde asılı duruyordu. Padişah, hayranlıktan donup kaldı. Şimdiye kadar böyle güzel bir kemer görmemişti. Onca saray, kervansaray, han hatta kale görmüştü. Nice güzel köprülerden geçmişti. Ama bu kemerin güzelliği hiçbirine, hiçbir şeye benzemiyordu. Vadiye asılmış bir pırlanta gerdanlıktı sanki. Padişah, mimarbaşını çağırdı.*

“Bu kemerin adı Muallak Kemer olsun,” dedi. “Baksana ne yerde, ne de gökte duruyor. Ortalık yere asıp bırakmışsın onu. Onun için adı kendisi gibi Muallak olsun.” (Anıtların Öyküleri, s. 134)

Yukarıda verilen metin, estetik değerinin “duyusal derinliği anlamak” temel eyleminin “Sanat eserini kendi deneyim ve değerleriyle ilişkilendirerek yorumlar.” ve “Estetik açıdan nitelikli tasarımları ve çevresel güzellikleri takdir eder.” alt eylemleri ile “Üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek” temel eyleminin “Estetik bakış açısıyla özgün eserler ortaya koyar.” alt eylemini örneklendirmektedir. Kanuni, hayatı

boyunca birçok görkemli ve estetik açıdan değerli yapıyı incelemiş, farklı coğrafyalarda değişik mimari eserler görerek zengin bir estetik birikim edinmiştir. Ancak bu deneyimlere rağmen, “Muallak Kemer” karşısında hissettiği hayranlık, onun bu yeni eseri daha önceki tüm deneyimleriyle kıyaslayarak çok daha özel ve üstün bulunduğunu gösterir. Metinde Kanuni’nin kemerin güzelliği karşısında hayranlıkla donakalması, çevresel güzelliği (yeşil vadi, masmavi gökyüzü) ve mimari tasarımın nitelikli estetik etkisini derin bir beğeni ile karşılaması, estetik açıdan sanat eserlerini ve doğa güzelliklerini takdir ettiğini gösterir. Ayrıca Mimarbaşı sadece su kemeri inşa etmemiş, estetik bütünlük içinde özgün bir eser ortaya koymuştur. Padişahın kemere verdiği “Muallak Kemer” ismi de bu özgünlüğün kabulüdür.

- *Ferhat, yaşlı babasını bir yana oturtuyor, iskelelerin tepelerine tırmanarak toprak ve otlardan kardıkları boyları babasının dediği biçimde kimi yuvarlaklar, kimi düz çizgiler, kimi dikdörtgenlerle üçgenler halinde iç içe sürüyordu.*

Bu çalışma, günlerce sürdü. Görenler, Ferhat’ın yaptığı nakışlara hayran kalıyorlardı. Her biri canlı gibiydi.

Ferhat’ın duvarlara işlediği nakışların güzelliğini Mehmene Banu da öğrendi.

Bir gün, Şirin’le birlikte görmeye gitti. Gerçekten de duvarlardan mavi ırmaklar akıyor, ağaçlar renk renk çiçekleniyor, otlar yeşeriyor, güneş yalnız duvarda değil sarayın her yanında ısıldıyordu. Bir başka köşedeysen yeni bir ay doğuyor, ağaçları, suları, çayır çimeni loş bir ışığa kavuşturuyor, sarayı da aynı loşluktaki ışıyla mehtaplı bir gece gibi aydınlatıyordu.

Mehmene Banu, hem Ferhat’ın güzelliğine, hem yaptıklarına o anda vuruldu.
(Anadolu’dan Öyküler, s. 17)

Yukarıdaki metin, estetik değerinin “üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek” temel eyleminin “Estetik bakış açısıyla özgün eserler ortaya koyar.” ile “sanatsal ve görsel zevkleri hayatın bir parçası hâline getirmek” temel eyleminin “Hayatını görsel sanatlar, mimari, müzik, edebiyat gibi alanlarda estetik unsurlarla zenginleştirir.” alt eylemini örneklendirmektedir. Ferhat, özgün bir sanat anlayışı ile doğayı ilham kaynağı olarak kullanıp ortaya estetik açıdan güçlü eserler koymaktadır. Bu onun aynı zamanda çevresindeki dünyayı ve güzellikleri sanatla ifade eden biri olduğunu göstermektedir. Öte yandan, Ferhat’ın yaptığı çalışma doğrudan görsel

sanatlarla ilgilidir. Toprak ve otlardan boyalar yaparak, duvarlara nakış gibi desenler, doğayı betimleyen motifler işlemektedir. Çalışmasının sonucu estetik bir güzellik ortaya çıkarmakta ve İnsanlar yaptığı resimlere hayran kalmaktadır. Bu yönleri ile Ferhat'ın estetik değeri içselleştirdiği görülmektedir.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde estetik değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner'in eserlerinde estetik değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur

Tablo 10: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Estetik Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D7.1. Duyusal derinliği anlamak	D7.2. Üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek	D7.3. Sanatsal ve görsel zevkleri hayatın bir parçası hâline getirmek	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	s.21, s.35 s.36, s.50, s.74	s.17	-	6
Keloğlan ile Köse	s.8	-	-	1
Kırmızı Çini Kâse	s.4, s.5, s.6, s.7, s.18, s.41, s.45	-	-	7
Anıtların Öyküleri	s.27, s.32, s.40, s.48, s.51, s.53, s.54, s.59, s.62, s.79, s.80, s.82, s.86, s.87, s.93, s.96, s.98, s.117, s.119, s.120, s.122, s.123, s.131, s.134	s.124	-	25
Sabırtası Çatladı	s.1, s.9, s.18, s.35, s.42, s.65	-	-	6
Devlet Kuşu	s.14, s.25, s.35, s.52, s.70, s.85	-	-	6
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.5, s.6	-	-	2
Ölümsüzleşen Bahçe	s.9, s.10, s.11, s.13, s.14, s.18, s.21, s.22, s.54	-	-	9
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	s.6, s.18, s.50, s.60, s.64	-	-	5
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.22	-	-	1
Masal Okuyorum	s.74	-	-	1
Ninemle Masal Okuyorum	s.18, s.106	-	-	2
Annemle Masal Okuyorum	s.5, s.162, s.194	-	-	3
Dedemle Masal Okuyorum	s.6, s.82, s.87	-	-	3
Garip Nasıl Okuyacak	s.8, s.9, s.27	-	-	3
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	0

Küçük Tencere	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	s.8, s.10	-	2
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	0
Uyusun Uyansın	s.25	-	1
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	81	2	0
			83

Tablo 10’a göre, estetik değeri en çok *Anıtların Öyküleri* adlı eserde toplam 25 kez işlenmiştir. Bu eseri, 9 kez ile *Ölümsüzleşen Bahçe* isimli eser takip etmiştir. *Kırmızı Çini Kâse* eserinde 7 kez, *Anadolu’dan Öyküler*, *Sabırtası Çatladı* ve *Devlet Kuşu* eserinde ise 6 kez yer verilmiştir. *Keloğlan Bir Gün* eserinde estetik değeri 5 kez işlenmiştir. *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum* ve *Garip Nasıl Okuyacak* eserlerinde bu değer 3; *Ninemle Masal Okuyorum* ve *Muradına Eremeyen Dilber* eserlerinde 2 kez yer almaktadır. *Tarihten Öyküler* eserinde 2, *Keloğlan ile Köse*, *Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler*, *Masal Okuyorum* ve *Uyusun Uyansın* eserlerinde ise 1 kez estetik değerine yer verilmiştir. Öte yandan, *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Keloğlan’ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde estetik değerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde estetik değerine yönelik toplam 83 örnek belirlenmiştir.

İncelenen eserlerde estetik değerinin üç temel eylemine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, en fazla yer verilen eylem “D7.1 Duyusal derinliği anlamak” olup, bu eyleme toplam 81 kez yer verilmiştir. “D7.2. Üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek” eylemi yalnızca 2 kez işlenmiştir. “D7.3. Sanatsal ve görsel zevkleri hayatın bir parçası hâline getirmek” eylemine ise herhangi bir eserde rastlanmamıştır.

4.1.8. Mahremiyet değeri

Adnan Özyalçın’ın incelenen kitaplarında mahremiyet değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Çeşmedeki kıza seslendi. Birlikte top oynamaya çağırdı onu. Kıza kalsa çağrıya seve seve katılır, koşarak şehzadenin yanına giderdi. Ama o öksüz bir kızdı.*

Testilerini bir an önce doldurup eve götürmesi gerekiyordu. Biraz gecikirse üvey annesi iyice pataklardı onu. Şehzadeye tatlı sesiyle,

—Çağrınız onurlandırdı beni sayın şehzadem, dedi. Ama sizin gibi boş vaktim yok benim. Onun için özür dilerim! Şehzade bu sözlere çok kızdı.

—Boş vaktim yok ne demek? Diye bağırdı. Yağı da balı da çeşmeden doldurup bedavaya karnınızı doyuruyorsunuz. Bu çeşmeyi yapmakla yoksulluğun da, mutsuzluğun da kökünü kuruttu babam. Tembellikten başka ne işiniz olabilir?

Kız sesini çıkarmadan başını önüne eğdi. Kızın sesini çıkarmaması şehzadeyi büsbütün sinirlendirmişti.

—Benimle top oynamak zorundasın, sana emrediyorum! Diye bağırdı.

Elindeki altın topu kıza nişanlayıp savurdu. Top kızın ayaklarına çarpınca zavalıcık yere yuvarlandı. Elindeki testiler de kırılıp çeşmeden doldurduğu yağ ile ballar yere saçıldı. Şehzade kızın bu durumuna kahkahalarla gülerken o, yerinden doğruldu. Üstünü başını silkerek temizledi. (Sabırtaş Çatladı, s. 36)

Yukarıdaki metin, mahremiyet değerinin “kişisel özgürlük alanını korumak” temel eyleminin “Her ferdin karar alma ve fikir belirtme hakkının olduğunu savunur.” alt eylemi ve “sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak” temel eyleminin “Bedensel ve mekânsal mahremiyetin korunmasına özen gösterir.” ile “Hak ve özgürlüklerden yararlanırken diğer insanların kişisel sınırlarını gözetir.” alt eylemlerini yansıtan güçlü bir örnek olarak karşımıza çıkar. Şehzadenin davranışları mahremiyet değeri ile örtüşmemektedir. Öksüz kız şehzadenin oyun teklifini nazik bir dille reddedip bireysel karar alma hakkını kullanmıştır. Ancak şehzadenin bu karara saygı göstermeyip kendisi ile oynamaya zorlaması, kızın bireysel özgürlük alanını ihlal edip ve mahremiyet hakkını gözetmediğini göstermektedir. Ayrıca şehzadenin kızın rızası dışında onunla oyun oynamaya zorlaması, emir vererek fiziksel eyleme başvurmaları (altın topu fırlatması) ve bu eylem sonucunda kızın yere düşmesine sebep olması, bedensel mahremiyetini ihlal ettiğini gösteren davranışlardır.

- Şahmeran, Lokman'ın çoktandır yiyip içmekten kesildiğini, onun gösterdiği şifalı otlara, koklamasını istediği çiçeklere artık dönüp bakmadığını biliyordu. O da buna çok üzülüyordu. Gitmesine razı oldu. Yalnız Lokman'dan,

Şahmeran'ı gördüğünden kimseye söz etmemesi konusunda söz aldı. Lokman, bundan pek bir şey anlamadıysa da kabul etti. Lokman, yurduna dönüp sevgili annesine kavuşur kavuşmaz, babasının kitaplığına kapandı. Kitaplıktaki bütün kitapları günlerce, aylarca yerinden kalkmadan oturup okudu. Bütün notları gözden geçirdi. Şahmeran'ın ona öğrettiklerinden yeni notlar çıkardı. Ama hiç kimseye Şahmeran'dan söz etmedi. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 34)

Yukarıda verilen metin, mahremiyet değerinin “kişisel bilgilerin gizliliğini korumak” temel eyleminin “Kendisiyle paylaşılan sosyal, kurumsal ya da kişisel bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmaz.” alt eylemini örneklendirmektedir. Şahmeran, Lokman'dan kendisini gördüğüne dair bilgiyi başkalarıyla paylaşmamasını istemiştir. Lokman da Şahmeran'a dair bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmamıştır. Lokman'ın bu tutumu, kendisiyle paylaşılan mahrem bilgilerin gizliliğini koruma sorumluluğunu üstlendiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu metin, Lokman'ın mahremiyet değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

- *Padişah, develerle yüz çuval altının geldiğini görünce şaşırdı. Bunları oduncunun oğlunun gönderdiğini öğrenince şaşkınlığı arttı. Oğlanı yanına çağırttı:*

—Aferin sana, dedi. Görüyorum ki isteğimi yerine getirdin. Şimdi kızım senindir. Yalnız merak ettiğim bir şey var, bu kadar altını nerede, nasıl buldun? Eğer bana açıklarsan düğününüzü bugünden tezi yok hemen yaptırırım.

Padişahın bu güzel sözlerine inanan oğlan, silahlığın sırrını, nasıl altın ürettiğini saf saf anlattı. O zaman padişah, kızarak bağırdı:

—Ulan keramet sende değil, silahlıtaymış meğer. Senin gibi damat bana yaramaz.

Oğlanı adamlarına orada iyice dövdürdü. Dayak sırasında belindeki silahlığı da aldılar. Kendisini de yara bere içinde sokağın ortasına attılar. (Sihirli Oluk, s. 23)

Yukarıda verilen metin, mahremiyet değerinin “aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek” temel eyleminin “Aile içinde konuşulan konuların dışarıya taşınmaması gerektiğini fark eder.” alt eylemi ve “sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak” temel eyleminin “Bedensel ve mekânsal mahremiyetin korunmasına özen gösterir.” alt eylemini yansıtmaktadır. Oğlan, annesinden zorla öğrendiği silahlığın

altın üretme sırrını padişaha açıklamıştır. Oğlanın ailesine ait bu önemli bilgiyi dışarıya taşıması kendisi ve ailesi açısından büyük sorunlara yol açmıştır. Dolayısıyla oğlanın bu davranışı mahremiyet değeri ile örtüşmemektedir. İkinci olarak, oğlanın dayakla cezalandırılması ve kişisel eşyası olan silahlığın zorla alınması, “Bedensel ve mekânsal mahremiyetin korunmasına özen gösterir” eyleminin zıddı bir davranış olup mahremiyet değerini yansıtmamaktadır.

- *Ertesi gece de kentin bütün ışıkları söndükten sonra o evin ışığı yanıp durdu. Üçüncü gece de aynı durumla karşılaştılar. Kentte yalnız o evin ışığı sabaha kadar yanıyordu. Padişah, vezirine dedi ki:*

—*Kim olduklarını, ne iş yaptıklarını çok merak ettim. Yarın gece gizlice oraya gidip durumu izlesinler, sonuç bana iletilsin. O gece kollukçular, pencerenin altına gizlenip, duvarları siper ederek sabaha kadar evi gözlediler. Sabahleyin durumu padişaha anlattılar:*

—*Sultanım, o evde genç bir karı koca oturuyor. Gece olunca kocası karısının dizine yatıp uyuyor, sonra o kalkıyor, bu kez de kadın kocasının dizine yatıyor. (Öylesi De Olur Böylesi De, s. 15)*

Yukarıdaki metin, mahremiyet değerinin “sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak” temel eyleminin “Başkalarının görüntülerini izinsiz paylaşma, kişisel yaşam alanlarına izinsiz girme gibi özel hayatın gizliliğini ihlal edecek davranışlardan kaçınır.” ve “Başka insanların özel hayatını ve kusurlarını öğrenmeye çalışmaz.” alt eylemlerini örneklendirmektedir. Kollukçuların, karı ve kocanın izni olmaksızın onların yaşam alanlarını gözlemleyerek özel hayatın gizliliğini ihlal etmişlerdir. Kollukçuların gizlice evi gözetleyip karı kocanın özel alanlarındaki hususi hallerini gözetlemeleri, bireylerin mahremiyetini zedelemektedir. Padişahın, yalnızca bir merak duygusuyla bireylerin gece boyunca ne yaptıklarını öğrenmek istemesi, kişisel sınırların ihlaline ve bireylerin özel yaşamlarının gereksiz şekilde araştırılmasına yol açmıştır.

- *Önce pencereye sokulup içerde ne yaptıklarına baktı. Alçacık damlı yoksul kulübenin küçük odasında üç kız oturmuş nakış işliyordu. Üçü de birbirinin benzeriydi. Yalnız başlarına yaşadıkları anlaşılan bu üç kız kardeşin evlerinde kalamayacağı belli olmuştu. Kapılarını çalmaktan caydı. “Bari neler konuştuklarını*

dinleyeyim, onlardan da bir şeyler öğrenirim.” Diyerek kulağını pencereye yaklaştırdı. (Uyusun Uyansın, s. 8)

Yukarıdaki paragraf, mahremiyet değerinin “sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak” temel eyleminin “Başkalarının görüntülerini izinsiz paylaşma, kişisel yaşam alanlarına izinsiz girme gibi özel hayatın gizliliğini ihlal edecek davranışlardan kaçınır.” ve “Başka insanların özel hayatını ve kusurlarını öğrenmeye çalışmaz.” alt eylemlerini örneklendirmektedir. Bireylerin yaşadıkları özel mekânın izinsiz bir şekilde gözetlenmesi ve içeride yapılan faaliyetlerin gözlemlenmeye çalışılması, bireylerin kişisel sınırlarına ve mahremiyet haklarına açık bir müdahale niteliği taşır. Pencereye sokularak içeriğin gözlemlenmesi mahremiyet değerine aykırı bir davranıştır. Ayrıca, sırf kişisel merakını gidermek amacıyla kız kardeşlerin özel konuşmalarını gizlice dinlemeye çalışmak, özel hayatın gizliliğini zedelemekte ve mahremiyet değeri ile bağdaşmamaktadır.

- *Kollukçular, Hezarfen’i evinden almaya sabaha karşı geldiler. Her zamanki gibi rahlesinin başındaydı. Çıra ışığında bir şeyler çizip hesaplar yapıyordu. Önce padişahın kendisiyle yeniden ilgilendiğini sandı. Kollukçular beni saraya götürmek için gelmiş olmalılar, diye düşündü. Ama kollukçular, ummadığı kadar kaba davranarak onu bir kenara attılar. Ardından da kitaplarını, defterlerini toplayarak ocağa atmaya, kollarına takıp uçtuğu, yapımına onca emek verdiği kartal kanatlarının tüylerini kaza yolar gibi yolarak bütün hesaplar, planlarla birlikte yakmaya başlayınca her şeyi anladı. (Anıtların Öyküleri, s. 75)*

Yukarıda verilen paragraf, mahremiyet değerinin “sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak” temel eyleminin “Bedensel ve mekânsal mahremiyetin korunmasına özen gösterir.” alt eylemini yansıtmaktadır. Hezarfen’in evine kolluk kuvvetleri tarafından sabaha karşı baskın yapılması, onun fiziksel bütünlüğüne kaba kuvvet uygulanması ve kişisel yaşam alanının ihlal edilmesi, bedensel ve mekânsal mahremiyet açıkça ihlal edildiğini göstermektedir.

Yukarıda Özyalçın’ın eserlerinde mahremiyet değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçın’ın eserlerinde mahremiyet değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin

hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 11: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Mahremiyet Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D8.1. Kişisel özgürlük alanını korumak	D8.2. Kişisel bilgilerin gizliliğini korumak	D8.3. Aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek	D8.4. Sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	-	-	-	0
Keloğlan ile Köse	-	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	-	-	-	s.44	1
Anıtların Öyküleri	-	-	-	s.75	1
Sabırtaşı Çatladı	s.36	-	-	s.23	2
Devlet Kuşu	-	-	-	-	0
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	-	s.63	-	-	1
Ölümsüzleşen Bahçe	-	s.34, s.39	-	s.36, s.37, s.38	5
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	-	-	-	-	0
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	-	-	-	0
Masal Okuyorum	-	-	-	s.208	1
Ninemle Masal Okuyorum	-	s.181, s.182, s.260	-	s.134	4
Annemle Masal Okuyorum	-	-	-	-	0
Dedemle Masal Okuyorum	-	-	-	-	0
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	-	0
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	s.13, s.14, s.15	3
Sihirli Oluk	-	s.11, s.15	s.23, s.34	s.21	5
Uyusun Uyansın	-	-	-	s.8	1
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	-	0

Toplam Geçiş Sıklığı (f)	1	8	2	13	24
---------------------------------	---	---	---	----	----

Tablo 11'e göre, mahremiyet değeri en çok *Sihirli Oluk* ve *Ölümsüzleşen Bahçe* adlı eserlerde toplam 5 kez işlenmiştir. Bu eserleri *Ninemle Masal Okuyorum* 4, *Öylesi De Olur Böylesi De* 3, *Sabırtası Çatladı* 2, *Tarihten Öyküler*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Anıtların Öyküleri*, *Masal Okuyorum* ve *Uyusun Uyansın* eserleri ise 1 kez ile takip etmektedir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparлак*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Devlet Kuşu*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Keloğlan Bir Gün*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise mahremiyet değerine ilişkin herhangi bir bulguya rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde mahremiyet değerine yönelik toplam 24 örnek belirlenmiştir.

İncelenen eserlerde mahremiyet değerinin dört temel eylemine ilişkin bulgular değerlendirildiğinde, en fazla yer verilen eylem “D8.4. Sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak” olup, bu eyleme toplam 13 kez yer verilmiştir. “D8.2. Kişisel bilgilerin gizliliğini korumak” eylemi 8 kez, “D8.3. Aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek” eylemi 2 kez işlenmiştir. “D8.1. Kişisel özgürlük alanını korumak” eylemi ise yalnızca 1 kez yer almıştır.

4.1.9. Merhamet değeri

Adnan Özyalçın'ın eserlerinin birçok yerinde merhamet değerine yer verilmiştir. Bunlardan bazılarının örnekleri aşağıda sunulmuştur:

- *Yine böyle kara kara düşündükleri bir gece, acele acele kabuğa vuruldu. Boğuk bir ses:*

— *Soğuktan dondum, ne olur beni de içeri alın arkadaşlar, diye yalvardı. Ağabey Karınca sert sert:*

—*Git işine, yerimiz yok, diye çıktı. Ama dışarıdaki yalvarmasını kesmiyordu. Neredeyse ağlayacaktı. Küçük Karınca'yla Küçük Ceviz ona acımışlardı. Dışarıdakinin içeri alınması için Ağabey Karınca'ya yalvardılar. Ancak Ağabey Karınca yiyeceklerinin zaten az olduğunu, bir ortak daha gelirse büsbütün aç*

kalacaklarını söyledi onlara... O zaman ona hak verdiler. Ama gece yarısı olup Ağabey Karınca uyuklamaya başlayınca Küçük Karınca'yla Küçük Ceviz dışarı çıkıp yarı donmuş bir durumdaki böceği içeri aldılar. (Çürük Ceviz ve Karınca s. 19)

Yukarıda verilen bölüm, merhamet değerinin “vicdanlı olmak” temel eyleminin “İnsanların acılarına karşı duyarlı davranır.” alt eylemini yansıtmaktadır. Ağabey Karınca, yiyeceklerin az olduğunu ve yeni birini içeri almanın tehlikeli olacağını düşünerek böceği reddetmektedir. Bu karar, mantıklı bir gerekçeye dayansa da vicdani bir duyarlılıktan yoksundur. Ancak Küçük Karınca ve Küçük Ceviz, dışarıdaki böceğin acısına ve çaresizliğine duyarsız kalamamaktadır. Onun neredeyse donmak üzere olduğunu ona yardım etmek istiyorlar. Bu, onların içlerindeki merhamet değerinin bir yansımasıdır. Ağabey Karınca'yı ikna edemeyince, onun uyumasını fırsat bilip böceği gizlice içeri alırlar. Bu davranışları, onları riske atsa bile, acı çeken bir canlının yardımına koşmaları, onları “canlıların acılarına karşı duyarlı” bireyler yapmaktadır.

- *Ferhat'ı bir türlü unutamayan Şirin, ne yapıp etti, zindancı başını kandırarak Ferhat'ı parmaklıklar arkasından da olsa görmeye, onunla konuşup dertleşmeye gitti. Bunu duyan Mehmene Banu, Ferhat hapiste de olsa aynı kentte olamayacağını anladı. Ferhat'ı hapisten çıkarıp üste para vererek Amasya'ya giden bir kervancıya köle diye teslim etti. Bu sırada Amasya'da Hürmüz Bey adlı bir hükümdar vardı. Ferhat, yolda kervancıya olup biteni anlattı. Kervancı akıllı adamdı. Amasya'ya varır varmaz saraya gidip Ferhat'tan söz etti. Hürmüz Bey, kervancıya delikanlıyı hemen yanına getirmesini söyledi. Kervancı bu hizmeti karşılığında Hürmüz Bey'den yüklüce para aldı. Hükümdar, Ferhat'ın öyküsünü başından sonuna bir de ondan dinledi. Hürmüz Bey Ferhat'tan çok hoşlanmıştı. Onu sarayın nakkaş başı yaptı. Ama anlattığı öyküye çok üzülmüş, çok öfkelenmişti. “Bu Mehmene Banu da kimdir, senin gibi delikanlıya kız verilmez mi? (Anadolu'dan Öyküler, s. 19)*

Yukarıdaki paragraf, merhamet değerinin “vicdanlı olmak” temel eyleminin “Haksızlıklar karşısında haklı olanı savunur.” ve “İnsanların acılarına karşı duyarlı davranır.” alt eylemlerini yansıtan bir örnektir. Ferhat'ın yaşadığı haksızlığı dinleyen Hürmüz Bey, Ferhat'a yapılanları onaylamaz; aksine buna öfkeyle tepki gösterir. Mehmene Banu'nun Ferhat'ı zindana attırıp ardından köle olarak satması açıkça bir

adaletsizliktir. Hürmüz Bey, bu haksızlık karşısında Ferhat'ı savunarak haksızlıklar karşısında haklının yanında yer alır. Ferhat'ın anlattığı acıklı hikâyeyi dinleyen Hürmüz Bey yalnızca durumu anlamakla kalmaz, duygusal olarak da etkilenir. “Çok üzölmüş, çok öfkelenmişti” ifadesi, Hürmüz Bey'in Ferhat'ın çektiğı acılara kayıtsız kalmadığını, empati kurduğunu gösterir. Bu duyarlılık, onun vicdanlı bir birey olduğunu göstererek merhamet değerini içselleştirdiğinin kanıtıdır.

- *Bir zamanlar Japonya'nın bir yöresinde çok kötü bir gelenek varmış, insanlar altmış yaşına gelince dağlara bırakılmış. Çünkü yaşlıların yalnızca tüketici olduklarına, topluma zarar verdiklerine inanılmış. Bir çöp gibi ıssız dağlara bırakılan bu yaşlıları, orada açlıktan ölmezlerse yaban hayvanları parçalamış. Herkes bu inanışta değilmış, yaşlı ana babasından ayrılmak istemeyenler de varmış. Yörenin kralı bu konuda bir yasa çıkarmış, ailesinin yaşlılarını Yaşlılar Dağı'na götürmeyenler için ağır cezalar koymuş.*

O yörede annesiyle yaşayan yoksul bir çiftçi varmış. O bu yasaya uymak istemiyormuş. Annesi 59 yaşını bitirdiğinde annesine, yasaya uymayacağını söylemiş. Annesiyse, dağa kendisinin gitmek istediğini, eğer böyle davranmazsa o zaman daha çok üzüleceğini söyleyerek ayak diremiş. Sabah erkenden yola çıkmışlar. Adamcağız annesini sırtına almış. Dağı tırmanırken yaşlı kadın ağaçlardan dallar koparıp yola atıyormuş. Oğul annesinin ne yapmak istediğini sormuş. Kadıncağız, “Yol biraz karışık demiş,” demiş, “Dönerken bu dallara bakarak yolunu rahatça bulursun.” Adam bu sözleri duyunca ağlamaya başlamış. “Ne olursa olsun seni dağa bırakmayacağım anne,” demiş. Birlikte eve döndüklerinde annesini bir dolaba saklamış. Her gün tarlaya giderken anasını doyuruyor, geri döndüğünde de annesiyle konuşuyormuş. (Annemle Masal Okuyorum, S.49)

Yukarıda anlatılan olay, merhamet değerinin, “şefkatli olmak” temel eyleminin “Ailenin huzur ve mutluluğı için şefkatin gerekliliğini fark eder.” alt eylemini yansıtan güçlü bir örnektir. Bu olayda çiftçi, toplumun acımasız ve katı bir geleneğine karşı çıkarak annesini dağa bırakmak istememiştir. Annesinin dağa giderken yol üzerine dallar bırakması ise, bir annenin çocuğına şefkatin sembolüdür. Oğul bu inceliğı fark ettiğinde derinden etkilenmiş, onun kıymetini bir kez daha anlamıştır. Çiftçi, annesini evde gizleyerek, onu koruyup kollayarak ve onunla ilgilenererek, aile içi huzurun

yalnızca kurallar ve geleneklerle değil; şefkat, sevgi ve bağlılıkla sağlanabileceğini ortaya koymuştur Hem evladın yasalara çiğneme pahasına annesine sahip çıkması hem de annenin evladını korumaya çalışması merhamet değerine sahip olduklarını göstermektedir. Bu merhamet anlayışı sayesinde aile içinde huzuru ve mutluluğu yakalamışlardır.

- *Cariyenin cezasını kızın vermesini istedi padişah. “Kırk katırla mı kırk satırla mı cezalandıralım ?” diye sordu. Yüreği iyilikle dolu olan kız,*

—Ne onunla cezalandıralım, ne ötekiyle, diye karşılık verdi padişaha. Geldiği yere gönderelim. Yeniden bir kervancıya cariyeye olarak satması için verelim. (Sabırtası Çatladı, s. 16)

Yukarıda geçen diyalog, merhamet değerinin “şefkatli olmak” temel eyleminin “Affetmenin öz şefkatin bir gereği olduğunu kabul eder.” alt eylemi ile ilgilidir. Padişah, cariyeyi cezalandırma yetkisini kıza verdiğinde ona iki zorlu seçenek sunar: “Kırk katır mı, kırk satır mı?” bu soruyla aslında kıza intikam alma hakkını tanımaktadır. Ancak kız, içindeki merhamet değeriyle bu iki cezalandırma seçeneğini de reddeder. Bu noktada devreye şefkatli olmak ve öz şefkat kavramları girer. Kızın kararındaki asıl dikkat çekici nokta, sadece başkasına değil, kendine de şefkat göstermesidir. Kız, cezalandırma eylemine yönelerek kin tutmak veya intikam almak yerine, öz şefkatli bir tutum sergileyerek kendi iç huzurunu da korumayı seçmiştir.

- *Az ötede, bir ağacın dibinde elinde baltayla dikilen bahçıvanı gördü. “Orada ne yapıyorsun öyle” diye sordu. Bahçıvan hazırola geçerek kekeledi:*

“Biliyorum, erken ama bu ağacı bir an önce kesmem gerek.” Atatürk elinde olmadan, “Ne diyorsun sen ?” diye bağırdı. “Ağacı diyorum, kesmemi istediler. Kökleri köşkün temeline zarar veriyormuş...?”

“Sen ne diyorsun bre bahçıvan, hiç ağaç kesilir mi? Çek git, gözüm görmesin seni. Bana çabuk kâhyayı getir.” Kahya geldiğinde ağacın kesilmesine mühendislerin karar verdiğini öğrendi. Gerçekten ağacın kökleri köşkü tehlikeye sokacak duruma gelmiş olduğunu anlattı. O zaman Atatürk hiç düşünmeden , “Söyle onlara zavallı ağacın canına kıyacaklarına köşkü, daha öteye taşınsınlar. Buncacık akılları yok muymuş?” (Atatürk’ten Çocuklara Öyküler s. 93)

Yukarıda anlatılan olay, merhamet değerinin “insanı ve doğayı sevmek” temel eyleminin “Doğayı korumaya önem verir.” alt eylemini örneklendirmektedir. Atatürk, ağacın da bir canlı olduğunun farkında olarak, ona zarar verilmesine razı olmamış ve çözüm olarak, insanlar tarafından yapılmış olan köşkün yerinin değiştirilmesini önermiştir. Bu tutum, doğaya karşı duyduğu merhametin bir sonucudur. Atatürk’ün sadece insanlara değil, doğadaki her canlıya, özellikle de doğanın simgelerinden biri olan ağaca duyduğu merhameti ve sevgiyi göstermektedir.

- *Ho amca kazdığı yerde bir sürü altın buldu. Komşuları bunu öğrenince hemen köpeği alıp sırtına eğer vurdular. Karıkoca ikisi birden köpeğin sırtına binip “Bizi de altın çıkacak yere götür!” diye dürtüklediler hayvancıyı. Köpek yorgunluktan yere yığılınca da orayı kazdılar. Ama oradan yalnızca yılan, böcek gibi şeyler çıktı. Acımasız karıkoca Siro’yu döverek öldürdüler. Ve kazdıkları yere gömüp üstüne de bir söğüt dalı diktiler. Nano Teyze’yle Ho Amca olanları duyunca çok üzüldüler.* (Masal Okuyorum, s. 28)

Yukarıda anlatılan masal, merhamet değerinin “insanı ve doğayı sevmek” temel eyleminin “Doğadaki tüm canlıların yaşam haklarını savunur.” alt eylemini yansıtmaktadır. “doğadaki tüm canlıların yaşam haklarını savunmak”, her canlının yaşamaya hakkı olduğunu kabul etmeyi gerektirir. Bu masalda ise karı-koca, Siro’yu bir araç gibi görmüş, duygularını ve ihtiyaçlarını hiçe saymışlardır. Bu durum bize, insanların hırsları uğruna doğaya ve hayvanlara zarar verebildiğini, merhamet değerinin yoksunluğunun nelere sebep olabileceğini göstermektedir.

Yukarıda Özyalçiner’in eserlerinde merhamet değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner’in eserlerinde merhamet değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 12: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Merhamet Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D9.1: Vicdanlı olmak	D9.2:Şefkatli olmak	D9.3: İnsanı ve doğayı sevmek	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	-	-	s.9	1

Anadolu'dan Öyküler	s.19, s.25, s.52, s.83	s.21, s.88	-	6
Keloğlan ile Köse	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	s.46	s.48	-	2
Anıtların Öyküleri	s.133	s.89	-	2
Sabırtaşı Çatladı	s.14, s.52	s.16, s.30, s.39	s.1, s.70	7
Devlet Kuşu	s.14, s.16, s.64	s.44, s.45, s.46, s.67	s.19	8
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.40	s.20, s.48, s.52	-	4
Ölümsüzleşen Bahçe	s.39, s.70	-	-	2
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	s.20	-	-	1
Keloğlan Bir Gün	s.7, s.8, s.11, s.15, s.35, s.40, s.98	s.47	-	8
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	s.57, s.58	s.93	3
Masal Okuyorum	s.151	s.139	s.26, s.28, s.30, s.64	6
Ninemle Masal Okuyorum	s.59, s.197, s.199	s.59, s.70	s.175	6
Annemle Masal Okuyorum	s.65, s.98, s.140, s.150, s.153, s.174, s.183, s.206, s.216	s.33, s.49, s.50, s.121, s.162, s.193	s.5, s.6, s.70, s.173	19
Dedemle Masal Okuyorum	78,79,146	s.114	s.47	5
Garip Nasıl Okuyacak	-	s.37	s.25	2
Keloğlan'ın Çırağı	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	s.25	-	1
Muradına Eremeyen Dilber	-	s.21	-	1
Öylesi De Olur Böylesi De	s.30, s.46	-	-	2
Sihirli Oluk	-	s.39	-	1
Uyusun Uyansın	s.11	-	-	1
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	41	31	16	88

Tablo 12'ye göre, merhamet değeri en çok *Annemle Masal Okuyorum* adlı eserde toplam 19 kez işlenmiştir. Bunu *Devlet Kuşu* ve *Keloğlan Bir Gün* 8 kez ile, *Anadolu'dan Öyküler* 6 kez ile, *Sabırtaşı Çatladı*, *Masal Okuyorum*, *Ninemle Masal Okuyorum* ve *Dedemle Masal Okuyorum* eserleri 5 kez ile takip etmektedir. *Tarihten Öyküler* 4, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* 3, *Kırmızı Çini Kâse*, *Anıtların Öyküleri* ve *Öylesi De Olur Böylesi De* ise 2 kez merhamet değerine yer verilen eserlerdir. *Ölümsüzleşen Bahçe*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Garip Nasıl*

Okuyacak, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın ve Toparlık adlı eserlerde merhamet değerine yalnızca 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili, Keloğlan ile Köse, Altın Perçemli Oğlan, Keloğlan'ın Çıraklığı ve Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise merhamet değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde merhamet değerine toplam 88 kez yer verilmiştir.

Merhamet değerinin temel eylemleri incelendiğinde, en çok yer verilen eylem “D9.1. Vicdanlı olmak” olup 41 kez kullanılmıştır. Bunu “D9.2. Şefkatli olmak” 31 kez, “D9.3. İnsanı ve doğayı sevmek” ise 16 kez ile takip etmektedir.

4.1.10. Mütevazılık değeri

Adnan Özyalçın'ın eserlerinde yer alan mütevazılık değerinin örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

- *Sonunda İmparator dayanamadı. Bir sabah kucaklarında bir dolu plan ve resimle huzuruna çıkan mimarları yanından kovdu. İşlerine güvendiği, kendilerine de çok güvendiği mimarlarına çıkıştığı için bin pişman olmuştu. O gün gece geç saatlere kadar hep bunu düşündü. Mimarların hiçbir suçu yoktu. Kabahat kendinindi. Hayalinde tasarladığı tapınağı onlara anlatamıyordu demek. Bunları düşünce düşünce uykuya daldı.*(Anıtların Öyküleri, s. 23)

Yukarıda verilen paragraf mütevazılık değerinin “kendini tanımak” temel eyleminin “Düşünce ve davranışlarını değerlendirir.” ve “Hatalarının sonuçlarını değerlendirerek hatalarını düzeltme yollarını arar.” alt eylemlerini yansıtan bir örnek olarak karşımıza çıkar. Paragrafta İmparator, mimarları haksız yere azarladıktan sonra davranışlarını sorgular ve hatanın kendisinde olduğunu fark eder. Bu durum, mütevazılık değerinin “kendini tanımak” temel eylemini örnekler. İmparator, düşünce ve davranışlarını değerlendirerek içten bir özeleştiri yapar. Ayrıca, hatasının sonuçlarını fark edip pişmanlık duyarak düzeltme yollarını düşünmesi, onun hatalarını kabul eden ve telafi etmeye çalışan mütevazı bir tutum sergilediğini göstermektedir.

- *Toplantı sona ermişti. Dara'nın ordusunda görevli mühendislerden Sisamlı Mandrokles imparatorun yanına yaklaşarak önünde diz çöktü. “Ben Boğaz'ın iki kıyısını birbirine bağlarım,” dedi birdenbire. Bu mühendis, tartışmalar sırasında ağzını bile açmamış, hep susmuştu. Herkes olduğu yerde donup kaldı. Aralarında en*

çok şaşkınlığa uğrayanı Dara'ydı. Heyecanla, "Nasıl, nasıl?" diye bağırdı. Mandrokles, ayağa kalktı. Güvenli bir sesle, " Toplantı boyunca içimden hesaplayıp durdum," dedi. "Sizler tartışırken ben başka bir şey düşünüyordum. Dara, dayanamadı. "Düşündüğün ne, onu söyle!". "Oraya geliyorum efendim. Ben bir yüzer köprü düşündüm." Orada bulunanlar ilk defa duyuyorlardı yüzer köprü sözünü. Dara sordu: "Yüzer köprü mü? O da nesi?". "Yüzer köprü efendim. Gemileri yan yana getirerek yapacağım bu köprüyü. Böylece Asya ile Avrupa ilk kez birbirine bağlanacak. Ordunuz burnu kanamadan karşı kıyıya kolaylıkla ulaşacak.

Dara'nın asık yüzü birden güldü. "Öyleyse ne duruyorsun. Hemen işe başla!"
(Anıtların Öyküleri, s. 42)

İmparator Dara ile mühendis Mandrokles arasında geçen diyalog, mütevazılık değerinin "kendini tanımak" temel eyleminin "Yeni bilgi, fikir, tavsiye ve eleştirilere açık olur." ve "Gerektiğinde başkalarından yardım talep eder." alt eylemlerini yansıtmaktadır. Yüzer körü fikri, o dönemin insanları için son derece yenilikçidir ve katılımcıların hepsi ilk defa duyar. Özellikle imparator Dara'nın "Yüzer köprü mü? O da nesi?" şeklindeki tepkisi, onun bu fikre ne kadar yabancı olduğunu gösterir. Ancak, Dara yeni bir fikre açık davranır ve mühendisini yargılamadan, fikrini anlamaya çalışır. Sonuç olarak, farklı bir bakış açısına değer verir ve uygulanmasını ister. Bu durum, mütevazılık değerine sahip bireylerin sadece kendi bilgileriyle yetinmeyip, başkalarının sunduğu yeniliklere açık olmasının güzel bir örneğidir. Ayrıca İmparator Dara, ordusunu karşı kıyıya geçirme konusunda çözüm aramaktadır. Kendisi bir lider olsa da bu konuda uzmanlığı yoktur. Yani bir başkasının bilgisine ve uzmanlığına ihtiyaç duyar. Mandrokles'in teklifine açık oluşu, onun yardım kabul edebilen bir lider olduğunu gösterir. Gurur yapmadan, "Ben bilirim" demeden "Hemen işe başla!" demesi mütevazılık değerini benimsediğini göstermektedir.

- *Bu sırada, İran Şahı Tahmasb Han'a yapımının bir süre durdurulması, caminin yapımından vazgeçildiği biçiminde duyuruldu. Şah, oturduğu yerde, yapımın durmasını Kanuni'nin paralarının tükenmesine yordu. Hemen çok değerli mallarla değerli taşlardan oluşan bir sandık dolusu mücevher hazırlattı. Bunları bir elçinin eşliğinde İstanbul'a armağan olarak gönderdi. Padişaha bir de mektup yazdı. Mektubunda böbürlenerek şöyle diyordu şah: "Duyduk ki camiye tamamlamaya*

gücünüz yetmeyip vazgeçmişsiniz. Size dostluğumuza dayanarak bunca mal, para ve bunca mücevher gönderdik. Gönderdiğimiz mücevherleri satıp malları harcayarak caminin tamamlanmasına çalışın. Böylece bizim de hayratınızda katkımız olsun.”

Kanuni, mektuba da armağanlara da çok kızdı, Tahmasb'ın davranışını saygısızca bulmuştu. Gönderilen malları elçinin ayakları dibine döktürdü. Mimarbaşını çağırarak değerli taşlarla dolu mücevher sandığını ona verdi. Elçiye dönerek şunları söyledi: “Senin şahının ne böyle bir cami yaptıracak gücü ne de böyle bir camiye yapacak mimarı vardır. Ben her ikisine sahibim. Şahına söyle onun değerli taşları, benim camimim taşları yanında bir hiçtir.” (Anıtların Öyküleri, s. 141)

Yukarıda anlatılan olay, mütevazılık değerinin “gösteriş ve övünmekten kaçınmak” temel eyleminin “Sahip olduklarını üstünlük aracı olarak kullanmaz.” alt eylemi ile ilgilidir. İran Şahı Tahmasb'ın bu davranışı, mütevazılık değeri açısından ele alındığında oldukça sorunlu bir tutum olarak karşımıza çıkar. Tevazu, bir kişinin sahip olduğu değerleri, yetenekleri ya da başarıları başkalarına karşı abartmadan, aşırıya kaçmadan ve gururlanarak değil, alçakgönüllülükle kabul etmesidir. Şah Tahmasb'ın mektubunda ve davranışında ise tam tersine, gurur ve kibir ön plandadır. Tahmasb'ın, Kanuni'nin cami inşaatının tamamlanmamasıyla ilgili olarak yolladığı mücevherler ve mektup, ona sadece maddi bir yardımda bulunmak değil, aynı zamanda ona bir güç gösterisi yapmayı amaçlayan bir tutumdur. Dolayısıyla Şah Tahmasb'ın mütevazılık değerini benimsemediği görülmektedir. Mektupta, “Bunca mal, para ve mücevher gönderiyoruz, bunlarla camiye bitirmeye çalışın” şeklindeki ifadeler, Şah'ın Kanuni'yi küçümsemesi ve onun eksikliklerine bir tür tepki gösterme amacını taşımaktadır.

- *Çok geçmeden oyunlarını öğrettiği öğrencisi hem güreş sanatının inceliklerini öğrenmiş, hem de güçlü kuvvetli usta bir güreşçi olmuştu. Ona kimsenin gücü yetip karşı koyamıyordu. Hatta padişah bile bir gün:*

—Ustamın üstünlüğü yaşlı oluşuyla beni yetiştirmiş olmasındandır, dedi. Yoksa güçlü olmak bakımından ben ondan hiç de aşağı kalmam, güreş sanatının inceliklerini de onun kadar bilirim.

Bu yeniyetme güreşçinin, ustasına karşı böylesine meydan okuması padişahın hoşuna gitmedi. Karşısında güreşmelerini buyurdu.

Geniş bir alanda devlet büyükleriyle ülkenin ileri gelenleri toplandılar. Delikanlı kükremit bir fil gibi ortaya çıktı. Öyle güçlü görünüyordu ki, karşısına demirden bir dağ çıksa yerinden koparıp atardı. Ustası, delikanlının gücü bakımından kendisinden üstün olduğunu anlamıştı. Kendine sakladığı o tek oyunla buna yapıştı. Delikanlı bu oyunu bilmediğinden, bu oyuna karşı kendini nasıl savunacağını da bilmiyordu. Usta güreşçi iki eliyle yerden alıp başının üstüne kaldırdı ve boş bir çuval gibi yere bıraktı. Halk övgü dolu sözlerle usta güreşçiye alkışladı. Padişahın buyruğuyla güreşçiye kaftan giydirildi, armağanlar verildi. Delikanlıyı da:

—Kendini yetiştirenle boy ölçüşmeye kalktın, onu da başaramadın, diye azarlayıp kınadılar. (Dedemle Masal Okuyorum, s. 150)

Yukarıda alıntılanan bölüm, mütevazılık değerinin “gösteriş ve övünmekten kaçınmak” temel eyleminin “Kibir ile öz güven ayrımını yapar.” alt eylemini yansıtan bir örnektir. Öğrenci, gücünü ve bilgisini abartarak ustasına meydan okuması özgüvenini kibre dönüştürdüğünü göstermektedir. Oysa gerçek mütevazılık, sahip olunan yetenekleri bilmekle birlikte bununla övünmemek ve haddini bilmekten geçer. Usta güreşçi ise mütevazı davranıp bilgeliğiyle hareket ederek gerekli anda bilgisini ve tecrübesini ortaya koymaktadır. Delikanlı ustasına saygı göstermeyip onu küçümseyince, hem halk hem de padişah tarafından kınanmaktadır. Bu durum, öz güvenin kibre dönüşmesinin nasıl olumsuz sonuçlar doğurabileceğini de göstermektedir.

- *Çeşmedeki kıza seslendi. Birlikte top oynamaya çağırdı onu. Kıza kalsa çağrıya seve seve katılır, koşarak şehzadenin yanına giderdi. Ama o öksüz bir kızdı. Testilerini bir an önce doldurup eve götürmesi gerekiyordu. Biraz gecikirse üvey annesi iyice pataklardı onu. Şehzadeye tatlı sesiyle,*

—Çağrınız onurlandırdı beni sayın şehzadem, dedi. Ama sizin gibi boş vaktim yok benim. Onun için özür dilerim! Şehzade bu sözlere çok kızdı.

—Boş vaktim yok ne demek? Diye bağırdı. Yağı da balı da çeşmeden doldurup bedavaya karnınızı doyuruyorsunuz. Bu çeşmeyi yapmakla yoksulluğun da, mutsuzluğun da kökünü kuruttu babam. Tembellikten başka ne işiniz olabilir?

Kız sesini çıkarmadan başını önüne eğdi. Kızın sesini çıkarmaması şehzadeyi büsbütün sinirlendirmişti.

—Benimle top oynamak zorundasın, sana emrediyorum! Diye bağırdı.

Elindeki altın topu kızı nişanlayıp savurdu. Top kızın ayaklarına çarpınca zavalılcık yere yuvarlandı. Elindeki testiler de kırılıp çeşmeden doldurduğu yağ ile ballar yere saçıldı. Şehzade kızın bu durumuna kahkahalarla gülerken o, yerinden doğruldu. Üstünü başını silkerek temizledi. (Sabırtaş Çatladı, s. 37)

Yukarıda verilen metin, mütevazılık değerinin “insan ilişkilerinde yapıcı olmak” temel eyleminin “Bencil davranışlardan kaçınır.”, “Çevresindeki insanlara karşı duyarlı ve özgeci (diğerkâm) davranışlar gösterir.” ve “İnsanlara karşı sabır, nezaket ve anlayış gösterir.” alt eylemlerini eylemlerini yansıtmaktadır. Şehzade, yukarıda sayılan mütevazılık değerine ait eylemlerin tam tersini yaparak bu değer gerektirdiği davranışlarını sergileyememiştir. Kızın içinde bulunduğu zor durumu — üvey annesinden korktuğunu, testilerini doldurmak zorunda olduğunu— hiçe sayar. Bu, tamamen bencil bir tutumdur. Oysa mütevazı bir insan, kendi arzularını başkalarının ihtiyaçlarının önüne koymaz. Kızın içinde bulunduğu zor koşullar, şehzade tarafından görülmezden gelinir. Üstelik kızın yoksul olduğu, evde baskı gördüğü, zar zor görevlerini yerine getirdiği bilindiği hâlde, şehzade onun elindeki testileri kırarak acımasız ve duyarsız bir tavır sergiler. Bu, mütevazılığın diğergamlık yönüne tamamen terstir. Şehzade, kızın nazikçe ve saygıyla verdiği cevaba sinirlenerek bağırır ve onu zorla oyun oynamaya çağırır. Bu durum, ne sabır ne nezaket ne de anlayış içerir. Oysa mütevazılık değerini içselleştiren bir birey, başkalarının durumunu anlamaya çalışır, empati yapar ve kaba kuvvete başvurmaz.

• *Sonunda, aşçı yamaklığı yapan topal asker, komutana gelip suyu kendisinin bulabileceğini söyledi. Komutan, yattığı yerden doğrulup askere güldü.*

“Bunca babayığit, ayağına çabuk askerler bulamadı da, sen bu aksak ayağınla mı bulacaksın?” (Anadolu’dan Öyküler, s. 28)

Yukarıda verilen pasaj, mütevazılık değerinin “insan ilişkilerinde yapıcı olmak” temel eyleminin “Sosyal ilişkilerinde ön yargılı davranmaz.” alt eylemini örneklendirmektedir. Komutan, topal askerin önerisini hemen ciddiye almak yerine onun fiziksel engeline odaklanarak ön yargılı bir tutum sergiler: “Bunca babayığit, ayağına çabuk askerler bulamadı da, sen bu aksak ayağınla mı bulacaksın?” Bu ifade, topal askerin niyetini küçümseyici ve dışlayıcı bir yaklaşımdır. Oysa mütevazılık

değerinin “Sosyal ilişkilerinde ön yargılı davranmaz” eylemi, kişileri dış görünüşleri, fiziksel engelleri ya da geçmişleri üzerinden yargılamamayı ve herkese eşit fırsat tanımayı içerir. Komutan bu değeri ihmal etmiş ve askerin teklifini, potansiyelini görmeden reddetmiştir.

Yukarıda Özyalçınar’ın eserlerinde mütevazılık değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçınar’ın eserlerinde mütevazılık değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 13: Adnan Özyalçınar’ın Çocuklara Yönelik Eserlerinde Mütevazılık Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D10.1: Kendini tanımak	D10.2:Gösteriş ve övünmekten kaçınmak	D10.3: İnsan ilişkilerinde yapıcı olmak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlık	-	-	-	0
Anadolu’dan Öyküler	-	-	s.28, s.92	2
Keloğlan ile Köse	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	-	-	-	0
Anıtların Öyküleri	s.23, s.41	s.64, s.141	-	4
Sabırtaşı Çatladı	-	s.1	s.37	2
Devlet Kuşu	-	s.22	-	1
Altın Perçemli Oğlan	-	s.7	-	1
Tarihten Öyküler	-	s.14, s.20, s.64	s.54	4
Ölümsüzleşen Bahçe	-	-	s.46	1
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	-	-	s.43, s.104	2
Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler	-	s.86	s.42	2
Masal Okuyorum	s.119	s.75	s.18, s.32	4
Ninemle Masal Okuyorum	s.174	s.17, s.25, s.51, s.63, s.68, s.234	s.260	8
Annemle Masal Okuyorum	-	s.10, s.11, s.13, s.23, s.42, s.122, 182,183,198,215	s.6, s.40, s.95, s.96, s.98, s.207	16
Dedemle Masal Okuyorum	s.85	s.150, s.153, s.191	-	4
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	0
Keloğlan’ın Cıraklığı	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	s.29	s.17	2
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	0

Öylesi De Olur	-	-	-	0
Böylesi De				
Sihirli Oluk	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	s.31, s.38, s.42, s.47	-	4
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	5	34	18	57

Tablo 13'e göre mütevazılık değeri en çok *Annemle Masal Okuyorum* adlı eserde toplam 16 kez işlenmiştir. Bu eseri *Ninemle Masal Okuyorum* 8 kez ile takip etmektedir. *Anıtların Öyküleri, Tarihten Öyküler, Masal Okuyorum, Dedemle Masal Okuyorum ve Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerin her birinde 4 kez mütevazılık değerine yer verilmiştir. *Anadolu'dan Öyküler, Sabırtası Çatladı, Keloğlan Bir Gün, Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler ve Küçük Tencere* adlı eserlerde bu değer 2 kez işlenmiştir. *Devlet Kuşu ve Ölümsüzleşen Bahçe ve Altın Perçemli Oğlan* adlı eserlerde ise mütevazılık değerine yalnızca 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili, Toparlak, Keloğlan ile Köse, Kırmızı Çini Kâse, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, Garip Nasıl Okuyacak, Keloğlan'ın Çıraklığı, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk ve Uyusun Uyansın* adlı eserlerde ise mütevazılık değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde mütevazılık değerine toplam 57 kez yer verilmiştir.

Mütevazılık değerinin temel eylemleri incelendiğinde, en çok yer verilen eylem “D10.2. Gösteriş ve övünmekten kaçınmak” olup toplam 34 kez işlenmiştir. Bunu “D10.3. İnsan ilişkilerinde yapıcı olmak” 18 kez ile “D10.1. Kendini tanımak” ise 5 kez ile takip etmektedir.

4.1.11. Özgürlük değeri

Adnan Özyalçınar'ın incelenen kitaplarında özgürlük değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Bu kanlı günler sürerken, Doğu Anadolu'nun sınır kentlerinden Erzurum, en sakin dönemini yaşıyordu. Daha önceleri düşmanlar yurdumuza bu yönden de sayısız saldırılar düzenlemişlerdi. Ama Erzurum her seferinde düşmana direnmişti. 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı sırasında Rus orduları kenti çepeçevre kuşatmıştı. 19. Yüzyılın başından beri bu tür saldırılara karşı koyulabilsin diye ve kenti korumak amacıyla kent çevresine tabya adı verilen savunma yerleri yapılmıştı.*

Bunlardan biri de Abdülaziz döneminde yaptırılan Aziziye Tabyası'ydı. Rusların saldırısı şiddetlendikçe tabyalar bir bir ele geçiyordu. Bu durum karşısında kent halkı ordunun arkasından sopalar, kazmalar, küreklerle çarpışmaya katıldı. Düşmanı tabyalardan sürüp çıkardı. Aziziye Tabyası'nda verilen savaşta, kent halkından Nene Hatun adlı genç bir gelinin, iki küçük çocuğunu beşiğinde uyutup evde bırakarak çarpışmaya katılması, dillere destan olmuştur. (Tarihten Öyküler s. 43)

Yukarıda verilen paragraf, özgürlük değerinin “cesaretli ve girişimci olmak” temel eyleminin “Ülkenin bağımsızlığı için gerektiğinde fedakârlık yapar.” alt eylemini yansıtmaktadır. Verilen metinde, Erzurum halkının, özellikle de Nene Hatun'un gösterdiği kahramanlık, özgürlük değerinin somut bir örneğidir. Nene Hatun'un, iki küçük çocuğunu evde bırakıp cepheye koşması, ülkesinin bağımsızlığı ve özgürlüğü uğruna yaptığı büyük bir fedakârlıktır. Bu davranış, bireylerin özgürlüklerini korumak için gerektiğinde cesur ve girişimci bir şekilde harekete geçebileceğini ortaya koymaktadır.

- *Bir zamanlar bir yoksul aile varmış. Babanın gözlerine perde inip kör olmuş. Çocuk küçük. Kadın kocasına, “Hiç dert etme,” demiş, çocuk okula gitsin, sen eve gözkulak ol, ben de çamaşır yıkar, dikiş diker, evi geçindiririm.” (Ninemle Masal Okuyorum, s. 132)*

Bu paragrafta yer alan anne karakteri, ailesinin zor bir dönemden geçtiği bir süreçte büyük bir cesaret ve kararlılıkla harekete geçmiştir. Eşinin görme yetisini kaybetmesiyle birlikte ailenin geçim yükü onun omuzlarına binmiştir. Kadın, bu durumu kabullenip çaresiz kalmak yerine, günlük hayatta aldığı kararı uygulamada cesur davranarak, hem çocuğunu okula göndermeye devam etmiş hem de çalışarak evi geçindirmeye karar vermiştir. Bu tutumu, özgürlük değerinin “cesaretli ve girişimci olmak” temel eylemini yansıtır. Çünkü kadın, zor koşullarda dahi kendi kararlarını almış, bu kararları uygulamakta kararlı ve cesur davranmış, böylece hem ailesinin geleceğine sahip çıkmış hem de kendi özgürlüğünü ve iradesini ortaya koymuştur.

- *Kollukçular, Hezarfen'i evinden almaya sabaha karşı geldiler. Her zamanki gibi rahlesinin başındaydı. Çıra ışığında bir şeyler çizip hesaplar yapıyordu. Önce padişahın kendisiyle yeniden ilgilendiğini sandı. Kollukçular beni saraya götürmek için gelmiş olmalılar, diye düşündü. Ama kollukçular, ummadığı kadar kaba*

davranarak onu bir kenara attılar. Ardından da kitaplarını, defterlerini toplayarak ocağa atmaya, kollarına takıp uçtuğu, yapımına onca emek verdiği kartal kanatlarının tüylerini kaza yolar gibi yolarak bütün hesaplar, planlarla birlikte yakmaya başlayınca her şeyi anladı. İnsanlık adına yaptığı uçuşuyla padişahı korkutmuşlardı. Böylece gözden düşmüştü. İteklendiği köşeden odanın ortasına yürüdü tok bir sesle:

“Boşuna uğraşıyorsunuz,” dedi. “Yakarak hiçbir şeyi yok edemezsiniz. Çünkü insan beyninin içindeki düşünce yok edilemez.” (Anıtların Öyküleri, s. 75)

Yukarıda anlatılan olay, özgürlük değerinin “kararlı olmak” temel eyleminin “Duygu, düşünce, inanç ve izlenimlerini etki altında kalmadan ifade eder.” alt eylemi ile ilgilidir. Baskı ve zorbalığa rağmen Hezarfen, düşüncelerinden ve inancından vazgeçmez. Kitapları, defterleri, kanatları yakılırken bile tok bir sesle, yani güçlü ve sarsılmaz bir biçimde, “Boşuna uğraşıyorsunuz. Yakarak hiçbir şeyi yok edemezsiniz. Çünkü insan beyninin içindeki düşünce yok edilemez.” diyerek düşüncelerini açıkça dile getirir. Bu özgür bir birey olmanın somut bir göstergesidir. Hezarfen, baskı altında olsa bile düşüncelerini ifade etmekten geri durmaz. Dışsal müdahaleler onun inançlarını bastıramaz. Düşünce ve bilimin özgürlüğüne olan inancı, tüm engellere rağmen sarsılmamıştır. Bu da onun özgürlük değerini ne denli içselleştirdiğinin göstergesidir.

- *Kız, ne olduğunu bilmediğinden saraydan içeri korka korka girdi. Sarayın tavanı yaldızlı büyük taht salonuna alınca işi anladı. İçeride başvezirle, vezirler toplanmıştı. Eski nişanlısı da onların önünde ellerini göbeğinin üstünde bağlamış, karşılarında saygıyla dikiliyordu. Padişahı göremedi, taht boştu. Belli ki eski nişanlısı onu şikâyet gelmişti. Kendisiyle zenginliğine güvenerek zorla evlenmek istiyordu. Kız, içeri girer girmez delikanlı salondakilere:*

—Bu kız benim nişanlımdır, diye gösterdi. Ya beni kabul etsin, ya da kafasını kestirin.

Kız, bu sözler üstüne vezirlere döndü:

—Paşalar, dedi. Ben bu delikanlıyı istemiyorum. Benim kendi kocam vardır. Ona Karanlıkgece derler. Yaşlıdır, yoksuldur ama her akşam hem ekmeğimi hem de ışığı düşünür. Ben onun eşiyim. İsterseniz kellemi hemen kesin ama bu delikanlıyı istemem. (Yoksul Kızın Kismeti, s. 39)

Yukarıdaki bölüm, özgürlük değerinin “kararlı olmak” temel eyleminin “Hak ve özgürlüklerini kullanma ve koruma konusunda taviz vermez.”, “Gerektiğinde hayır diyebilme becerisi sergiler.” ve “Duygu, düşünce, inanç ve izlenimlerini etki altında kalmadan ifade eder.” alt eylemlerini yansıtan güçlü bir örnek olarak karşımıza çıkar. Kız, eski nişanlısının gücüne, padişahın otoritesine ve vezirlerin önünde yargılanma riskine rağmen, kendi evliliğini ve seçme hakkını korumak için bir duruş sergiler. Zenginliğe, tehditlere ve baskıya boyun eğmez. Bu, onun temel haklarından olan kendi eşini seçme özgürlüğünü ne pahasına olursa olsun savunduğunu gösterir. “İsterseniz kellemi hemen kesin ama bu delikanlıyı istemem.” sözü, özgürlük değerini ne denli benimsediğini gösterir. Delikanlının tehdit dolu sözlerine karşı kız, açık ve net bir “hayır” cevabını verir. Bu, zor durumlarda dahi bireyin kendi sınırlarını çizmesi ve başkasının isteklerini reddedebilmesi açısından özgürlük değerini yansıtmaktadır. Kız, saray gibi baskı unsurlarının yoğun olduğu bir ortamda bile duygularını, düşüncelerini ve değerlerini korkmadan dile getirir. “Benim kendi kocam vardır. Ona Karanlıkgece derler” ifadesiyle eşine olan bağlılığını özgürce ortaya koyar.

- *Çeşmedeki kıza seslendi. Birlikte top oynamaya çağırdı onu. Kıza kalsa çağrıya seve seve katılır, koşarak şehzadenin yanına giderdi. Ama o öksüz bir kızdı. Testilerini bir an önce doldurup eve götürmesi gerekiyordu. Biraz gecikirse üvey annesi iyice pataklardı onu. Şehzadeye tatlı sesiyle,*

—*Çağrınız onurlandırdı beni sayın şehzadem, dedi. Ama sizin gibi boş vaktim yok benim. Onun için özür dilerim! Şehzade bu sözlerle çok kızdı.*

—*Boş vaktim yok ne demek? Diye bağırdı. Yağı da balı da çeşmeden doldurup bedavaya karnınızı doyuruyorsunuz. Bu çeşmeyi yapmakla yoksulluğun da, mutsuzluğun da kökünü kuruttu babam. Tembellikten başka ne işiniz olabilir?*

Kız sesini çıkarmadan başını önüne eğdi. Kızın sesini çıkarmaması şehzadeyi büsbütün sinirlendirmişti.

—*Benimle top oynamak zorundasın, sana emrediyorum! Diye bağırdı.*

Elindeki altın topu kıza nişanlayıp savurdu. Top kızın ayaklarına çarpınca zavalıcık yere yuvarlandı. Elindeki testiler de kırılıp çeşmeden doldurduğu yağ ile ballar yere saçıldı. Şehzade kızın bu durumuna kahkahalarla gülerken o, yerinden doğruldu. Üstünü başını silkerek temizledi. (Sabırtaşı Çatladı, s. 37)

Yukarıda verilen metin, özgürlük değerinin “kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek” temel eyleminin “Özgürlüklerini kullanırken diğer insanların özgürlük alanlarını ihlal etmez.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metinde şehzade, kendi canı top oynamak istediği için kıza zorla bunu yaptırmaya çalışmaktadır. Kızın özgür iradesini, zamanını ve yaşam koşullarını hiçe saymaktadır. Hatta fiziksel olarak zarar vermekten çekinmemektedir. Bu, açıkça bir özgürlük ihlalidir. Kendi özgürlüğünü (istediğiyle oyun oynama) kullanırken, karşısındaki kişinin özgürlük alanını (seçme hakkını, beden bütünlüğünü, zamanını) ihlal etmektedir. Tüm bu sebeplerden dolayı yukarıdaki paragrafta yaşanan durum, şehzadenin özgürlük değerini içselleştiremediğini göstermektedir.

- *Ağa, kendi yoksullaştırdığı halkı her işinde dilediği gibi çalıştırdı. Tarlaya ırgat, konağına uşak, dükkanlarına da çırak alırdı onları. Boğaz tokluğuna çalıştırdığı bu adamları akla gelmedik her işe koşar, gece demez, gündüz demez köle gibi kullanırdı. İşleri arttırırken yiyeceği, içeceği kısmak âdetiydi. Onun için bir lokma ekmeği, bir yudum suyu tepmeyi göze alıp ağanın yanından kaçanlar kurtulur, her şeye boyun eğip kalanlarsa bir deri bir kemik kalıncaya kadar erir, tarlada, tapanda can verir giderlerdi. (Keloğlan’ın Çıraklığı, s. 7)*

Yukarıda alıntılanan paragraf, özgürlük değerinin “kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek” alt boyutunun “Özgürlüklerini kullanırken diğer insanların özgürlük alanlarını ihlal etmez.” eylemi ile ilgilidir. Çünkü metinde anlatılan ağa, kendi özgürlüğünü sınırsız kullanarak başkalarının özgürlük alanlarını tamamen ihlal etmektedir. Halkı zorla, kötü koşullarda ve boğaz tokluğuna çalıştırmak; onların bireysel hak ve özgürlüklerini yok saymak demektir. Ağanın özgürlüklerini kullanırken başkalarının haklarını yok sayması özgürlük değerine sahip olmadığını göstermektedir.

Yukarıda Özyalçiner’in eserlerinde özgürlük değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner’in eserlerinde özgürlük değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 14: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Özgürlük Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D11.1: Cesaretli ve girişimci olmak	D11.2: Kararlı olmak	D11.3: Kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	s.79	-	1
Keloğlan ile Köse	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	-	-	s.15, s.16	2
Anıtların Öyküleri	-	s.75	s.23, s.38	3
Sabırtası Çatladı	-	s.18	s.26, s.37	3
Devlet Kuşu	-	s.33	s.24	2
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.43, s.61	-	s.26	3
Ölümsüzleşen Bahçe	-	s.22	s.33	2
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	-	s.44, s.47	-	2
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.77	s.14, s.28	-	3
Masal Okuyorum	-	s.11	s.119	2
Ninemle Masal Okuyorum	s.132	-	-	1
Annemle Masal Okuyorum	-	s.19	-	1
Dedemle Masal Okuyorum	-	s.125	-	1
Garip Nasıl Okuyacak	-	s.33	-	1
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	s.7	s.7	2
Küçük Tencere	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	s.39	-	1
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	4	15	11	30

Tablo 14'e göre özgürlük değeri en çok *Anıtların Öyküleri*, *Sabırtası Çatladı*, *Tarihten Öyküler* ve *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* adlı eserlerde toplam 3 kez işlenmiştir. Bu eserleri *Kırmızı Çini Kâse*, *Devlet Kuşu*, *Ölümsüzleşen Bahçe*, *Keloğlan Bir Gün*, *Masal Okuyorum* ve *Keloğlan'ın Çıraklığı* adlı eserler 2 kez ile takip etmektedir. *Anadolu'dan Öyküler*, *Ninemle Masal Okuyorum*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde özgürlük değerine yalnızca 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Keloğlan ile Köse*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz ve Küçük Karınca*,

Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk ve Uyusun Uyansın adlı eserlerde ise özgürlük değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde özgürlük değerine toplam 30 kez yer verilmiştir.

Özgürlük değerinin temel eylemlerine incelendiğinde, en çok yer verilen eylem “D11.2. Kararlı olmak” olup toplam 15 kez işlenmiştir. Bunu “D11.3. Kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek” 11 kez ile “D11.1. Cesaretli ve girişimci olmak” ise 4 kez ile takip etmektedir.

4.1.12. Sabır değeri

Sabır, Adnan Özyalçınar’ın eserlerinde ele aldığı ve işlediği önemli bir değerdir. Bu konuyla ilgili çeşitli örnek bölümler aşağıda sunulmuştur:

- *Keloğlan, yürümesini kesmeden karşılık verdi: “Köse’den on beş akçe alacağım var. Onu almaya gidiyorum.” Köylüler güldüler: “Bir akçesini bile koklatmaz o sana. Keloğlan sen şimdiden avucunu yala. Ama bizi yanına alırsan iş değişir.*

Keloğlan, “Sağ olun; var olun arkadaşlar,” dedi. “Ama Köse’yle benim aramdaki pazarlık bu. Ben başa çıkarım onunla. Hakkım olan parayı da alırım. Siz hiç meraklanmayın.” (Keloğlan ile Köse, s. 20)

Yukarıda alıntılanan bölüm, sabır değerinin, “olumlu bakış açısına sahip olmak” temel eyleminin “Kendisini zorlukların üstesinden gelebilecek yeterlilikte görür.” alt eylemini yansıtmaktadır. Keloğlan, Köse’den parasını almanın zor olduğunu bildiği halde, kendi başına bu işi başarabileceğine inanmakta ve arkadaşlarının yardım teklifini kibarca reddetmektedir. Bu da onun kendisini yeterli ve güçlü hissettiğini, zorlukların üstesinden gelebileceğine inandığını göstermektedir. Dolayısıyla bu paragraf, sabır değerinin olumlu bakış açısına sahip olma boyutunu yansıtmaktadır.

- *Yolu, altında Ceyhan ırmağının aktığı dokuz gözlü eski bir taş köprüden geçiyordu. Köprüünün ortasına gelince dayanamadı, defteri açıp ölümsüzlük otunun incecik yapraklarına bir daha bakmak, ilacın nasıl yapıldığına yeniden göz gezdirmek istedi. İşte ne olduysa o sırada oldu. Birdenbire şiddetli bir rüzgâr çıktı. Toz toprak birbirine karıştı. Ne olduğunu anlamaya kalmadan Lokman Hekimin elindeki*

ölümsüzlük ilacının yazılı olduğu defterle ölümsüzlük otunun incecik yaprakçıkları, biri elinden almış gibi, ırmağa uçtu. Bir anda Ceyhan'ın hızla akan sularına karışıp gitti. Rüzgâr da o anda, bıçakla kesilmiş gibi, durdu. Lokman Hekim, merakı ve aceleciliği yüzünden ölüme çare bulamadı. (Anıtların Öyküleri, s. 73)

Yukarıdaki paragraf, sabır değerinin “düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak” temel eyleminin “Hedeflerine ulaşmak için dürtülerini kontrol eder.” alt eylemi ile ilgilidir. Lokman Hekim, köprünün ortasında defteri hemen açmak istemiş, yani duygularını ve merakını kontrol edememiş, bu yüzden hedefe ulaşma fırsatını kaçırmıştır. Çünkü Lokman Hekim, hedefi olan “ölüme çare bulma” amacına ulaşmak için sabır değerine uygun hareket edemeyip dürtülerine yenilmiş ve bilgileri kaybetmiştir. Bu da, sabır değerinin sadece beklemek değil, aynı zamanda kendini tutabilmek anlamına geldiğini göstermektedir.

- *Gece olunca kızın odasına gitti. Perdenin arkasına gizlendi. Kız, gece yarısına doğru mutfaktaki işini bitirip geldi. Yatağının üstüne oturdu. Koynundan hançerle taşı çıkardı. Önüne koydu. Gözlerini taşa dikti. Başından geçen her şeyi, ağlaya ağlaya anlatmaya başladı. Kuşun nasıl gelip olacakları haber verdiğini, kartalın onu nasıl annesinin yanından kapıp Kaf dağının ardındaki saraya götürdüğünü, ölüyü orda nasıl hiç uyumadan kırk gün kırk gece beklediğini, kırkinci gecenin sonunda nasıl uyuyakaldığını, cariyenin oyununa nasıl kurban gittiğini, hepsini, her şeyi bir bir anlatıyordu. Kız bunları anlattıkça fındık büyüklüğündeki sabır taşı şişmeye başladı. Süt gibi ak olan rengi de gittikçe kararıyordu. Sonunda kömür gibi kapkara kesildi taş, elma kadar da büyüdü. Kız,*

—Şehzademi ben bekledim. Ama şehzadem bunu bilmedi. Cariye kız ile evlendi, deyince şişip şişip elma kadar büyümüş olan sabır taşı orta yerinden çatladı. Kız,

—Gördün mü, dedi taşa. Sen taşken anlattıklarına dayanamadın. Orta yerinden çatladın. Söyle öyleyse ben insanken nasıl dayanırım buna.

Bunu der demez, hançeri kınından çıkardı. Sapından sıkıca kavrayıp göğsüne saplamak için kolunu kaldırdı. O zaman, genç padişah perdenin arkasından fırladı. Kızın kolunu tutup hançeri elinden aldı. (Sabırtaşı Çatladı, s. 16)

Yukarıda anlatılan olay, sabır değerinin “düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak” temel eyleminin “Olumsuz durumlar karşısında metanetli davranır.”

alt eylemini doğrudan yansıtmaktadır. Yukarıdaki metinde kızın başından geçen olumsuz hadiseler sabır taşı üzerinden anlatılmaktadır. Kızın yaşadığı birçok olumsuz olay dayanacak gücünün kalmamasına sebep olmaktadır. Bu noktada kız hayatına son vermek için hançerini kullanma noktasına gelmektedir. Kızın sabrının tükenmesi onu hayatına son verme noktasına getirmiştir. Bu durum, bize sabır değerinin yaşanılan olumsuz olaylar karşısında bizi ayakta tutan önemli bir güç olduğunu göstermektedir.

- *Caminin yeri hazırdu. Plan tamamlanınca padişaha sunuldu. Padişah seçilen yeri de planı da çok beğendi. Mimarbaşına artık hiç vakit geçirmemesini söyledi. Sinan önce baş eğerek buyruğu yerine getireceğini belirtti. Sonra aksakallı başını kaldırarak, “ Sultanım,” dedi. Üzülerek şunu belirtmek isterim. Sizden yine bir süre izin istemek zorundayım.”*

Bu kaçınıcı izin böyle mimarbaşı? Bu kez derdin ne ola? “ Caminin taşları Sultanım. Taş ocaklarını gezip gerekli olan taşı ve öteki gereçleri seçmeliyim.”

“Pekâlâ, bildiğin gibi yap. Yalnız çok uzamasın.

Mimar Sinan, her şeyi önceden hesaplamıştı. Hesapladığı gibi de yaptı. Temelden başlayarak camiye koyacağı her taşı bir bir seçti. Temel için birçok taş ocağından sağlam taşlar getirildi. Ortadaki büyük, geniş ve yüksek kubbeye destek olacak dört büyük sütun gerekiyordu. Mimar Sinan, bunlardan ikisini İstanbul’da arayıp buldu. Biri Fatih’te Kıztaşı adı verilen Bizanslılardan kalma bir dikilitaşı. Sütun oradan söktürüldü. İri mandallarla yapım yerine çektirildi. İkincisi, yine Bizanslılardan kalma Topkapı Sarayı dolaylarında bulunan bir başka dev sütundu. O da oradan kaldırılıp yapım yerine çektirildi. (Anıtların Öyküleri, s. 139)

Yukarıdaki diyalog, sabır değerinin “istikrarlı olmak” temel eyleminin “Sabrın bilinçli ve etkin bir bekleyiş süreci olduğunu fark eder.” ve “ Görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kararlı davranır.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. Tahta geçen padişah vakit kaybetmeden kendi adına görkemli bir cami yapılmasını istese de Mimar Sinan işi ağırdan alır. Çünkü görkemli ve önemli bir eser ortaya koymak için her adımın plan dâhilinde titizlikle acele edilmeden yapılması gerektiğinin farkındadır. Ayrıca Mimar Sinan’ın yavaş ilerlemesinin sebebi bilinçli bir tercihtir. Çünkü bu bekleyiş etkin bir bekleyiştir. Cami yapımında kullanılacak taşların özenle seçilmiş olması gerekir. Özenle seçilmiş bu taşlar bekleme süresinde farklı

yerlerden yapım yerine taşınmaktadır. Ayrıca Mimar Sinan sadece bir görev olduğu için değil, estetik uzun ömürlü bir eser ortaya koymak istemektedir. Bunun için de taş ocaklarını tek tek gezip uygun taşları seçmektedir. Büyük sütunları bulmak için İstanbul’da araştırma yapması, hatta Bizans döneminden kalma dev sütunları temin etmesi de onun zorluklara rağmen vazgeçmeden, görevini en iyi şekilde yerine getirmesi, sabır değerinin “Görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kararlı davranır.” eylemini yansıtmaktadır.

- *Caminin yapımı beş yıl sürdü. Selim Dede, beş uzun yıl sabırla bekledi. Caminin yapılışını gün gün izledi. Önceleri bastonuna dayanarak her gün yokuşu tırmanıyor, yapım yerinde işçilerin çalışmasını gözliüyordu. Temelin atılışını, harcın karılışını, taşların yontuluşunu, duvarların yükselişini, kolonların bağlanışını bir bir gördü. Bahçesinin nereye kurulacağını, nasıl ölümsüzleştirileceğinin merakı içinde bekledi, işçilerin arı gibi çalışmaları coşturuyordu Selim Dede’nin yüreğini. Bahçeyi vermekte bunca yıl gecikmeseydim keşke, diyordu içinden. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 7)*

Yukarıda alıntılanan paragraf, sabır değerinin “istikrarlı olmak” temel eyleminin “Olaylar ve durumlar karşısında motivasyonunu sürdürür.” alt eylemi ile ilgilidir. Parçada Selim Dede, caminin yapımı için beş yıl boyunca sabırla beklemekte ve bu süreç boyunca motivasyonunu kaybetmeden, her gün inşaat alanına gitmektedir. Bastonuna dayanarak zorluklara rağmen yokuşu tırmanması, fiziksel engellere karşın motivasyonunu sürdürdüğünü gösterir. Uzun bir süreç gerektiren cami yapımı süresince heyecanını kaybetmeden beklemesi, sabır değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

Yukarıda Özyalçın’ın eserlerinde sabır değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçın’ın eserlerinde sabır değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 15: Adnan Özyalçın’ın Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sabır Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D12.1: Olumlu bakış açısına sahip olmak	D12.2: Düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak	D12.3: İstikrarlı olmak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	s.23	1
Toparlak	-	-	-	0

Anadolu'dan Öyküler	s.89	-	-	1
Keloğlan ile Köse	s.20	-	-	1
Kırmızı Çini Kâse	-	-	-	0
Anıtların Öyküleri	s.75	-	s.61, s.111 s.139, s.140	5
Sabırtaşı Çatladı	-	s.15	s.3, s.4, s.8, s.9, s.12, s.15	7
Devlet Kuşu	-	s.29, s.31, s.32, s.35	s.76	5
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	-	-	s.26	1
Ölümsüzleşen Bahçe	-	s.25, s.43	s.6, s.48	4
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	s.81	s.14, s.84	-	3
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	-	-	0
Masal Okuyorum	-	-	-	0
Ninemle Masal Okuyorum	-	s.171, s.188, s.203, s.229	-	4
Annemle Masal Okuyorum	-	3	-	1
Dedemle Masal Okuyorum	s.137	s.138, s.156, s.187	s.219	5
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	0
Keloğlan'ın Çırağı	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	5	17	16	38

Tablo 15'e göre, sabır değeri en çok *Sabırtaşı Çatladı* adlı eserde toplam 7 kez işlenmiştir. Bu eseri *Devlet Kuşu* ve *Dedemle Masal Okuyorum* adlı eserler 5 kez ile takip etmektedir. *Anıtların Öyküleri* adlı eserde sabır değeri 5 kez, *Ölümsüzleşen Bahçe* ve *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde ise 4 kez işlenmiştir. *Keloğlan Bir Gün* adlı eserde sabır değerine 3 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Tarihten Öyküler*, *Annemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde sabır değerine 1 kez yer verilmiştir. *Toparlak*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Altın*

Perçemli Oğlan, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler, Masal Okuyorum, Garip Nasıl Okuyacak, Keloğlan'ın Çıraklığı, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın ve Yoksul Kızın Kısmeti adlı eserlerde ise sabır değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde sabır değerine toplam 38 kez yer verilmiştir.

Sabır değerinin temel eylemleri incelendiğinde, en çok yer verilen eylem “D12.2. Düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak” olup toplam 17 kez işlenmiştir. Bunu “D12.3. İstikrarlı olmak” 16 kez ile “D12.1. Olumlu bakış açısına sahip olmak” ise 5 kez ile takip etmektedir.

4.1.13. Sağlıklı yaşam değeri

Adnan Özyalçın'ın eserlerinde sağlıklı yaşam değerine yer verilen örnekler aşağıda sunulmuştur:

- *Hoca toplamış onları, anlatmış birer birer:*

—Şu tarlalara buğday ekseniz?

Hemen atılmış biri:

—Buğday bitmez buralarda, ancak arpa verimlidir.

Hoca kestirip atmış:

—O zaman arpa ekin. Satar buğday alırsınız. Sonra bahçelere biraz domates biber dikin. Şu çocuklar yesin de benzine kan gelsin.

“Tohum gerek, fide gerek,” diye homurdanmalar başlamadan, Hoca atmış elini heybesine, dağıtmış her eve birkaç fide. Sonra sıvamış kolları, takip peşine çocukları ev ev dolaşmış. Her bahçeye birkaç ocak açıp dikmiş, domates, biber, soğan, maydanoz, nane... (Ninemle Masal Okuyorum, s. 161)

Yukarıda verilen metin, sağlıklı yaşam değerinin “yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmek” temel eyleminin “Sağlıklı besinleri tercih eder.” alt eylemini örneklendirmektedir. Metinde, Nasreddin Hoca, sağlıklı besinler konusunda köylülere bilinçlendirip yönlendiren bir karakter olarak çıkar karşımıza. Domates, biber, soğan, maydanoz, nane gibi taze sebzelerin yetiştirilmesini önerir ve bizzat bu süreci kendisi

yönetir. Hoca'nın çocukları da işin içine katması, onların da sağlıklı gıdalarla tanışmasını ve bu bilinci küçük yaşta kazanmasını amaçlar. “Çocuklar yesin de benzine kan gelsin” ifadesi ise çocukların sağlıklı beslenmesinin onların gelişimi ve enerjisi için ne kadar önemli olduğunu vurgular. Sonuç olarak Nasreddin Hoca'nın sağlıklı besinlerin tüketilmesini noktasında hem toplumu bilinçlendirmesi hem de çocukları da erken yaştan itibaren bu besinler konusunda bilinçlendirmesi sağlıklı yaşam değerini güçlü bir şekilde benimsediğini göstermektedir.

- *İşte bu yörede, bir zamanlar, yaşlı bir hekim yaşıyordu. Kendi halinde yoksul bir adamdı. Hastalarından para almaz, Çukurova'nın türlü çiçekleriyle otlarından derlediği ilaçları da bedavaya dağıtırdı. Herkesin sağlıklı olmasını, mutlu yaşamasını istiyordu. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 27)*

Yukarıdaki paragraf, sağlıklı yaşam değerinin “insan sağlığını önemsemek” temel eyleminin “Hastalıkların yayılmasını önlemek için gerekli önlemleri alır.” alt eylemi ile ilgilidir. Yaşlı hekimin, hastalıklara karşı geliştirdiği doğal ilaçları bedelsiz olarak dağıtması, onun sadece bireysel değil, toplumsal sağlığı da önemsettiğini gösterir. Maddi çıkar gözetmeksizin hareket etmesi, tedavi edici hizmetleri herkesin erişimine açması ve bu sayede hastalıkların yayılmasını engellemeye çalışması, onun sağlıklı yaşam değerini içselleştirdiğini ve bu doğrultuda bilinçli bir şekilde önlem aldığını ortaya koyar. Özellikle Çukurova'nın doğal kaynaklarından faydalanarak tedavi yöntemleri geliştirmesi, halkın sağlığını koruma yönündeki özverili yaklaşımını pekiştirir. Bu nedenle, yaşlı hekimin tutum ve davranışları, “hastalıkların yayılmasını önlemek için gerekli önlemleri almak” eyleminin somut bir örneğidir.

- *Silahlı askerlerin evini basıp kitaplığına kadar girerek onu sürükleye sürükleye hamama götürmelerinin nedeni de anlamadı. Yolda, “Etmeyin, eylemeyin, ben daha dün yıkandım. Yeniden yıkanmak istemiyorum diye sızlandı.*

Komutan,

“Yıkanmam ne demek, sen padişahımızın buyruğuna karşı mı geliyorsun?” diye bağırarak Lokman Hekim'i tartakladı.

Lokman Hekim, yumuşak bir sesle,

“Ben hekimim komutan,” dedi. “Siz yanlış yapıyorsunuz. Yıkanmanın azı karar, çoğu zarardır. İnsan üşütür müşütür hasta olur sonra...” (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 37)

Yukardaki metin, sağlıklı yaşam değerinin “insan sağlığını önemsemek” alt boyutunun “Hastalıklardan korunma yollarını bilir.” eylemini yansıtmaktadır. Lokman Hekim aşırı yıkanmanın sağlık sorunlarına yol açabileceğini ifade eder. Bu bağlamda, sağlıklı yaşamın temel ilkelerinden biri olan dengeyi vurgular. Hijyenin önemi inkar edilemez, ancak her şeyde olduğu gibi sağlıklı bir yaşam için de ölçülü olmanın gerektiği vurgular. Bu yönüyle Lokman Hekim sağlıklı yaşam değerini içselleştirmekle beraber çevresine de bu konuda tavsiyelerde bulunur.

- *Bir gün, ilaç yapmak için ot toplamaya çıktı. Kırdaki bir küme katırtırnağının kokusu onu kendine çekti. Katırtırnaklarının bulunduğu yere gidince esintiyle hafifçe sallanan altın sarısına kesmiş bu güzel çalılık arı vızıltısı gibi bir sesle, “Ey insanoğlu,” dedi, “beni koparıp ilacına katarsan böbrek sancısına iyi gelirim, bilmiş ol!”*

Böyle böyle bütün yaban çiçekleriyle dağ otları ne işe yaradıklarını, hangi hastalığa iyi geldiklerini Lokman Hekime anlatmaya başladılar. Onları yalnız o duyabiliyor, onlarla yalnız o konuşabiliyordu. Bu da Şahmeran’ın ona içirttiği kendi etinin ikinci suyunun marifetiydi. Lokman Hekim, dağ bayır dolaşarak bütün otlarla çiçeklerin sırlarını öğrendi. Onlardan yaptığı ilaçlarla bütün hastalarını iyileştirdi. Ünü dört bir yana yayıldı. (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 40)

Yukarıda verilen metin, sağlıklı yaşam değerinin “insan sağlığını önemsemek” temel eyleminin “Hastalıklardan korunma yollarını bilir.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metinde Lokman Hekim’in, doğadaki bitkilerin hangi hastalıklara iyi geldiğini öğrenmesi anlatılmaktadır. Lokman Hekim’in otlardan ilaç yapabilme yeteneği onun hastalıkları iyileştirmesinin yanında, hastalıklardan korunmayı da bilmesini de göstermektedir. Bu bağlamda, Lokman Hekim’in çiçekler ve otlarla kurduğu bu iletişim, onun doğal yollarla sağlığını korumaya ve başkalarının sağlığını gözetmeye çalıştığını gösterir. Lokman Hekim’in doğayı bir eczane gibi görmesi, sağlıklı yaşamın temel unsurlarından biri olan hastalıklardan korunma yollarını bilmesi ve bu bilgiyi yaşama geçirmesi sağlıklı yaşam değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

- Evliya Çelebi, Bursa'nın sularını anlatırken sonunda: “Bursa sudan ibarettir” demeden edemez. Çelebi bu suları ve iyiliklerini şöyle anlatıyor:

“Yeraltında su kükürt madenine uğrarsa ateşte kaynar gibi kaynar. Bunlar soğuk su karıştırılarak ılıştırılır. Ne kadar çok içilip yıkanılırsa o kadar iyidir. Eski hekimler yetmiş türlü özelliğini yazmışlardır. Bursa’da yüzlerce ılıca vardır. Eski Kaplıca’yı Hüdavendigâr yaptırmıştır. Hafakana (bunalım) yürek oynamasına çok iyidir. Bursa kaplıcalarının en yararlasıdır. Çekirge Sultan Kaplıcasının suyu uyuz, cüzzam hastalıklarına iyi gelir. Kükürtlü kaplıcanın suyu acı ve kükürtlüdür. Uyuz, kızıl uyuz hastalığı olanlar yıkanırca iyileşir.” (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 19)

Yukarıda verilen paragraf, sağlıklı yaşam değerinin “insan sağlığını önemsemek” temel eyleminin “Hastalıklardan korunma yollarını bilir.” alt eylemi ile ilgilidir. Evliya Çelebi, Bursa kaplıcalarının şifalı özelliklerini anlatırken bu suların hangi hastalıklara iyi geldiğini, nasıl kullanılması gerektiğini ve geçmişte hekimlerin bu sulardan nasıl yararlandığını detaylı biçimde aktarmaktadır. Örneğin: “Ne kadar çok içilip yıkanılırsa o kadar iyidir.” ifadesi, suyun hem içilerek hem de banyo yoluyla kullanıldığını ve düzenli kullanımın sağlık üzerindeki olumlu etkilerini vurgular. “Eski hekimler yetmiş türlü özelliğini yazmışlardır.” cümlesi, geleneksel tıpta bu kaplıca sularının ne kadar değerli görüldüğünü ve hastalıklardan korunmada bilgi birikiminin önemli olduğunu gösterir. Uyuz, cüzzam gibi bulaşıcı ve deri hastalıklarına karşı kullanıldığına dair bilgiler, kaplıcaların koruyucu ve tedavi edici yönünü ortaya koyar. Bu bağlamda Çelebi’nin anlattıkları bireylerin hastalıklardan korunmak için doğal kaynakları nasıl kullanabileceğini gösteren tarihsel bir örnektir.

Yukarıda Özyalçın’ın eserlerinde sağlıklı yaşam değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçın’ın eserlerinde sağlıklı yaşam değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 16: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sağlıklı Yaşam Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D13.1: Yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmek	D13.2: Sosyal ve sportif etkinliklere katılmak	D13.3: Bağımlılıktan kaçınmak ve bağımlılıkla mücadele etmek	D13.4: İnsan sağlığını önemsemek	Geçiş sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	s.35	-	-	s.34, s.35, s.69 s.85, s.88	6
Keloğlan ile Köse	-	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	-	-	-	-	0
Anıtların Öyküleri	-	-	-	-	0
Sabırtası Çatladı	-	-	-	-	0
Devlet Kuşu	-	-	-	s.75	1
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	-	-	-	s.7	1
Ölümsüzleşen Bahçe	s.20	-	s.36	s.11, s.19, s.20, s.25, s.27, s.33, s.40, s.41, s.72, s.73	12
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	s.39	-	s.55	-	2
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	-	-	s.48	1
Masal Okuyorum	-	-	-	-	0
Ninemle Masal Okuyorum	s.161	-	-	s.198	2
Annemle Masal Okuyorum	-	-	-	s.201	1
Dedemle Masal Okuyorum	-	-	-	-	0
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	s.34	1
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	-	0

Sihirli Oluk	-	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	4	0	2	21	27

Tablo 16'ya göre, sağlıklı yaşam değeri en çok *Ölümsüzleşen Bahçe* adlı eserde toplam 12 kez işlenmiştir. Bu eseri *Anadolu'dan Öyküler* adlı eser 6 kez ile takip etmektedir. *Keloğlan Bir Gün* ve *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde sağlıklı yaşam değerine 2 kez yer verilmiştir. *Devlet Kuşu*, *Tarihten Öyküler*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Annemle Masal Okuyorum* ve *Garip Nasıl Okuyacak* adlı eserlerde sağlıklı yaşam değerine 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Anıtların Öyküleri*, *Sabırtası Çatladı*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise sağlıklı yaşam değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde sağlıklı yaşam değerine toplam 27 kez yer verilmiştir.

Sağlıklı yaşam değerinin temel eylemleri incelendiğinde, en çok yer verilen eylem “D13.4. İnsan sağlığını önemsemek” olup toplam 21 kez işlenmiştir. Bunu “D13.1. Yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmek” 4 kez ile “D13.3. Bağımlılıktan kaçınmak ve bağımlılıkla mücadele etmek” ise 2 kez ile takip etmektedir. “D13.2. Sosyal ve sportif etkinliklere katılmak” eylemine ise herhangi bir eserde yer verilmemiştir.

4.1.14. Saygı değeri

Saygı değerine Adnan Özyalçın'ın eserlerinde sıkça yer verilmiştir. Aşağıda saygı değerinin ele alındığı bazı örnek pasajlara yer verilmiştir:

- *Bu sırada, İran Şahı Tahmasb Han'a yapımının bir süre durdurulması, caminin yapımından vazgeçildiği biçiminde duyuruldu. Şah, oturduğu yerde, yapımın durmasını Kanuni'nin paralarının tükenmesine yordu. Hemen çok değerli mallarla değerli taşlardan oluşan bir sandık dolusu mücevher hazırlattı. Bunları bir elçinin eşliğinde İstanbul'a armağan olarak gönderdi. Padişaha bir de mektup yazdı.*

Mektubunda böbürlenerek şöyle diyordu şah: “Duyduk ki camiye tamamlamaya gücünüz yetmeyip vazgeçmişsiniz. Size dostluğumuza dayanarak bunca mal, para ve bunca mücevher gönderdik. Gönderdiğimiz mücevherleri satıp malları harcayarak caminin tamamlanmasına çalışın. Böylece bizim de hayratınızda katkımız olsun”

Kanuni, mektuba da armağanlara da çok kızdı, Tahmasb’ın davranışını saygısızca bulmuştu. Gönderilen malları elçinin ayakları dibine döktürdü. Mimarbaşını çağırarak değerli taşlarla dolu mücevher sandığını ona verdi. Elçiye dönerek şunları söyledi:

“Senin şahının ne böyle bir cami yaptıracak gücü ne de böyle bir camiye yapacak mimarı vardır. Ben her ikisine sahibim. Şahına söyle onun değerli taşları, benim camimim taşları yanında bir hiçtir.” (Anıtların Öyküleri, s. 141)

Yukarıda verilen metin, saygı değerinin “nezaketli olmak” temel eyleminin “Başkasının onurunu zedeleyecek söz ve davranışlardan kaçınır.” eylemi ve “kendisine saygı duymak” temel eyleminin “Kendisini küçük düşürecek davranışlardan kaçınır.” alt eylemini yansıtmaktadır. Şah Tahmasb’ın gönderdiği mektup, görünüşte dostça bir yardım gibi sunulsa da aslında alaycı ve küçümseyici bir üslup taşımaktadır. “Duyduk ki camiye tamamlamaya gücünüz yetmeyip vazgeçmişsiniz.” ifadesi Kanuni Sultan Süleyman’ın onurunu zedeleyici niteliktedir. Bu bağlamda, şah nezaketli davranmayarak saygı değerinden yoksun bir şekilde hareket etmektedir. Kanuni’nin verdiği tepki ise kendi onurunu ve saygınlığını korumaya yöneliktir. Gönderilen hediyeleri elçinin ayakları dibine döktürmesi ve söyledikleri, onun şahsi ve devlet onurunu koruma çabasıdır. Bu durum, kendisini küçük düşürecek davranışlardan kaçınma eylemine uygun düşmektedir. Sonuç olarak, metin saygı değeri bağlamında değerlendirildiğinde, Tahmasb nezaket sınırlarını aşarak karşı tarafın onurunu zedelerken Kanuni ise kendi onurunu koruyarak saygı değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

- *Sıcak bir yaz günüydü. Minareler, hemen hemen yarılanmıştı. İkisi de harıl harıl çalışıyordu. İkinin de elleri makine gibiydi. Taş yerleştiriliyor, harç konuyor. Üstüne yeni bir taş ekleniyordu. İkisi de iplerle bağlı iskelelerin üstündeydi. Çırak, yaptığı işi öylesine beğenip yükselen minaresinin güzelliğine öylesine kapılmış ki, kendisini usta, ustasını da çırağı gibi gördü bir an. Bu duygusunun sarhoşluğu*

içinde, ustasının birlikte çalışırlarken ona yaptığı gibi, “Hey usta, ordan bana bir su getiriver,” dedi. Sesi üst perdeden çıkmıştı. Bunu duyan usta, çalıştığı iskelenin üstünde bir an için donup kaldı. “Boynuz kulağı geçti demek,” dedi. “Usta çırak oldu. Çırak da usta.” (Anıtların Öyküleri, s. 64)

Yukarıda verilen paragraf, saygı değerinin “nezaketli olmak” temel eyleminin “Sosyal hayatında görgü kurallarına uygun davranır.” ve “ Başkasının onurunu zedeleyecek söz ve davranışlardan kaçınır.” alt eylemlerini örneklendirmektedir. Paragrafta anlatılan olayda, bir çırak, yaptığı işe duyduğu hayranlık ve başarı hissiyle bir an kendini usta gibi görmeye başlar. Bu duygunun etkisiyle, ustasına “Hey usta, oradan bana bir su getiriver” diyerek seslenir. Ancak bu söz, hem görgü kurallarına aykırı bir hitap şekli içerir hem de ustasının onurunu zedeleyici bir davranıştır. Ustanın verdiği tepki de bu durumu açıkça ortaya koyar: “Boynuz kulağı geçti demek,” diyerek, çıraklığın sınırlarını aştığını ifade eder. Bu tepki, çırağın saygı sınırlarını aştığını ve nezaket eksikliği taşıdığını göstererek saygı değerinin önemine vurguda bulunmaktadır.

- *Kadın, ağlayıp sızlayarak yalvarmasını sürdürdü. Ne olursa olsun bir lokmacık çocuk hamuru istiyordu o da. Hem, hamuru almadan şuradan şuraya gitmemeye kararlıydı. Ne yapıp edip hamuru alacaktı. Aksakala bir bir söyledi bütün bunları. Hamuru niçin istediğini, kim olduğunu anlattı ona. Aksakal,*

—Her şeyi biliyorum, diye karşılık verdi. Ama görüyorsun ki kismetin yokmuş. Sana verecek hamurum kalmadı. Şimdi çekil git başımdan.

Kadın, Aksakalın kendisini azarlaması karşısında ağlayıp sızlamayı bıraktı. Ne yapsa yumuşatamayacaktı onu. Onun için istediğini kendisi almalıydı. Bir anda iki elini de Aksakalın önünde duran hamur bulaşığı teknenin içine daldırdı. Aksakal buna çok kızdı. Tekneyi kadının elinden kurtardı. (Sabırtaşı Çatladı, s. 23)

Yukarıda verilen metin, saygı değerinin “kendisine saygı duymak” temel eyleminin “Kendisini küçük düşürecek davranışlardan kaçınır.” alt eylemi ile ilgilidir. Aksakal'ın “çekil git başımdan” şeklindeki sert tepkisine rağmen, kadının ağlamayı bırakıp doğrudan hamura ellerini daldırması, onun artık saygı sınırlarını ve kendi haysiyetini ikinci plana attığını göstermektedir. Bu davranışlar, “Kendisini küçük

düşürecek davranışlardan kaçınır” eylemi ile çelişmektedir. Kadın, arzusuna ulaşmak için Aksakalın işine saygı duymayarak kendi onurunu küçük düşürecek şekilde izinsiz bir şekilde elini hamur teknesine daldırmaktadır ve Aksakalın sert tepkisine neden olmaktadır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, kadının davranışı saygı değerine uygun olmayan bir tutumdur. Kendi arzusu uğruna hem Aksakal’ın otoritesine karşı gelmiş hem de kendi onurunu tehlikeye atmıştır. Bu da onun, saygı değerini benimsemediğini göstermektedir.

- *Kollukçular, Hezarfen’i evinden almaya sabaha karşı geldiler. Her zamanki gibi rahlesinin başındaydı. Çıra ışığında bir şeyler çizip hesaplar yapıyordu. Önce padişahın kendisiyle yeniden ilgilendiğini sandı. Kollukçular beni saraya götürmek için gelmiş olmalılar, diye düşündü. Ama kollukçular, ummadığı kadar kaba davranarak onu bir kenara attılar. Ardından da kitaplarını, defterlerini toplayarak ocağa atmaya, kollarına takıp uçtuğu, yapımına onca emek verdiği kartal kanatlarının tüylerini kaza yolar gibi yolarak bütün hesaplar, planlarla birlikte yakmaya başlayınca her şeyi anladı. (Anıtların Öyküleri, s. 75)*

Yukarıdaki paragraf, saygı değerinin “çevresine, millî ve manevi değerlerine saygı duymak” temel eyleminin “Emeğe, başarıya ve fedakârlığa değer verir.” alt eylemini yansıtmaktadır. Paragrafta, Hezarfen’in yıllarını vererek yaptığı çalışmalar, defterleri, çizimleri ve emekle hazırladığı kanatları kollukçular tarafından hiçbir saygı gösterilmeden yok edilmektedir. Bu durum, “emeğe, başarıya ve fedakârlığa değer vermemek” örneğidir ve dolayısıyla saygı değerinin zıddı bir davranıştır. Hezarfen’in emekleri takdir edilmek yerine yok sayılmış, ortaya koyduğu çaba ve fedakârlıklar hiçe sayılmıştır. Oysa ilim ve bilime katkı sağlayan kişilere saygı duymak gerekir. Bu açıdan bakıldığında Hezarfen’in çalışmalarına yapılan kaba hareketler saygı değerinden yoksun davranışlardır.

- *İstanbullular, denizin dalgaları arasında yitip giden Neft’i mezarsız bırakmadı. Sultanahmet’te Gülhane Parkı karşısındaki İstanbul Valiliği’ne girişteki büyük kapının, eski adıyla Babıali’nin önünden Sirkeci’ye giden yoldaki bir mezarı onun sayıp ziyaret yeri haline getirdiler. Böylece şair, yaşamasını halkın gönlünde sürdürdü. (Tarihten Öyküler, s. 40)*

Yukarıda verilen paragraf, saygı değerinin “çevresine, millî ve manevi değerlerine saygı duymak” temel eyleminin “Millî ve manevi değerlere duyarlı davranır.” alt eylemini yansıtmaktadır. Paragrafta, halkın, Nef’î gibi önemli bir şairin mezarsız kalmasına gönlü razı olmamış, onun hatırasını yaşatmak amacıyla sembolik bir mezar oluşturarak burayı ziyaret yeri haline getirmiştir. Onun hatırasının yaşatılması, halkın millî ve manevî değerlere saygılı ve duyarlı davrandığının bir göstergesidir.

Sinan padişahın önünde bir daha eğilerek:

- *“Devletlim,” dedi. “Şehzadebaşı benim çıraklık dönemimin yapıydı, Süleymaniye’ yi kalfalık döneminde yaptım. Ustalık dönemimin yapıysa Selimiye olacak bundan kuşkunuz olmasın.”*

Padişah yerinden kalktı. Sinan’ ı elinden tutup yeniden yanında yer gösterdi.

“Ustalığına güvenimiz sonsuzdur Aksakal! Tez hazırlıklara başlansın. (Anıtların Öyküleri, s. 121)

Yukarıda anlatılan olay, saygı değerinin “çevresine, millî ve manevi değerlerine saygı duymak” temel eyleminin “Millî ve manevi değerlere duyarlı davranır.” alt eylemi ile ilgilidir. O dönemde bir padişahın bir mimara kalkıp yer göstermesi ve yanına oturtması ilim ve tecrübeye ne denli saygı gösterildiğinin güzel bir örneğidir. Nitekim kendisine saygı gösterilen ve güvenilen Mimar Sinan ortaya koyduğu eşsiz eserlerle bu güveni boşa çıkarmamıştır.

- *Eskiçağ tarihinde önemli bir yeri olan Büyük İran İmparatoru Dara, İsa’dan önce 521’de tahta geçti. İran içlerindeki Persepolis’ten Ege dolaylarındaki Sart kentine kadar olan toprakları egemenliği altına aldı. Bu geniş topraklarda türlü din, dil ve ırktan insan yaşıyordu. Dara, düzenli bir yönetim kurdu. Ülkeyi valiliklere böldü. Satrap denilen bu valiler merkeze bağlıydılar ama içişlerinde özgürdüler. Türlü ulustan insanları da dinleri bakımından özgür bırakmıştı. (Anıtların Öyküleri, s. 38)*

Yukarıda verilen paragraf, saygı değerinin “çevresine, millî ve manevi değerlerine saygı duymak” temel eyleminin “Her insanın kendi dinine uygun yaşama hakkı olduğunu kabul eder.” eylemi ile ilgilidir. İran İmparatoru Dara, çok geniş bir coğrafyaya ve farklı din, dil, ırktan halklara hükmetmesine rağmen, bu topluluklara

baskı uygulamamış, onları dinleri bakımından özgür bırakmıştır. Bu yaklaşım, her bireyin inançlarına saygı duyduğunu ve onların kendi dinî değerlerine uygun şekilde yaşamalarına imkân tanıdığını göstermektedir. Dara'nın farklı inançlarda olan insanların dinlerine uygun yaşama hakkı tanınması saygı değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde saygı değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner'in eserlerinde saygı değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 17: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Saygı Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D14.1: Nezaketli olmak	D14.2: Kendisine saygı duymak	D14.3 Çevresine, millî ve manevi değerlerine saygı duymak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	-	-	0
Keloğlan ile Köse	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	s.4, s.6, s.43, s.45	-	-	4
Anıtların Öyküleri	s.14, s.15, s.28, s.32, s.63, s.64, s.124 s.141	s.141	s.38, s.59, s.75, s.81, s.95, s.119, s.121, s.125, s.127	18
Sabırtası Çatladı	s.11, s.13, s.23, s.39, s.47, s.54	s.23	-	7
Devlet Kuşu	s.3, s.7, s.8, s.72	-	s.22, s.76	6
Altın Perçemli Oğlan	s.6	-	-	1
Tarihten Öyküler	s.31, s.53, s.55	-	s.9, s.40, s.62	6
Ölümsüzleşen Bahçe	s.5, s.46	-	s.59	3
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	s.23	-	-	1
Keloğlan Bir Gün	s.47, s.58, s.67, s.70, s.72, s.85, s.110	-	s.8, s.52	9
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.22	-	s.61, s.70, s.92	4
Masal Okuyorum	s.192, s.212	-	-	2
Ninemle Masal Okuyorum	s.13, s.157, s.164, s.176, s.184, s.200	-	-	6
Annemle Masal Okuyorum	s.75, s.126, s.228	s.23	s.52	5
Dedemle Masal Okuyorum	s.14, s.34, s.122, s.126, s.131	-	s.198, s.214	7
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	0
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	-	0

Muradına Eremeyen Dilber	s.47	-	-	1
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	0
Sihirli Oluk	s.42	-	-	1
Uyusun Uyansın	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	49	3	23	75

Tablo 17’ye göre, saygı değeri en çok *Anıtların Öyküleri* adlı eserde 18 kez işlenmiştir. Bu eseri *Keloğlan Bir Gün* adlı eser 9 kez ile, *Sabırtaşı Çatladı* ve *Dedemle Masal Okuyorum* adlı eserler 7 kez ile takip etmektedir. *Devlet Kuşu*, *Tarihten Öyküler*, *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde saygı değerine 6 kez yer verilmiştir. *Annemle Masal Okuyorum* adlı eserde 5 kez, *Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler* ve *Kırmızı Çini Kâse* adlı eserlerde 4 kez, *Ölümsüzleşen Bahçe* adlı eserde 3 kez, *Masal Okuyorum* adlı eserde 2 kez saygı değerine yer verilmiştir. *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Muradına Eremeyen Dilber* ve *Sihirli Oluk* adlı eserlerde ise saygı değerine 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparлак*, *Anadolu’dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan’ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise saygı değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde saygı değerine toplam 75 kez yer verilmiştir.

Saygı değerinin temel eylemleri incelendiğinde, en çok yer verilen eylem “D14.1. Nezaketli olmak” olup toplam 49 kez işlenmiştir. Bunu “D12.3. Çevresine, millî ve manevî değerlerine saygı duymak” 23 kez ile “D12.2. Kendisine saygı duymak” ise 3 kez ile takip etmektedir.

4.1.15. Sevgi değeri

Adnan Özyalçın’ın eserlerinin birçok yerinde sevgi değerine yer verilmiştir. Bunlardan bazıları aşağıda sunulmuştur:

- *Güzeller güzeli prensesin o yumuk, o çekik gözlerinden inci taneleri gibi yaşlar dökülmeye başlamış. Dadısı ne dediyse susmamış. Durumu imparatora bildirmişler, imparator da olsa baba yüreği taşıdığından kızının üzülmesine dayanamamış odasına kadar gelmiş. Başucuna oturup kızının saçlarını okşamış.*

—Niye ağlıyorsun sevgili kızım? Demiş.

—Ben ağlamayayım da kimler ağlasın, demiş prenses. Siz beni altın kakmalı, yüksek kubbeli sarayınızdan atıp kıl çadırlarda yaşamaya gönderiyorsunuz. Bin bir çeşit çiçeğin açtığı gölgeli bahçelerinizden kovup bozkır güneşinin altında at sırtında yaşamamı istiyorsunuz, ipek giysilerini, kuş tüyü döşeklerini, gümüş çubuklarla altın kaplarda yediğin yemekleri unut artık diyorsunuz. Ben ağlamayayım da kimler ağlasın?

İmparator kızının yakınmasına hak vermiş. Çok da üzülmüş. Ama ne yapsın? Hakanla anlaşma imzalamış bir kez. Kızını vermezse barış bozulabilir. İmparator kızının iki yanağından öpmüş.

—Ağlama artık benim güzel, nazlı prensesim, demiş. (Kırmızı Çini Kase, s. 3)

Yukarıda verilen metin, sevgi değerinin “anlayışlı ve barışçıl olmak” temel eyleminin “Duygu ve düşüncelerini anlamak için karşısındakini dikkatle dinler.” ve “Dünya barışı için sevginin önemini bilir.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. Prensесini içini dökerken, imparator onun sözlerini sabırla ve dikkatle dinler. Prensесinin saray hayatından kopararak bozkırda yaşamak zorunda kalmasına dair üzüntüsünü anlar, hatta bu yakınmaya hak verir. Bu durum, imparatorun sadece bir yönetici değil, aynı zamanda anlayışlı ve sevgi değerini içselleştirmiş bir baba olduğunu gösterir. İmparator, kızının mutsuzluğuna rağmen, onu evlendirme kararından vazgeçemez. Çünkü bu evlilik, iki ülke arasında barışı sağlamak amacıyla yapılmıştır. İki ülke arasındaki barışın sağlanmasında imparator sevgi değerinin gücünden istifade etmektedir. Kızını komşu ülkeden evlendirerek sevgi bağlarını güçlendirip barışı hâkim kılmak istemektedir.

• İlk elde bahçeyi yaban otlarından, yararsız çalılardan temizledi. Ağaçları budadı. Renk renk çiçekler dikti. Sebzelerin toprağını çapaladı. Arklara suyunu sabah akşam düzenli bir biçimde verdi. Tarlayı taşından, otundan elleriyle bir bir ayıkladı. O yıl, en bol ekini o biçti. En güzel sebzeleri o yetiştirdi. Kulübenin çevresini en güzel, en renkli çiçeklerle o donattı. Köyde herkese kendini sevdirmişti kendini. (Devlet Kuşu, s. 20)

Yukarıda verilen paragraf, sevgi değerinin “anlayışlı ve barışçıl olmak” temel eyleminin “Kendisiyle, insanlarla ve içinde yaşadığı doğayla barışıktır.” alt eylemi ile ilgilidir. Delikanlının sabırlı ve düzenli çalışması kendisiyle barışık olduğunu

göstermektedir. Bahçesini yabani otlardan temizlemesi, ağaçları budaması, çiçekler ve sebzelerle ilgilenmesi gibi eylemler doğaya duyduğu sevginin somut örnekleridir. Çünkü doğayla çatışmak yerine onu dönüştürmekte, yaşatmakta ve güzelleştirmektedir. Doğayı hor görmek yerine sevgiyle değerlendirip üretime dönüştürmektedir. Ortaya koyduğu emek ve güzellik çevresinde takdirle karşılanmış, bu da onun köyde sevilen biri haline gelmesini sağlamıştır. Tüm bu yönler delikanlının sevgi değerini benimsediğini göstermektedir.

- *İstanbullular, denizin dalgaları arasında yitip giden Nefi'yi mezarsız bırakmadı. Sultanahmet'te Gülhane Parkı karşısındaki İstanbul Valiliği'ne girişteki büyük kapının, eski adıyla Babıali'nin önünden Sirkeci'ye giden yoldaki bir mezarı onun sayıp ziyaret yeri haline getirdiler. Böylece şair, yaşamasını halkın gönlünde sürdürdü.* (Tarihten Öyküler, s. 40)

Yukarıdaki paragraf sevgi değerinin “vefalı olmak” temel eyleminin “Kültürel mirasın korunmasında duyarlı davranır.” alt eylemini örneklendirmektedir. İstanbulluların onun anısını yaşatacak bir mekan belirlemesi, halkın tarihi ve kültürel değerlere duyarlı olduğunu, onları korumaya ve yeni nesillere aktarmaya çalıştığını gösterir. Halk, Nefi'nin kültürel ve edebi mirasını yaşatarak ona olan sevgisini vefasını göstermektedir.

Kanuni'nin yerine geçen II. Selim, devlet işleriyle pek ilgilenmedi. Onun en çok hoşlandığı şey, sarayına bilginleri, şairleri toplayıp onlarla sohbet etmektir. En çok saygı duyduğu kişi de sarayın mimarbaşı olan aksakallı Koca Sinan'dı. Padişah onu Aksakal diye çağırırdı. Dedesi gibi de severdi. Gerçekten de bu, güngörmüş mimar, dedesi Yavuz Sultan Selim'in de, babası Kanuni'nin de dönemini yaşamıştı. Padişah, II. Selim'in çocukluğunu bilirdi. Onun elinde büyümüş sayılırdı. (Anıtların Öyküleri, s. 119)

Yukarıdaki paragraf, sevgi değerinin “vefalı olmak” temel eyleminin “Yapılan iyiliklerin değerini takdir eder.” alt eylemini yansıtmaktadır. II. Selim'in Mimar Sinan'ı yalnızca sarayın mimarbaşı olarak değil, bir büyüğü olarak görmüştür. Ona “Aksakal” demesi ve “Dedesi gibi severdi” ifadesi ona duyduğu sevgiyi göstermektedir. Sinan, II. Selim'in dedesini ve babasını tanımış, onun çocukluğunu görmüş, yanında bulunmuş biridir. II. Selim de bu geçmişi unutmayarak, ona değer

vermeyi sürdürmüştür. Bu durum, sevgi değerinin vefalı olmak alt boyutunun içten, samimi bir yansımasıdır.

- *Padişah, yumuşak bir biçimde konuştu:*

—*Bir şey merak ettim, onun için getirttim seni. Kimsin, ne iş yaparsın?*

—*Ben bir köylüyüm. Kentte işçilik yaparım sultanım.*

—*Demek işçisin. Öyleyse ne demeye erkenden yatmazsın da sabaha kadar ışık yakar durursun?*

Bu soru karşısında delikanlının gözleri parladı. Korkusu da geçmişti.

—*Benim çok güzel bir karım var sultanım. Bizi yedi yıldır birbirimize vermediler. Yeni evlendik. Daha evliliğimizin kırkinci günü bile dolmadı. Onun için geceleri bir ben karımın dizine yatar uyurum, bir o benim dizimde yatar.*

—*İşin o yanını biliyoruz. Nasıl isterseniz öyle uyuyun. Işığı neden söndürmezsiniz? Onu söyle.*

—*Birbirimize doyamayız da ondan sultanım. Ben onun dizinde uyurken o benim yüzümü seyreder, o benim dizimde uyurken ben onun yüzünü seyrederim. Işığı birbirimizi doyasya görmek için söndürmüyoruz. (Öylesi De olur Böylesi De, s. 18)*

Yukarıda verilen metin, sevgi değerinin “sadakatlilik olmak” temel eyleminin “Sevgisini samimi bir şekilde göstermeye istekli olur.” alt eylemini örneklendirmektedir. Delikanlı, eşine duyduğu sevgi ve bağlılığı sadece içten bir duygu olarak taşımakla kalmaz, bu sevgiyi samimi, doğal ve içten bir şekilde göstermeye de istekli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Delikanlının şu sözleri: “Ben onun dizinde uyurken o benim yüzümü seyreder, o benim dizimde uyurken ben onun yüzümü seyrederim.” sevgisini samimi bir şekilde göstermeye istekli olduğunu ortaya koymaktadır.

- *Padişah bunu beklemiyordu. Bir anda her şeyi anladı. Kadın haklıydı. Gözleri doldu. Önünde yarı eğilmiş duran karısını elinden tutup ayağa kaldırdı. O zaman kalabalıktan bir alkış koptu. Karısını kucakladı. Yeni bir alkışla birbirlerine daha sıkı sarıldılar. İki yanında duran oğluyla kızına baktı. Kollarını sevgiyle açarak*

onları da kucakladı. Üçünü de ayrı ayrı öpüp bağrına basarak, sarmaş dolaş kalabalıktan uzaklaştılar. (Devlet Kuşu, s. 74)

Yukarıdaki paragraf, sevgi değerinin “sadakatli olmak” temel eyleminin “Sevgisini samimi bir şekilde göstermeye istekli olur.” alt eylemi ile ilgilidir. Padişah, başta beklemediği bir durumla karşılaşsa da karısının sözleri karşısında duygulanıp onun haklılığını kabul etmektedir. Bu farkındalık anında, duygularını bastırmak yerine; gözlerinin dolması, karısını elinden tutarak ayağa kaldırması, karısına sarılması, çocuklarını kucaklayıp öpmesi ve hepsini bağrına basması onun sevgisini samimi bir şekilde göstermeye istekli olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla padişah sevgi değerinin “Sevgisini samimi bir şekilde göstermeye istekli olur.” eylemini davranışları ile örneklendirmektedir.

- *Günün birinde prensesin canı gibi koruduğu çini kase kırılıvermiş. Başkentteki kışlık mermer sarayda kalıyorlarmış o sıra. Çini kase bir anda tuzla buz olmuş. Prenses üzüntüsünden yataklara düşmüş. Nasıl düşmesin? Çünkü bu çini kase hem sevgili dadısının armağanı hem de ne Hint’te ne de Yemen’de bir eşi daha bulunmayacak kadar değerliymiş. Hakan sevgili hatununu avutmak için,*
- *—Sen kendini üzme prensesim, demiş. Dünyanın öbür ucunda da olsa kırılan kasenin eşini bulduracağım. (Kırmızı Çini Kase, s. 7)*

Yukarıdaki paragraf, sevgi değerinin “özverili olmak” temel eyleminin “Sevdiklerinin sağlıklı, başarılı ve mutlu olması için emek verir.” alt eylemini yansıtmaktadır. Prenses çok önem verdiği kasesi kırılınca çok üzülür. Bu duruma kayıtsız kalmayan Hakan prensesi teselli etmekle kalmaz “dünyanın öbür ucunda da olsa” kaseyi bulduracağını söylemesi sevdikleri için ne kadar özverili olduğunu ve sevgisi uğruna ne denli fedakârlık yapabileceğini göstermektedir.

- *Sonra en küçük oğluna döndü, “Haydi senin bölgene gidelim,” dedi. Delikanlı, babası, ağabeyleri ve görevlilere, bölgesindeki bayındırlık çalışmalarını gösterdi, yeni çeşmelerini, ortak çamaşır yıkanan çamaşırhaneleri, bedava yıkanılan hamamları, hastaneleri, aşhaneleri gezdirdi. Yeni yapılan okullardaki öğrencilerle konuştular. Bey, “Hepsi güzel ama,” dedi, “hala hanları görmedik.” Delikanlı, “ben bölgede han yaptırmadım,” dedi. “Benim için bu bölgede her evin kapısı açık.” Bey, oğlunun sevilen bir yönetici olmasına sevinmişti. Yine de sormadan edemdi: “Peki*

yabancılar nerede kalıyorlar?” Delikanlı, “Halk onları seve seve misafir ediyor,” diye yanıt verdi. “Geçim durumları iyi.” Bey, oğullarına baktı. Büyük oğulla ortanca oğul, “sınavı kardeşimiz kazandı,” dediler. “O sevgi ve dostluk hanları kurmuş.” (Masal Okuyorum, s. 194)

Yukarıda verilen paragraf sevgi değerinin “misafirperverlik” temel eyleminin “Kültürümüzde misafir ağırlamanın yerini ve önemini bilir.” alt eylemini örneklendirmektedir. Delikanlının, bölgesine han yaptırmaması ama bunun yerine “Benim için bu bölgede her evin kapısı açık” demesi, misafirperverliğin bir bina ya da fiziksel yapıdan öte bir kültürel tutum ve içten gelen bir davranış biçimi olduğunu vurgular. Ayrıca, “Halk onları seve seve misafir ediyor” ifadesi, toplumun da bu değeri içselleştirdiğini ve misafirperverliğin bireysel değil, toplumsal bir davranış biçimi olduğunu gösterir. Sonuç olarak, bu paragraf, misafirperverliğin kültürümüzde ne kadar köklü bir yer tuttuğunu ve sevgi değerinin bu davranış biçimiyle nasıl ete kemiğe büründüğünü çok güçlü bir şekilde örneklendirmektedir.

Yukarıda Özyalçiner’in eserlerinde sevgi değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner’in eserlerinde sevgi değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 18: *Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sevgi Değerinin Dağılımı*

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D15.1. Anlayışlı ve barışçıl olmak	D15.2. Vefalı olmak	D15.3. Sadakatli olmak	D15.4. Özverili olmak	D15.5. Misafirperverlik	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	-	-	0
Anadolu’dan Öyküler	-	-	s.24, s.91, s.93	s.17, s.18, s.21, s.55, s.82	s.41	9
Keloğlan ile Köse	s.8	-	-	-	-	1
Kırmızı Çini Kâse	s.3	-	s.2, s.19, s.20, s.30, s.41, s.43, s.44, s.49	s.7	s.47	11
Anıtların Öyküleri	s.44	s.119	s.17, s.63, s.101, s.129	s.84, s.85, s.94	-	9
Sabırtası Çatladı	-	s.20	s.14, s.18, s.20, s.65, s.71	-	-	6
Devlet Kuşu	s.14, s.20	-	s.3, s.9, s.47, s.65, s.74	-	s.70	8

Altın Perçemli Oğlan	-	-	s.26	s.37	s.46	3
Tarihten Öyküler	-	-	s.53, s.55	s.48	s.64	4
Ölümsüzleşen Bahçe	s.39	s.16	s.41	-	s.15	4
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	-	-	s.47, s.85, s.109	-	s.48, s.125, s.126	6
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.20, s.90, s.93	-	s.9, s.11, s.17, s.72, s.75, s.88	-	s.59	10
Masal Okuyorum	s.23, s.31, s.61	-	s.22, s.34, s.56, s.74, s.77, s.186, s.192	s.62	s.90, s.194, s.196	14
Ninemle Masal Okuyorum	-	-	s.29, s.35, s.122, s.135, s.142, s.192, s.198, s.218, s.237, s.253	s.26	s.121, s.186, s.251	14
Annemle Masal Okuyorum	-	-	s.44, s.162, s.164, s.217	s.53, s.167, s.214, s.215	s.123, s.190, s.198	11
Dedemle Masal Okuyorum	s.129	s.64	s.27, s.29, s.138, s.193	s.7, s.36, s.161, s.169	s.74	11
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	s.33, s.38	-	s.37	3
Keloğlan'ın Çırağı	-	-	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	s.46	-	s.39, s.41	3
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	s.7, s.8	-	-	2
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	s.18, s.19, s.21	-	-	3
Sihirli Oluk	-	-	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	13	4	71	21	23	132

Tablo 18'e göre, sevgi değeri en çok *Masal Okuyorum* ve *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde toplam 14 kez işlenmiştir. Bu eserleri *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum* ve *Kırmızı Çini Kâse* adlı eserler 11 kez ile takip etmektedir. *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* adlı eserde sevgi değerine 10 kez, *Anadolu'dan Öyküler* adlı eserde 9 kez, *Devlet Kuşu* adlı eserde 8 kez, *Sabırtaşı Çatladı* ve *Keloğlan Bir Gün* adlı eserlerde 6 kez, *Anıtların Öyküleri*

adlı eserde 9 kez yer verilmiştir. *Altın Perçemli Oğlan*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Öylesi De Olur Böylesi De* ve *Küçük Tencere* adlı eserlerde 3 kez işlenmiştir. *Muradına Eremeyen Dilber* adlı eserde 2 kez sevgi değeri işlenmiştir. *Keloğlan ile Köse* adlı eserde ise 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kismet* adlı eserlerde ise sevgi değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde sevgi değerine toplam 132 kez yer verilmiştir.

Sevgi değerinin temel eylemleri arasında en çok yer verilen eylem “D15.3. Sadakatli olmak” olup toplam 71 kez işlenmiştir. Bunu “D15.4. Özverili olmak” 21 kez, “D15.5. Misafirperverlik” 23 kez, “D15.1. Anlayışlı ve barışçıl olmak” 13 kez ve “D15.2. Vefalı olmak” 4 kez ile takip etmektedir.

4.1.16. Sorumluluk değeri

Sorumluluk değeri Adnan Özyaçiner'in eserlerinde yer almıştır. Bunlardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

- *Sabahleyin uyandığında güneş iyice yükselmişti. O sırada yaşlı kadın samanlığın kapısında göründü.*

—Sen daha gitmedin mi?

Delikanlının gidecek bir yeri olmadığından ne diyeceğini şaşırdı. Kekeleyerek,

—Bak nine, dedi, *senin de kimsen yok, benim de. İzin verirsen senin yanında kalıp sana oğulluk ederim. İşlerine yardımcı olurum.*

Yaşlı kadın,

—Olmaz, diye kestirip attı. *Benim kendimi geçindirecek gücüm yok. Bir de seninle mi uğraşacağım.*

—Sen hiç korkma nine, sana yük olacak değilim. *Tarlanı sürer, bahçeni ekerim. Ürünü pazarda ben satarım. Kazancımı kuruşu kuruşuna sana getiririm. Yanında boğaz tokluğuna çalışırım. İlk elde bahçeyi yaban otlarından, yararsız çalılardan temizledi. Ağaçları budadı. Renk renk çiçekler dikti. Sebzelerin toprağını çapaladı. Arklara suyunu sabah akşam düzenli bir biçimde verdi. Tarlayı taşından, otundan*

elleriyle bir bir ayıkladı. O yıl, en bol ekini o biçti. En güzel sebzeleri o yetiştirdi. Kulübenin çevresini en güzel, en renkli çiçeklerle o donattı. (Devlet Kuşu s. 19)

Yukarıda verilen metin, sorumluluk değerinin, “kendine karşı görevlerini yerine getirmek” temel eyleminin “Verdiği kararların sorumluluğunu alır.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metinde delikanlı, yaşlı kadının yanında kalmak ve ona yardımcı olmak gibi önemli bir karar alır. Daha sonra aldığı bu kararın sorumluluklarını yerine getirmek için çalışmalarına başlar. Bahçeyi düzenler çiçekler eker sebzeler yetiştirir ve tarlayı en iyi şekilde işler. Delikanlının aldığı kararın gerekliliklerini yerine getirmesi sorumluluk değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

Sabahleyin erkenden yola koyulacakları sırada Keloğlan, ağabeyine yerdeki değirmen taşını gösterdi.

- —*Hele şuraya bir bak ağabey, bu anamın yün eğirdiği kirmanın tepeliği değil mi? Zavalılık burada unutmuş. Alıp götürüyüm bari.*

Ağabeyinin aman aman demesine kalmadan Keloğlan, ortası delik koca değirmen taşına yapıştı. Ağabeyi her ne kadar:

—*Aman Keloğlan, etme eyleme, şu koca taşı uzun yolumuzda başımıza dert etme, dediyse de dinlemedi.*

Keloğlan, koca değirmen taşını bütün gücüyle sırtlayıp boynuna geçirdi. Böylece yola koyuldular. Gece demeyip gündüz demeyip yol aldılar. Sıcak demeden soğuk demeden yürüdüler. Kara, yağmura aldırmadan ilerlediler. (Keloğlan Bir gün, s. 76)

Yukarıda verilen metin, sorumluluk değerinin “kendine karşı görevlerini yerine getirmek” temel eyleminin “Verdiği kararların sorumluluğunu alır.” alt eylemini örneklendirmektedir. Metinde Keloğlan, annesinin yün eğirdiği kirmanın tepeliği sandığı taşı (aslında değirmen taşıdır) fark eder ve kimseyi dinlemeden, kendi isteğiyle onu almaya karar verir. Ağabeyinin uyarılarına rağmen bu kararından vazgeçmez. Üstelik taşı sırtına alarak, tüm yol boyunca bu ağır yükü taşımayı da göze alır. Bu durum, Keloğlan’ın kendi kararını verdiğini, bu kararın sonuçlarını kabullendiğini, yol boyunca taşıdığı yükü, verdiği kararın sorumluluğunu üstlendiğini gösterir. Sonuç olarak Keloğlan’ın bu davranışları sorumluluk değerinin bir yansımasıdır.

- *Obanın yaşlıları kaymakam ne söyleyecek diye kulak kesilmişler.*

“Ağalar.” demiş kaymakam. “Ben buraya okul çağında olan çocuklarınızı ilçemizdeki yatılı okula götürmek için geldim.”

Kaymakam daha sözünü tamamlamadan jipin çevresinde dört dönen çocuklardan bir teki bile kalmamış ortalıkta. Hepsi bir yana sıvışmış. Kaymakam sözünü sürdürmüştü.

“Öteki obaları da dolaştım. Okulsuz köylere gittim. Okula gidemeyen ne kadar çocuk varsa alıp ilçemizdeki okula getirdim. Onları orada giydireceğiz, karınlarını doyuracağız ve bütün öteki çocuklar gibi okumalarını sağlayacağız.” (Garip Nasıl Okuyacak, s. 29)

Yukardaki metin, sorumluluk değerinin “topluma karşı görevlerini yerine getirmek” temel eyleminin “Toplumsal sorunların çözümü için öneriler sunar.” alt eylemi ile ilgilidir. Kaymakam, toplumda önemli bir sorun olan kırsal kesimde okula gidemeyen çocuklar ile ilgili çözüm arayışına girmiştir. Köyleri gezip köylerin ileri gelenleri ile konuşup çocukların en temel hakkı olan eğitim hakkından yararlanmalarına çalışmıştır. Onların eğitim hakkından faydalanabilmeleri için yapılacakları tek tek anlatıp köylüleri ikna etmeye çalışmıştır. Bu yönüyle kaymakamın çözüm arayışı, sorumluluk değerinin topluma bakan yönünü örneklemiştir.

- *Yapıma, 26 Nisan 1452 günü başladı. Padişahın yaptığı hesap ve planlara göre mühendisler, kalfalar, ustalar arasında işbölümü yapıldı. Herkes kalenin belli bir bölümünün yapımından sorumlu olacaktı. Buna göre padişah, hisarın deniz kıyısı bölümünün yapımını üstleniyordu. Padişahın üç paşası da hisarın üç ana kulesinin yapımından sorumluydular. Deniz kıyısındaki kule Halil Paşa’nın, kara yönündeki iki kuleden biri Zağanos Paşa’nın öteki de Saruca Paşa’nındı. Geri kalan bölümleri de öteki mühendislerle kalfalar bölüştüler. Görülmemiş bir çalışma başladı. Padişah hiçbir masraftan kaçınılmamasını buyurdu. Yapım yerinde çalışan paşalarla padişah, ara sıra iri taşları yüklenerek duvarların yapımı için sırtında taş çeken işçilerin arasına katılıyordu. Onların da taşları kendileri gibi sırtladığını gören işçilerse çabalarını büsbütün arttırıyordu. Çalışmalar tam bir yarışma durumunu aldı. Duvarlar kısa sürede yükseldi. (Anıtların Öyküleri, s. 114)*

Yukarıdaki paragraf, sorumluluk değerin “görev bilincine sahip olmak” temel eyleminin “Görevlerini zamanında ve eksiksiz yerine getirir.” ve “Aldığı görevleri yerine getirirken özverili davranır.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. Metinde hisarın yapımı sırasında planlı ve sistemli bir iş bölümü yapılmıştır. Her bir paşaya ve görevliye hisarın belli bir bölümü teslim edilmiştir. Herkes, kendisine verilen sorumluluğu eksiksiz ve zamanında yerine getirmekle yükümlü olmuştur. Bu bilinçle çalışıldığı için yapım süreci hızlı ve düzenli ilerlemiş, duvarlar kısa sürede yükselmiş, çalışmalar bir yarışma havasına bürünerek verimlilik artmıştır. Bu, görevlerin zamanında ve aksatılmadan tamamlandığının açık bir göstergesidir. Padişah ve paşalar süreci yönetmekle kalmamış, işçilerin arasına katılıp taş taşıyarak onların moral ve motivasyonunu arttırmıştır. Bu yönleriyle bu metin, sorumluluk değerin iki eylemini yansıtan güçlü bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

- *Sinan bir an gözlerini yumdu. Önerisini yapmıştı. Bu öneriyi yaparken de bir yandan da Edirne’yi düşünüyordu usta mimar. Üstüne cami yapmayı düşündüğü tepeyi düşlüyordu. Edirne’deyken Meriç boyundan, dümdüz ovoidan, hep o tepeye bakardı. Gözleriyle ölçüp biçerdi orayı. Oraya kurulacak bir yapının görünümünü tasarlardı kafasında. Birden Selimiye, oraya konmuş gibi bütün görkemiyle canlandı gözünde. Gökyüzünde asılı parlak bir kandil gibiydi. Bu düşün etkisinde Mimar Sinan’ın yüzü ışıdı. “Daha uygun yer yoktur, devletlim!” dedi.*

Padişah, mimarbaşının sevinçle yaptığı bu öneriye engel olmak istemedi. Camisinin Edirne’de yapılmasını buyurdu. Hemen hazırlıklara başlandı. (Anıtların Öyküleri, s. 122)

Yukarıdaki metin, sorumluluk değerin “görev bilincine sahip olmak” temel eyleminin “Sorumluluklarını yerine getirmek için iç motivasyon geliştirir.” alt eylemi ile ilgilidir. Mimar Sinan, kendisine henüz kesin bir görev verilmeden önce bile görevini zihninde hayal etmeye başlamıştır. “Bu öneriyi yaparken de bir yandan da Edirne’yi düşünüyordu usta mimar. Üstüne cami yapmayı düşündüğü tepeyi düşlüyordu.” cümlesi, Sinan’ın dıştan gelen bir emirle değil içten bir motivasyonla hareket ettiğini göstermektedir. Mimar Sinan, görevini içselleştirerek sorumluluk değerini içsel bir motivasyonla hayatına yansıtmaktadır.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde sorumluluk değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner'in eserlerinde sorumluluk değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 19: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Sorumluluk Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D16.1. Kendine karşı görevlerini yerine getirmek	D16.2. Topluma karşı görevlerini yerine getirmek	D16.3. Görev bilincine sahip olmak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	-	-	0
Keloğlan ile Köse	-	-	s.41	1
Kırmızı Çini Kâse	s.8	-	-	1
Anıtların Öyküleri	-	s.130	s.24, s.26, s.63, s.64, s.111, s.114, s.122	8
Sabırtaşı Çatladı	-	-	s.52	1
Devlet Kuşu	s.19	-	s.39	2
Altın Perçemli Oğlan	-	-	s.21, s.22, s.45	3
Tarihten Öyküler	-	s.63	s.17	2
Ölümsüzleşen Bahçe	-	s.52	s.21	2
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	s.21	1
Keloğlan Bir Gün	s.77	-	s.6, s.18, s.47, s.73, s.118	6
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	-	-	0
Masal Okuyorum	-	-	-	0
Ninemle Masal Okuyorum	-	-	s.132	1
Annemle Masal Okuyorum	-	-	s.65, s.102	2
Dedemle Masal Okuyorum	-	-	s.85	1
Garip Nasıl Okuyacak	s.43	s.29	s.26, s.27	4
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	0
Küçük Tencere	s.27	-	-	1
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	0

Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	5	4	27	36

Tablo 19'a göre, sorumluluk değeri en çok *Anıtların Öyküleri* adlı eserde toplam 8 kez işlenmiştir. Bu eseri *Keloğlan Bir Gün* 6 kez ile, *Garip Nasıl Okuyacak* 4 kez ile, *Altın Perçemli Oğlan* 3 kez ile, *Devlet Kuşu*, *Tarihten Öyküler* ve *Ölümsüzleşen Bahçe* adlı eserler 2 kez ile takip etmektedir. *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Sabırtaş Çatladı*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Ninemle Masal Okuyorum*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum* ve *Küçük Tencere* adlı eserlerde sorumluluk değerine 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparлак*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Masal Okuyorum*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise sorumluluk değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde sorumluluk değerine toplam 36 kez yer verilmiştir.

Sorumluluk değerinin temel eylemleri içinde en çok yer verilen eylem “D16.3. Görev bilincine sahip olmak” olup toplam 27 kez işlenmiştir. Bunu “D16.1. Kendine karşı görevlerini yerine getirmek” 5 kez ve “D16.2. Topluma karşı görevlerini yerine getirmek” 4 kez ile takip etmektedir.

4.1.17. Tasarruf değeri

Adnan Özyalçın'ın incelenen kitaplarında tasarruf değeri ile ilgili bulgu ve yorumlar aşağıda verilmiştir:

- *Bizim Çürük Ceviz'i, işte bu sırada, öteki iri sağlam cevizlerle çuvallara doldurulurken tarlanın sahibi olan yaşlı köylü gördü. Ak sakalını titreterek genç köylülere;*

—*Biraz dikkat etsenize! Bunun çürük olduğunu görmediniz mi? Diye bağırdı. Kasketini yana yatırmış genç köylülerden biri;*

—*Binlerce cevizin içinde biri de çürük olmuş ne çıkar, dedi.*

Yaşlı köylü karşı çıktı:

—Yoo... O bir tek çürük ceviz koca bir çuval cevizi çürütmeye yeter. (Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, s. 5)

Yukarıda verilen diyalog, tasarruf değerinin “bilinçli tüketici olmak” temel eyleminin “Satın alacağı ürünlerin sağlıklı, temiz ve inancına uygun olmasına dikkat eder.” alt eylemini örneklendirmektedir. Metinde yer alan tarla sahibi yaşlı köylü tasarruf değerinin bilinçli tüketici olma boyutunu içselleştirmiştir. Yaşlı köylü, çürük bir cevizin tüm çuvalı olumsuz etkileyebileceğini vurgulayarak ürünlerin temiz ve sağlam olmalarına dikkat çekmiştir. Çünkü sağlıklı veya bozuk bir ürünün tercih edilmesi ekonomik kayıplara yol açacaktır. Yaşlı adamın bu tavrı tasarruf değerini önemseydiğini göstermektedir.

- *Ertesi gün vezirlerini toplamış.*

—Beni iyi dinleyin, diye konuşmaya başlamış. Halk geç vakitlere kadar oturup boşuna ışık yakıyor. Böyle giderse ürettiğimiz yağın hepsi kandillerde tükenip gidecek. Yemek için yağ bulamayacağız. Üstelik gece yarılarında kadar oturmakla işlerine de geç kalıyorlar. Çarşıdaki dükkânlar nerdeyse öğle üstü açılıyor. Böyle şey olmaz. Onun için bundan böyle akşam yemeğinden sonra ışıklar söndürülecek, herkes erkenden yatıp uyuyacak. Bu buyruğum halkıma böylece duyurulsun. (Kırmızı Çini Kâse, s. 13)

Yukarıdaki paragraf, tasarruf değerinin “israftan kaçınmak” temel eyleminin “Enerji tasarrufuna yönelik planları uygular.” ve “Zamanı verimli kullanmak için planlama yapar.” alt eylemlerini örneklendirmektedir. Padişahın israfı önleme amacı ile enerji tasarrufu ve zaman yönetimi konusunda yaptığı planlamalar tasarruf değerini içselleştirdiğini göstermektedir. Padişahın akşam yemeğinden sonra ışıkların söndürülmesi ve halkın erkenden yatıp uyuması yönündeki emri, enerji tasarrufuna yönelik bir önlemdir. Halkın fazla enerji harcaması ve geceleri geç saatlere kadar oturması, enerji kaynaklarının tükenmesine yol açabileceği için, bu tür israfı engellemeye yönelik bir planlama yapılması gerektiğini vezirlerine açıklar. Ayrıca, padişah, halkın geç vakitlere kadar oturup vakitlerini israf etmelerinin iş yerlerini geç açmalarına sebep olduğunu ifade ederek zaman yönetimi konusunda planlama zorunluluğu hisseder.

- *O sırada ne olmuş biliyor musunuz? Balıkçıyı sabahtan beri dürbünle izleyen ülkenin kralı çağırtmış. “Anlat bakalım balıkçı,” demiş. “Neden yalnız üç kez atıyorsun ağını denize?” Balıkçı, “Denizdeki balıkların soyu tükenmesin, başkasına da balık kalsın diye” yanıtını vermiş. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 152)*

Yukarıdaki paragraf, tasarruf değerinin “israftan kaçınmak” temel eyleminin “Sahip olduklarına kanaat ederek ihtiyaç duyduğundan fazla ürün almaz.” alt eylemi ile ilgilidir. Balıkçı, denizdeki balıkların soyu tükenmesin ve başkalarına da balık kalabilsin diye ağını yalnızca üç kez atmaktadır. Balıkçının bu davranışı, sahip olunan kaynaklarla ilgili kanaat gösterme ve aşırı tüketimden kaçınma örneğidir. Balıkçı, yalnızca kendi ihtiyacını karşılayacak kadar balık alarak gereksiz israftan kaçınmakta hem de doğanın dengesinin korunmasına katkıda bulunmaktadır.

- *Yuvamız tarlada olduğu için yeteri kadar buğday buluyorduk. Yazdan bir bir toplar depo ederdik buğdayımızı. Kışın toprak altındaki sıcak yuvamızda güle oynaya yerdik. Bu kış da öyle yapacaktık. Eğer elinde kalın sopayla o sığırtmaç çocuk gelip yuvamızı bozmasaydı. (Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, s. 13)*

Yukarıdaki paragraf, tasarruf değerinin “israftan kaçınmak” temel eyleminin “İhtiyaçlarını karşıladıktan sonra maddi kaynaklarının bir kısmıyla birikim yapar.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metindeki “Yazdan bir bir toplar depo ederdik buğdayımızı, kışın toprak altındaki sıcak yuvamızda güle oynaya yerdik.” ifadesi, gelecekteki ihtiyaçlar için birikim yapmayı vurgular. Aile, yaz boyunca elde ettiği buğdayı depolayarak kışın yiyecek bulmanın zorluğunu da göz önünde bulundurup tasarrufta bulunmaktadır. Tasarruf değeri, onların kışın zor zamanlarında rahat etmelerini sağlayacaktır.

- *Köse, mısırları teslim aldıktan sonra Keloğlan’ı oturduğu çardağa çağırdı. Keyifle Keloğlan’a sordu: “Nasıl Keloğlan, pazarlıktan memnun musun?”*

Keloğlan hiç istifini bozmadı. “Hep yaptığın gibi lokmanın büyüğünü sen kaptıysan da ben de zararda sayılmam. Yaprakların tazelerini davara yedirdik. Kuruyan saplarla yaprakların bir kısmını kışa damları örtmek için kullandık. Geri kalanından kızlar hasır ördüler. Hem altımıza serdik, hem kentlilere hasır, zembil, çanta yapıp sattık. Satın almak istersen senin için de sağlam hasırlarımız, güzel zembillerimiz var.” (Keloğlan ile Köse, s. 39)

Yukarıdaki metin, tasarruf değerinin “sahip olduklarının değerini bilmek” temel eyleminin “Sahip olduklarını en verimli şekilde kullanmanın yollarını araştırır.” ve “Kullanım ömrünü tamamlamış ürünleri dönüştürür.” alt eylemlerini örneklendirmektedir. Keloğlan tasarruf değerini sahip olduklarının değerini bilme boyutu ile içselleştirmiştir. Keloğlan, mısırları teslim aldıktan sonra, taze yaprakları davara yedirirken, kuruyan sapsarı ve yaprakları ise kışın damları örtmek için kullanmış, geri kalanını da hasır örüp satarak ekonomik fayda sağlamıştır. Bu, sahip olduklarını en verimli şekilde kullanmaya yönelik bir çabadır. Öte yandan, Keloğlan, kuruyan mısır sapsarı ve yaprakları kullanarak hasır, çanta ve zembil gibi yeni eşyalar üretmiştir. Bu da, kullanım ömrünü tamamlamış ürünlerin yeniden değerlendirilmesi ve dönüştürülmesi ile tasarruf sağlamaya yönelik bir çabadır.

- *Başkent İstanbul’da da halk mutluydu. Yalnız susuzluk dayanılır gibi değildi. Kentte çok az çeşme vardı. Halk sularını kuyulardan ya da yağmur sularının toplandığı sarnıçlardan sağlıyordu. Kent gittikçe kalabalıklaştığından Fatih döneminden kalma Halkalı suları yetmiyordu. Zaten bu sular daha çok köşklere, saraylara, büyük yapılara dağılıyor, halka çok az su kalıyordu. Yazları kuyuların suyu çekilip sarnıçlardaki yağmur suları bitince kentliler içecek su bile bulamıyorlardı. Bu durum padişahı çok üzüyordu. Kente yeni su getirtmek istiyordu. Ama nerden, nasıl? Bir gün damadı Rüstem Paşa’yı yanına çağırtdı. Su konusunda kendisiyle görüşmek istediğini söyledi. Paşa, yanına varır varmaz, “Kalabalık her gün biraz daha artar, su her gün biraz daha eksilir bu ne mene iştir paşa,” dedi. “Niçin önlem alınmaz?”*

Rüstem Paşa, yerlere kadar eğilerek,

“Suyollarımız eskimiştir padişahım,” dedi.

“Tez onarılın.”

“Başüstüne padişahım.”

“Hem yalnız eski suyolları onarılmakla kalmayın. Yeni su kaynakları araştırılıp bulunsun. Bulunsun ki, her mahalleye çeşme yapılsın.”

“Aman sultanım, çeşmeleri çoğaltırsak Anadolu’daki halk İstanbul’a akın eder. Kalabalık büsbütün artar. Su gene yetmez. Buyurduğunuz gibi eski suyollarını

onartalım şimdilik. Bildiğim bir Rum usta var, eski s yollarını iyi bilir. Kentin suyunu çoğaltır.” (Anıtların Öyküleri, s. 130)

Yukarıdaki metin, tasarruf değerinin “israftan kaçınmak” temel eyleminin “Yer altı ve yer üstü kaynaklarını amacına uygun ve özenli kullanır.” ile “sahip olduklarının değerini bilmek” temel eyleminin “Sahip olduklarını en verimli şekilde kullanmanın yollarını araştırır.” alt eylemini örneklendirmektedir. İstanbul’daki su krizi ve mevcut su altyapısının yetersizliği, suyun doğru bir şekilde ve amacına uygun kullanımı gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır. İstanbul’daki su temini, zamanla kente eklenen nüfus ve artan su ihtiyacı nedeniyle ciddi bir sıkıntıya dönüşmüştür. Var olan suların büyük yapılara verilmesi ve alt yapının yetersiz oluşu kaynakların verimli kullanımını engellemektedir. Bu soruna yönelik devlet kademesinin çalışmaları tasarruf değerini önemsediklerini ortaya koymaktadır. Padişahın ve Rüstem Paşa’nın, eski suyollarının onarılması ve yeni su kaynaklarının araştırılması yönündeki önerileri, tasarruf değerinin “sahip olduklarını en verimli şekilde kullanmanın yollarını araştırmak” boyutu ile doğrudan ilişkilidir. Mevcut altyapının iyileştirilmesi verimli kullanılmasını olumlu etkileyecektir. Ayrıca, Rüstem Paşa’nın “Çeşmeleri çoğaltırsak Anadolu’daki halk İstanbul’a akın eder” şeklindeki uyarısı, kaynakların sınırlı olduğunu ve planlı bir şekilde kullanılmasının tasarruf sağlayacağını vurgular.

- *Oduncunun karısı eve döndükten sonra durumu oğlana anlattı. Kadın daha sözünü bitirmeden, oğlu atıldı:*

—Güleyim bari, padişahın istediği şeye bak! Bizim altınları çuvala doldurur, padişahın sarayına yollarız, olur biter.

Kadın, bin güçlkle biriktirdikleri paraların ziyan olacağını, bu işten vazgeçmesini, kendisine uygun bir kız bulup evlenmesini, böylece zengin kalmaya devam edeceklerini söylediye de dinletemedi. Oğlan:

—Aklınca benimle alay edecek, bu zevki ona vermeyeceğim, diyerek paraların çuvallara konup gönderilmesinde diretti. (Sihirli Oluk, s. 18)

Yukarıdaki metin, tasarruf değerinin “sahip olduklarının değerini bilmek” temel eyleminin “Emek verilerek elde edilenlere değer verir.” eylemi ve “israftan kaçınmak” temel eyleminin “Harcamalarını aile bütçesine göre planlar.” alt eylemi ile ilgilidir. Kadın, biriktirdikleri paraların kolay elde edilmediğini ve büyük bir çaba

sonucu toplandığını ifade eder. Bu, emek verilerek elde edilen değerlerin önemsenmesi gerektiğini vurgular. Kadın, oğluna bu birikimlerin kolayca kaybedilebileceğini ve bu kadar emekle toplanan paraların israf edilmemesi gerektiğini anlatmaya çalışır. Fakat oğlan, kendi düşüncesini savunarak bu uyarıyı dikkate almaz. Kadının bu tutumu, tasarruf değerini içselleştirdiğini göstermektedir. Oğlan ise, padişahın isteği doğrultusunda tüm birikimi israf etmeye karar verir, harcamalarını planlamadan ve bütçeye göre hareket ettiği için tasarruf değerini benimsemediğini ortaya koymaktadır.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde tasarruf değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner'in eserlerinde tasarruf değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 20: Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Tasarruf Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D17.1. Bilinçli tüketici olmak	D17.2. İsraftan kaçınmak	D17.3. Sahip olduklarının değerini bilmek	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	s.50, s.57	-	2
Keloğlan ile Köse	-	-	s.39	1
Kırmızı Çini Kâse	-	s.13	-	1
Anıtların Öyküleri	-	s.24, s.148	s.130	3
Sabırtaşı Çatladı	-	-	-	0
Devlet Kuşu	-	-	s.19, s.37, s.77	3
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	-	-	-	0
Ölümsüzleşen Bahçe	-	s.28, s.49	-	2
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	s.5	s.9, s.13	-	3
Keloğlan Bir Gün	-	s.47, s.110	-	2
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	-	-	0
Masal Okuyorum	-	s.104, s.105, s.109, s.203	-	4
Ninemle Masal Okuyorum	-	s.75, s.101, s.102, s.121, s.135, s.152, s.246	s.163	8
Annemle Masal Okuyorum	-	s.105	-	1
Dedemle Masal Okuyorum	-	s.67	-	1

Garip Nasıl Okuyacak	-	-	s.47	1
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	s.15	s.14, s.18	3
Uyusun Uyansın	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı	1	25	9	35
(f)				

Tablo 20'ye göre, tasarruf değeri en çok *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserde toplam 8 kez işlenmiştir. Bu eseri *Masal Okuyorum* adlı eser 4 kez ile *Anıtların Öyküleri*, *Devlet Kuşu*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca* ile *Sihirli Oluk* adlı eserler 3 kez takip etmiş. *Anadolu'dan Öyküler*, *Ölümsüzleşen Bahçe* ve *Keloğlan Bir Gün* adlı eserlerde tasarruf değerine 2 kez yer verilmiş. *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, , *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum* ve *Garip Nasıl Okuyacak* adlı eserlerde ise bu değere 1 kez yer verilmiş. *Altın Perçemli Oğlan*, *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Sabırtaşı Çatladı*, *Tarihten Öyküler*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise tasarruf değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamış. İncelenen eserlerde tasarruf değerine toplam 35 kez yer verilmiş.

Tasarruf değerinin temel eylemleri içinde en çok yer verilen eylem “D17.2. İsrraftan kaçınmak” olup toplam 25 kez işlenmiş. Bunu “D17.3. Sahip olduklarının değerini bilmek” 9 kez, “D17.1. Bilinçli tüketici olmak” ise 1 kez takip etmiş.

4.1.18. Temizlik değeri

Adnan Özyalçın'ın eserlerinde temizlik değerine yer aldığı örneklere aşağıda yer verilmiştir:

- *İşte bu pazara bir gün bir delikanlı uğramış. Pazarı dolaşmış. Bardak çanak satıcılarının yeterli olmadığını düşünmüş. Bütün parasıyla bir kutu bardak almış, bardakları güzelce parlatarak bir sepete yerleştirmiş. Sonra, “Billur bunlar, kristal bunlar, geldi Hint'ten Yemen'den... Yetişip alamazsanız ne gelir elden!” diye bardaklarını övmeye başlamış. Delikanlının temiz pak üstü başı, mallarını şarkılı bir*

biçimde satışı, bardakların özenli dizilişi kısa sürede etrafına insanları toplamasına yol açmış. Yaptığı satış, delikanlıya düşler kurdurmuş. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 226)

Yukarıdaki paragraf, temizlik değerinin “kişisel temizlik ve bakımına önem vermek” temel eyleminin “Kılık kıyafetinin temiz ve düzgün olmasına dikkat eder.” ile “Kişisel temizlik ve bakımın sosyal ilişkilere etkilerini değerlendirir.” alt eylemlerini örneklendirmektedir. Paragrafta geçen “Delikanlının temiz pak üstü başı” ifadesi, onun dış görünümüne ve kılık kıyafetinin temizliğine önem verdiğini açıkça göstermektedir. Delikanlının kişisel temizliğine ve sunumuna verdiği önem, çevresindeki insanlar üzerinde olumlu bir izlenim bırakmıştır. Nitekim “Etrafına insanları toplamasına yol açmış” ifadesi, onun temizliği ve bakımlı hali sayesinde sosyal ilişkilerinde başarı sağladığını göstermektedir.

- —*Ya çürüklerim ne olacak?*

—*Ondan kolay ne var? Şimdi hemen işe koyulurum. Akşama varmadan bir kıymık çürük bile kalmaz içinde.*

Dediğini yaptı Küçük Karınca. Cevizin bütün çürüğünü ağızıyla küçük küçük kopararak dışarı taşıdı. Cevizin içini tertemiz etti. Gerçekten de çürüğün neden olduğu karın ağrısı geçti cevizin; sırtındaki çatlağın sızlaması da durdu. (Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, s. 14)

Yukarıdaki diyalog, temizlik değerinin “kişisel temizlik ve bakımına önem vermek” temel eyleminin “Kişisel temizliğin insan ve toplum sağlığı için önemini bilir.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metinde Küçük Karınca, cevizin içinde bulunan çürük kısmı temizleyerek cevizdeki karın ağrısını ve çatlak sızlamasını gidermektedir. Burada yazar, bize bir şeyin temizlenmediğinde hastalık ve rahatsızlık verebileceğini, temizlendiğindeyse sağlığın geri kazanılabileceğini mesajını vermektedir. Dolayısıyla temizlik değeri bu metinde sağlıklı yaşam değeri ile kaynaşık bir biçimde ele alınmıştır.

- *Hoca atmış elini heybesine, dağıtmış her eve birkaç fide. Sonra sıvamış kolları, takıp peşine çocukları ev ev dolaşmış. Her bahçeye birkaç ocak açıp dikmiş, domates, biber, soğan, maydanoz, nane... Sonra demiş ki:*

—*Hey gelin çeşmeye, elinizi yüzünüzü yıkayın. Çocukları alıştırmak gerekir temizliğe. Çocuklar Hoca'nın peşinde dolaşmış bütün yaz böylece.* (Ninemle Masal Okuyorum, s. 161)

Yukarıda verilen metin, temizlik değerinin “kişisel temizlik ve bakımına önem vermek” temel eyleminin “Kişisel temizliğin insan ve toplum sağlığı için önemini bilir.” alt eylemi ile ilgilidir. Hoca, çocukların ellerini ve yüzlerini yıkamalarını isteyerek onlara kişisel temizliğin alışkanlık haline gelmesi gerektiğini anlatmakta ve temizlik davranışını günlük yaşamın bir parçası haline getirmektedir. Ayrıca Hoca'nın bu davranışı sadece bireysel sağlık açısından değil, toplum sağlığı açısından da önemlidir. Hoca'nın bu davranışıyla, çocuklara erken yaşta kişisel temizlik bilinci kazandırarak toplumda daha sağlıklı bireylerin yetişmesine katkı sağladığı görülmektedir. Dolayısıyla Hoca'nın bu yöndeki gayreti temizlik değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

- *Kendisi de ineğini otlatırken buz gibi sulara girip yıkanırdı. Sudan çıkınca saçlarını tarayıp kuruturdu. Kuruyan saçlarını akşama kadar örmez, rüzgarda tel tel uçuşan saçlarıyla bir peri kızını andırırdı.* (Ölümsüzleşen Bahçe, s. 20)

Yukarıdaki paragraf, temizlik değerinin “kişisel temizlik ve bakımına önem vermek” temel eyleminin “Beden temizliğini zamanında ve özenli yapar.” alt eylemini yansıtmaktadır. Metinde yer alan “Kendisi de ineğini otlatırken buz gibi sulara girip yıkanırdı. Sudan çıkınca saçlarını tarayıp kuruturdu.” ifadeleri, bireyin doğa koşulları içerisinde bile beden temizliğine önem verdiğini göstermektedir. Günlük işlerinin arasında, üstelik dış mekânda olmasına rağmen bedenini temiz tutmak için zaman ayırması, bu davranışı bilinçli ve düzenli bir şekilde yaptığını ortaya koymakta ve temizlik değerini içselleştirdiğini göstermektedir.

- *Bu konuşmanın üstünden bir hafta geçmeden kule tamamlandı. Kulenin çevresinde ve içinde yapımdan kalan tahta parçaları, yongalar, talaşlar daha temizlenmemişti. Bunlar temizlenip her şey yoluna konduktan sonra padişah yeni yangın köşkünü törenle açacaktı.* (Anıtların Öyküleri, s. 34)

Yukarıdaki paragraf, temizlik değerinin “yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek” temel eyleminin “Ortam temizliğinin yetersiz olmasının yol açabileceği sorunları bilir.” alt eylemini örneklemektedir. Paragrafta, kule tamamlanmış olsa

da etrafta inşaat artıklarının durduğu ve temizlik yapılmadan açılışın gerçekleşmeyeceği anlatılıyor. Bu durum, ortam temizliği yapılmadığında düzenin sağlanamayacağını ve önemli işlerin ertelenebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla temizlik değeri açılış için bir öncelik haline gelmiştir. Bu da temizlik değerinin “Ortam temizliğinin yetersiz olmasının yol açabileceği sorunları bilir” eylemiyle örtüşmektedir.

- *O sırada ne olmuş biliyor musunuz? Balıkçıyı sabahtan beri dürbünle izleyen ülkenin kralı çağırtmış. “Anlat bakalım balıkçı,” demiş. “Neden yalnız üç kez atıyorsun ağını denize?” Balıkçı, “Denizdeki balıkların soyu tükenmesin, başkasına da balık kalsın diye” yanıtını vermiş. Kral, “Ya neden denizde bulduğun çerçöpü kıyıya taşıyorsun?” diye sormuş bu sefer. Balıkçı, “Hem deniz kirlenmesin, hem başkalarının ağı hırpalanmasın,” yanıtını vermiş. “Seni bu kıyıya deniz gözcüsü atamayı düşünüyorum. Ne dersin?” Balıkçı, “O nasıl bir iş?” diye sormuş. Kral, “Şimdiye kadar yaptığın gibi ağ atıp, denizi kirleten molozları kıyıya çekeceksin. Balık çıktığında da saraya getireceksin. Her ay alacaksın ücretini.” Balıkçı kabul etmiş elbette. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 152)*

Yukarıda anlatılan olay, temizlik değerinin “çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek” temel eyleminin “Doğal kaynakları temiz tutar.”, “Ekosistemi korumak için etkili atık yönetiminin önemini bilir.”, “Davranışlarının çevre temizliği üzerindeki etkilerini fark eder.”, “Çevre temizliği ve atık yönetimi konusunda örnek davranışlar sergiler” ve “Gelecek nesillere temiz bir çevre bırakmak için çaba gösterir.” alt eylemlerini yansıtan güçlü bir örnek olarak karşımıza çıkar. Balıkçının denizi kirleten çerçöpü kıyıya taşıması, denizi temiz tutma çabası, denizdeki molozları toplayarak ekosistemi (balıkların yaşam alanını) korumaya çalışması ve “Denizdeki balıkların soyu tükenmesin, başkasına da balık kalsın” sözü ile gelecek nesillere temiz bir çevre bırakma gayreti temizlik değerini ne denli içselleştirdiğini göstermektedir.

Yukarıda Özyalçiner’in eserlerinde temizlik değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner’in eserlerinde temizlik değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde

bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 21: Adnan Özyalçın'ın Çocuklara Yönelik Eserlerinde Temizlik Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D18.1. Kişisel temizlik ve bakımına önem vermek	D18.2. Yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek	D18.3. Çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	s.35, s.41	-	-	2
Keloğlan ile Köse	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	-	-	-	0
Anıtların Öyküleri	-	s.25, s.34	-	2
Sabırtaşı Çatladı	-	-	-	0
Devlet Kuşu	-	-	-	0
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.7	-	-	1
Ölümsüzleşen Bahçe	s.20, s.37	s.14	-	3
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	s.5, s.14	-	-	2
Keloğlan Bir Gün	s.36, s.37	-	-	2
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	-	-	0
Masal Okuyorum	s.108	-	-	1
Ninemle Masal Okuyorum	s.96, s.161, s.226	-	s.152	4
Annemle Masal Okuyorum	-	-	-	0
Dedemle Masal Okuyorum	-	-	-	0
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	0
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	0
Küçük Tencere	s.11, s.14, s.30	-	-	3
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	s.19	-	-	1
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	17	3	1	21

Tablo 21’e, göre temizlik değeri en çok *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserde toplam 4 kez işlenmiştir. *Ölümsüzleşen Bahçe* ve *Küçük Tencere* adlı eserlerde 3 kez işlenmiştir. Bu eseri *Anadolu’dan Öyküler*, *Anıtların Öyküleri*, *Çürük Ceviz ve Küçük Karınca* ve *Keloğlan Bir Gün* adlı eserler 2 kez ile takip etmiştir. *Tarihten Öyküler*, *Masal Okuyorum* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise bu değere 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparлак*, *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Sabırtaş Çatladı*, *Devlet Kuşu*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan’ın Çıraklığı*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk* ve *Uyusun Uyansın* adlı eserlerde ise temizlik değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde temizlik değerine toplam 21 kez yer verilmiştir.

Temizlik değerinin temel eylemleri arasında en çok yer verilen eylem “D18.1. Kişisel temizlik ve bakımına önem vermek” olup toplam 17 kez işlenmiş. Bunu “D18.2. Yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek” 3 kez, “D18.3. Çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek” ise 1 kez takip etmiş.

4.1.19 Vatanseverlik değeri

Adnan Özyalçiner’in eserlerinde vatanseverlik değerlerinin yer aldığı bölümlere aşağıda yer verilmiştir:

- *Mustafa Kemal içini kemiren büyük bir üzüntüyle o kahveye gitti. Savaşa katılmış subay arkadaşlarından kimilerini orada bulacağını biliyordu. İçeri girdiğinde selam vermeden onların yanına yaklaştı. Kırgın bir sesle Selanik’ten söz açtı.*

“Nasıl bıraktınız? O güzel Selanik’i düşmana nasıl teslim ettiniz? Hele bu kadar ucuza!” diyerek kınadı onları. Bunun askerlikten çok politikayla uğraşmalarından ileri geldiğini belirtti. Gerçek askerler gibi davransaydınız Selanik’i savunmak daha kolay olurdu. Yenilmezdik.” (Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler, s. 34)

Yukarıdaki metin, vatanseverlik değerinin “millî bilinç sahibi olmak” temel eyleminin “Vatanını sevmenin işini en iyi şekilde yapmayı gerektirdiğini bilir.” ve

“Vatandaşlık haklarını ve üzerine düşen sorumlulukları yerine getirir.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. Mustafa Kemal’in arkadaşlarını, Selanik’in düşmana teslim edilmesi konusunda sert bir şekilde eleştirmesi, onun vatanını sevmenin sadece duygusal bir bağlılıkla değil, aynı zamanda görevini en iyi şekilde yaparak, yani sorumlulukla hareket ederek mümkün olabileceğine inandığını göstermektedir. Selanik’in düşmesi gibi bir olayda, herkesin vatanına karşı görevlerini yerine getirmesi gerektiğini vurgulayarak vatanseverlik değerine göndermede bulunmaktadır.

- *Bu kanlı günler sürerken, Doğu Anadolu’nun sınır kentlerinden Erzurum, en sakin dönemini yaşıyordu. Daha önceleri düşmanlar yurdumuza bu yönden de sayısız saldırılar düzenlemişlerdi. Ama Erzurum her seferinde düşmana direnmişti. 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı sırasında Rus orduları kenti çepeçevre kuşatmıştı. 19. Yüzyılın başından beri bu tür saldırılara karşı koyulabilsin diye ve kenti korumak amacıyla kent çevresine tabya adı verilen savunma yerleri yapılmıştı. Bunlardan biri de Abdülaziz döneminde yaptırılan Aziziye Tabyası’ydı. Rusların saldırısı şiddetlendikçe tabyalar bir bir ele geçiyordu. Bu durum karşısında kent halkı ordunun arkasından sopalar, kazmalar, küreklerle çarpışmaya katıldı. Düşmanı tabyalardan sürüp çıkardı. Aziziye Tabyası’nda verilen savaşta, kent halkından Nene Hatun adlı genç bir gelinin, iki küçük çocuğunu beşiğinde uyutup evde bırakarak çarpışmaya katılması, dillere destan olmuştur. (Tarihten Öyküler, s. 43)*

Yukarıda verilen paragraf, vatanseverlik değerinin “milli bilinç sahibi olmak” temel eyleminin “Ülkesinin menfaatini şahsi menfaatinin üstünde tutar.” alt eylemini yansıtmaktadır. İki küçük çocuğunu beşiğinde bırakıp cepheye koşan Nene Hatun ülkesi için mücadeleye katılmıştır. Nene Hatun, kendi canını, ailesini ve çocuklarını ikinci plana atarak ülkesinin, milletin menfaatini ön planda tutmuştur. Milli bilinçle hareket eden Nene Hatun’un vatan tehlike altında iken şahsi menfaatini bir kenara bırakıp önceliği vatan savunmasına vermesi, vatanseverlik değerini ne denli içselleştirdiğini göstermektedir. Ayrıca Erzurum halkının da ordunun arkasından silahsız bir şekilde, kazma ve küreklerle mücadeleye katılması, vatanseverlik değerinin bir başka yansımasıdır. Halk, günlük yaşamını, güvenliğini ve kişisel rahatını bir kenara bırakarak milletin varlığı için mücadele etmiştir.

- *İmparator kızının yakınmasına hak vermiş. Çok da üzülmüş. Ama ne yapsın? Hakanla anlaşma imzalamış bir kez. Kızını vermezse barış bozulabilir. İmparator kızının iki yanağından öpmüş.*

—*Ağlama artık benim güzel, nazlı prensesim, demiş. Baban seni yüksek kubbeli sarayından atmıyor, gölgeli bahçelerinden kovmuyor; ülkenin dirliği ulusunun mutluluğu için hakanın karısı olmanı istiyor. Bunu benim için de kendin için de yapmıyorsun, yüce Çin ulusu için yapacaksın.*

—*Prenses, babasının bu sözleri karşısında gözyaşlarını silmiş.*

—*Madem öyle, demiş, toprak çanakta tahta kaşıkla yemek yemeye, kıl çadırda yatmaya, güneş altında at sırtında dolaşmaya razıyım. (Kırmızı Çini Kase, s. 3)*

Yukarıda verilen metin, vatanseverlik değerinin Yukarıda verilen paragraf, vatanseverlik değerinin “millî bilinç sahibi olmak” temel eyleminin “Ülkesinin menfaatinin şahsi menfaatinin üstünde tutar.” alt eylemi ile ilgilidir. Prenses, kendi isteği dışında başka bir ülkenin hakaniyle evlendirilmek üzere hazırlanmakta, bu durum onu üzmektedir. Ancak babası olan imparator, bu evliliğin kişisel bir tercih değil, ülkesinin barış ve dirliği için gerekli olduğunu vurgular. İmparatorun sözleri, prensesin içinde bulunduğu zorlu durumu anlamasına ve kişisel isteklerinden vazgeçerek ülkesinin geleceği için fedakârlık yapmasına neden olur. Prenses, lüks saray yaşamını bırakıp daha sade, zorlu bir hayata razı olduğunu dile getirir. Bu tutum, millî bilinçle hareket ettiğini ve vatanın menfaatlerini kendi arzularının önünde tuttuğunu açıkça gösterir. Ayrıca prensesin babası da bu zor duruma ve kızının başka bir ülke hakanı ile evlenip uzaklara gitmesine ülke menfaatleri adına razı olur. Bu yönleriyle hem imparatorun hem de kızının vatanseverlik değerini benimsediği görülmektedir.

- *Çelebi, bütün olacakları göze almıştı. Ne olursa olsun biricik amacı insanların da uçabileceğini bütün dünyaya göstermekti. Sonunda kellesini de verse gerçekleştirecekti bunu. Tarihe ilk uçan adam olarak geçecekti. Hiçbir şey onu bu onuru ulusuna kazandırmaktan alıkoyamazdı. (Anıtların Öyküleri, s. 73)*

Yukarıdaki paragraf, vatanseverlik değerinin “millî kimliğini tanımak” temel eyleminin “Bilim, sanat, spor ve kültür alanında ülkesini temsil edenleri takdir eder.”

alt eylemini örneklendirmektedir. Hezarfen Ahmet Çelebi, uçma hayalini gerçekleştirmek ve bu yolla insanlık tarihine geçmek istemektedir. Ancak onun amacı yalnızca bireysel bir başarı elde etmek değil, bu başarıyı ulusu adına bir gurur kaynağına dönüştürmektir. "Bu onuru ulusuna kazandırmak" ifadesi, onun millî bir şuur ile hareket ettiğini göstermektedir. Çelebi'nin bu yaklaşımı, vatanseverlik değerinin bilime olan katkılarla da ortaya konabileceğini göstermektedir.

- *II. Selim döneminde Mimar Sinan'ın yaptığı iki kalın minareyle Ayasofya'nın bugünkü görünümü sağlandı. Usta mimar, çökme tehlikesi geçiren Ayasofya'yı III. Murat döneminde esaslı bir onarımdan geçirdi. Eski dayanak duvarlarını yeniden ördürüp yeni dayanak duvarlarıyla pekiştirerek yapıyı yıkılmaktan kurtardı. (Anıtların Öyküleri, s. 22)*

Yukarıda verilen paragraf, vatanseverlik değerinin “ülke varlıklarına sahip çıkmak” temel eyleminin “Koruma alanları, müzeler, el işleri, yemekler gibi somut ve ninniler, türküler, bilmece, destanlar gibi somut olmayan kültürel mirasını tanıyarak bunların gelecek nesillere aktarılması için çabalar.” alt eylemi ile ilgilidir. Mimar Sinan'ın Ayasofya'yı onararak yıkılmaktan kurtarması, kültürel mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması yönünde atılmış önemli bir adımdır. Mimar Sinan'ın bu gayreti vatanseverlik değerinin ülke varlıklarına sahip çıkma boyutunu yansıtmaktadır.

- *O sırada ne olmuş biliyor musunuz? Balıkçıyı sabahtan beri dürbünle izleyen ülkenin kralı çağırtmış. “Anlat bakalım balıkçı,” demiş. “Neden yalnız üç kez atıyorsun ağını denize?” Balıkçı, “Denizdeki balıkların soyu tükenmesin, başkasına da balık kalsın diye” yanıtını vermiş. Kral, “Ya neden denizde bulduğun çerçöpü kıyıya taşıyorsun?” diye sormuş bu sefer. Balıkçı, “Hem deniz kirlenmesin, hem başkalarının ağı hırpalanmasın,” yanıtını vermiş. “Seni bu kıyıya deniz gözcüsü atamayı düşünüyorum. Ne dersin?” Balıkçı, “O nasıl bir iş?” diye sormuş. Kral, “Şimdiye kadar yaptığın gibi ağ atıp, denizi kirleten molozları kıyıya çekeceksin. Balık çıktığında da saraya getireceksin. Her ay alacaksın ücretini.” Balıkçı kabul etmiş elbette. (Ninemle Masal Okuyorum, s. 152)*

Yukarıda verilen diyalog, vatanseverlik değerinin “ülke varlıklarına sahip çıkmak” temel eyleminin “Ülkesinin göl, dağ, canlı türleri, endemik bitki örtüsü gibi doğal güzelliklerini bilir ve korur.” alt eylemi ile “bağımsızlığı korumak” temel

eyleminin “Ülke kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde kullanmanın gerekliliğini fark eder.” alt eylemini yansıtmaktadır. Balıkçı deniz ekosistemine duyarlı davranmaktadır. Yalnızca üç kez ağ atarak balıkların soyunun tükenmesini engellemeye çalışması, doğanın dengesini koruma çabasını göstermektedir. Aynı zamanda, balıkçının denizden çıkardığı çerçöpü karaya taşıyarak çevre temizliği yapması, doğal güzelliklerin korunmasına yönelik gayretini yansıtmaktadır. Aşırı avlanmadan kaçınması, yalnızca kendi çıkarını değil, gelecekteki nesilleri ve diğer balıkçıların da hakkını gözettiğini gösterir. Bu da doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik balıkçının bilinçli hareket ettiğini ortaya koymaktadır.

- *Yazları kuyuların suyu çekilip sarnıçlardaki yağmur suları bitince kentliler içecek su bile bulamıyorlardı. Bu durum padişahı çok üzüyordu. Kente yeni su getirmek istiyordu. Ama nerden, nasıl? Bir gün damadı Rüstem Paşa’yı yanına çağırttı. Su konusunda kendisiyle görüşmek istediğini söyledi. Paşa, yanına varır varmaz, “Kalabalık her gün biraz daha artar, su her gün biraz daha eksilir bu ne mene iştir paşa,” dedi. “Niçin önlem alınmaz?”*

Rüstem Paşa, yerlere kadar eğilerek,

“Suyollarımız eskimiştir padişahım,” dedi.

“Tez onarılсын.”

“Başüstüne padişahım.”

“Hem yalnız eski suyolları onarılmakla kalsın. Yeni su kaynakları araştırılıp bulunsun. Bulunsun ki, her mahalleye çeşme yapılsın. (Anıtların Öyküleri, s. 130)

Yukarıda verilen diyalog, vatanseverlik değerinin “bağımsızlığı korumak” temel eyleminin “Ülkesinin kalkınmasını ve gelişmesini destekler.” alt eylemini yansıtmaktadır. Padişahın mevcut suyollarının onarılmasını, aynı zamanda yeni su kaynaklarının bulunmasını ve her mahalleye çeşme yapılmasını istemesi; su ihtiyacının kalıcı şekilde çözülmesi adına önemli bir kalkınma adımıdır. Padişahın halkın sorunlarına karşı duyarlı davranıp sorunları kalkınma odaklı çözüme kavuşturması vatanseverlik değerinin ülkenin gelişimini destekleme boyutu ile karşımıza çıkmaktadır.

Yukarıda Özyalçiner'in eserlerinde vatanseverlik değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner'in eserlerinde vatanseverlik değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 22: *Adnan Özyalçiner'in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Vatanseverlik Değerinin Dağılımı*

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D19.1. Millî bilinç sahibi olmak	D19.2. Millî kimliğini tanımak	D19.3. Ülke varlıklarına sahip çıkmak	D19.4. Bağımsızlığı korumak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	-	0
Anadolu'dan Öyküler	-	-	-	-	0
Keloğlan ile Köse	-	-	-	-	0
Kırmızı Çini Kâse	s.1, s.3	-	-	-	2
Anıtların Öyküleri	s.81	s.73, s.74	s.68, s.22, s.98	s.70, s.130, s.132	9
Sabırtası Çatladı	-	-	-	-	0
Devlet Kuşu	-	-	-	-	0
Altın Perçemli Oğlan	-	-	-	-	0
Tarihten Öyküler	s.43, s.46, s.50, s.59,61, s.62, s.63	-	-	s.65	8
Ölümsüzleşen Bahçe	-	-	-	s.1	1
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	-	-	-	-	0
Keloğlan Bir Gün	-	-	-	-	0
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	s.30, s.33, s.34, s.37, s.39, s.41, s.44, s.45, s.51, s.57, s.61, s.64, s.72	-	-	s.22, s.26, s.30, s.48	17
Masal Okuyorum	-	-	-	-	0
Ninemle Masal Okuyorum	-	-	s.152	s.152	2
Annemle Masal Okuyorum	-	-	-	-	0

Dedemle Masal Okuyorum	-	-	-	-	0
Garip Nasıl Okuyacak	-	-	-	-	0
Keloğlan'ın Çıraklığı	-	-	-	-	0
Küçük Tencere	-	-	-	-	0
Muradına Eremeyen Dilber	-	-	-	-	0
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	-	-	-	-	0
Yoksul Kızın Kısmeti	-	-	-	-	0
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	23	2	4	10	39

Tablo 22'ye göre, vatanseverlik değeri en çok *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* adlı eserde toplam 17 kez işlenmiştir. Bu eseri *Anıtların Öyküleri* eseri 9 kez, *Tarihten Öyküler* eseri 8 kez ile takip etmiştir. *Kırmızı Çini Kâse* ve *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserlerde vatanseverlik değerine 2 kez, *Ölümsüzleşen Bahçe* adlı eserde ise 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Sabırtaşı Çatladı*, *Devlet Kuşu*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Keloğlan Bir Gün*, *Masal Okuyorum*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise vatanseverlik değerine ilişkin herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde vatanseverlik değerine toplam 39 kez yer verilmiştir.

Vatanseverlik değerinin temel eylemleri arasında en çok yer verilen eylem “D19.1. Millî bilinç sahibi olmak” olup toplam 23 kez işlenmiştir. Bunu “D19.4. Bağımsızlığı korumak” 10 kez, “D19.3. Ülke varlıklarına sahip çıkmak” 4 kez, “D19.2. Millî kimliğini tanımak” ise 2 kez ile takip etmiştir.

4.1.20. Yardımseverlik değeri

Adnan Özyalçın'ın eserlerinde yardımseverlik ile ilgili örneklere aşağıda yer verilmiştir:

- *Gece yarısı olup Ağabey Karınca uyuklamaya başlayınca Küçük Karınca ile Küçük Ceviz dışarı çıkıp yarı donmuş bir durumdaki böceği içeri aldılar. Ağabey Karınca'nın gözleri görmediğinden yuvaya gizlice alınan böceği fark etmedi. Küçük Karınca'yla Küçük Ceviz kendi paylarından ayırdıkları yiyeceklerle yeni arkadaşlarını besliyorlardı. Bir gün Ağabey Karınca dışarıdayken Küçük Karınca'yla Küçük Ceviz, Ağabey Karınca'nın niçin o kadar sert davrandığını anlattılar. Çatlaktan giren soğuktan üşüdüklerini, sızan yağmur sularından yiyeceklerinin ıslanıp çürüyerek her gün biraz daha azaldığını söylediler. O zaman böcek güldü:*

—Bütün derdiniz bu mu? Ondan kolay ne var' Benim adım Hap Böceği. Ağzımla çamur karıp siva yaparım ben.

Hap Böceği bunları söyledikten sonra hemen işe girişti. Küçük Karınca da çamlıktan biraz reçine getirdi. Hap Böceği onu da kattı. Biraz da saman çöpü koydular. Hap Böceği bu çamurla çatlağı boydan boya sıvadı. (Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, s. 21)

Yukarıda verilen metin, yardımseverlik değerinin “cömert olmak” temel eyleminin “İmkânları ölçüsünde maddi varlıklarını ihtiyaç sahipleriyle paylaşır.” ve “Sahip olduğu bilgi, deneyim, eşya ve mali kaynaklar gibi değerleri başkalarıyla paylaşır.” alt eylemlerini örneklemiştir. Karınca ve Küçük Ceviz, yarı donmuş haldeki yardıma muhtaç böceği gizlice yuvaya alıp sahip oldukları sınırlı yiyeceklerini paylaşarak “İmkânları ölçüsünde maddi varlıklarını ihtiyaç sahipleriyle paylaşır” eylemini hayata geçirmişlerdir. Öte yandan, Hap Böceği'nin sahip olduğu bilgi ve becerileri kullanarak yuvanın çatlağını onarması da “sahip olduğu bilgi, deneyim, eşya ve mali kaynaklar gibi değerleri başkalarıyla paylaşır” eylemine bir örnektir. Hap Böceği, bildiği bir işi başkalarının yararına kullanmış, elindeki imkânları paylaşmaktan çekinmemiştir. Bu yönleriyle metinde geçen olaylar, cömertliğin yalnızca maddi paylaşımı değil, bilgi ve yetenek paylaşımını da kapsadığını gösteren güzel bir yardımseverlik örneğidir.

- *O zaman Garip'ten söz ettim müdüre. Pek hoşlanmadı bundan. Önce,*

“Okulda durmaz onlar, dedi. “Boşuna.”

Sonra,

“Hem sözünü ettiğiniz öğrencinin kaydı silinmiştir. Yerine başkası alınmıştır,” diye sıkıntıyla sürdürdü sözünü. “Yeniden yatılı öğrenci olamaz. Niye uğraşıyorsunuz bu işle?”

“Yanımda alıkoyup okumasını ben sağlasam bir sakıncası olur mu?”

“Sorumluluk sizde olduktan sonra ne yaparsanız yapın,” dedi. Önündeki kağıtları karıştırmaya başladı.

Daireden çıktım. Sevinçten uçuyordum. Çünkü Garip’in okuduğu okulun öğretmeni olmuştum. Resmen onun öğretmeni idim artık. Yanımda okuyabilecekti. Yokuşu sevinç içinde koşarak inerken herkes bana bakıyordu. (Garip Nasıl Okuyacak, s. 43)

Yukarıda verilen metin, yardımseverlik değerinin “cömert olmak” temel eyleminin “İnsanlara yardım etmekten mutluluk duyar.” ve “gönüllü olmak” temel eyleminin “Bilgisini, zamanını ve emeğini iyiliğe dönüştürmekten mutluluk duyar.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. Yazar, asker öğretmen iken tanıdığı ve yetim olan Garip’e yardım etmek ister. Tekrar okula başlaması için müdürle görüşür ve karşısına çıkan zorluklara rağmen “Yanımda alıkoyup okumasını ben sağlasam bir sakıncası olur mu?” sözleriyle sorumluluk alıp Garip’in okumasına yardımcı olur. Cömert davranıp Garip için maddi imkânlarını seferber eder. “Daireden çıktım. Sevinçten uçuyordum. Çünkü Garip’in okuduğu okulun öğretmeni olmuştum. Resmen onun öğretmeni idim artık.” sözleri yazarın bilgisini ve emeğini bir yetimin okumasına olanak tanıyacak şekilde iyiliğe dönüştürmesinin sevinicini yansıtmaktadır.

- *Kaymakam daha sözünü tamamlamadan jipin çevresinde dört dönen çocuklardan bir teki bile kalmamış ortalıkta. Hepsi bir yana sıvışmış. Kaymakam sözünü sürdürmüştü.*

“Öteki obaları da dolaştım. Okulsuz köylere gittim. Okula gidemeyen ne kadar çocuk varsa alıp ilçemizdeki okula getirdim. Onları orada giydireceğiz, karınlarını doyuracağız ve bütün öteki çocuklar gibi okumalarını sağlayacağız.” (Garip Nasıl Okuyacak, s. 29)

Yukarıdaki metin, yardımseverlik değerinin “dayanışma ve fedakârlık göstermek” temel eyleminin “İmkânları kullanırken ihtiyaç sahiplerine öncelik verir.” alt eylemi ile ilgilidir. Kaymakamın kırsal kesimde eğitim imkânı olmayan çocukları tespit edip onları ilçedeki okullara getirmesi, sahip olduğu imkânları ihtiyaç sahiplerine yönelttiğini göstermektedir. Ayrıca kaymakamın kendi görev bölgesindeki okulsuz köyleri tek tek dolaşması ve dezavantajlı çocukları okula kazandırabilmek için zorlu çevre şartlarına katlanması yardımseverlik değerinin fedakarlık boyutunu yansıtmaktadır.

- *Kuru bir dere yatağından geçerken,*

“Bak,” dedim. “Daha kaç dere yatağı var önümüzde?”

“Üç.”

“Tamam. Birinci dereye kadar bavulları sen taşıdın. İkincisine kadar ben taşıyım. Üçüncüsüne sen götürürsün, dördüncüsüne kadar yine ben sırtlanırım. Yüğü paylaşmış oluruz.

Tamam mı?”

Garip, yorulmuş ve terlemişti. Önerimi başını sallayarak kabul ettiğini belirtti.

(Garip Nasıl Okuyacak, s. 22)

Yukarıda verilen diyalog, yardımseverlik değerinin “dayanışma ve fedakârlık göstermek” temel eyleminin “Özverili davranışların sınırlarını bilir.” alt eylemini yansıtmaktadır. Yazar, kendisine yardım eden Garip’in halini fark ederek sorumluluğu paylaşmayı teklif etmektedir. Yazarın bu kararı almasını sağlayan düşüncenin altında, yükün tamamen bir kişiye bırakılmaması yatmaktadır. Çünkü yardım ederken fedakarlığın da bir sınırı olması gerektiğinin farkındadır. Daha adil ve merhametli olan bu yaklaşım, dayanışmanın daha sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır. Sonuç olarak, yardımseverlik değeri bağlamında bu örnek, özverili eylemlerin dengeli ve karşılıklı sorumluluk çerçevesinde yapılmasının önemini vurgulamaktadır.

- *Frigya yıkıldıktan sonra Anadolu’ya egemen olan Lidyalıların ünlü krallarından Midas, bir gün sarayının bahçesinde oturmuş altınlarını sayıyordu. O sırada, orada geçen yoksulun biri onu gördü. Midas’a “Çoluk çocuk açız kralım,” diye yalvarmaya başladı. “Ne olur bir altıncık da bize verin. Sizin için bir eksik ya da*

fazla fark etmez. Ama biz bir tek altınla ailece bir ay karnımızı doyurabilecek kadar buğday alabiliriz.”

Midas, kendi halkından olan bu yoksul adamı tersledi. Görevli askerlere onu sarayın önünden uzaklaştırmalarını söyledi. (Anıtların Öyküleri, s. 16)

Yukarıdaki metin, yardımseverlik değerinin “dayanışma ve fedakârlık göstermek” temel eyleminin “Yardıma muhtaç insanların duygularını anlamaya çalışır.” alt eylemini örneklendirmektedir. Kral Midas’ın tutumu, yardımseverlik değerinin tam zıttı bir davranış örneğidir. Yoksul adam, ailesiyle birlikte aç olduğunu ve sadece bir altın karşılığında bir ay boyunca karınlarını doyurabileceklerini ifade ederek, ihtiyaçlarını ve duygularını açıkça dile getirmiştir. Ancak Midas, bu insanın içinde bulunduğu durumu anlamaya çalışmak bir yana, ona küçümseyici bir tavırla yaklaşmış ve askerlerine onu uzaklaştırmalarını emretmiştir. Bu durum, Midas’ın yardımseverlik değerinden uzak, dayanışma ve fedakarlığa kapalı olduğunu göstermektedir.

- *Derler ki, bir zamanlar, Pamukkale’de yoksul bir ana kız yaşıyordu. Kendilerinden başka hiç kimseleri yoktu. Ana yaşlı, hastalıklıydı. Kız çok gençti, ama çirkin bir şeydi. Her türlü yoksulluğa katlanıyor, yatalak anasına bakıyordu. Bütün bir gün aç açına da olsa evi silip süpürmekten, anasının yatağını düzelterip sade suya çorbalar pişirerek içirmekten gocunmuyordu. (Anadolu’dan Öyküler, s. 88)*

Yukarıdaki paragraf yardımseverlik değerinin, “dayanışma ve fedakârlık göstermek” temel eyleminin “Aile fertlerinin öncelikli ihtiyaçları için kendi isteklerini erteler.” ve “Hastaların, yaşlıların ve özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına öncelik verir.” alt eylemlerini yansıtmaktadır. Genç kız, temel ihtiyaçlarından bile vazgeçerek annesinin bakımını üstlenmiştir. “Bütün bir gün aç açına da olsa...” ifadesi, onun kendi ihtiyaçlarını ikinci plana attığını ve annesinin sağlığını önemseydiğini göstermektedir. Kızın annesi yaşlı ve hastadır. Kız ise bütün çabasıyla bu özel durumu dikkate alarak, onun yaşamını kolaylaştırmak için uğraşmaktadır. Annesinin yatağını düzeltmekten, ona çorba yapmaya kadar tüm faaliyetleri onun ihtiyaçlarını karşılayarak yardımseverlik değerini içselleştirdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, yardımseverliğin fedakarlık boyutunu yansıtmaktadır.

- *Değirmenci işin doğrusunu anlatarak onları bir sandığın içinde suda bulduğunu söyledi. Bugüne kadar onlara analık babalık ettiklerini anlattı. Ama gerçek analarıyla babalarını bilmediğini açıkladı. O zaman iki kardeş değirmenciden gitmek için izin istedi. Altın perçemli oğlan,*

_ İkimiz de büyüdük artık, dedi. Ben çalışarak kız kardeşimi geçindirebilirim. O arada annemizle babamızı da arayıp buluruz.

_ Siz bilirsiniz. Nasıl istiyorsanız öyle olsun. Dara düşecek olursanız burada olduğumu unutmayın. Birbirlerine sarılıp ayrıldılar. (Altın Perçemli Oğlan, s. 21)

Yukarıda verilen metin, yardımseverlik değerinin “iyiliksever olmak” temel eyleminin “Yapılan iyiliklerin sürdürülebilir olmasına önem verir.” alt eylemi ile ilgilidir. Değirmenci yaptığı iyiliği süreklilik içinde devam ettirmiştir. İki çocuğu suda bulunduğu günden beri onlara bakıp büyüttüştür. Ayrıca değirmencinin çocuklara "Dara düşecek olursanız burada olduğumu unutmayın." demesi, yaptığı iyiliğin sadece geçmişte kalmadığını, gelecekte de devam edebileceğini göstermektedir.

- *“Kimdir bu Ahmet Çelebi? Ne marifeti vardır da adı bin marifetliye çıkmıştır?”*

“Bilgindir, yüce hakanım. Devlete millete yararlı bir kişidir. Onun için de ocağı gece gündüz yanar. Türlü ilaç kaynatır orada, madenleri eritir. Eşsiz bir bilgindir.” (Anıtların Öyküleri, s.70)

Yukarıdaki paragraf yardımseverlik değerinin “iyiliksever olmak” temel eyleminin “Bilimsel bilgiyi insanların ve toplumun yararına kullanır.” alt eylemi ile ilişkilidir. Ahmet Çelebi, bilgisini “devlete millete yararlı” olmak için kullanan bir kişi olarak tanıtılmaktadır. Onun ocağının “gece gündüz yanması”, “türlü ilaç kaynatması, madenleri eritmesi”, onun bilgisini üretime, sağlığa ve toplum yararına kullandığını göstermektedir.

- *—Vah kızım vah, dedi. Seni buraya kim bıraktı, gözlerin de görmüyor. Kız, başına gelenleri anlattı.*

—Ne olur beni burada bırakmayın, diye yalvardı. Gözlerim görmez ama her işinizi yaparım. Bu inciler de işinize yarar. Satarsanız çok para eder.

Yaşlı oduncu başını salladı.

—Para pul benim gözümde yok, dedi. Biz bir karı bir kocayız. Sen de bizim kızımız olursun. (Muradına Eremeyen Dilber, s. 27)

Yukarıdaki metin, yardımseverlik değerinin “gönüllü olmak” temel eyleminin “Karşılık beklemeden yardım yapar.” alt eylemini örneklendirmektedir. Yaşlı oduncu, görme engelli bir kızın yardım çağrısına karşılık verir. Kız, yanında değerli inciler olduğunu ve bunların satılmasıyla para kazanılabileceğini söyler; yani yardımın karşılığında maddi bir katkı sunmak ister. Ancak yaşlı oduncunun verdiği cevap çok anlamlıdır:

“Para pul benim gözümde yok. Biz bir karı bir kocayız. Sen de bizim kızımız olursun.”

Bu söz, onun yaptığı yardımın tamamen karşılıksız ve içten bir yardım olduğunu, yani yardımseverliğinin gönülden geldiğini açıkça gösterir.

Yukarıda Özyalçiner’in eserlerinde yardımseverlik değerinin ele alındığı bazı örnek bölümlere değinilmiştir. Bunlara ek olarak Özyalçiner’in eserlerinde yardımseverlik değerinin ele alındığı başka bölümler de vardır. Söz konusu bölümlerin hangi eserde bulunduğu ve bu bölümlerin ilgili sayfa numaraları, aşağıda yer alan tabloda sunulmuştur:

Tablo 23: Adnan Özyalçiner’in Çocuklara Yönelik Eserlerinde Yardımseverlik Değerinin Dağılımı

Eser Adı Ve Sayfa Numarası	D20.1. Cömert olmak	D20.2. Dayanışma ve fedakârlık göstermek	D20.3. İyiliksever olmak	D20.4. Gönüllü olmak	Geçiş Sıklığı (f)
Uzayda Yaz Tatili	-	-	-	-	0
Toparlak	-	-	-	-	0
Anadolu’dan Öyküler	-	s.35, s.88	-	s.92	3
Keloğlan ile Köse	-	s.38	-	-	1
Kırmızı Çini Kâse	-	s.3	s.37	s.29	3
Anıtların Öyküleri	s.18, s.149	s.16, s.114	-	s.17, s.94, s.104	7
Sabırtası Çatladı	-	s.33, s.56, s.59	-	-	3
Devlet Kuşu	s.19, s.64	s.16, s.40	-	s.52, s.62	6
Altın Perçemli Oğlan	-	s.14	s.21	-	2
Tarihten Öyküler	s.45	s.43, s.46, s.61	-	-	4
Ölümsüzleşen Bahçe	s.3, s.6	s.20, s.45, s.48	-	s.27, s.29, s.33	8
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	s.20	s.12, s.14	-	s.17	4
Keloğlan Bir Gün	s.55, s.126	s.18, s.46, s.58, s.110, s.123	-	s.5, s.15, s.20, s.22, s.23, s.24, s.26,	16

				s.28, s.35	
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	-	s.28, s.41, s.93	s.94, s.95	-	5
Masal Okuyorum	s.156, s.209	s.140	-	s.97, s.170, s.187	6
Ninemle Masal Okuyorum	s.57, s.244	s.5, s.26, s.36, s.58, s.94, s.134, s.198, s.239	-	s.8, s.32, s.42, s.88, s.117, s.142, s.153, s.257	18
Annemle Masal Okuyorum	s.8	s.36, s.67	-	s.5, s.6, s.13, s.28, s.37, s.174, s.191, s.195, s.219	12
Dedemle Masal Okuyorum	-	s.55, s.226	-	s.131, s.152, s.157	5
Garip Nasıl Okuyacak	s.28, s.41, s.43	s.22, s.29, s.40	-	s.15, s.16, s.17	9
Keloğlan'ın Çırağı	-	-	-	-	0
Küçük Tencere	s.31, s.39	s.18, s.27	-	-	4
Muradına Eremeyen Dilber	-	s.15	-	s.27	2
Öylesi De Olur Böylesi De	-	-	-	-	0
Sihirli Oluk	-	-	-	-	0
Uyusun Uyansın	s.3, s.5	-	-	-	2
Yoksul Kızın Kısmeti	-	s.19	-	-	1
Toplam Geçiş Sıklığı (f)	22	48	4	47	121

Tablo 23'e göre, yardımseverlik değeri en çok *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserde, toplam 19 kez işlenmiştir. Bu eseri *Keloğlan Bir Gün* 17 kez, *Annemle Masal Okuyorum* 12 kez ile takip etmiştir. *Ölümsüzleşen Bahçe* eserinde 8 kez, *Anıtların Öyküleri* eserinde 7 kez, *Devlet Kuşu* eserinde ise 6 kez işlenmiştir. *Masal Okuyorum* ve *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* eserlerinde 5 kez işlenmiştir. *Dedemle Masal Okuyorum* ve *Tarihten Öyküler* eserlerinde 4 kez işlenmiştir. *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Küçük Tencere* ve *Sabırtası Çatladı* eserlerinde 3 kez yer alırken; *Anadolu'dan Öyküler*, *Kırmızı Çini Kâse* ve *Garip Nasıl Okuyacak* eserlerinde 2 kez yer almıştır. *Altın Perçemli Oğlan*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* eserlerinde 1 kez yer verilmiştir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparлак*, *Keloğlan ile Köse*, *Keloğlan'ın Çırağı*, *Öylesi De Olur Böylesi De* ve *Sihirli Oluk* adlı eserlerde ise yardımseverlik değerine ilişkin herhangi

bir bulguya rastlanmamıştır. İncelenen eserlerde yardımseverlik değerine toplam 121 kez yer verilmiştir.

Yardımseverlik değerinin temel eylemleri içinde en çok yer verilen eylem “D20.2. Dayanışma ve fedakârlık göstermek” olup toplam 48 kez işlenmiştir. Bunu “D20.4. Gönüllü olmak” 47 kez, “D20.1. Cömert olmak” 22 kez, “D20.3. İyiliksever olmak” ise 4 kez ile takip etmiştir.

Tablo 24: Adnan Özyalçınar’ın Çocuklara Yönelik Eserlerinde Yer Alan Değerlerin Dağılımı

Değerler	Toplam
Adalet	73
Aile Bütünlüğü	45
Çalışkanlık	60
Dostluk	31
Duyarlılık	33
Dürüstlük	70
Estetik	83
Mahremiyet	24
Merhamet	88
Mütevazılık	57
Özgürlük	30
Sabır	38
Sağlıklı Yaşam	27
Saygı	81
Sevgi	132
Sorumluluk	36
Tasarruf	35
Temizlik	21

Vatanseverlik	39
Yardımseverlik	121
Toplam	1124

Tablo 24’te görüldüğü üzere Adnan Özyalçiner’in çocuk kitaplarında değerlerle ilgili 1124 ileti tespit edilmiştir. Tablo incelendiğinde eserlerde en çok işlenen değer, 132 kez ile “Sevgi” değeridir. Onu sırasıyla 121 kez ile “Yardımseverlik”; 88 kez ile “Merhamet”; 83 kez ile “Estetik”; 81 kez ile “Saygı”; 73 kez ile “Adalet”; 70 kez ile “Dürüstlük”; 60 kez ile “Çalışkanlık”; 57 kez ile “Mütevazılık”; 45 kez ile “Aile Bütünlüğü”; 39 kez ile “Vatanseverlik”; 38 kez ile “Sabır”; 36 kez ile “Sorumluluk”; 35 kez ile “Tasarruf”; 33 kez ile “Duyarlılık”; 31 kez ile “Dostluk”; 30 kez ile “Özgürlük”; 27 kez ile “Sağlıklı Yaşam”; 24 kez ile “Mahremiyet” ve son olarak 21 kez ile “Temizlik” değeri takip etmektedir.

Tablo 25: Adnan Özyalçiner’in Çocuk Kitaplarında Tespit Edilen Değerlerin Eserlere Göre Dağılımı

Eserler	Toplam
Uzayda Yaz Tatili	2
Toparlak	2
Anadolu’dan Öyküler	41
Keloğlan İle Köse	22
Kırmızı Çini Kase	48
Anıtların Öyküleri	123
Sabırtaşı Çatladı	60
Devlet Kuşu	66
Altın Perçemli Oğlan	15
Tarihten Öyküler	55
Ölümsüzleşen Bahçe	85
Çürük Ceviz ve Küçük Karınca	17

Keloğlan Bir Gün	90
Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler	59
Masal Okuyorum	59
Ninemle Masal Okuyorum	110
Annemle Masal Okuyorum	87
Dedemle Masal Okuyorum	73
Garip Nasıl Okuyacak	36
Keloğlan'ın Çıraklığı	11
Küçük Tencere	17
Muradına Eremeyen Dilber	10
Öylesi De Olur Böylesi De	11
Sihirli Oluk	11
Uyusun Uyansın	5
Yoksul Kızın Kısmeti	9
Toplam	1124

Tablo 25'te görüldüğü üzere Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında toplam 1124 değer iletilisi tespit edilmiştir. Tablo incelendiğinde en çok değere yer verilen eser 123 kez ile Anıtların Öyküleri adlı eserdir. Onu sırasıyla 110 kez ile Ninemle Masal Okuyorum, 90 kez ile Keloğlan Bir Gün, 87 kez ile Annemle Masal Okuyorum, 85 kez ile Ölümsüzleşen Bahçe, 73 kez ile Dedemle Masal Okuyorum, 66 kez ile Devlet Kuşu, 60 kez ile Sabırtaş Çatladi, 59 kez ile Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler ve Masal Okuyorum, 55 kez ile Tarihten Öyküler, 48 kez ile Kırmızı Çini Kase, 41 kez ile Anadolu'dan Öyküler, 36 kez ile Garip Nasıl Okuyacak, 22 kez ile Keloğlan İle Köse, 17 kez ile Çürük Ceviz ve Küçük Karınca ve Küçük Tencere, 15 kez ile Altın Perçemli Oğlan, 11'er kez ile Keloğlan'ın Çıraklığı, Öylesi De Olur Böylesi De ve Sihirli Oluk, 10 kez ile Muradına Eremeyen Dilber, 9 kez ile Yoksul Kızın Kısmeti, 5 kez ile Uyusun Uyansın ve son olarak 2 kez ile Uzakda Yaz Tatili ve Toprak adlı eserler takip etmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

5.1. Sonuç ve Tartışma

21. yüzyılın toplumsal, kültürel ve bireysel ihtiyaçları; eğitimi yalnızca bilgi aktarımına dayalı bir süreç olmaktan çıkararak bireyin ahlaki, duygusal ve sosyal gelişimini de kapsayan çok yönlü bir yapıya dönüştürmüştür. Bu çerçevede, eğitim politikalarının ve programlarının temel amaçlarından biri, yalnızca akademik yeterlilikler kazandırmak değil, aynı zamanda erdemli bireyler yetiştirmektir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli, bu anlayışın somut bir örneği olarak öne çıkmakta; bireyin zihinsel gelişiminin yanı sıra değer temelli bir karakter inşasını da hedeflemektedir. Modelin merkezinde yer alan Erdem-Değer-Eylem modeli, değer eğitiminin yapısını köklü bir biçimde dönüştürmekte ve bu alana yeni bir kavramsal zemin sunmaktadır.

Daha önceki programlarda değerler, on tane olan kök değer etrafında yapılandırılmışken, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'nde bu yapı genişlemiş ve değer sayısı yirmiye çıkmıştır. Bu yeni yaklaşımda, değerler yalnızca bireyin sahip olması beklenen nitelikler olarak değil, aynı zamanda erdemlerin alt boyutları olarak tanımlanmakta ve davranışsal temsilleri olan eylemlerle doğrudan ilişkilendirilmektedir. Ayrıca her bir değere karşılık gelen eylemlerin açıkça tanımlanmış olması, değerler eğitiminin somutlaştırılmasına katkı sunmaktadır.

Çerçevenin temel hedefi; eylemlerden değerlere, değerlerden erdemli insana, oradan da nihai hedef olan “huzurlu aile ve toplum” ile “yaşanabilir çevrede huzurlu insan”a ulaşmaktır. Bu bütüncül yapı, bireyin hem içsel dünyasını hem de toplumsal ilişkilerini erdemli bir zemine oturtmayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada yürütülen değer analizi de, Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi'ne dayalı olarak, değerlerin yalnızca teorik boyutunu değil, aynı zamanda davranışsal karşılıklarını (eylemlerini) da dikkate alarak gerçekleştirilmiştir. Böylece yeni öğretim programının sunduğu perspektif ile uyumlu ve eylemlere dönük bir değer incelemesi ortaya konmuştur. Bu bağlamda, bu çalışmada Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında geliştirilen Erdem-Değer-Eylem Çerçevesi esas alınarak, değerler yalnızca kavramsal düzeyde ele alınmamış; aynı zamanda bu değerlere karşılık gelen eylemlerle birlikte incelenmiştir. Böylece

değerlerin nasıl somut davranışlara dönüştüğü analiz edilmiş ve değer eğitimi ile ilişkin yeni programın pratiğe yansıyan yönleri edebî metinler üzerinden değerlendirilmiştir.

Adnan Özyalçınar, Türk edebiyatının önemli yazarlarından biridir. Birçok farklı türde eserler kaleme almış ve ödüller kazanmıştır. Toplumsal sorunlara duyarsız kalmayıp bu sorunları eserlerinde derinlemesine işlemiştir. Toplumun çeşitli katmanlarındaki adaletsizlikler, eşitsizlikler ve bireysel çatışmalar, eserlerinde sıkça ele alınan temalar olmuştur. Bunun yanı sıra, geleneksel masallar ve tarihsel anlatıları çağdaş bir bakış açısıyla yeniden kurgulayan Özyalçınar, kültürel öğeleri, evrensel değerler ile harmanlayarak yeni bir anlatım biçimi oluşturmuştur. Yazar, özellikle çocuk edebiyatında, masalsı ve fantastik öğelerle gerçekçi öğeleri birleştirerek, çocukların dünyasına hem eğlenceli hem de düşündürücü metinler sunmuştur. Özyalçınar'ın eserleri, bu şekilde, geleneksel ile modern arasında bir köprü kurarak, hem kültürel mirasa sahip çıkmakta hem de toplumsal sorunlara ışık tutmaktadır. Dolayısıyla Adnan Özyalçınar, hem toplumsal sorunlarına karşı olan hassasiyeti hem de toplumun genlerini taşıyan masal ve tarihsel anlatıları modern dünya ile harmanlayarak değerler bakımından zengin eserler ortaya koymuştur.

Bu çalışmada, Adnan Özyalçınar'ın eserleri Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında değer ve değerleri yansıtan eylemler bağlamında incelenmiştir. Erdem-Değer- Eylem modeli kapsamında yirmi değer “adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük, sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik” ilgili oldukları eylemlerle ilişkilendirilerek incelenmiş ve varılan sonuçlar sıralanmıştır.

- Adnan Özyalçınar'ın çocuklara yönelik eserleri, yukarıda belirtilen değerlere yer verilip verilmediği açısından incelenmiş; bu eserlerde tespit edilen değerlerin ne sıklıkla geçtiği belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, Adnan Özyalçınar'ın çocuklara yönelik eserlerinin belirtilen değerler açısından oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Özyalçınar, eserlerinde ele aldığı değerleri kimi zaman olumlu, kimi zaman ise olumsuz örnekler üzerinden aktararak mesajlarını iletmeyi tercih etmiştir. Bu yaklaşımıyla Özyalçınar, değer eğitiminin

yalnızca olumlu örnekler üzerinden değil, olumsuz durum ve olaylar aracılığıyla da gerçekleştirilebileceğini ortaya koymaktadır.

- Adnan Özualçiner'in çocuklara yönelik eserlerinde belirtilen değerlere toplamda 1124 kez yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuç, Özualçiner'in eserlerinin değerler açısından zengin bir içerik sunduğunu ortaya koymaktadır. Benzer şekilde, Alemustan (2024) da Adnan Özualçiner'in "Garip Nasıl Okuyacak", "Tarihten Öyküler", "Kırmızı Çini Kâse", "Devlet Kuşu", "Ölümsüzleşen Bahçe", "Keloğlan Bir Gün", "Sabırtaşı Çatladı" ve "Anıtların Öyküsü" adlı eserlerinde yer alan değerleri incelediği çalışmasında toplam 430 veri tespit etmiş ve söz konusu eserlerin değer eğitimi açısından zengin bir içeriğe sahip olduğunu ifade etmiştir.

- Adnan Özualçiner'in eserlerinde en çok işlenen değer 132 kez ile "sevgi" değeridir. Onu sırasıyla 121 kez ile "yardımseverlik", 88 kez ile "merhamet", 83 kez ile "estetik", 81 kez ile "saygı", 73 kez ile "adalet", 70 kez ile "dürüstlük", 60 kez ile "çalışkanlık", 57 kez ile "mütevazılık", 45 kez ile "aile bütünlüğü", 39 kez ile "vatanseverlik", 38 kez ile "sabır", 36 kez ile "sorumluluk", 35 kez ile "tasarruf", 33 kez ile "duyarlılık", 31 kez ile "dostluk", 30 kez ile "özgürlük", 27 kez ile "sağlıklı yaşam", 24 kez ile "mahremiyet" ve son olarak 21 kez ile "temizlik" değerleri takip etmektedir. Alemustan (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada elde edilen 430 verinin değerlere göre dağılımı incelendiğinde, en fazla tekrar eden değerlerin sırasıyla sevgi, estetik, yardımseverlik, aile birliği ve saygı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular doğrultusunda, mevcut araştırmanın sonuçlarının Alemustan'ın (2024) çalışmasıyla benzerlik gösterdiği ifade edilebilir.

- Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nde çatı değerler olarak ele alınan adalet, saygı ve sorumluluk 190 kez ile toplam değer dağılımının %16,90'nı oluşturmaktadır. Eserlerin, çatı değerler açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Aile ve sosyal çevre kategorisinde yer alan sevgi, dostluk, özgürlük, dürüstlük, vatanseverlik, yardımseverlik ve aile bütünlüğü değerleri 468 kez; İnsan alanına ait değerler kategorisinde yer alan tasarruf, sabır, mahremiyet, mütevazılık, sağlıklı yaşam ve çalışkanlık değerleri 241 kez; fiziksel çevre kategorisinde yer alan temizlik, duyarlılık, estetik ve merhamet değerleri 225 kez yer almıştır. Değerlerin bu üç alanı zengin bir biçimde yansıttığını ve bu üç alana dengeli bir şekilde dağıldığını söyleyebiliriz. Özellikle aile ve sosyal çevre alanının çok fazla yer alması, Adnan

Özyalçiner'in toplumcu yönü ve ele aldığı konuların masal ve tarihi anlatılardan alınmış olması ile doğrudan ilgilidir.

- Adnan Özyalçiner'in eserlerinde yer alan değerlerin, her bir eser bazında nasıl dağıldığına baktığımızda ise, 123 kez ile Anıtların Öyküleri ilk sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla; 110 kez ile *Ninemle Masal Okuyorum*, 90 kez ile *Keloğlan Bir Gün*, 87 kez ile *Annemle Masal Okuyorum*, 85 kez ile *Ölümsüzleşen Bahçe*, 73 kez ile *Dedemle Masal Okuyorum*, 66 kez ile *Devlet Kuşu*, 60 kez ile *Sabırtası Çatladı ve Masal Okuyorum*, 59 kez ile *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, 55 kez ile *Tarihten Öyküler*, 48 kez ile *Kırmızı Çini Kase*, 41 kez ile *Anadolu'dan Öyküler*, 36 kez ile *Garip Nasıl Okuyacak*, 22 kez ile *Keloğlan ile Köse*, 17 kez ile *Çürük Ceviz ve Küçük Karınca ile Küçük Tencere*, 15 kez ile *Altın Perçemli Oğlan*, 11 kez ile *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Öylesi de Olur Böylesi de* ve *Sihirli Oluk*, 10 kez ile *Muradına Eremeyen Dilber*, 9 kez ile *Yoksul Kızın Kısmeti*, 5 kez ile *Uyusun Uyansın* ve son olarak 2 kez ile *Uzayda Yaz Tatili* ve *Toparlık* adlı eserler takip etmektedir. Alemustan (2024) tarafından yapılan çalışmada, eser bazlı dağılımda en fazla değerin yer aldığı eserlerin Anıtların Öyküleri ve Keloğlan Bir Gün olduğu tespit edilmiştir. Bu yönüyle, mevcut araştırmanın sonuçlarının Alemustan'ın (2024) çalışmasıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

- Adnan Özyalçiner'in çocuklara yönelik eserlerinde sevgi değeri, 132 kez ile en fazla işlenen değerdir. Özyalçiner'in eserlerinde sevgi değeri, anlayışlı ve barışçıl olmak, vefalı olmak, sadakatli olmak, özverili olmak ve misafirperverlik olmak üzere beş temel eylemin tamamı üzerinden yansıtılmıştır. Sevgi değerinin “sadakatli olmak” eylemi 71 örnekle en fazla yer bulan eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu sırasıyla, 23 kez ile “misafirperverlik”, 21 kez ile “özverili olmak”, 13 kez ile “anlayışlı ve barışçıl olmak” 4 kez ile “vefalı olmak” eylemi takip etmektedir. Sadakatli olmak eylemi daha çok “Sevgisini samimi bir şekilde göstermeye istekli olur” alt eylemi ile yansıtılmıştır. Özellikle aile bireyleri arasındaki sıcak ve samimi ilişkiler düzleminde sevgi değeri kendine yer bulmuştur. “anlayışlı ve barışçıl olmak” ve “vefalı olmak” gibi daha soyut ve ilişkisel olan çocukların bilişsel seviyelerinin üstündeki eylemler ise sınırlı sayıda örneklerle yer bulmuştur. Sevgi değerinin en çok işlendiği eserler, 14 kez ile *Masal Okuyorum* ve *Ninemle Masal Okuyorum* isimli masallardır. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlık*, *Çürük Ceviz ve Küçük*

Karınca, Keloğlan'ın Çıraklığı, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın ve Yoksul Kızın Kısmeti isimli eserlerde sevgi değerinin ele alındığı bir kısma rastlanılmamıştır.

- Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında sıkça işlenen değerlerden biri de yardımseverlik değeridir. Özyalçiner'in çocuk kitaplarında yer alan yardımseverlik değeri; cömert olmak, dayanışma ve fedakârlık göstermek, iyiliksever olmak ve gönüllü olmak. Bu değerler içerisinde en çok temsil edilen eylem 48 kez ile “dayanışma ve fedakârlık göstermek” olarak öne çıkmaktadır. Bunu sırasıyla 47 kez ile “gönüllü olmak”, 22 kez ile “cömert olmak” ve 4 kez ile “iyiliksever olmak” izlemektedir. Özyalçiner'in eserlerinde yardımseverlik değeri özellikle dayanışma ve fedakârlık eylemleri ile vücut bulmuştur. Bu durum, daha çok Özyalçiner'in kültürel miraslarımız olan masal ve tarihî anlatılara eserlerinde sıkça yer vermesi ile ilgilidir. Özellikle Türk toplumunun kültürel kodlarında önemli bir yeri olan imece, dayanışma, fedakârlık ve paylaşım eylemlerinin Özyalçiner'in eserlerinde yardımseverlik değeri bağlamında sıkça işlendiği görülmektedir. Yardımseverlik değeri, 121 kez ile Özyalçiner'in eserlerinde vurgulanmıştır. En fazla yardımseverlik değerine yer verilen eser, toplamda 18 eylemle *Ninemle Masal Okuyorum* adlı eserdir. Öte yandan, *Uzayda Yaz Tatili, Toparlak, Keloğlan'ın Çıraklığı, Öylesi De Olur Böylesi De ve Sihirli Oluk* adlı eserlerde yardımseverlik değerine ilişkin hiçbir eyleme yer verilmemiştir.

- Özyalçiner'in eserlerinde geniş bir şekilde yer alan değerlerden biri de 88 kez ile merhamet değeridir. En çok temsil edilen eylem 41 kez ile “vicdanlı olmak” olurken, bunu 31 kez ile “şefkatli olmak” ve 16 kez ile “insanı ve doğayı sevmek” izlemiştir. Merhamet değerinin temel eylemlerinin tamamının eserlere yansıdığı görülmüştür. Özyalçiner'in eserlerinde merhamet değeri daha çok vicdan ve şefkat bağlamında ele alınmıştır. Özyalçiner'in karakterleri, sıklıkla başkalarının haklarını gözetken, adaleti önceleyen ve doğruyu savunan tutumlar sergilemektedir. Bu yönüyle merhamet değeri daha çok ahlaki boyutta karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca Özyalçiner'in eserlerinde aile bireyleri, arkadaşlar ve toplumun diğer üyeleri arasındaki şefkate dayanan ilişkiler sıklıkla vurgulanmakta; şefkat, toplumsal uyumun temel yapı taşlarından biri olarak sunulmaktadır. “insanı ve doğayı sevmek” eyleminin ise en az yer verilen boyut olması, yazarın daha çok insani ilişkiler ve ahlaki kararlar çerçevesinde bir merhamet değeri sunduğunu; doğa sevgisi gibi temaların ise daha arka planda kaldığını ortaya koymaktadır. En fazla merhamet değerine yer verilen eser,

19 eylemle *Annemle Masal Okuyorum* eseridir. Öte yandan, *Uzayda Yaz Tatili*, *Keloğlan ile Köse*, *Altın Perçemli Oğlan*, "*Keloğlan'ın Çıraklığı ve Yoksul Kızın Kısmeti*" adlı eserlerde merhamet değerine ilişkin hiçbir bulguya rastlanmamıştır.

- Özyalçiner'in eserlerinde üzerinde çok fazla durulan değerlerden biri de 83 örnek ile estetik değeridir. Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında estetik değeri, özellikle "duyusal derinliği anlamak" eylemi ile öne çıkmaktadır. Toplamda 81 örnekle bu eylem, estetik değer en fazla vurgulandığı eylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna karşılık, "üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek" yalnızca 2 örnekle sınırlıyken, "sanatsal ve görsel zevkleri hayatın bir parçası hâline getirmek" ise hiçbir eserde yer almamıştır. Bu dağılım, Özyalçiner'in estetik anlayışının daha çok duyusal algıların gelişimine, doğa ve çevre ile ilişki kurmaya, güzellik kavramına ve betimsel anlatımlar üzerinden duyguları harekete geçirmeye dayandığını göstermektedir. Eylemlerin dağılımına bakıldığında, estetik değerin diğer iki boyutu olan "üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek" ile "sanatsal ve görsel zevkleri hayatın bir parçası hâline getirmek" neredeyse hiç temsil edilmemektedir. Bu durum, Özyalçiner'in estetik anlayışının sanat temelli bir yaklaşımdan ziyade, kültürel duyarlılığı öne çıkaran, tarihsel dokuyu sezdirenen ve çocuklara geçmişin izlerini estetik bir duyarlılıkla aktaran bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Eserlerin sanatsal yönünden çok kültürel bağlamla bütünleşmiş estetik öğelere dayanması, yazarın geleneksel masal kurgusunu modern anlatı ile ele almasının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. En fazla estetik değere yer verilen eser, 25 örnekle *Anıtların Öyküleri*'dir. Öte yandan, *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz ve Küçük Karınca*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk ve Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde estetik değeri hiç yer almamaktadır.

- Özyalçiner'in eserlerinde en çok vurgulanan değerlerden biri de 81 kez ile saygı değeridir. Bu değer temel eylemleri arasında en çok temsil edilen, 51 kez ile "nezaketli olmak" eylemidir. Bu eylemi, 23 örnekle "çevresine, millî ve manevi değerlere saygı duymak", 3 örnekle ise "kendisine saygı duymak" eylemleri takip etmektedir. "Nezaketli olmak" eylemi, bireyin başkalarına karşı zarif, ölçülü ve saygılı bir iletişim biçimi benimsemesini kapsayan davranışlarla yoğun biçimde temsil edilmiştir. Özyalçiner'in eserlerinde saygı değeri, özellikle görgü kurallarına uymak,

başkalarının onuruna zarar vermekten kaçınmak ve aile fertlerine nazik davranmak gibi toplumsal uyum odaklı eylemler ile öne çıkmaktadır. Bu durum, Özyalçiner'in saygı değerini çoğunlukla toplumsal ilişkiler düzleminde ve bireyler arası iletişim üzerinden temellendirdiğini göstermektedir. “çevresine, millî ve manevi değerlere saygı duymak” eylemi ise yazarın tarihsel ve kültürel duyarlılığı ön plana çıkardığı anlatılarında görünürlük kazanmakta; doğayı ve canlıları koruma, millî-manevi değerlere duyarlılık ve farklı kültürlere saygı gibi eylemler üzerinden yansıtılmaktadır. Buna karşın, “kendisine saygı duymak” eylemi, yalnızca üç örnekle sınırlı kalmakta ve bu durum, yazarın bireyin kendisiyle olan ilişkisinden ziyade toplumla kurduğu saygı temelli ilişkileri ön plana çıkardığını göstermektedir. Saygı değerinin en fazla yer aldığı değer 18 kez ile *Anıtların Öyküleri* eseridir. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparлак*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Uyusun Uyansın*, *Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde ise saygı değerine ait hiçbir bulguya rastlanılmamıştır.

- Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında adalet değeri, toplam 73 eylemle temsil edilmiştir. En çok yer verilen eylem, 51 örnekle “hakkaniyetli davranmak” olmuştur. Bunu, 14 örnekle “hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak”, 5 örnekle “ölçülü ve dengeli olmak” ve 3 örnekle “liyakate önem vermek” eylemleri izlemiştir. İncelenen eserlerde adalet değeri, 4 temel eyleminin tamamı ile eserlerde yer almıştır. Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere adalet değeri daha çok “hakkaniyetli davranmak” eylemi Özyalçiner'in eserlerinde vücut bulmuştur. Bu temel eylem özellikle “ Haksızlıkların düzeltilmesi konusunda kararlı davranır.” alt eylemi ile sıkça karşımıza çıkmaktadır. Masal yapısı içinde iyi ile kötünün çatışmasına dayanan geleneksel kurgu, yazarın bu eylemi işlemesi için uygun bir zemin sunmuştur. Karakterler haksızlık karşısında sessiz kalmak yerine kararlı ve bilinçli bir mücadele sergilemektedirler. Bu bağlamda Özyalçiner'in eserleri, çocuklara yalnızca “adaletli ol” çağrısı yapmaz; aynı zamanda “adaletsizliğe karşı ses çıkar” mesajını da güçlü biçimde vermektedir. Ayrıca “hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak” temel eylemi; hakkını meşru yollardan arama, başkalarının da hakkını savunma, hak ve özgürlüklerini uygun biçimde kullanma alt eylemleri ile eserlere yansımıştır. Buna karşılık “ölçülü ve dengeli olmak” eylemi yalnızca 5 örnekle, “liyakat” ise yalnızca 3 örnekle temsil edilmiştir. Bu iki temel eylemin sınırlı temsil edilmesi, yazarın adalet

temasını daha çok hakkaniyet ve hak bilinci üzerinden ele almayı tercih ettiğini, ölçülülük ve liyakat gibi daha soyut yönlerinin çocuklara yönelik eserlerinde daha sınırlı işlediğini göstermektedir. Eserler bazında değerlendirildiğinde, *Dedemle Masal Okuyorum* adlı kitap toplamda 10 örnekle adalet değerine en fazla yer veren eser olarak öne çıkmaktadır. *Anadolu'dan Öyküler*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Küçük Tencere*, *Sihirli Oluk*, *Toparlak*, *Uzayda Yaz Tatili* ve *Uyusun Uyansın* eserlerinde ise adalet değerine ait herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

- Özyalçiner'in eserlerinde geniş bir şekilde yer alan değerlerden biri de dürüstlük değeridir. Dürüstlük değerinin en fazla temsil edildiği eylem, 58 örnekle “doğru ve güvenilir olmak” eylemidir. “samimi olmak” eylemi ise yalnızca 12 örnekle yer almıştır. Adnan Özyalçiner'in çocuk kitaplarında “doğru ve güvenilir olmak” eylemi, dürüstlük değerinin merkezinde konumlanmakta; bu değer, özellikle “yaşamında yalan, hile ve aldatmaya başvurmaz” alt eylemi üzerinden somutlaşmaktadır. Bu durum, Özyalçiner'in dürüstlük değerini daha çok güvenilirlik, doğruluk ve toplumsal sorumlulukla ilişkilendirdiğini göstermektedir. Dürüstlük değerinin daha çok bireysel yönünü yansıtan “samimi olmak” temel eylemi ise sınırlı sayıda örnekle karşımıza çıkmaktadır. Daha çok bireyin iç dünyasına, niyetine ve duygusal dürüstlüğüne “dayanan samimi olmak” eylemi ele alınan konuların daha çok toplumsal yönünün baskın olmasından dolayı Özyalçiner'in eserlerinde geri planda kalmıştır. Dürüstlük değeri 70 örnek ile eserlerde işlenmiştir. Dürüstlük değerine en fazla yer verilen eser 10 örnek ile Keloğlan ile Köse masalıdır. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* isimli eserlerde ise dürüstlük değerine ait hiçbir bulguya rastlanılmamıştır.

- Özyalçiner'in eserlerinde sıkça vurgulanan değerlerden biri de çalışkanlık değeridir. Çalışkanlık değerinin en fazla işlendiği eylem, 48 örnek ile “azimli olmak” temel eylemidir. Onu sırasıyla “çalışmalarda aktif rol almak” 7 örnek ile “planlı olmak” 5 örnek ile takip etmiştir. “araştırmacı ve sorgulayıcı olmak” temel eylemine ait bulguya rastlanılmamıştır. “azimli olmak” boyutunun çok fazla yer alması, yazarın çalışkanlık değerini kararlılık, sebat ve hedefe ulaşma doğrultusunda kişisel çabanın sürekliliği ile ilişkilendirdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, eserlerin konusunun daha çok tarihi anlatı ve masallara dayanması ile ilgilidir. Çünkü

bu tarz anlatılarda karakterlerin karşılaştıkları zorluklara rağmen yılmadan çaba göstermeleri bir erdem olarak sunulur. Bunun yanı sıra çalışkanlık değerinin diğer temel eylemleri Özyalçiner'in eserlerinde sınırlı sayıda örnekle temsil edilmiştir. Planlama, sorgulama veya ekip çalışması gibi çağdaş eylemler geri planda kalmıştır. Çalışkanlık değeri daha çok bireyin içsel gücüne ve mücadeleci yönüne vurgu yapılarak azimli olmak ekseninde eserlere yansımıştır. Çalışkanlık değerinin en fazla işlendiği eser, Anıların Öyküleri adlı eserdir. Uzayda Yaz Tatili, Toparlak, Altın Perçemli Oğlan, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın, Yoksul Kızın Kısmeti adlı eserlerde ise çalışkanlık değerine rastlanılmamıştır.

- Özyalçiner'in eserlerinde işlenen değerlerden biri de mütevazılık değeridir. Mütevazılık değerinin “gösteriş ve övünmekten kaçınmak” eylemi 34 kez ile en fazla yer alan eylemdir. Onu sırasıyla 18 kez ile “insan ilişkilerinde yapıcı olmak” ve 5 kez ile “kendini tanımak” temel eylemi takip etmektedir. Mütevazılığın yoğun biçimde “gösteriş ve övünmekten kaçınmak” temel eylemi üzerinden temsil edilmesi, Özyalçiner'in mütevazılığı daha çok dışa dönük, davranışsal bir sadelik ve alçakgönüllülük biçiminde kurguladığını ortaya koymaktadır. Yazarın çocuklara bireysel başarı ve sahip olunanlar üzerinden üstünlük kurma anlayışına karşı bir bilinç kazandırmayı hedeflediği söylenebilir. “insan ilişkilerinde yapıcı olmak” temel eyleminin de dikkat çeken bir sıklıkla temsil edildiği görülmektedir. Bu durum, mütevazılığın sadece bireysel bir tutum değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerde uyumu, nezaketi ve anlayışı besleyen bir değer olarak Özyalçiner tarafından sunulduğunu göstermektedir. Buna karşın, “kendini tanımak” temel eylemi oldukça sınırlı örnekle temsil edilmiş; bu durum, bireyin içsel farkındalığına, öz eleştirisine ve gelişime açık tutumuna yönelik eylemlerin Özyalçiner'in eserlerinde daha arka planda kaldığını göstermektedir. Özyalçiner'in eserlerinde mütevazılık değeri 57 kez yer almıştır. *Annemle Masal Okuyorum* adlı kitap 16 örnekle mütevazılık değerine en çok yer veren eserdir. *Uzayda Yaz Tatili, Toparlak, Keloğlan ile Köse, Kırmızı Çini Kâse, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, Garip Nasıl Okuyacak, Keloğlan'ın Çıraklığı, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi de Olur Böylesi de, Sihirli Oluk ve Uyusun Uyansın* isimli eserlerde mütevazılık değerine ilişkin hiçbir bulguya rastlanılmamıştır.

- Adnan Özyalçiner’in eserlerinde işlenen bir diğer değer, aile bütünlüğü değeridir. Eylemlere göre dağılım incelendiğinde, 20 eylem ile “aile içi dayanışma göstermek” ilk sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla 14 eylem ile “aile birliğine önem vermek”, 7 eylem ile “aile içi sorumlulukları yerine getirmek” ve 4 eylem ile “aile içi iletişimi güçlendirmek” eylemleri takip etmektedir. Eylemlerin dağılımına bakıldığında, Özyalçiner’in eserlerinde aile bütünlüğü değerinin, özellikle birlik ve dayanışma ekseninde işlendiği ve toplumun genetik kodlarında var olan aile birliğine önem verildiği görülmektedir. Aile içi iletişim ve aile içi sorumluluğun az olmasının nedeni, eserlerin günümüz dünyasından karakterler sunmak yerine daha çok kültürümüzün derleme masal ve öykülerinden alındığı için daha çok genel aile ilişkilerini yansıtmaktadır. Dolayısıyla aile içi iletişim eylemi sınırlı örneklerle eserlere yansımıştır. Aile bütünlüğü değeri, 45 örnek ile Özyalçiner’in eserlerinde yer almıştır. Eser özelinde *Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler* toplamda 6 örnek ile aile bütünlüğü değerine en yoğun şekilde yer veren kitap olmuştur. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Keloğlan’ın Çırağı*, *Öylesi de Olur Böylesi de*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde aile bütünlüğü değerine dair bulguya rastlanılmamıştır.

- Adnan Özyalçiner’in eserlerinde ele alınan değerlerden biri de vatanseverlik değeridir. Eylemlere göre dağılım incelendiğinde, 23 eylem ile “millî bilinç sahibi olmak” ilk sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla 10 eylem ile “bağımsızlığı korumak”, 4 eylem ile “ülke varlıklarına sahip çıkmak” ve 2 eylem ile “millî kimliğini tanımak” eylemleri takip etmektedir. “millî bilinç sahibi olmak” temel eylemi Özyalçiner’in eserlerinde ülkesinin menfaatini şahsi menfaatin üzerinde tutma boyutu ile ele alınmıştır. Bu durum Türk milletinin ülkesinin bekası için yurttaşlık bilincinin bir gereği olarak göstermiş olduğu fedakarlığın bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Vatanseverliğin diğer boyutları olan bağımsızlığı korumak, ülke varlıklarına sahip çıkmak ve millî kimliğini tanımak eylemleri ise sınırlı örneklerle karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, modern anlamda kalkınma, çevre bilinci ve ekonomik sorumluluk gibi vatanseverliğin ekonomik ve çevresel boyutlarına vurgu yapılmadığını göstermektedir. Ayrıca bayrak, marş, şehit, gazi gibi millî kimlik unsurlarına da yer verilmemiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Özyalçiner’in vatanseverlik değerini aktarmadaki tercihi, millî geçmişi hatırlatmak ve yurttaşlık

bilinci güçlendirmek yönünde şekillenmiş, bireysel kimlik veya doğrudan çevre bilinci gibi alt alanlar ise arka planda kalmıştır. Vatanseverlik değeri, 39 kez ile Özyalçiner'in eserlerinde yer bulmuştur. Vatanseverlik değerinin en fazla yer aldığı eser 17 kez ile *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* kitabıdır. *Uzayda Yaz Tatili, Toparlak, Anadolu'dan Öyküler, Keloğlan ile Köse, Sabırtaşı Çatladı, Devlet Kuşu, Altın Perçemli Oğlan, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, Keloğlan Bir Gün, Masal Okuyorum, Annemle Masal Okuyorum, Dedemle Masal Okuyorum, Garip Nasıl Okuyacak, Keloğlan'ın Çıraklığı, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın ve Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde ise vatanseverlik değerine ilişkin hiçbir bulguya rastlanılmamıştır.

- Adnan Özyalçiner'in eserlerinde yer verilen değerlerden biri de sabır değeridir. Eylemlere göre dağılım incelendiğinde, 17 eylem ile “düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak” ilk sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla 16 eylem ile “istikrarlı olmak” ve 5 eylem ile “olumlu bakış açısına sahip olmak” eylemleri takip etmektedir. Özyalçiner'in karakterleri çoğunlukla zorluklar karşısında tepkilerini dizginleyen, hedeflerine ulaşmak için dürtülerini kontrol etmeye çalışan ve zorluklar karşısında metanetli olan bireyler olarak kurgulanmaktadır. Bu da Özyalçiner'in sabır değerini daha çok bireyin özdenetimi ile ilişkilendirdiğini göstermektedir. Ayrıca Özyalçiner'in eserlerinde kahramanlar asla pes etmez azim ve kararlılıkla zorluklar karşısında sebat eder. Olumlu bakış açısına sahip olmak eylemi sadece 5 örnekle temsil edilerek en zayıf biçimde yansıtılan temel eylem grubu olmuştur. Bu durum, sabır değerinin Özyalçiner tarafından daha çok davranışsal ve duygusal yönleriyle öne çıkarıldığını, buna karşın olumlu düşünce, umut, çözüm odaklılık gibi bilişsel boyutlarının arka planda kaldığını göstermektedir. Sabır değeri, Özyalçiner'in eserlerinde 38 kez yer almıştır. Eserlere göre dağılım incelendiğinde, 7 örnekle Sabırtaşı Çatladı” sabır değerine en fazla yer verilen eser olmuştur. *Toparlak, Kırmızı Çini Kâse, Altın Perçemli Oğlan, Çürük Ceviz ve Küçük Karınca, Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler, Masal Okuyorum, Garip Nasıl Okuyacak, Keloğlan'ın Çıraklığı, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın, Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde ise sabır değerine yer verilmemiştir.

- Adnan Özyalçınar'ın çocuklara yönelik eserlerinde yer alan değerlerden biri de sorumluluk değeridir. Eylemlere göre dağılım incelendiğinde, 27 eylem ile “görev bilincine sahip olmak” ilk sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla 5 eylem ile “kendine karşı görevlerini yerine getirmek” ve 4 eylem ile “topluma karşı görevlerini yerine getirmek” eylemleri takip etmektedir. Bu dağılım, Özyalçınar'ın sorumluluk değerini daha çok bireyin üstlendiği görevleri zamanında, dikkatli ve özverili biçimde yerine getirmesi şeklinde tanımladığını göstermektedir. Öte yandan, “kendine” ve “topluma karşı görevler” ile ilgili eylemlerin az sayıda örnekle temsil edilmiştir. Bu durum, Özyalçınar'ın bireysel yükümlülükler ve içsel sorumluluk anlayışına önem verdiğini ortaya koyarken; toplumsal farkındalık ve bireyin kendine yönelik sorumluluklarının sınırlı düzeyde eserlerine yansıttığını göstermektedir. Özyalçınar'ın eserlerinde sorumluluk değerine 36 kez yer verilmiştir. Eser dağılımı açısından değerlendirildiğinde, *Anıtların Öyküleri* toplam 8 örnekle sorumluluk değerinin en yoğun yer bulduğu eser olarak öne çıkmaktadır. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Masal Okuyorum*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın*, *Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde sorumluluk değerine yer verilmemiştir.

- Adnan Özyalçınar'ın çocuklara yönelik eserlerinde yer alan değerlerden biri de tasarruf değeridir. Eylemlere göre dağılım incelendiğinde, 25 eylem ile “israftan kaçınmak” ilk sırada yer almaktadır. Onu sırasıyla 9 eylem ile “sahip olduklarının değerini bilmek” ve 1 eylem ile “bilinçli tüketici olmak” eylemleri takip etmektedir. Bu dağılım, Özyalçınar'ın tasarruf değerini daha çok kaynakların israf edilmemesi ve eldeki imkânların korunması yönünde tanımladığını göstermektedir. Sahip olduklarının değerini bilmek eylemi, emek verilerek elde edilenlere değer verme ve bireyin sahip olduklarını koruma ve kıymetlendirme bilinci geliştirmesi düzleminde ele alınmıştır. “bilinçli tüketici olmak” eylemi yalnızca 1 örnekle temsil edilmiştir. Bu eylem, “bilinçli alışveriş yapma, ürün tercihinde ihtiyaç önceliği ve yerli malı kullanımı” gibi davranışları içeriyor olmasına rağmen, Özyalçınar'ın anlatılarında oldukça sınırlı düzeyde yer bulmuştur. Yazarın tasarruf değerini modern tüketim bilinciyle ilişkilendirmekten ziyade, geleneksel anlayış çerçevesinde ele aldığını göstermektedir. Bu durum, Özyalçınar'ın eserlerinin

konusunun tarihsel anlatı ve masallardan alınması ile doğrudan ilgilidir. Özyalçiner'in eserlerinde tasarruf değerine toplam 35 kez yer verilmiştir. Eser dağılımı açısından değerlendirildiğinde, *Ninemle Masal Okuyorum* toplam 8 örnekle tasarruf değerinin en yoğun yer bulduğu eser olarak öne çıkmaktadır. Buna karşın, *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Sabırtaşı Çatladı*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Tarihten Öyküler*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde tasarruf değerine yer verilmemiştir.

- Adnan Özyalçiner'in çocuklara yönelik eserlerinde yer verilen değerlerden biri de duyarlılık değeridir. Eylemlere göre dağılım incelendiğinde, 27 örnekle “insana ve topluma değer vermek” temel eylemi ilk sırada yer almaktadır. Bunu 6 örnekle “çevreye ve canlılara değer vermek” eylemi takip ederken, “afet bilincine sahip olmak” temel eylemine hiçbir eserde yer verilmediği görülmektedir. Bu dağılım, Özyalçiner'in duyarlılık değerini daha çok toplumsal bilinç, insan hakları, empati ve şiddetin önlenmesi bağlamında ele aldığını göstermektedir. “İnsana ve topluma değer vermek” eylemi; yoksullara yardım etme, toplumsal sorunlara duyarlılık gösterme, yaşlılara ve muhtaçlara destek olma gibi eylemlerle temsil edilmiştir. Bu yaklaşım, yazarın çocuklara toplumsal bağlamda vicdanlı ve duyarlı bireyler olma yönünde bir tutum geliştirmelerini sağladığı söylenebilir. Diğer iki temel eylemin sınırlı örneklerle temsil edilmesi, Özyalçiner'in çocuklara çevre ve canlılara değer vermek, doğal afetler, kriz anları ve güvenlik bilinci gibi temaları doğrudan aktarmak yerine, insanî ilişkiler üzerinden duyarlılık geliştirmeyi tercih ettiğini ortaya koymaktadır. Duyarlılık değeri, Özyalçiner'in eserlerinde duyarlılık değeri, 33 örnek ile yer almıştır. Eser dağılımı açısından değerlendirildiğinde, *Keloğlan Bir Gün* toplam 10 örnekle duyarlılık değerinin en yoğun yer bulduğu eser olarak öne çıkmaktadır. Buna karşılık; *Uzayda Yaz Tatili*, *Anadolu'dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Devlet Kuşu*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Tarihten Öyküler*, *Ninemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* ve *Yoksul Kızın Kısmeti* adlı eserlerde duyarlılık değerine hiç yer verilmemiştir.

- Adnan Özyalçiner'in çocuklara yönelik eserlerinde yer verdiği değerlerden biri olan dostluk, toplamda 31 örnekle temsil edilmiştir. Eylem bazında

incelendiğinde, “arkadaşlarına destek olmak” eylemi 16 örnekle dostluk değerinin en çok yer bulan eylemi olmuştur. Bunu 8 örnekle “arkadaşlarını ve onlarla vakit geçirmeyi önemsemek”, 3 örnekle ise “güvene dayalı ilişkiler kurmak” ve “farklı kültürlerle bağ kurmak” eylemleri takip etmektedir. “Arkadaşlarıyla etkili iletişim kurmak” eylemi ise yalnızca 1 örnekle temsil edilmiştir. Bu dağılım, Özyalçiner’in dostluk değerini daha çok dayanışma, paylaşım ve birlikte vakit geçirme boyutları ile ele aldığını göstermektedir. Özellikle arkadaşlara destek olma eyleminin ön plana çıkması, yazarın dostluğu yalnızca duygusal bağlarla sınırlı tutmayıp, somut yardım ve sorumluluklarla ilişkilendirdiğini ortaya koymaktadır. Buna karşın, etkili iletişim kurma gibi sosyal becerilere dayalı bir yaklaşımın geri planda kalmıştır. Aynı şekilde, farklı kültürlerle bağ kurma gibi çağdaş dostluk anlayışlarının da sınırlı düzeyde yer bulması, Özyalçiner’in anlatılarında daha çok yerel, tanıdık ve birebir ilişkilerin öne çıkması ile ilgilidir. Dostluk değeri, en fazla 5 kez ile Anıtların Öyküleri, Annemle Masal Okuyorum, Dedemle Masal Okuyorum isimli eserlerde yer almıştır. *Toparлак, Anadolu’dan Öyküler, Keloğlan ile Köse, Altın Perçemli Oğlan, Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler, Keloğlan’ın Çıraklığı, Küçük Tencere, Muradına Eremeyen Dilber, Öylesi De Olur Böylesi De, Sihirli Oluk, Uyusun Uyansın, Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde dostluk değerine ait herhangi bir bulguya rastlanılmamıştır.

- Adnan Özyalçiner’in eserlerinde yer alan değerlerden biri de özgürlük değeridir. Toplam 30 eylem ile temsil edilmiştir. Bu örneklerin büyük bir kısmı, 15 örnekle “kararlı olmak” eylemi kapsamında yer almaktadır. Bunu 11 örnekle “kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek” ve yalnızca 4 örnekle “cesaretli ve girişimci olmak” eylemleri takip etmektedir. Bu dağılım, Özyalçiner’in özgürlük değerini, öncelikle bireysel irade, kararlılık ve hak bilinci çerçevesinde ele aldığını ortaya koymaktadır. “Kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek” eylemi 11 örnekle özgürlük değerinin ikinci önemli boyutunu oluştururken, bireyin özgürlüklerini kullanırken başkalarının haklarını ihlal etmeme ve toplumsal düzeni gözetme bilinci ön plana çıkmaktadır. “Cesaretli ve girişimci olmak” eylemi ise yalnızca 4 örnekle temsil edilmiştir. Oysa bu eylem, bireyin kendine yetebilmesi, ülke yararına projeler üretmesi ve günlük yaşamda girişimci davranması gibi özgürlükle doğrudan ilişkili önemli eylemleri içermektedir. Bu durum, Özyalçiner’in özgürlük değerini daha çok

ahlaki sorumluluk ve hak bilinci düzleminde tanımladığını; ekonomik ya da toplumsal kalkınma bağlamındaki girişimcilik boyutuna daha sınırlı yer verdiğini göstermektedir. Eser dağılımı açısından bakıldığında, *Anıtların Öyküleri*, *Sabırtaşı Çatladı*, *Tarihten Öyküler* ve *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler* adlı eserler özgürlük değerine üçer örnekle en yoğun yer veren metinlerdir. Buna karşın, *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Keloğlan ile Köse*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk* ve *Uyusun Uyansın* gibi eserlerde özgürlük değerine hiç yer verilmemiştir.

- Adnan Özyalçiner'in çocuklara yönelik eserlerinde yer verdiği değerlerden biri olan sağlıklı yaşam, toplamda 27 örnekle temsil edilmiştir. Eylem bazında incelendiğinde, “insan sağlığını önemsemek” eylemi 21 örnekle bu değer en baskın eylemi olmuştur. Bunu 4 örnekle “yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmek”, 2 örnekle ise “bağımlılıktan kaçınmak ve bağımlılıkla mücadele etmek” eylemleri takip etmektedir. “Sosyal ve sportif etkinliklere katılmak” eylemine ise hiçbir örnekte yer verilmemiştir. Özyalçiner'in eserlerinde sağlık yaşam değeri daha çok hastalıklardan korunma yollarını bilmek ve hastalıkların yayılmasını önlemek için gerekli önlemleri almak alt eylemleri etrafında yoğunlaşmıştır. Bu durum, sağlıklı yaşam değerinde koruyucu sağlık bilincinin ön plana çıktığını göstermektedir. Özellikle tarihi anlatı ve masalların eserlere kaynaklık etmesi geleneksel sağlık anlayışının daha çok vurgulanmasını sağlarken; fiziksel aktivite, sportif etkinlikler ve bağımlılıkla mücadele gibi çağdaş sağlıklı yaşam anlayışının önemli eylemleri geri planda kalmıştır. Sağlıklı yaşam değerine en çok yer verilen eser 12 örnekle *Ölümsüzleşen Bahçe* eseridir. *Toparlak*, *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Anıtların Öyküleri*, *Sabırtaşı Çatladı*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın*, *Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde sağlıklı yaşam değerine yer verilmemiştir.

- Adnan Özyalçiner'in çocuklara yönelik eserlerinde çok az değinilen değerlerden biri mahremiyet, 24 örnek ile eserlere yansımıştır. Eylem bazında incelendiğinde, “sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak” eylemi 13 örnekle mahremiyet değerinin en çok temsil eylemi olmuştur. Bunu “kişisel bilgilerin gizliliğini korumak” eylemi 8 kez, “aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek” eylemi 2 kez ve

“kişisel özgürlük alanını korumak” eylemi 1 kez ile takip etmektedir. Eylemlerin dağılımına bakıldığında mahremiyet değeri, daha çok bedensel ve mekânsal sınırları gözetme, kişisel yaşam alanlarına izinsiz girme, kendisi ile paylaşılan bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmama gibi eylemlerle ön plana çıkmıştır. Dolayısıyla mahremiyet değerinin sosyal etkileşimle ortaya çıkan yönleri vurgulanmıştır. Kişisel özgürlük alanını korumak” ve “aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek” gibi mahremiyetin daha içsel ve özel yönleri daha az temsil edilmiştir. Özellikle çocuğun bireysel sınırlarını çizme hakkı veya aile mahremiyetine saygı gibi eylemlerin sınırlı düzeyde yer bulması Özyalçiner’in eserlerinin konuları tarihsel anlatı ve masallardan alması ile ilgilidir. Kişisel ve aile içi iletişim daha genel düzeyde kaldığı için mahremiyet değerinin bu yönleri sınırlı örneklerle temsil edilmiştir. Mahremiyet değerine en çok yer verilen eser, 5 örnekle *Sihirli Oluk* ve *Ölümsüzleşen Bahçe* isimli eserler olmuştur. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparlak*, *Anadolu’dan Öyküler*, *Keloğlan ile Köse*, *Devlet Kuşu*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Çürük Ceviz* ve *Küçük Karınca*, *Keloğlan Bir Gün*, *Büyük Önder Atatürk’ten Çocuklara Öyküler*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan’ın Çıraklığı*, *Küçük Tencere*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Yoksul Kızın Kısmeti* isimli eserlerde mahremiyet değerine ait herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

- Adnan Özyalçiner’in çocuklara yönelik eserlerinde temizlik değeri, en az yer verilen değer olup toplamda 21 eylemle temsil edilmiştir. Eylem bazında incelendiğinde, “kişisel temizlik ve bakımına önem vermek” eylemi 17 örnekle temizlik değerinin en çok yer verilen eylemi olmuştur. Bunu “yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek” eylemi 3 örnekle, “çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek” eylemi ise yalnızca 1 örnekle takip etmiştir. Bu dağılım, temizlik değerinin daha çok bireyin kendine gösterdiği özenle, yani kişisel hijyen ve bakım alışkanlıklarıyla ilişkili olarak ele alındığını göstermektedir. Bu durum Özyalçiner’in temizlik değerini çocukların kişisel sorumluluk geliştirmesi açısından ele aldığını göstermektedir. Buna karşın, yaşanılan ortamın düzeni ve temizliği ile çevre bilinci gibi daha geniş toplumsal ve ekolojik yaklaşımlar eserlerde daha az yer bulmuştur. Bu durum, Özyalçiner’in eserlerinin konusu ile ilgilidir; çevresel sürdürülebilirlik ya da ortak yaşam alanlarının korunması gibi çağdaş temizlik anlayışları Özyalçiner’in eserlerinde sınırlı düzeyde temsil edilmiştir. Temizlik değerine en çok yer verilen eser,

4 örnekle *Ninemle Masal Okuyorum* olmuştur. *Uzayda Yaz Tatili*, *Toparлак*, *Keloğlan ile Köse*, *Kırmızı Çini Kâse*, *Sabırtaş Çatladı*, *Devlet Kuşu*, *Altın Perçemli Oğlan*, *Büyük Önder Atatürk'ten Çocuklara Öyküler*, *Annemle Masal Okuyorum*, *Dedemle Masal Okuyorum*, *Garip Nasıl Okuyacak*, *Keloğlan'ın Çıraklığı*, *Muradına Eremeyen Dilber*, *Öylesi De Olur Böylesi De*, *Sihirli Oluk*, *Uyusun Uyansın* isimli eserlerde temizlik değerine ait herhangi bir bulguya rastlanmamıştır.

5.2. Öneriler

Adnan Özyalçınır'ın çocuk kitapları üzerine gerçekleştirilen bu araştırma ile elde edilen veriler ışığında aşağıdaki öneriler sunulmuştur:

1. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında geliştirilen Erdem-Değer-Eylem çerçevesi, değerlerin yalnızca bilişsel düzeyde ele alınmasını değil, aynı zamanda öğrencilerin bu değerleri günlük yaşamlarında somut eylemler aracılığıyla uygulayabilmelerini hedeflemektedir. Değer iletimi ile eylemler arasında kurulan bağ, değerler eğitiminin soyut bir yaklaşımdan çıkarak somut, gözlemlenebilir ve davranışa dönüşebilen bir sürece dönüşmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda, bundan sonra gerçekleştirilecek değerler eğitimi odaklı akademik çalışmalar ve eğitim uygulamaları, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında geliştirilen Erdem-Değer-Eylem çerçevesi temelinde yürütülmelidir.

2. Adnan Özyalçınır'ın tarihsel anlatı ve masal unsurlarından beslenen eserleri, millî ve kültürel değerlerin tanıtılması ve benimsetilmesinde önemli birer kaynak niteliğindedir. Bu yönüyle, Türkçe eğitimi kapsamında kültürel aktarım sürecini desteklemek amacıyla planlı biçimde kullanılmalıdır.

3. Erdem-Değer-Eylem modelinin üç yaşantı alanından biri olan “aile ve sosyal çevre” kategorisi Özyalçınır'ın eserlerinde belirgin bir yoğunlukla yer almaktadır. Dolayısıyla Özyalçınır'ın eserlerinin toplumsal ilişkiler, birlikte yaşama kültürü ve toplumsal dayanışma açısından son derece güçlü bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda temellendirilen değerler eğitimi çalışmalarında Özyalçınır'ın eserlerinden faydalanılmalıdır.

4. Adnan Özyalçınır'ın değerler bakımından zengin olan çocuk kitapları dışında hikaye ve roman türündeki eserlerinin de değerler eğitimi bağlamında incelenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abacı, E. (2020). *Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Zonguldak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbaş, O. (2004). *Türk millî eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9–27.
- Aktepe, V., Uzunöz, A., & Köybaşı, E. (2018). Değer analizi yaklaşımı yoluyla dürüstlük değerine yönelik öğrenci cevaplarının incelenmesi. *Journal of Theoretical Educational Science*, 11(3), 606–626.
- Alamdar, S. G., & Ceylan, M. (2025). Çocuk edebiyatı yapıtlarının erdem-değer-eylem çerçevesi açısından incelenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(1), 223–260.
- Alemustan, Z. (2024). *Çocuk kitaplarının sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerler açısından incelenmesi: Adnan Özyalçiner örneği* (Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alyılmaz, S. (2008). Öğretmen adaylarına göre görgü kurallarına aykırı davranışlar. *İzvestiya Vuzov*, 1(2), 136–142.
- Andaç, F. (2003). Adnan Özyalçiner'le dünden bugüne. *Adam Öykü*, 44, 29–39.
- Arıcı, A. F. (2018). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Pegem Akademi.

- Arıcı, M. A. (2014). *Adnan Özyalçiner'in öykücülüğü* (Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Arslan, Ö. M. (2024). *Sevim Ak'ın öykülerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aydın, M. Z., & Gürler, Ş. A. (2012). *Okulda değerler eğitimi: Yöntemler-etkinlikler-kaynaklar*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bağcı, E. (2013). *Çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklar için yazılmış eserlerin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. Sistem Yayıncılık.
- Bozkurt, V. (2008). *Değişen dünyada sosyoloji: Temeller, kavramlar, kurumlar*. Ekin Yayınevi.
- Bridge, B. (2003). *Anlamlı yaşamak*. Beyaz Yayınları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. Paradigma Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (1999). *Anlamlı ve coşkulu bir yaşam için: Savaşçı* (20. bs.). Sistem Yayıncılık.
- Çelik, Ö. (2025). *Muzaffer İzgü'nün 1980–1990 yılları arasında yayımlanan çocuk kitaplarının kök değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Çetok, T. (2016). *Adnan Özyalçiner'in öyküleri üzerine bir inceleme* (Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çevik, A., & Müldür, M. (2014). Dil eğitiminde çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanma ve çocuk kitapları. *Türk Dili*, 107(756), 593–601.
- Çintaş Yıldız, D. (2011). İbrahim Zeki Burdurlu'nun eserlerinde sevgi değeri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 203–230.
- Demircioğlu, İ. H., & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69–88.
- Dilmaç, B., & Ulusoy, K. (2014). *Değerler eğitimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Dursunoğlu, H. (2011). Çocuk ve edebiyat. In Ö. Yılar & L. Turan (Eds.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (s. 27–36). Pegem Akademi Yayınları.
- Durukan, E. (2008). İlköğretim ikinci kademe (2005) Türkçe dersi öğretim programında genel amaçlar – hedef / kazanımlar ilişkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 149–158.
- Emirhan, T. (2016). *Değerler eğitimi bağlamında Yavuz Bahadıroğlu'nun çocuk romanlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Er, E. (2020). *Bestami Yazgan hikayelerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul ders kitapları için metin önerileri* (Yüksek lisans tezi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr>

- Ercan, H. (2022). *Nurgül Ateş'in çocuk hikâyelerinin değerler eğitimi bakımından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Erden, M. (2009). *Eğitim bilimine giriş*. Arkadaş Yayınevi.
- Ertop, K. (1999). Büyük kentin bir görüntüsü. *Öykücülüğümüzün 45 yıllık çınarı Adnan Özyalçiner* (ss. 94–105). Evrensel Basın Yayınları.
- Erzen, M. (2016). *Sur kapılarında Adnan Özyalçiner'in öyküleri*. Çizgi Kitabevi.
- Fichter, J. H. (1999). *Sosyoloji nedir?* (N. Çelebi, Çev.). Selçuk Üniversitesi Yayınları.
- Fidan, N. (2012). *Okulda öğrenme ve öğretme* (3. bs.). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Gönen, M. (2014). Alanın bileşenleri bağlamında çocuk edebiyatı öğretiminin amacı ve işlevi. *Türk Dili Çocuk ve İlk Gençlik Edebiyatı Özel Sayısı*, 107(756), 277–278.
- Gümüş, S. (2017). *Değerler eğitimi bağlamında Aytül Akal'ın çocuk romanlarının analizi* (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr>
- Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. Ötüken Yayınevi.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerinde araştırmalar: Ahlâk psikolojisi, ahlâkî değerler ve ahlâkî gelişme*. Ötüken Neşriyat.
- Hökelekli, H. (2011). *Değerler psikolojisi ve eğitimi: Ailede, okulda, toplumda*. Timaş Yayınları.
- Kantar, A. R. (2015). *Bir çocuk edebiyatçısı olarak Adnan Özyalçiner* (Yüksek lisans tezi, Erzincan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr>

- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. basım). Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi* (27. basım). Nobel Yayınları.
- Karataş, T. (2001). *Ansiklopedik edebiyat terimleri sözlüğü*. Perşembe Kitapları.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi metinlerin kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 6(1), 1439–1454.
- Kasap, N. (2019). *Bekir Yıldız'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr>
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve eğitim*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Keklik, S., & Kuru, H. (2016). Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 217–237.
- Kıral, B. & Başdağ, S. (2018). Sınıf öğretmenlerinin merhamet eğitimine ilişkin görüşleri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 80–96.
<https://doi.org/10.24315/trkefd.366689>
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr>
- Kurtoğlu, F. S. (2016). Çocuk edebiyatında tarihî metinlerden yararlanma: Âşık Paşa'nın Garibnâme'si. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(211), 161–186.
- Kuşdil, M. E., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz değer kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(45), 59–76.

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7 ve 8. sınıflar) öğretim programı*. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2009). *İlköğretim Türkçe öğretim programı ve kılavuzu (1–5. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Türkçe dersi (1–8. sınıflar) öğretim programı*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *İlkokul ve ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (1–8. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli öğretim programları ortak metni*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. MEB Yayınları.
- Özbay, M. (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. *Türk Dili*, 602(2), 112–120.
- Özçelik, D. A. (1992). *Eğitim programları ve öğretim* (3. baskı). ÖSYM Yayınları.
- Özdemir, G. (2008). *Sevim Ak'ın hikâye ve romanlarında yer alan eğitsel iletiler* (Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Özer, B. (Ed.). (2024). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Öğretmen Kılavuz Kitabı: 3. Model Erdem Değer Eylem Çerçevesi*. Milli Eğitim Bakanlığı.

Özübal, E. (2024). *Sevda Müjgan Yüksel'in çocuk edebiyatı ürünlerinin değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).

Özyalçiner, A. (1991a). *Cambazlar savaşı yitirdi*. Can Yayınları.

Özyalçiner, A. (1991b). *Devlet kuşu*. Bilgi Başarı Yayınları.

Özyalçiner, A. (1993). Yaşamım ve öyküm. *İnsancıl*, (34)

Özyalçiner, A. (1995). *Anadolu'dan öyküler*. Ümit Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (1999). *Muradına eremeyen dilber*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2001a). *Küçük tencere*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2001b). *Öylesi de olur böylesi de*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2003a). *Kırmızı çini kâse*. Alfa Yayınları.

Özyalçiner, A. (2003b). *Masal okuyorum*. Alfa Yayınları.

Özyalçiner, A. (2003c). *Sabırtası çatladı*. Alfa Yayınları.

Özyalçiner, A. (2003d). *Tarihten öyküler*. Alfa Yayınları.

Özyalçiner, A. (2003e). *Ölümsüzleşen bahçe*. Alfa Yayınları.

Özyalçiner, A. (2004). *Keloğlan'ın çiraklığı*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2004a). *Altın perçemli oğlan*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2004b). *Sihirli oluk*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2004c). *Uyusun uyansın*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2004d). *Yoksul kızın kısmeti*. Atp Yayıncılık.

Özyalçiner, A. (2008). *Keloğlan bir gün*. Alfa Basım Yayın.

Özyalçiner, A. (2011a). *Annemle masal okuyorum*. Alfa Yayınları.

Özyalçiner, A. (2011b). *Dedemle masal okuyorum*. Alfa Yayınları.

Özyalçiner, A. (2011c). *Ninemle masal okuyorum*. Alfa Yayınları.

- Özyalçiner, A. (2012). *Toparlak*. Evrensel Basım Yayın.
- Özyalçiner, A. (2014). *Uzayda yaz tatili*. Evrensel Basım Yayın.
- Özyalçiner, A. (2015). *Çürük ceviz ve küçük karınca*. Evrensel Basım Yayın.
- Özyalçiner, A. (2018a). *Büyük Önder Atatürk'ten çocuklara öyküler*. Büyülü Fener Yayınları.
- Özyalçiner, A. (2018b). *Keloğlan ile Köse*. Fom Kitap Basım Yayın.
- Özyalçiner, A. (2020). *Anıtların öyküleri*. Büyülü Fener Yayınları.
- Özyalçiner, A. (2022). *Garip nasıl okuyacak*. Fom Kitap Yayınları.
- Pilav, S., & Orhan, M. (2020). 6–12 yaş grubu TÜBİTAK çocuk kitaplarının değerler eğitimi yönünden incelenmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(3), 434–453.
<https://doi.org/10.18026/cbayarsos.759891>.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. The Free Press.
- Schwartz, S. H. (1996). Value priorities and behavior. In C. Seligman, J. M. Olson, & M. P. Zanna (Eds.), *The psychology of values: The Ontario symposium* (Vol. 8, pp. 1–24). Lawrence Erlbaum Associates.
- Sedefoğlu, M. (2024). “Cin Ali” ve “Levent” adlı kitap serilerinin değerler eğitimi ve söz varlığı açısından mukayesesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Seyyar, A. (2003). *Ahlaki terimler sözlüğü*. Beta Basım A.Ş.
- Şahin, Ç. (2013). Verilerin analizi. In R. Y. Kıncal (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (ss. 183–219). Nobel Yayınları.

- Şahin, M. (2021). Değerlerin tanımı ve sınıflandırılması. T. Kamer (Ed.), *Toplum ve kültür bağlamında karakter ve değerler eğitimi* (ss. 41–62). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Şahin, N. (2017). *Cengiz Aytmatov'un eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi ve ortaokul Türkçe ders kitapları için metin önerileri* (Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Şener, H. (2013). Hayriyye-i Nâbî'de aktarılan değerler. *Electronic Turkish Studies*, 8(1), 2501–2524.
- Şimşek, Ş. (2020). Çocuk edebiyatında değerler eğitimi. Ş. Şimşek & F. Bulut (Eds.), *Çocuk edebiyatı yazarlarının kaleminden değerler eğitimi* (ss. 9–19). Akademisyen Kitabevi.
- Tezcan, M. (1974). *Türklerle ilgili stereotipler (kalıp yargılar) ve Türk değerleri üzerine bir deneme*. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tolan, B. (1996). *Toplum bilimlerine giriş*. Murat & Adım Yayıncılık.
- Tosun, N. (2013). *Öykümüzün kırk kapısı*. Hece Yayınları.
- Tursun, G. (2019). *Serpil Ural'ın çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Bayburt Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2015). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkiye Yazarlar Sendikası. (2024, 18 Şubat). *Adnan Özyalçın*.

<https://turkiyeyazarlarsendikasi.org/yazar/1494/>

- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi* (4. bs.). Pegem Akademi.
- Utku, İ. E. (2020). Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun eserlerinin değerler eğitimi bağlamında incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2014). *Değerler eğitimi: Eğitimde yeni ufuklar*. Akçağ Yayınları.
- Yazıcı, D. K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499–522.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, Y., & Çalışkan, A. (2024). Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin 21. Yüzyıl İnsan Profili açısından değerlendirilmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 204–220. <https://doi.org/10.55605/ejedus.1548121>

EKLER

EK 1. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Adalet Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D1. ADALET	D.1.1. Hak ve özgürlüklerini bilmek ve korumak	D.1.1. Her insanın yaşama, eğitim alma, sağlık hizmeti alma hakkı; din ve vicdan hürriyeti gibi temel hak ve özgürlüklere sahip olduğunu kabul eder. D.1.2 Hakkını aramanın meşru yollarını bilir. D.1.1.3. Ailede, okulda, toplumda hak ve özgürlükleri ile ilgili sorunlara çözüm arar. D.1.1.4. Kendi hak ve özgürlüklerini uygun şekilde kullanır. D.1.1.5. Hak ve özgürlüklerinden yararlanırken diğer insanların haklarını da savunur. D.1.1.6. Toplumsal hayatta kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu bilir. D.1.1.7. İnsanları sahip oldukları fiziksel özellik, sosyoekonomik düzey, etnik köken, inanç gibi özelliklerine göre ayırmadan tutum ve davranışlarına göre değerlendirir.
	D.1.2.Hakkaniyetli davranmak	D.1.2.1. Toplumsal karar alma süreçlerinde farklı görüşler olabileceğini kabul eder. D.1.2.2. Hakkı olmayanı verilse dahi almaz. D.1.2.3. Haksızlıkların düzeltilmesi konusunda kararlı davranır. D.1.2.4. İnsan ilişkilerinde yakınlık, menfaat, ön yargı vb. gözetmeksizin tarafsız davranır. D.1.2.5. Görev ve sorumluluklarını kuralına uygun olarak yerine getirir. D.1.2.6. Bireysel farklılıkların haklardan yararlanmaya engel olmaması gerektiğini bilir. D.1.2.7. Görev, sorumluluk ve ödül paylaşımında adil davranır.
	D1.3. Ölçülü ve dengeli olmak	D1.3.1. Adalet ve merhamet arasındaki dengeyi sağlar. D1.3.2. Haksızlık karşısında duygu ve davranışlarını kontrol eder. D1.3.3. İnsan davranışlarını hukuki ve ahlaki açıdan değerlendirir. D1.3.4. Adalet ve eşitlik kavramlarını ayırt eder.
	D1.4. Liyakate önem vermek	D1.4.1. Yeterliğe göre yapılan tercihlerin adil olduğunu fark eder. D1.4.2. Görev paylaşımı yaparken kişilerin yeterliğini dikkate alır. D1.4.3. Yeteneklerine uygun görevleri almada istekli olur. D1.4.4. Karar verme sürecinde ön yargılı olmaktan kaçınır.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 2. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Aile Bütünlüğü Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D2. AİLE BÜTÜNLÜĞÜ	D2.1. Aile birliğine önem vermek	D2.1.1. Aile birliğinin sağlanması için karşılıklı saygı, sevgi ve güvenin gerekli olduğunu bilir. D2.1.2. Aile kurumunun önemini benimseyerek devamlılığı için çaba gösterir. D2.1.3. Aile bağlarına zarar verebilecek davranışlardan kaçınır. D2.1.4. Aileye ait olma duygusunu ve aile bağlarını geliştirir. D2.1.5. Aile fertlerinin aile bütünlüğünü korumadaki rolünü açıklar. D2.1.6. Aile içi mahremiyeti korur. D2.1.7. Ülkesinin geleceği için aile ve nüfusun önemini bilir.
	D2.2. Aile içi dayanışma göstermek	D2.2.1. Aile fertlerinin birbirine destek olması gerektiğini fark eder. D2.2.2. Duygu ve düşüncelerini, öğrendiği bilgileri ailesiyle paylaşmaya istekli olur. D2.2.3. Aile üyelerinin sevinç ve üzüntülerini paylaşır. D2.2.4. Ailede yaşanan problemlere çözüm yolları üretir.
	D2.3. Aile içi iletişimi güçlendirmek	D2.3.1. Aile ilişkilerine önem verir. D2.3.2. Aile içi etkili iletişimin sağlayacağı yararları fark eder. D2.3.3. Ailece yapılan yemek, piknik, oyun, akraba ziyareti, tatil gibi etkinliklere katılmaya istekli olur. D2.3.4. Saygı ve sevgi temelli bir iletişimin aile huzuruna katkıda bulunacağını savunur. D2.3.5. Aileyi ilgilendiren kararlarda tüm aile fertlerinin görüşlerini almaya önem verir. D2.3.6. Aile bağlarını güçlendirmek için mizahı bir araç olarak kullanır. D2.3.7. Anne, baba ve aile büyüklerine hürmet gösterir. D2.3.8. Karar alırken ailesiyle istişare eder.
	D2.4. Aile içi sorumlulukları yerine getirmek	D2.4.1. Aile içinde iş birliği yapmanın önemini fark eder. D2.4.2. Aile içi görevleri yerine getirmenin önemini fark eder.

		D2.4.3. Aile içindeki görev ve sorumluluklarını en iyi şekilde ve zamanında yapar.
--	--	--

Kaynak: MEB (2024a)

EK 3. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Çalışkanlık Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D3. ÇALIŞKANLIK	D3.1. Azimli olmak	D3.1.1. Hırs ve azim arasındaki farkı ayırt eder. D3.1.2. Gayretli olmanın hedeflere ulaşma üzerindeki etkisini fark eder. D3.1.3. Disiplinli ve istikrarlı çalışma alışkanlıkları geliştirir. D3.1.4. Zorlukları aşmak için gayret gösterir. D3.1.5. İçsel motivasyon yollarını (ilgi, merak, gelişim, özerklik, keşif) geliştirir. D3.1.6. İstek ve motivasyonunu artıracak amaçlar belirler. D3.1.7. Yenilgi ve başarısızlıklarında tekrar deneme gücünü kendinde bulur.
	D3.2. Planlı olmak	D3.2.1. Düzenli çalışmanın başarı üzerindeki etkisini fark eder. D3.2.2. Açık ve ulaşılabilir hedefler belirler. D3.2.3. Görev ve sorumlulukları yerine getirmek için etkili bir yol haritası çizer. D3.2.4. Hedeflere ulaşmak için hazırladığı planı uygular. D3.2.5. Zamanı etkili bir şekilde yönetir. D3.2.6. Hedef ve planları gerektiğinde yeniden düzenler.
	D3.3. Araştırmacı ve sorgulayıcı olmak	D1.3.1. Adalet ve merhamet arasındaki dengeyi sağlar. D1.3.2. Haksızlık karşısında duygu ve davranışlarını kontrol eder. D1.3.3. İnsan davranışlarını hukuki ve ahlaki açıdan değerlendirir. D1.3.4. Adalet ve eşitlik kavramlarını ayırt eder.
	D3.4. Çalışmalarda aktif rol almak	D3.4.1. Grupla çalışma becerisi sergiler. D3.4.2. Sosyal sorumluluk ve toplum hizmeti çalışmalarında aktif görev alır. D3.4.3. Kendine uygun görevleri almaya istekli olur. D3.4.4. Kişisel ve grup içi etkinliklerde sorumluluklarını yerine getirir.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 4. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Dostluk Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D4. DOSTLUK	D4.1. Arkadaşlarına destek olmak	D4.1.1. İyi ve kötü zamanlarında arkadaşlarına destek olur. D4.1.2. Arkadaşlarının sorunlarını çözmek için çaba gösterir. D4.1.3. Ortak hedeflere ulaşmak için arkadaşlarıyla dayanışma içinde olur. D4.1.4. İhtiyaç duyduğunda arkadaşlarından yardım ister. D4.1.5. Arkadaşlarının bireysel gelişimini ve hedeflerini destekler. D4.1.6. Arkadaşlarını iyiliğe teşvik ederek onları kötülüklerden uzaklaştırmaya çalışır.
	D4.2. Arkadaşları ile etkili iletişim kurmak	D4.2.1. Arkadaşlarını etkin bir şekilde dinler. D4.2.2. Arkadaşlarıyla duygu ve düşüncelerini paylaşır. D4.2.3. Arkadaşlarının duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışır. D4.2.4. Arkadaşlarına karşı nazik davranır..
	D4.3. Güvene dayalı ilişkiler kurmak	D4.3.1. Arkadaşlarının özel bilgi ve durumlarını başkalarıyla paylaşmaz. D4.3.2. Arkadaşlarına verdiği sözleri yerine getirir. D4.3.3. Dürüst ve samimi davranışlar sergiler. D4.3.4. Değerlerinden ödün vermez. D4.3.5. Arkadaşının hakkını onun bulunmadığı ortamlarda da savunur.
	D4.4. Arkadaşlarını ve onlarla vakit geçirmeyi önemsemek	D3.4.1. Grupla çalışma becerisi sergiler. D3.4.2. Sosyal sorumluluk ve toplum hizmeti çalışmalarında aktif görev alır. D3.4.3. Kendine uygun görevleri almaya istekli olur. D3.4.4. Kişisel ve grup içi etkinliklerde sorumluluklarını yerine getirir.
	D4.5. Farklı kültürlerle bağ kurmak	D4.5.1. Ülkeler arası yardımlaşmanın, dostluğun gelişmesine katkıda bulunacağını bilir. D4.5.2. Dünya barışının dostça ilişkiler kurma ve uzlaşma yoluyla tesis edilebileceğini bilir. D4.5.3. Komşu ülkelerle barış içinde yaşamının önemini fark eder. D4.5.4. Uluslararası projelere katılarak ülkeler arası ilişkileri güçlendirir. D4.5.5. Farklı milletlerden insanlarla iletişim kurarken milli kimliğini ve kültürünü muhafaza eder.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 5. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Duyarlılık Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D5. DUYARLILIK	D5.1. İnsana ve topluma değer vermek	D5.1.1. İnsanlara nazik davranır. D5.1.2. Kendi istekleri ile diğer insanların istekleri arasında denge oluşturur. D5.1.3. Sosyal ilişkilerinde sabırlı ve anlayışlı olmaya gayret eder. D5.1.4. Yaşlıların ve özel gereksinimli bireylerin toplumsal hayata etkin katılımını destekler. D5.1.5. Toplumsal sorunların çözümünde sorumluluk üstlenir. D5.1.6. Şiddetin önlenmesinde sorumluluk alır. D5.1.7. Şiddetin her türüne karşı çıkar. D5.1.8. Kendisine yapılmasını istemediği davranışları başkalarına yapmaz.
	D5.2. Çevreye ve canlılara değer vermek	D5.2.1. Çevre sorunlarına yol açabilecek davranışlardan kaçınır. D5.2.2. Temiz enerji kaynaklarının kullanımını önemser. D5.2.3. Çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için atık yönetimini önemser. D5.2.4. Tüketim tercihlerini sürdürülebilirliğe katkıda bulunacak şekilde yapar. D5.2.5. Tüm canlıların haklarını korur. D5.2.6. Çevresinde yaşayan canlı türlerini tanımaya istekli olur. D5.2.7. Çevresini korumak ve güzelleştirmek için girişimlerde bulunur.
	D5.3. Afet bilincine sahip olmak	D5.3.1. Doğal afetlerin her an her yerde gerçekleşebileceğini bilir. D5.3.2. Doğal afetlerin neden olduğu riskleri ve bu riskleri azaltmak için alınabilecek önlemleri bilir. D5.3.3. Afet öncesinde, afet sırasında ve sonrasında yapılması gerekenlerin farkında olur. D5.3.4. Afetlerin neden olduğu stres ve kaygıyı yönetmeye yönelik çalışmalar yapar. D5.3.5. Afet durumlarında ulaşabildiği insanlara ve diğer canlılara yardımcı olur. D5.3.6. Afet sonrası toplumsal dayanışmaya katkıda bulunur.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 6. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Dürüstlük Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D6. DÜRÜSTLÜK	D6.1. Samimi olmak	D6.1.1. Üzerine düşen görevleri kuralına uygun olarak yerine getirir. D6.1.2. Bilgi ve tecrübesini toplumun yararı için kullanır. D6.1.3. Sosyal ilişkilerde tarafsız davranır. D6.1.4. Dürüstlük değerinin toplum hayatında yaygınlaşması için harekete geçer. D6.1.5. Karşılaştığı ikilem durumlarında iyi niyetli ve doğru sözlü davranır. D6.1.6. Kişisel çıkar gözetmeksizin doğruları söyler.
	D6.2. Doğru ve güvenilir olmak	D6.2.1. Duygu ve düşüncelerini açıkça ifade eder. D6.2.2. Söz, inanç ve davranışlarında tutarlı olur. D6.2.3. Kendisine emanet edilenlere sahip çıkar. D6.2.4. Söz verdiği işleri zamanında ve eksiksiz yapar. D6.2.5. Her koşulda doğru olmaya dikkat eder. D6.2.6. Yaşamında yalan, hile ve aldatmaya başvurmaz. D6.2.7. İnsanların arkasından, duyduklarında onları rahatsız edecek şekilde konuşmaz.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 7. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Estetik Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D7. ESTETİK	D7.1. Duyusal derinliği anlamak	D7.1.1. Estetik ile ilgili güzellik, sanat, uyum, simetri, özgünlük, zevk, denge ve eleştiri gibi kavramları açıklar. D7.1.2. Estetiğin sanat ve doğada önemli bir yere sahip olduğunu fark eder. D7.1.3. Renk, desen, doku gibi duysal özelliklerin estetik algı ile ilişkisini fark eder. D7.1.4. Güzelliğin göreceli olduğunu fark eder. D7.1.5. Sanat eserini kendi deneyim ve değerleriyle ilişkilendirerek yorumlar. D7.1.6. Sanat eserlerini inceleyerek sanatçıyla ilgili çıkarımlarda bulunur. D7.1.7. Estetik açıdan nitelikli tasarımları ve çevresel güzellikleri takdir eder.
	D7.2. Üretkenliği ve ruhsal gelişimi desteklemek	D7.2.1. İnsanın ruhsal esenliğine sanatın etkisini fark eder. D7.2.2. Çevresindeki doğal güzelliklerin ve sanatsal öğelerin kişiliğine etkilerini değerlendirir. D7.2.3. Sanat eserleriyle donatılmış bir çevrenin insanın gelişimine ve olgunlaşmasına katkı sağlayacağını fark eder. D7.2.4. Estetik bakış açısıyla özgün eserler ortaya koyar.
	D7.3. Sanatsal ve görsel zevkleri hayatın bir parçası hâline getirmek	D7.3.1. Geleneksel sanatlara ve yerel kültüre yönelik etkinliklere katılır. D7.3.2. Çevresindeki estetik unsurların korunmasında aktif görev alır. D7.3.3. Hayatını görsel sanatlar, mimari, müzik, edebiyat gibi alanlarda estetik unsurlarla zenginleştirir.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 8. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Mahremiyet Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D8. MAHREMİYET	D8.1. Kişisel özgürlük alanını korumak	D8.1.1. Her ferdin karar alma ve fikir belirtme hakkının olduğunu savunur. D8.1.2. Özel hayatın korunmasını güvence altına alan yasaları araştırır. D8.1.3. Özel alanını ihlal edebilecek fiziksel temasları ayırt eder. D8.1.4. Özel konuşma, mesajlaşma vb.nin başkalarıyla paylaşılması gerektiğini bilir. D8.1.5. Sosyal ilişkilerinde kişisel sınırlarını belirler.
	D8.2. Kişisel bilgilerin gizliliğini korumak	D8.2.1. Sosyal medyada kişisel bilgi, belge ve fotoğraflarının erişilebilirliğini sınırlar. D8.2.2. Kişisel bilgilerinin yer aldığı dijital araçları bilinçli ve güvenli bir şekilde kullanır. D8.2.3. Kişisel bilgilerin gizliliği ihlalinin olası sonuçlarını araştırır. D8.2.4. Kendisiyle paylaşılan sosyal, kurumsal ya da kişisel bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmaz. D8.2.5. Dijital mahremiyetin yasal sorumluluğunu bilir.
	D8.3. Aile içi ilişkilerde gizliliğe önem vermek	D8.3.1. Aile üyelerinin kişisel alanlarını koruması gerektiğini bilir. D8.3.2. Aile içinde konuşulan konuların dışarıya taşınmaması gerektiğini fark eder. D8.3.3. Tüm aile fertlerinin duygusal ve bedensel gizliliği olduğunu kabul eder. D8.3.4. Aile içindeki her ferdin kendi bedensel mahremiyetini koruması için gerekli özeni gösterir. D8.3.5. Evin ortak kullanım alanlarında aile fertlerine saygı gösterir.
	D8.4. Sosyal ilişkilerde kişisel alanları korumak	D8.4.1. Bedensel ve mekânsal mahremiyetin korunmasına özen gösterir. D8.4.2. Ortak kullanım alanlarında bedensel gizliliği ve kişisel eşyaları korumaya, başkasını rahatsız edecek davranışlarda bulunmamaya dikkat eder.

		D8.4.3. Hak ve özgürlüklerden yararlanırken diğer insanların kişisel sınırlarını gözetir. D8.4.4. Başkalarının görüntülerini izinsiz paylaşma, kişisel yaşam alanlarına izinsiz girme gibi özel hayatın gizliliğini ihlal edecek davranışlardan kaçınır. D8.4.5. Siber zorbalık içeren davranışlardan kaçınır. D8.4.6. Zorbalığa maruz kaldığında yardım ister. D8.4.7. Zorbalığa uğradığında bu durumla baş etmenin yollarını bilir. D8.4.8. Başka insanların özel hayatını ve kusurlarını öğrenmeye çalışmaz.
--	--	---

Kaynak: MEB (2024a)

EK 9. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Merhamet Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D9. MERHAMET	D9.1. Vicdanlı olmak	D9.1.1. Öz eleştiri yaparak davranışlarını düzenler. D9.1.2. Ahlaki değer ve ilkelere bağlı kalır ve bunları savunur. D9.1.3. İnsanlara karşı adil davranır. D9.1.4. İnsanların acılarına karşı duyarlı davranır. D9.1.5. Haksızlıklar karşısında haklı olanı savunur.
	D9.2.Şefkatli olmak	D9.2.1. Ailenin huzur ve mutluluğu için şefkatin gerekliliğini fark eder. D9.2.2. Kendisine şefkatli davranır. D9.2.3. Yardıma muhtaç kişilere sabırlı ve anlayışlı davranır. D9.2.4. Komşu, arkadaş ve akrabalarına sevecen davranır. D9.2.5. Özel gereksinimli fertlerin duygularına önem verir. D9.2.6. Herkesin hata yapabileceğini kabul eder. D9.2.7. Affetmenin öz şefkatin bir gereği olduğunu kabul eder.
	D9.3. İnsanı ve doğayı sevmek	D9.3.1. Doğayı korumaya önem verir. D9.3.2. Doğadaki tüm canlıların yaşam haklarını savunur. D9.3.3. Hayvanlara karşı duyarlı olur. D9.3.4. İnsan ve diğer canlılara yardım etmekten mutluluk duyar. D9.3.5. Doğal yaşamı korumaya ve zenginleştirmeye yönelik etkinliklere gönüllü olarak katılır.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 10. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Mütevazılık Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D10. MÜTEVAZILIK	D10.1. Kendini tanımak	D10.1.1. Zayıf ve güçlü yönlerinin farkında olur. D10.1.2. Mütevazı insanların öz saygıya sahip olduğunu bilir. D10.1.3. Düşünce ve davranışlarını değerlendirir. D10.1.4. Yeni bilgi, fikir, tavsiye ve eleştirilere açık olur. D10.1.5. Hatalarının sonuçlarını değerlendirerek hatalarını düzeltme yollarını arar. D10.1.6. Gerektiğinde başkalarından yardım talep eder.
	D10.2. Gösteriş ve övünmekten kaçınmak	D10.2.1. Sahip olduklarını üstünlük aracı olarak kullanmaz. D10.2.2. Kendi başarı ve yeteneklerini nesnel olarak değerlendirir. D10.2.3. Kibir ile öz güven ayrımını yapar. D10.2.4. Fiziksel özelliklerinin övünç kaynağı olmaması gerektiğini bilir. D10.2.5. Hayatında sadeliği tercih eder.
	D10.3. İnsan ilişkilerinde yapıcı olmak	D10.3.1. Bencil davranışlardan kaçınır. D10.3.2. Olay ve durumlar karşısında ılımlı ve iyimser yaklaşım sergiler. D10.3.3. Çevresindekilerin başarılarını, olumlu ve güzel yanlarını takdir eder. D10.3.4. Grup çalışmalarında uyumlu davranır. D10.3.5. İnsanlara karşı sabır, nezaket ve anlayış gösterir. D10.3.6. Çevresindeki insanlara karşı duyarlı ve özgeci (diğerkâm) davranışlar gösterir. D10.3.7. Sosyal ilişkilerinde ön yargılı davranmaz. D10.3.8. Olaylar ve durumlar karşısında farklı bakış açıları olabileceğini kabul eder.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 11. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Özgürlük Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D11. ÖZGÜRLÜK	D11.1. Cesaretli ve girişimci olmak	D11.1.1. Kişinin bağımsız olabilmesinin kendine yetebilmesi ile mümkün olduğunu fark eder. D11.1.2. Ülkenin bağımsızlığı için gerektiğinde fedakârlık yapar. D11.1.3. Kendine ve ülke ekonomisine katkıda bulunmak için yeterliklerini geliştirir. D11.1.4. Ülkenin her alanda güçlü olmasına yönelik projeler üretir. D11.1.5. Günlük hayatta aldığı kararları uygulamada cesur davranır. D11.1.6. Gerçek cesaretin akıl ve irade birleşiminin bir sonucu olduğunu bilir.
	D11.2. Kararlı olmak	D11.2.1. Kendi kararlarını alma yeteneği gösterir. D11.2.2. Duygu, düşünce, inanç ve izlenimlerini etki altında kalmadan ifade eder. D11.2.3. Bir gruba ait olmak için kendisi olmaktan ödün vermez. D11.2.4. Hak ve özgürlüklerini kullanma ve koruma konusunda taviz vermez. D11.2.5. Verdiği kararların sorumluluğunu alır. D11.2.6. Düşünce, inanç, duygu ve izlenimlerine göre harekete geçme gücünü kendinde bulur. D11.2.7. Gerektiğinde hayır diyebilme becerisi sergiler. D11.2.8. Her alanda millî ve manevi değerlerine sahip çıkar.
	D11.3. Kişisel ve toplumsal haklara saygı göstermek	D11.3.1. Özgürlüklerini kullanırken diğer insanlara ve topluma karşı sorumluluklarına önem verir D11.3.2. Özgürlüklerini kullanırken diğer insanların özgürlük alanlarını ihlal etmez. D11.3.3. Toplumsal düzenin sağlanması için kurallara uyar. D11.3.4. Kendine zarar verecek duygu, düşünce ve davranışların özgürlükle bağdaşmadığını bilir.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 12. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Sabır Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D12. SABIR	D12.1. Olumlu bakış açısına sahip olmak	D12.1.1. Yaşadığı problemlerin geçici olduğunu fark eder. D12.1.2. Kendisini zorlukların üstesinden gelebilecek yeterlilikte görür. D12.1.3. Değiştirebileceği ve değiştiremeyeceği olayları ayırt eder. D12.1.4. Sorun odaklı değil, çözüm odaklı düşünür. D12.1.5. Yaşadığı zorlukları, öğrenme için fırsat olarak görür. D12.1.6. Olumlu düşünmenin insan sağlığına katkısını bilir. D12.1.7. Zorluklarla karşılaşan insanlara sabırlı olmayı tavsiye eder.
	D12.2. Düşünce, duygu ve davranışlarında kontrollü olmak	D12.2.1. Duygularını dengeleyerek tepkilerini yönetir. D12.2.2. Hedeflerine ulaşmak için dürtülerini kontrol eder. D12.2.3. Olumsuz durumlar karşısında metanetli davranır. D12.2.4. Etkilendiği içsel ve dışsal faktörleri fark edip süreci doğru yönetir. D12.2.5. Sabretmenin toplumsal düzene etkisini fark eder.
	D12.3. İstikrarlı olmak	D12.3.1. Görev ve sorumluluklarını yerine getirirken kararlı davranır. D12.3.2. Çalışmalarında sebat eder. D12.3.3. Olaylar ve durumlar karşısında motivasyonunu sürdürür. D12.3.4. Sabrın yalnızca boyun eğmek değil, onunla mücadele etmek anlamına geldiğini bilir. D12.3.5. Sabrın bilinçli ve etkin bir bekleyiş süreci olduğunu fark eder.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 13. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Sağlıklı Yaşam Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D13. SAĞLIKLI YAŞAM	D13.1. Yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenmek	D13.1.1. Sağlıklı ve sağlıksız besinleri ayırt eder. D13.1.2. Sağlıklı besinleri tercih eder. D13.1.3. Dengeli beslenir. D13.1.4. Vücudu için yeterli miktarda su ve besin alır.
	D13.2. Sosyal ve sportif etkinliklere katılmak	D13.2.1. Spor ve egzersiz yapmanın kişilik gelişimine etkisini fark eder. D13.2.2. Spor ve egzersiz yapmanın ve uğraşı sahibi olmanın fiziksel ve psikolojik iyi oluşa katkılarını fark eder. D13.2.3. Yaşına ve fiziksel özelliklerine uygun sosyal ve sportif etkinliklere katılır.
	D13.3. Bağımlılıktan kaçınmak ve bağımlılıkla mücadele etmek	D13.3.1. Sigara, alkol, madde, teknoloji ve davranış bağımlılığının insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerini fark eder. D13.3.2. Bağımlılığın sosyal ilişkileri olumsuz etkileyeceğini bilir. D13.3.3. Bağımlılıkla mücadele etmenin yollarını bilir. D13.3.4. Bağımlılık yapan maddelerden uzak durur. D13.3.5. Teknoloji kullanımı, alışveriş gibi konularda davranışlarının bağımlılığa dönüşmemesi için kontrollü davranır.
	D13.4. İnsan sağlığını önemsemek	D13.4.1. Hastalıkların yayılmasını önlemek için gerekli önlemleri alır. D13.4.2. Su, besin kaynakları ve havayı temiz tutmanın sağlık için önemini fark eder. D13.4.3. Gerektiğinde sağlık kuruluşlarından yardım alır. D13.4.4. Hastalıklardan korunma yollarını bilir. D13.4.5. Kimyasal maddelerin zararlı etkilerine karşı önlem alır. D13.4.6. Ergonomik risk faktörlerine karşı önlem alır. D13.4.7. Yeterli ve düzenli uyku alışkanlığı edinir.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 14. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Saygı Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D14. SAYGI	D14.1. Nezaketli olmak	D14.1.1. Her ferdin değerli olduğunu kabul eder. D14.1.2. Söz hakkı vermek, söz kesmemek, etkin dinlemek gibi etkili iletişim becerilerini kullanır. D14.1.3. Hata yaptığıında özür dilemenin bir erdem olduğunu bilir. D14.1.4. Aile fertlerine nazik ve anlayışlı davranır. D14.1.5. Gerektiğinde teşekkür ve takdir etmenin önemini bilir. D14.1.6. Sosyal hayatında görgü kurallarına uygun davranır. D14.1.7. Başkasının onurunu zedeleyecek söz ve davranışlardan kaçınır. D14.1.8. Nezaketin ince, ölçülü ve zarif davranmak olduğunu bilir. D14.1.9. Olay ve durumları çok yönlü bakış açısıyla değerlendirir. D14.1.10. İnsanlara saygı duymakla birlikte fikirlerinin eleştirilmesine açık olur.
	D14.2. Kendisine saygı duymak	D14.2.1. Kendisinin de her insan gibi değerli olduğunu fark eder. D14.2.2. Kişisel özelliklerini tanıyarak öz saygısını geliştirir. D14.2.3. Kendisini küçük düşürecek davranışlardan kaçınır. D14.2.4. Sağlığına ve öz bakımına dikkat eder. D14.2.5. İnsanlarla ilişkisini karşılıklı saygıya bağlı olarak değerlendirir.
	D14.3. Çevresine, millî ve manevî değerlerine saygı duymak	D14.3.1. Doğayı ve canlıları korur. D14.3.2. Millî ve manevî değerlere duyarlı davranır. D14.3.3. Bir eylemi gerçekleştirirken içinde yaşadığı toplumun millî ve manevî değerlerini dikkate alır. D14.3.4. İnsanların farklı kültür ve inançlara sahip olabileceğini fark eder. D14.3.5. Her insanın kendi dinine uygun yaşama hakkı olduğunu kabul eder. D14.3.6. Emeğe, başarıya ve fedakârlığa değer verir.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 15. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Sevgi Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D15. SEVGİ	D15.1. Anlayışlı ve barışçıl olmak	D15.1.1. İnsanları farklılıklarıyla kabul eder. D15.1.2. Sosyal ilişkilerinde duygusal dengeyi sağlar. D15.1.3. Sorunları sağduyu ile çözmeye çalışır. D15.1.4. Kendisiyle, insanlarla ve içinde yaşadığı doğayla barışçıldır. D15.1.5. Dünya barışı için sevginin önemini bilir. D15.1.6. İnsanların kişisel beklenti ve kararlarını anlamaya çalışır. D15.1.7. Duygu ve düşüncelerini anlamak için karşısındakini dikkatle dinler. D15.1.8. Başkalarının sevincine ve üzüntüsüne ortak olur.
	D15.2. Vefalı olmak	D15.2.1. Yapılan iyiliklerin değerini takdir eder. D15.2.2. Dostlarıyla bağlarını koparmaz. D15.2.3. Ülkesine sevgi bağıyla bağlanır. D15.2.4. Kültürel mirasın korunmasında duyarlı davranır. D15.2.5. Medeniyetinin gelişiminde katkısı olanların değerini bilir.
	D15.3. Sadakatli olmak	D15.3.1. Yalan ve hilenin sevgi bağını zayıflattığını bilir. D15.3.2. Dürüstlüğün güvenilirlik için gerekli olduğunu bilir. D15.3.3. Ülkesinin değerlerine bağlılık gösterir. D15.3.4. Sevgisini samimi bir şekilde göstermeye istekli olur.
	D15.4. Özverili olmak	D15.4.1. Sevdikleriyle nitelikli zaman geçirmek için fırsatlar oluşturur. D15.4.2. Sevdiklerinin sağlıklı, başarılı ve mutlu olması için emek verir. D15.4.3. Sevgiyi ifade etmenin farklı yolları olduğunu bilir. D15.4.4. Aile büyüklerinin ilgi ve bakım ihtiyacını önemser. D15.4.5. Sevdiklerine fedakârlık gösterir.
	D15.5. Misafirperverlik	D15.5.1. Kültürümüzde misafir ağırlamanın yerini ve önemini bilir. D15.5.2. Misafirlerine güler yüzlü ve nazik davranır. D15.5.3. Ülkesindeki turist, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi diğer ülke vatandaşlarına konuksever davranır.

		D15.5.4. Misafirlerine barınma, yeme içme, eşya paylaşımı gibi konularda elindeki imkânlar doğrultusunda ikramda bulunur.
--	--	---

Kaynak: MEB (2024a)

EK 16. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Sorumluluk Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D16. SORUMLULUK	D16.1. Kendine karşı görevlerini yerine getirmek	D16.1.1. Kararlarını çevresiyle fikir alışverişi yaparak kendisi alır. D16.1.2. Bireysel gelişimini desteklemeye yönelik planlama yapar. D16.1.3. Öz bakımını doğru biçimde ve zamanında yapar. D16.1.4. Güvenliğini tehlikeye sokacak davranışlardan kaçınır. D16.1.5. Verdiği kararların sorumluluğunu alır.
	D16.2. Topluma karşı görevlerini yerine getirmek	D16.2.1. Toplumsal yardımlaşma ve dayanışma için düzenlenen etkinliklere katılır. D16.2.2. Kamu malları ve ortak yaşam alanlarını özenli ve temiz kullanır. D16.2.3. Vergi vermek, oy kullanmak, kanunlara uymak gibi vatandaşlık görevlerinin önemini bilir. D16.2.4. Ülkede yaşanan olağanüstü durumlarda (salgın, doğal afet vb.) yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine katılır. D16.2.5. Toplumsal sorunların çözümü için öneriler sunar. D16.2.6. Toplumun milli ve manevi değerlerini koruyup yaşatmaya istekli olur. D16.2.7. Toplumsal hayatı düzenleyen kurallara uygun hareket eder.
	D16.3. Görev bilincine sahip olmak	D16.3.1. Görevlerini zamanında ve eksiksiz yerine getirir. D16.3.2. Duygu, düşünce ve davranışlarından sorumlu olduğunu kabul eder. D16.3.3. Yanlış karar ve davranışlarının telafisi için çaba gösterir. D16.3.4. Aldığı görevleri yerine getirirken özverili davranır. D16.3.5. Sorumluluklarını yerine getirmek için iç motivasyon geliştirir. D16.3.6. Sahip olduğu inancın gereklerini yerine getirir.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 17. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Tasarruf Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D17. TASARRUF	D17.1. Bilinçli tüketici olmak	D17.1.1. Tüketici haklarını araştırır. D17.1.2. Harcamalarında fiş ya da fatura alır. D17.1.3. Satın alacağı ürünleri belirlerken isteklerine değil, ihtiyaçlarına öncelik verir. D17.1.4. Aynı nitelikteki ürünler arasından yerli ve sürdürülebilirliğe katkısı olanı tercih eder. D17.1.5. Satın aldığı ürünle ilgili sorun yaşadığında başvurabileceği mercileri bilir. D17.1.6. Alışveriş sırasında fiyat araştırması yapar. D17.1.7. Satın alacağı ürünlerin sağlıklı, temiz ve inancına uygun olmasına dikkat eder." şeklinde düzenlenecek. D17.1.8. İsrafın olası zararlarını fark eder.
	D17.2. İsraftan kaçınmak	D17.2.1. Sahip olduklarına kanaat ederek ihtiyaç duyduğundan fazla ürün almaz. D17.2.2. Gıda israfını önlemeye yönelik yapılan çalışmalara katılır. D17.2.3. Zamanı verimli kullanmak için planlama yapar. D17.2.4. Enerji tasarrufuna yönelik planları uygular. D17.2.5. Yer altı ve yer üstü kaynaklarını amacına uygun ve özenli kullanır. D17.2.6. İhtiyaçlarını karşıladıktan sonra maddi kaynaklarının bir kısmıyla birikim yapar. D17.2.7. Harcamalarını aile bütçesine göre planlar.
	D17.3. Sahip olduklarının değerini bilmek	D17.3.1. Emek verilerek elde edilenlere değer verir. D17.3.2. Sahip olduklarını en verimli şekilde kullanmanın yollarını araştırır. D17.3.3. Kullanım ömrünü tamamlamış ürünleri dönüştürür. D17.3.4. Sahip olduğu eşyaları özenli kullanır. D17.3.5. Kaynaklarını etkili şekilde kullanarak ailesine ve arkadaşlarına örnek olur.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 18. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Temizlik Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D18. TEMİZLİK	D18.1. Kişisel temizlik ve bakımına önem vermek	D18.1.1. Kişisel temizliğin insan ve toplum sağlığı için önemini bilir. D18.1.2. Beden temizliğini zamanında ve özenli yapar. D18.1.3. Kılık kıyafetinin temiz ve düzgün olmasına dikkat eder. D18.1.4. Kişisel temizlik ve bakımın öz saygı göstergesi olduğunu bilir. D18.1.5. Kişisel temizlik ve bakımın sosyal ilişkilere etkilerini değerlendirir. D18.1.6. Tükettiği ürünlerin temiz ve sağlıklı olmasına özen gösterir.
	D18.2. Yaşadığı ortamın temizliğine dikkat etmek	D18.2.1. Temiz ve düzenli bir ortamın üretkenlik, sağlık ve yaşam kalitesi için önemini bilir. D18.2.2. Uygun temizleme araç ve yöntemlerini kullanır. D18.2.3. Ortam temizliğinin yetersiz olmasının yol açabileceği sorunları bilir. D18.2.4. Ev, sınıf, okul bahçesi gibi ortak alanların temizliğinde görev alır.
	D18.3. Çevresel temizliğe ve sürdürülebilirliğe önem vermek	D18.3.1. Çevre kirliliğinin kaynaklarını, nedenlerini ve sonuçlarını bilir. D18.3.2. Doğal kaynakları temiz tutar. D18.3.3. Çevre sorunlarının azaltılmasına katkıda bulunmak için ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapar. D18.3.4. Ekosistemi korumak için etkili atık yönetiminin önemini bilir. D18.3.5. Temiz enerji kaynaklarının çevre ve toplum sağlığı için önemini bilir. D18.3.6. Davranışlarının çevre temizliği üzerindeki etkilerini fark eder. D18.3.7. Çevre temizliği ve atık yönetimi konusunda örnek davranışlar sergiler. D18.3.8. Gelecek nesillere temiz bir çevre bırakmak için çaba gösterir.

Kaynak: MEB (2024a)

EK 19. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Vatanseverlik Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D19. VATANSEVERLİK	D19.1. Millî bilinç sahibi olmak	D19.1.1. Türk bayrağındaki renk ve sembolleri açıklar. D19.1.2. Türk bayrağına ve İstiklal Marşı'na saygı gösterir. D19.1.3. Ülkesinin sınırlarını ve sınır komşularını tanır. D19.1.4. Türkçeyi kurallarına uygun kullanır. D19.1.5. Vatanını sevmenin işini en iyi şekilde yapmayı gerektirdiğini bilir. D19.1.6. Ülkesinin menfaatini şahsi menfaatinin üstünde tutar. D19.1.7. Vatandaşlık haklarını ve üzerine düşen sorumlulukları yerine getirir. D19.1.8. Türk kültürünün devamlılığı için çaba gösterir.
	D19.2. Millî kimliğini tanımak	D19.2.1. Ülkesinin tarihini araştırıp öğrenmeye istekli olur. D19.2.2. Millî bayramların ve anma günlerinin önemini bilir. D19.2.3. Millî ve dinî bayramları coşkuyla kutlar. D19.2.4. Şehit ve gazilere saygı gösterir. D19.2.5. Atalarının başarılarını takdir eder. D19.2.6. Bilim, sanat, spor ve kültür alanında ülkesini temsil edenleri takdir eder.
	D19.3. Ülke varlıklarına sahip çıkmak	D19.3.1. Ülkesinin ekonomik değerlerini bilir ve korur. D19.3.2. Koruma alanları, müzeler, el işleri, yemekler gibi somut ve ninniler, türküler, bilmece, destanlar gibi somut olmayan kültürel mirasını tanıyarak bunların gelecek nesillere aktarılması için çabalar. D19.3.3. Ülkesinin göl, dağ, canlı türleri, endemik bitki örtüsü gibi doğal güzelliklerini bilir ve korur. D19.3.4. Millî ve manevi değerlerin gelecek nesillere aktarılmasında sorumluluk üstlenir.

	D19.4. Bağımsızlığı korumak	D19.4.1. Ülke kaynaklarını sürdürülebilir bir şekilde kullanmanın gerekliliğini fark eder. D19.4.2. Ülkesinin kalkınmasını ve gelişmesini destekler. D19.4.3. Yerli ve millî ürünleri kullanmayı tercih eder.
--	--	---

Kaynak: MEB (2024a)

EK 20. Erdem-Değer-Eylem Çerçevesinde Yardımseverlik Değerini Yansıtan Eylemler

ERDEM		
DEĞER	EYLEM	
D20. YARDIMSEVERLK	D20.1. Cömert olmak	D20.1.1. İmkânları ölçüsünde maddi varlıklarını ihtiyaç sahipleriyle paylaşır. D20.1.2. Sahip olduğu bilgi, deneyim, eşya ve mali kaynaklar gibi değerleri başkalarıyla paylaşır. D20.1.3. İnsanlara yardım etmekten mutluluk duyar.
	D20.2. Dayanışma ve fedakârlık göstermek	D20.2.1. İmkânları kullanırken ihtiyaç sahiplerine öncelik verir. D20.2.2. Yardıma muhtaç insanların duygularını anlamaya çalışır. D20.2.3. Özverili davranışların sınırlarını bilir. D20.2.4. İnsan ve topluma katkıda bulunmak için zaman ayırır. D20.2.5. Hastaların, yaşlıların ve özel gereksinimli bireylerin ihtiyaçlarına öncelik verir. D20.2.6. Aile fertlerinin öncelikli ihtiyaçları için kendi isteklerini erteler. D20.2.7. Ülkesinin ve milletinin menfaati için birlik ve beraberlik duygusu ile hareket eder.
	D20.3. İyiliksever olmak	D20.3.1. Yardım yapacağı kişi ve kurumları bilinçli bir şekilde seçer. D20.3.2. Millî ve manevi değerlerini göz önünde bulundurarak iyilik yapar. D20.3.3. İnsanlara iyi davranmanın toplumsal bağları güçlendireceğini fark eder. D20.3.4. Doğaya ve hayvanlara iyi davranmanın çevreyi daha yaşanabilir hâle getireceğini fark eder. D20.3.5. Yapılan iyiliklerin sürdürülebilir olmasına önem verir. D20.3.6. Bilimsel bilgiyi insanların ve toplumun yararına kullanır. D20.3.7. Yardım yapılan kişilerin mahremiyetine önem verir.
	D20.4. Gönüllü olmak	D20.4.1. Gösteriştten uzak durarak, seyerek ve isteyerek iyilik yapar. D20.4.2. Yardım kurum ve kuruluşlarının faaliyetlerine katılır. D20.4.3. İhtiyacı olan herkese destek vermeye istekli olur.

		D20.4.4. Karşılık beklemeden yardım yapar. D20.4.5. Bilgisini, zamanını ve emeğini iyiliğe dönüştürmekten mutluluk duyar.
--	--	--

Kaynak: MEB (2024a)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	Adem KAHRAMAN
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi/ Tezli Yüksek Lisans
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	MEB
İletişim	
E-posta Adresi	
Mezuniyet Tarihi	